

THEOLOGOS

**ANALELE UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA
SERIA TEOLOGIE**

Nr. 3 (30) - 2024. Serie nouă

THEOLOGOS
ANALELE UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA
SERIA TEOLOGIE

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Preot conf. univ. dr. CONSTANTIN JINGA

Membri:

Preot VLAD LIA
DUȘAN TRUȚ
RĂZVAN POPA
ADRIAN ILIESCU
MARIUS-ILIE ȘTEFĂNESCU
ALIN CIOBANU
TIBERIU BUHNĂ
GEORGE-ALIN MOIȘ
BENIAMIN A. DOCTOR
ALEXANDRU ORĂȘANU

Grafică:

VLAD DOBOȘ (coperta)
PAUL MOLIN (interiorul)

Secretar de redacție:

MIHAI-LUCIAN COȘNETE

Redactor-coordonator:

Preot lect. univ. dr. MARIUS FLORESCU

Adresa redacției:

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE LITERE, ISTORIE ȘI TEOLOGIE

Str. Oituz, nr. 4
300086 Timișoara, România
E-mail: revistatheologos@gmail.com

CUPRINS

Editorial

<i>Aniversări în spațiul academic timișorean</i>	5
--	---

Cuvântul ierarhului

† Ioan, Mitropolitul Banatului - <i>Cuvânt de binecuvântare</i>	7
† Macarie Drăgoi, Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord - „ <i>Crucea tânărului în ziua de azi</i> ”	11

Mesaj aniversar

Preot dr. Ionel Popescu - <i>Biserica și Societatea - 80 de ani de la înființarea Universității de Vest din Timișoara</i>	25
---	----

Diaspora în actualitate

Preot lect. univ. dr. Marius Florescu - <i>Mutații cu privire la Diaspora. Implicațiile ei în viața Bisericii Ortodoxe</i>	31
Preot Costel Virgil Paulescu - <i>Diaspora Bănățeană. Românii și Biserica Ortodoxă Română din Cuvin (Kovin-Serbia)</i>	39

Studii și articole

Beniamin A. Doctor - <i>Sfântul Ioan Gură de Aur-„Ambasadorul săracilor”</i>	47
Dușan Truț - <i>Crâmpoie din gândirea filantropică a Patriarhului Justinian Marina (1948-1977)</i>	55
Răzvan Popa - „ <i>Zidiți spre fapte bune</i> ” (Efeseni 2,10)	59
Alin Ciobanu - <i>Isaia 40: Înaintemergătorul Domnului, Calea Domnului</i>	73
Adrian Iliescu - <i>Lucrarea de îngrijire a bolnavilor, activitate prioritară în pastorația Sfântului Vasile cel Mare</i>	81
Casian Andrașoni - <i>Viziunea Sfântului Grigorie Teologul despre preoție (După celebra cuvântare Despre fugă)</i>	87
Darco-Antonio Pelici - <i>Punct de vedere ortodox asupra inteligenței artificiale</i>	95
Alin Ciobanu - <i>BisericaGPT</i>	99

Alexandru Orășanu - <i>Percepții asupra orbirii din prisma grecilor antici, a evreilor și a creștinilor</i>	113
Prof. George-Antoni Nicoară - <i>Modele de rugăciune în textele evanghelice</i>	119
Sebastian Ciurușniuc - <i>Pelerina Egeria, însemnările jurnalului de călătorie și importanța lui pentru studiul biblic</i>	139
Adrian-Daniel Anițaș - <i>Ieromonahul Varlaam Almăjanu, în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor</i>	147
Darco-Antonio Pelici - <i>Câteva considerente privind catehizația tinerilor și copiilor</i>	165

Istoriografie

Marius-Ilie Ștefănescu - <i>Patriarhia Moscovei în cadrul U.R.S.S.</i>	171
--	-----

Prezentări de carte

<i>Recenzii</i>	177
Răzvan Popa - <i>Comori din biblioteca noastră</i>	189

Universitaria

Mihai-Lucian Coșnete - <i>Cronica Facultății (octombrie 2023 - iulie 2024)</i>	201
--	-----

EDITORIAL

ANIVERSĂRI ÎN SPAȚIUL ACADEMIC TIMIȘOREAN

Dacă anul 2023 a însemnat împlinirea a 30 de ani de la înființarea Teologiei ortodoxe ca parte a Facultății de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest, anul acesta marchează împlinirea a 80 de ani de la înființarea Universității însăși.

Purtând pecetea Regelui Mihai I al României, Universitatea de Vest din Timișoara este astăzi un spațiu academic de elită în rândul universităților din țara noastră. Un spațiu în care se reunesc toate disciplinele cunoașterii umane și îmbogățirii omului, ca un adevărat regal al înnobilării spiritului și minții cu cele mai alese dintre toate câte sunt pe pământ. Teologia, tăcută și smerită, își împlinește menirea de a asigura legătura cunoașterii și comuniunii cu Cel care este izvorul tuturor celor văzute și nevăzute.

Și în 2024 Teologia timișoreană editează revista intitulată „Theologos”, pe care o propune iubitorilor de spiritualitate și cultură teologică. Aceasta, ajunsă la numărul aniversar 30, cuprinde studii și articole, recenzii, reportaje și informații din activitatea corpului academic, format din cadre didactice și studenți, în cuprinsul anului universitar trecut.

Am încercat cooptarea cât mai multor persoane iubitoare ale Teologiei, profesori și studenți la ciclul de licență și de master al Facultății noastre. Ce au alcătuit în cadrul seminariilor la diferite materii sau ce au scris special pentru revistă, se poate constata în paginile care urmează. Tematicile sunt diferite și tratează teme teologice mai vechi, dar aduse în actualitate.

Din bogatul cuprins al Cronicii pe anul universitar trecut se poate constata o activitate susținută a Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, a Centrului eparhial prin diferitele sectoare, a conducerii Universității și Facultății noastre, a cadrelor didactice, ostenitorilor și studenților, depusă pentru buna desfășurare a procesului academic și a manifestărilor extrașcolare.

În toate, revista „Theologos” pe anul 2024, pe care o tipărim cu prilejul noului an universitar 2024-2025 este deodată o carte de vizită a Teologiei universitare timișorene și o oportunitate de a vedea preocupările cărturărești ale unor membri ai corpului academic.

CUVÂNTUL IERARHULUI

CUVÂNT DE BINECUVÂNTARE

† IOAN

Mitropolitul Banatului

În anul mântuirii 2024 s-a întrezărit lumina împlinirii a 31 de ani de la (re)învierea învățământului teologic superior la Timișoara. O perioadă de timp binecuvântată, de învățătură și lumină din Lumina lui Hristos, împărtășite celor care s-au apropiat, ca odinioară ucenicii Domnului, de taina teologisirii.

Facultatea de Teologie este școala lui Dumnezeu, căci Hristos are o școală de Teologie în Universitatea de Vest, studenții teologi fiind cei chemați să fie „lumină a lumii și sare a pământului” (Matei 5, 14) în Universitate și în toată lumea academică. De un sfert de veac, generații și generații de părinți, profesori și studenți au experimentat farmecul studierii Teologiei, dar mai cu seamă trăirea acesteia.

Adevăratul Dascăl al Teologiei este însă Domnul Iisus Hristos. Dascălii de pe pământ nu transmit învățătura lor, ci învățătura lui Hristos. Prin urmare, la orice curs este prezent însuși Domnul Hristos, după cum participarea la curs reprezintă o întâlnire cu Acesta însuși.

Profesorilor le așezăm la inimă un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur: „Cel ce cunoaște este ca și lumânarea aprinsă, de la care pot lua lumină mii de alte lumânări”. Ieșind din ogorul Teologiei, studenții se îndreaptă spre slujirea lui Hristos, sacerdotală sau de altă natură, dar întemeiată pe piatra cea din capul unghiului, care este Domnul Cel înviat.

Omul, coroană a creației, căzând din înălțimea la care-l așezase Dumnezeu, a încercat, prin puterile sale, să ajungă din nou în Paradisul pierdut. Dar întunericul se așezase în mintea sa, încât omul nu mai putea afla singur „Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Pierduse și Calea și Adevărul și Viața, adică îl pierduse pe Dumnezeu, Creatorul Său. Hristos îl învață pe om cum să găsească acea cale spre Adevăr și aceasta îl va face liber, adică nemuritor.

Iată ce școală a întemeiat Hristos pe pământ: școala nemuririi! Făcând o radiografie simplă, vedem că pe niciun frontispiciu al vreunei instituții pământene nu scrie: Școala nemuririi.

În școlile noastre teologice, *ale nemuririi*, tânărul trebuie conștientizat că sensul învățaturii creștine este îndreptat către nemurire, către veșnicie. Ce fel de veșnicie?! Aceasta rămâne la alegerea sa, căci „dacă vrea cineva să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Matei 16, 24).

Hristos se împărtășește tinerilor, care trebuie să devină o generație a luminii. Ei au menirea de a se îndrepta spre veșnicia luminii celei neînserate.

Hristos ne-a lăsat o candelă aprinsă, din care să luăm și noi lumină. Această candelă va arde până la sfârșitul veacurilor, căci El a pus în ea însuși Sângele Său. Ea trebuie mereu ținută aprinsă, prin râvna și osteneala teologilor de azi și de totdeauna.

Dumnezeu să binecuvânteze osteneala depusă pentru apariția acestui nou număr al revistei studențești „*Theologos*”!

CUVÂNTUL IERARHULUI

„CRUCEA TÂNĂRULUI ÎN ZIUA DE AZI”¹

† MACARIE DRĂGOI

Episcopul Episcopiei Ortodoxe Române a Europei de Nord

Hristosul nostru nu este virtual, ci este real; nu este un simbol, ci este viu; nu este o amintire, ci este o prezență reală

Preaiubiții mei, dau slavă Atotmilostivului Dumnezeu că m-a învrednicit să ajung în mijlocul fraților voastre, în această comunitate euharistică, vie și dinamică. Dacă nu ar fi fost vie cu adevărat, această comunitate, nu ar fi reușit să zidească acest lăcaș preafrumos. Fiindcă Biserica de zid întotdeauna se ridică atunci când Biserica vie a credincioșilor este întărită și plină de râvnă. Așadar, îl felicit pe Părintele Mircea Filip, vă felicit și pe frațiile voastre, și vă fericesc, așa cum v-am spus și aseară la Liturghia Darurilor înainte sfințite, pe de-o parte, pentru misiunea pe care o împliniți pentru mântuire aici pe aceste meleaguri, departe de țara noastră, de casa părintească și de glia strămoșească, iar, pe de alta, pentru această frumoasă biserică care este cu adevărat vie prin frațiile voastre dând o mărturie bună pentru toți cei cu care conviețuim. Vreau să spun că și noi avem câteva biserici în comunități mai mici, dar foarte vii. Și cei cu care conviețuim se adapă din lumina și sfințenia Ortodoxiei.

Vă mărturisesc că sunt impresionat, mă așteptam să fie foarte mulți tineri în această comunitate euharistică, dar nu mă așteptam la atâtia și să fie atât de evlavioși și destoinici. Am fost impresionat și de lucrarea de la strană. Atât de frumos ați cântat și aseară la Dumnezeuiasca Liturghie a Darurilor înainte sfințite și la Liturghia de dimineață, a Marelui Ioan Gură de Aur, pe care am săvârșit-o cu pomenirea celor adormiți și la această slujbă a Vecerniei și simțind, pe de o parte frumoasa cântare care ne-a ridicat la înălțimile duhovnicești, în văzduhul spiritului, iar pe de alta, văzându-i și pe copiii înveșmântați în Altar - de obicei când slujesc în comunitățile mari sunt soboare numeroase, însă aici nici nu e nevoie de un sobor numeros, deoarece acești

¹ Conferință organizată de Asociația de Tineret „Nepsis” în Biserica românească „Sfinții Trei Ierarhi” La Courneuve în Paris.

tineri și acești copii înveșmântați, fiind atât de cuminți în Dumnezeiescul Altar, arată prezența tainică a îngerilor, a puterilor îngerești - sunt foarte, foarte bucuros și impresionat și i-am spus și părintelui paroh Mircea Filip, și fraților voastre și aseară, și dimineață, vă spun și acum că sunt întărit și voi pleca întărit. Simt că nu aș vrea să se mai încheie această comuniune minunată în duh de rugăciune și dragoste frățească. Și aceasta ne ține aici pe marea cea mare a străinătății. Aceasta ne ține, Liturgia. Vă spuneam și aseară că Hristosul nostru nu este virtual, ci este real. Nu este un simbol, ci este viu. Nu este o amintire, ci este o prezență reală. Și pe Hristos Îl întâlnim numai în Biserică și în Liturgie. Aici Îl întâlnim în chip deplin. Și asta ne ține aici în străinătate și mă bucur, nespun de mult mă bucur că vă spovediți regulat și vă împărtășiți cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos. Și în această perioadă a postului fiind în aspră nevoie. Aseară, am intrat după ora 19.00, cu ajunare deplină în Dumnezeiasca Liturgie. Ne-am umplut cu toții de Hristos. Ne străduim, ne dăm toată silința ca să ne împărtășim la Dumnezeiasca Liturgie după ce primim iertarea de la Mântuitorul Iisus Hristos, Marele Duhovnic, prin preotul slujitor, în Taina Spovedaniei.

Semnificația binecuvântării arhiereului cu dicherul și tricherul

M-au întrebat și mă întreabă deseori credincioșii care nu cunosc semnificația multor gesturi liturgice în slujirile arhierești. De pildă, noi, arhieriei, folosim dicherul și tricherul. Aceste două sfeșnice cu trei brațe, pe de o parte, și cu două brațe, pe de alta, binecuvântând pe slujitorii Altarului și poporul dreptcredincios la slujbele Bisericii. Și tricherul, cum înțelegeți, simbolizează Taina Preasfintei și de viață făcătoarei Treimi, pe Dumnezeu Treimic: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, iar dicherul pe Mântuitorul Iisus Hristos, arătând doimea firilor, omenească și dumnezeiască, care sunt neîmpărțite, nedespărțite, neschimbate și neamestecate. Mântuitorul a fost, este și va fi Dumnezeu adevărat și om adevărat, dar, totodată, este actualizată și Taina Taborului la fiecare slujire arhierească fiindcă, pe de o parte, cei trei apostoli pe muntele Taborului, atunci când Mântuitorul S-a transfigurat, Petru, Iacob, și Ioan s-au umplut de lumina dumnezeiască, iar pe de alta, cei doi profeți, Moise și Ilie au fost aduși ca martori ai Mântuitorului Iisus Hristos ca să se îndulcească de chipul său dumnezeiesc, de Preasfânta Sa Față. Așa cum știm, din Vechiul Testament, Moise și Ilie au avut acest mare dar să Îl întâlnească pe Dumnezeu, însă nu L-au putut privi.

Întâlnirea cu Dumnezeu sau vederea lui Dumnezeu noi o numim în limba greacă Teofania sau Epifania. Cum știm, pe Muntele Sinai, numit și Horeb, Moise și Ilie L-au întâlnit pe Dumnezeu, însă nu L-au putut vedea la Față pe Cel nevăzut. Însă Dumnezeu Fiul cel născut din veșnicie, S-a făcut om asemenea nouă și, iată, L-am putut și Îl putem vedea, îndulcindu-ne de

Preasfânta Sa Față și în icoana Sa. El este pururea cu noi. Dacă Dumnezeu nu S-ar fi făcut om asemenea nouă, nu am fi putut niciodată zugrăvi icoana. Și Moise și Ilie au fost chemați pe Tabor ca să vadă Preasfânta Față a Dumnezeului Celui Viu, să se îndulcească de Dumnezeul Cel Adevărat, pe un alt munte al Arătării lui Dumnezeu, pe Muntele Tabor. Și ei, totodată, au fost și martori ai dumnezeirii Mântuitorului Iisus Hristos, pe care o contestau cu cerbie, cum știm, cei îndoielnici, fariseii, cărturarii și ceilalți care Îl urau pe Mântuitorul Iisus Hristos. Însă Moise și Ilie, iată, tot din neamul iudaic, au venit ca martori și mărturisitori ai pogorării lui Dumnezeu printre noi. S-au umplut și ei de lumină, s-au îndulcit de Preasfânta Sa Față și L-au mărturisit. Nu au fost aleși întâmplător. După cum știm, Moise a fost căsătorit cu Sefora, îi reprezintă pe cei căsătoriți, iar Ilie a fost călugăr încă din Legea Vechiului Testament și îi prefigurează pe toți cei care se dedică integral Marelui Bisericii și în mod deosebit pe cei din cinul monahal. Moise a murit după știm pe Muntele Nebo, în timp ce Ilie a fost înălțat în chip minunat la cer. Moise îi reprezintă pe cei adormiți, Ilie pe cei pururea vii. Iată și caracterul eshatologic.

Și acum vreau să fac o paranteză, referindu-mă la slujirea cu dichelul și tricherul. Atunci când episcopul nu folosește cele două sfeșnice în slujirea din Biserică, el binecuvintează cu ambele mâini fiindcă deține harul deplin al Arhieriei Mântuitorului Iisus Hristos. Preotul binecuvântează întotdeauna cu o mână, prin harul pe care l-a primit de la episcopul său. Mâna sa în slujire fiind mâna ierarhului său. În urmă cu 16 ani, la început de slujire misionară în Scandinavi, au venit doi tineri, soț și soție, pentru a primi binecuvântare pentru naștere de prunci. I-am binecuvântat arhiereste, în chip firesc, cu ambele mâini. După o vreme, foarte bucuroși, m-au înștiințat că Laura a rămas însărcinată și m-au chemat la Botez și mi-au spus: „Preasfințite, dacă ați binecuvântat cu ambele mâini să știți că trebuie să botezați gemeni”. Și a fost o mare binecuvântare că am putut să îi botez pe acești gemeni, pe Mina David și pe Gabriel Isaac care sunt acum copiii de la Altar. Un preot mai îndrăzneț, la Botezul lor mi-a spus: „Preasfințite, dar ca să botezați tripleți cum mai binecuvântați, că n-aveți trei mâini?” Și i-am spus: “Părinte drag, ai uitat că eu în slujire folosesc și tricherul, sfeșnicul cu trei brațe. Și îl mai adaug și pe cel cu două brațe.”

Conștientizarea că viața e o Cruce

Preaiubiții mei, m-am adunat puțin și mi-am propus să vă transmit câteva gânduri pe marginea temei acestei conferințe, a cărei temă a fost propusă de părintele Mircea și tinerii din „Nepsis”. Suntem la mijlocul Postului Mare, mâine este duminică închinată Sfintei și de viață făcătoarei Cruci. Noi nu putem intra în Rai fără Cruce, asta e o certitudine și iată, părintele Mircea împreună cu tinerii au fost atât de inspirați când mi-au propus această frumoasă temă

„Crucea tânărului în ziua de azi”. M-am adunat puțin, mi-am încropit în minte și mi-am notat câteva gânduri pe care aş vrea să vi le împărtăşesc, îndemnându-vă să urmăriți și pe canalul Youtube - „Predici Episcop Macarie”, și alte conferințe fiindcă nu am cum să epuizez în această seară ceea ce aş vrea să vă spun. Și Sfântul Apostol Pavel și toți Sfinții Părinți ne îndeamnă la discernământ, ca toate cuvintele noastre să fie drese cu sarea harului dumnezeiesc și să fie concentrate. Nu sunt adeptul cuvântărilor lungi.

Crucea tinerilor de astăzi este grea și foarte grea. Doar că tinerii încă nu o știu. Și aici mi se pare că este cea mai mare provocare pe care tânărul și tânără trebuie să o depășească: conștientizarea crucii sale. Conștientizarea că viața e o Cruce. Și dacă viața este o Cruce, aceasta presupune adversități, obstacole, piedici, zădărnici, suferințe, necazuri, dar această Cruce trebuie să fie asumată. Numai dacă este asumată, Crucea devine mântuitoare. Și Crucea, de asta este Cruce, scump frate și scumpă soră, ca să fie grea. Și să porți ceea ce nu îți convine. Mântuitorul Iisus Hristos, în Grădina Ghetsimani, cu lacrimi de sânge s-a rugat Părintelui Ceresc, înainte de a I se pune Crucea pe umeri: dacă este cu putință să treacă de la El acest pahar al suferinței, această Cruce. Știa că va fi grea, știa că se va prăbuși sub povara ei, dar Părintele L-a întărit pe Fiul Său Care a spus: „Fie voia Ta!” Fiindcă El a știut că atunci când I se va pune pe umeri această Cruce văzută și nevăzută, va fi grea și foarte grea, dar Dumnezeu Părintele a cântărit-o. Așa cum o cântărește și pentru cei tineri și pentru cei vârstnici, înainte de a ne-o pune pe umeri. Așadar, conștientizarea că viața nu este un drum așternut pe perne, nu este un drum moale, ci este, dacă vrem cu adevărat mântuire, un drum colțos, strâmt, anevoios. Această conștientizare ne ajută ca să ne purtăm Crucea. Și trebuie să conștientizăm faptul că este nevoie să mergem la adânc, în profunzimile sinelui nostru, pentru a ne regăsi acolo cu Cel Care ne poartă, cu Cel Care a purtat Crucea și Care ne poartă și pe noi. Și trecând prin toate adversitățile, purtându-ne Crucea, cu resemnare, ajungem, într-un final la Înviere. Nu putem ajunge la Înviere, scump frate și scumpă soră, fără Cruce. Dacă Mântuitorul Iisus Hristos nu și-ar fi purtat Crucea, nu S-ar fi răstignit pe ea, nu S-ar fi înălțat pe ea, nu ar fi înviat. Dacă nu ar fi murit pe Cruce, nu ar mai fi putut învia. Așadar Crucea nu poate fi despărțită de Înviere. Numai prin suferința crucii putem ajunge la bucuria Învierii.

Societatea de acum răstoarnă complet reperele, ceea ce este rău este numit bine, ceea ce este viciu este numit virtute

Acum, referitor la tânărul de azi. De ce spun căci Crucea acestuia, mă refer îndeosebi la tânăr - Crucea acestuia e foarte grea? O spun din motive obiective. Fiindcă pe tânărul de astăzi îl așteaptă provocări dintre cele mai grele. De pildă, cât de greu este astăzi să întemeiezi și să susții o familie creștină? Sau cât de greu este astăzi să crești copii creștini? Este o Cruce mântuitoare, este

anevoioasă, dar este cu adevărat mântuitoare. Iată, lumea în care trăim este în mod accelerat nu doar necreștină, ci anti-creștină. Nu doar secularizată, ci este bulversată de noi ideologii. Sigur că cineva ne poate spune că nu e nicio noutate aici, mai ales că trăim într-o lume secularizată. Puteți spune frățiile voastre, dar cum a fost în primele secole? Iată, aici, în biserică îi vedem pictați pe Mucenici și pe Mărturisitori. Toți și-au vărsat sângele pentru Hristos, fiind persecutați. Și creștinii de atunci au trăit într-o societate complet păgână. Așa este. Însă există o diferență. Și una foarte mare. Societățile păgâne aveau și această nevoie și căutare de virtute și de înțelepciune. Erau idolatre, dar virtutea era prețuită, iar preocuparea filosofică, iubirea de înțelepciune era respectată, era privită ca una dintre preocupările cele mai nobile pe care le poate avea omul pe acest pământ. Or, societatea de acum nu mai prețuiește nici virtutea, nici înțelepciunea. Dimpotrivă. Răstoarnă complet reperele, ceea ce este rău este numit bine, ceea ce este viciu este numit virtute. Și cine se mai ocupă în societatea de astăzi cu filosofia, când iată, avem la îndemână - și cei tineri știți foarte bine -, inteligența artificială. Și primim răspunsuri la toate întrebările, ce să mai filosofăm? Ce să mai cugetăm? Când avem aceste tehnologii ultramoderne și primim răspunsuri la toate întrebările.

Iar această desăvârșită răsturnare a ordinii etice și morale, afectează în primul rând pe cei tineri care cresc într-o lume care le vânează sufletul și care caută cu orice prilej să le păteze și să le captureze inima. Câtă luptă! Și câtă putere interioară trebuie să aibă un tânăr astăzi care vrea să se păstreze curat, să se păstreze cast. Câtă luptă are un tânăr care vrea să aibă o căsnicie creștină. Câtă luptă are un tânăr care vrea să întemeieze o familie creștină. Dar există și provocări la nivel global. Vedem în jurul nostru crize de tot felul, crize majore. Nu doar simple bulversări, ci tensiuni și cutremure care zguduie întreaga lume. Așa cum vedem. Așa cum știm. Vedem cum un model de organizare al lumii este demolat, vedem cum războiul se întinde și devine o „nouă normalitate”. Toate acestea ne spun că în viitorul apropiat vor veni peste întreaga lume evenimente neașteptate la o scară pe care acum doar o putem intui. Și acum ați mai putea spune, frățiile voastre, bine, dar au fost aceste provocări și în trecut. Au fost asemenea încercări și în trecut. Au fost două războaie mondiale. Unii dintre dumneavoastră, iată, sunteți și vârstnici aici. Ați fost în al doilea război mondial, presupun, chiar unii dintre frățiile voastre care sunteți aici. Dar totodată, am trecut cu toții prin perioada comunismului. Am trecut prin aceasta perioadă atroce, prin acest regim criminal, prin acest regim totalitar. Sigur că acestea au fost. Dar astăzi, scump frate și scumpa soră, capacitatea tehnologică a omului de a face rău semenului, este înzecită, înșutită, poate chiar înmiită. Și știm, cunoaștem că din pricina firii celei căzute, omul are capacitatea de a face rău. Și aceasta se întâmplă din pricina trufiei minții, din dorința de stăpânire, din pornirea omului de a-și clădi un nou Turn Babel, prin care să stăpânească nu doar pământul, ci dacă este posibil și cerul. Iar tehnologia, mai ales cea

digitală, afectează într-un mod aparte pe cei tineri. Și aici este una dintre marile ispite, marile provocări, cărora tinerii trebuie să le facă față, iar noi să le fim alături întru acestea. Așadar, iată, ce Cruce grea au tinerii. Ce Cruce grea au și uneori nu o conștientizează, însă noi de aceea suntem aici, așezați călăuzitori de Atotmilostivul Dumnezeu ca să îi putem îndruma și să îi putem ajuta și să ne orientăm și să mergem pe calea cea dreaptă, pe calea mântuirii.

Superficializarea omului

Marea ispită adusă de tehnologia digitală este *superficializarea omului*. Omul devine o ființă care conectându-se la lumea digitală, se deconectează de sine însuși, de omul lăuntric, de aproapele și de Dumnezeu. Omul digital este un om care trăiește exclusiv la suprafață, care nu poate adânci trăirea, nu poate adânci simțământul, faptul existenței, care nu mai are deprinderea de a gândi în profunzime sau măcar coerent, cursiv. Nu mai are deprinderea de a empatiza cu celălalt la un nivel profund și nu mai are capacitatea de autorefecție. Nu doar cu cei tineri se întâmplă aceasta, ci și cu noi, iată, să spunem cei mai trecuți de prima tinerețe. Și chiar cu cei mai în vârstă. Să recunoaștem. Dar mai cu seamă, aceste provocări sunt pentru cei tineri, din noua generație, numită sugestiv, a celor „născuți digital”, a celor născuți și crescuți cu această tehnologie. Sigur că aceste lucruri pe care vi le spun acum sunt observabile cu ochiul liber. Și am discutat deseori cu cercetători, cu profesori din domeniu care mi-au confirmat, ceea ce și dumneavoastră înțelegeți, că această tehnologie induce efecte asupra noastră, și mai cu seamă asupra celor mici. Devine o dependență. Nu zic, este un obiect neutru telefonul, așa cum sunt și alte obiecte, dar depinde cum îl folosim. Dar când devine o dependență și noi nu mai privim la cer și la aproapele și suntem gârboviți, fiindcă în Duminica vindecării femeii gârbove vorbesc întotdeauna despre gârbovirea prin aceste noi tehnologii. Suntem gârboviți și nu mai privim la cer și la cei de lângă noi.

Și știți cea întâmplare cu copilașul. Am mai spus-o și cu alte prilejuri. Mama copilașului era învățătoare la școală. Și le-a dat copiilor din clasă, între care și fiul dânzei un test, “Ce ați dori să faceți când veți fi mari, ce ați dori să deveniți?” Iată ce test frumos. Și bineînțeles, au fost copii care au spus că vor să fie și preoți. Însă copilul doamnei învățătoare a spus că el își dorește să devină smartphone. Sigur că ea a verificat testele acasă și a rămas înmărmurită, l-a chemat și pe soț

- Uite ce spune copilul nostru, vrea să devină smartphone.

L-au întrebat:

- De ce vrei tu să devii smartphone?

Și auziți ce spune copilul deoarece părinții aveau această dependență de tehnologia ultramodernă, de telefon în mod deosebit. Telefonul acesta inteligent, nu acela care se ține numai la ureche, ăsta care tot timpul îl privești și nu te mai

oprești. Nu mai oprești notificările, nu mai oprești convorbirile, nu mai oprești nimic la el. Ai uitat că are și un switch off. Ai uitat de lucrul acesta. Și copilul zice așa, auziți:

- Mamă, tată, eu când vreau să vorbesc cu voi, voi nu aveți timp, sunteți tot timpul cu smartphone-ul. Când vreau să mă joc cu voi, voi nu aveți timp, vă jucați pe smartphone. Când vreau să fiu mai mult cu voi, voi nu aveți timp. Voi tot timpul sunteți cu smartphone-ul. De aceea vreau să devin smartphone. E tragic. E tragic. Și crizele în familie - Părintele Mircea vă spune dumneavoastră, că vă spovedește regulat -, apar deseori când nu ne mai preocupăm de aproapele nostru și scump tată și scumpa mamă, de educația și dragostea copilului care este lângă tine și pe care îl crești.

Iluzia ușurătății vieții

Un alt efect păgubitor de suflet este *iluzia ușurătății vieții*. Viața pare și în multe privințe chiar este mult mai lesnicioasă astăzi, mai facilă, aproape totul pentru cei tineri pare, cum spune clișeul, „la un click distanță”. Orice vrei, găsești pe telefon. Orice problemă se rezolvă cu o aplicație. Te-ai rătăcit? Întrebi navigatorul digital și te scoate pe cale. Te scoate la liman. Nu știi ce înseamnă cutare lucru? Întrebi pe Mister Google imediat. Dai pe Google și primești răspuns. Ai nevoie de un taxi? Mai nou nu trebuie să dai telefon. Imediat prin tehnologia ultramodernă găsești mașina aproape, te urci în ea și mergi unde vrei. Vrei haine? Nu mai e nevoie să te duci la magazin, le găsești pe telefon. Vrei mâncare? La fel. Comanzi pe telefon. Sigur că mai găsești și consiliere. În curând o să apară și *chat bots*-i. Ați auzit de inteligență artificială care să îți țină companie dacă te simți cumva singur. Dar în această companie vei fi tot mai singur și tot mai bulversat fiindcă nu este nimic consistent care să te ridice cu adevărat, ci te afundă și mai mult în deznădejde, în depresie, în deprimare. Așadar, iată, toate *par* la îndemână. E și un lucru bun, dacă e folosit cu măsură. Dar e foarte cumplit atunci când toate aceste modalități murdăresc sufletul. Și cea mai mare pagubă este că tinerii sunt privați de o maturizare reală, atât la nivel emoțional, cât și la nivel de gândire. Ei sunt deprinși cu recompense. Când au nevoie de ceva, au tehnologia la îndemână. Nu sunt deprinși cu greul, cu lipsurile, cu răbdarea și din nefericire, nu mai cresc alături de cei bătrâni. Știți că este o vorbă, că dacă nu ai bunici, să ți-i cumperi. Dacă nu ai bătrâni în casă, să ți-i cumperi.

Și mi-aduc aminte de o bătrânică acum. Fac o paranteză. Aceasta a sunat la un post de radio, era chiar neajutorată, sărmana de ea, nu avea ce să mănânce. Și în numele lui Dumnezeu a cerut ajutor. Și cineva a ascultat apelul, a sunat la redacție, a obținut adresa bătrânei, însă era un om necredincios și a dorit ca să

își bată joc de această bătrână. A chemat-o pe secretară, fiind foarte înstărit și i-a spus:

- Du-i toate pachetele de mâncare posibile, însă cu o condiție. Când intri în casă și i le oferi, să-i spui că nu sunt de la Dumnezeu, ci sunt de la dracul. S-a cutremurat și secretara, dar a trebuit să execute ordinul acestui om diabolic. Și a mers săraca cu multe, a dorit să îi ducă mâncarea acestei femei flămânde. Și a intrat în casă. Și săraca bătrânică s-a închinat, s-a uitat la cer și a spus:

- Doamne, Ți mulțumesc că mi-ai trimis mâncare!

Și secretara i-a spus:

- Mamaie, șeful mi-a spus să vă transmit că nu sunt de la Dumnezeu, ci sunt de la dracul.

Și bătrâna iar s-a închinat cu evlavie și a privit la cer și a spus:

- Doamne, Ți mulțumesc!

Apoi a privit spre cea care i-a adus hrana, răspunzându-i:

- Auzi, dragă, când Dumnezeu poruncește și dracul se supune!

Vedeți de ce avem nevoie de bătrâni? Scump frate și scumpă soră, eu unul am crescut cu bătrânii, cu bunii mei. Cu tânul, cu tâna, cum se spune la noi în zona Ardealului. Tânul de la bătrânul, tâna de la bătrâna. Am și rugăciuni în versuri. Iar buna din partea mamei era neștiutoare de carte, dar m-a învățat cele mai frumoase rugăciuni de mic, le-am și consemnat în Cartea de rugăciuni a Episcopiei noastre a Europei de Nord. Și o să le găsiți în aceste pagini. Și aseară chiar i-am rugat pe copilași să le învețe, mai cu seamă Rugăciunea Crucii. Că suntem acum, în Duminica Sfintei Cruci și nu mai fac o paranteză să v-o rostesc, v-o rostesc la final după ce vă mai spun câteva lucruri.

Și acum când îmi sărut Crucea călugărească, dimineața și seara, rostesc această rugăciune a Crucii în versuri, învățată de la buna mea, de la tâna Parascheva. E atât de frumoasă... Avem nevoie de bătrâni și mă bucur să văd aici și bunici veniți din țară la copii și la nepoți și la strănepoți. Este un mare privilegiu atunci când suntem în compania celor vârstnici, a celor înțelepți. Și mai cu seamă că tinerii fac parte aici și mai ales în Europa Occidentală, dintr-o lume care e foarte diferită și distantă, inclusiv față de cea a adulților, față de cea a părinților sau a celor care au depășit prima tinerețe.

Sunt trei valuri mari, tsunamice, al ispitelor tinerilor de astăzi

Cum se va descurca oare un tânăr care are impresia că viața e facilă și că se pot obține rezultate fără efort, fără osteneală, fără răbdare, fără stăruință? Când va începe să se lovească de greutățile vieții, după ce va pleca de la casa părintească, va pleca în lumea largă și atunci vă simți durerile cele mari din lume. Acesta e valul cel mare. Al ispitelor tinerilor de astăzi, preaiubiții mei. Și, cred că sunt trei valuri mari, tsunamice. Primul este *valul digital* despre care v-am vorbit, al doilea este *valul drogurilor*, al substanțelor psiho-active care au

devenit de necrezut de disponibile tinerilor din zilele noastre. Și nu mă refer doar la drogurile ca atare care pot fi foarte ușor procurate și consumate chiar și în România, groaznic, chiar și în România. Ci mă refer la încurajarea tacită și la crearea unei (sub)culturi a pierderii de sine. Mă refer în mod deosebit la aceste mari festivaluri. Câtiva dintre cei care organizau Festivalul Untold de la Cluj s-au convertit și acum dau bună mărturie pretutindeni...În cadrul acestor festivaluri se vinde tinerilor iluzia unei eliberări și a unei distracții maxime, aceste festivaluri funcționează și ca un fel de substitut al ritualurilor păgâne de altă dată, prin participarea la ele, prin consumul de droguri și de altele. Tânărul este așa-zis „integrat”, este primit în rândul celorlalți. Și este cumplit. Am fost martor și rugător și am pus umărul în purtarea Crucii părinților alături de copiii care s-au rătăcit în urma participării la aceste festivaluri. Aveți o mare responsabilitate de a avea grijă de copii și de a-i nu lăsa să se piardă la aceste distracții, la aceste festivaluri groaznice.

Iar al treilea val mare, tsunamic, în care tinerii sunt atrași și prinși în malaxor, în acest vârtej, este *valul sexualizării precoce*. Prin tehnologia digitală tânărul este expus foarte devreme unui val de murdărie trupestă. Prin presiunea anturajului, este împins în a și practica ceea ce vede și își pierde curăția, iar aceasta s-a banalizat în zilele noastre. Ceea ce odinioară era perceput ca ceva grav, acum este aproape de la sine înțeles, de la vârste din ce în ce mai fragede. Toate acestea sunt acum la uși, scump frate și scumpa soră. De aceea, mă uit cu atâta drag la chipurile tinerilor și mă uit acum la chipurile voastre luminoase. Mă uitam la strană, mă uitam la Altar, mă uitam în biserică, și vă spun cu toată sinceritatea, ca unul care port această Cruce a slujirii și sunt alături de părinți și de tinerii care deseori se pierd, însă pot fi recuperați, pot fi miluiți. Pot fi cuprinși în brațele părintești așa cum a fost recuperat odinioară și fiul risipitor din parabola evanghelică. Dar această responsabilitate de a avea grijă față de copii și de tineri, ne revine nouă adulților. În primul rând, vouă, părinților, tată și mamă. În primul rând vouă, care trebuie să fiți foarte maturi, să distingeți caracterul vremurilor de astăzi, să distingeți formele ispitelor, să îi ajutați pe copii și pe tineri să nu evadeze și să nu fie prinși în cușca digitală, în cușca murdăriilor și în cușca fărădelegilor. Așadar, Crucea tânărului de astăzi este de a refuza toate aceste tentații, care îl înfășoară ca o pânză de păianjen, și de a recăpăta dimensiunea lăuntrică a vieții și a persoanei. Pânza de păianjen este ca o rețea, și nu întâmplător folosesc această comparație, pânza de păianjen. Vedeti, este un lucru bun în *www – web wide world*, dar această rețea a cuprins întreaga lume și atâta omenire este în plasa acestei pânze de păianjen, în care de foarte multe ori sunt capturate și golite sufletele de seva lăuntrică. Sunt prinși de păianjen și golite de seva, așa cum vedem în viața de zi cu zi, dar sunt și lucruri folositoare și e bine să căutăm nectarul.

Crucea tânărului este de a lupta pentru redobândirea profunzimii, pentru redobândirea interiorității, pentru redobândirea empatiei

Așadar, Crucea tânărului este de a lupta pentru redobândirea profunzimii, pentru redobândirea interiorității, pentru redobândirea empatiei, este refuzul acestei iluzii că în viață problemele se rezolvă cu un click și cu o aplicație, este strădania de a accepta că adversitatea, eșecul, greutățile, lipsa de satisfacție, de succes, sunt inerente acestei vieți, sunt de neocolit și că ne cizelează, ne maturizează. Este strădania de a se păstra în realitate, în conexiune cu sinele profund, cu aproapele și cu Dumnezeu. Să nu creadă cineva că toate acestea vor veni de la sine. Ele trebuie (re)cucerite și avantajul tânărului este că are încă entuziasmul tinereții și energia tinereții de partea sa și că lumea digitală nu poate oferi decât simulacre, iar tânărul are nevoie de viața adevărată. El tânărul, ea tânără, este asemenea unei flori care crește într-o grădina năpădită de buruieni mari și otrăvitoare, el trebuie să se lupte pentru bucățica lui de cer și de soare, pentru bucățica lui de pământ unde să își înfigă rădăcinile. Și, acum în final, la final, aș vrea să vă propun câteva soluții și tinerilor și părinților care sunteți aici de față, pentru ca și cei mari și cei mici să poată rezista acestor trei valuri de ispite. Primul val, repetăm - digitalizarea, al doilea val - sexualizarea precoce și al treilea val - consumul de droguri. Dar ce poate face, mai clar, tânărul pentru a rezista celor trei valuri de ispite? El poate și trebuie să-și recapete libertatea. Căci a te lăsa dus de val înseamnă a-ți pierde libertatea.

Mai întâi valului digital i se poate sustrage, recăpătându-și libertatea lăuntrică. Noi nu mai putem face abstracție de valul digital. Dar, scump frate și scumpă soră, dacă telefonul a devenit un accesoriu inevitabil, nu înseamnă că trebuie să-l deschizi de sute de ori pe zi ca să-ți verifici notificările. Nu înseamnă că trebuie să adoptăm cele mai noi trenduri tehnologice. Ne putem limita activitatea online. Putem și trebuie să lăsăm la o parte telefonul când suntem în familie, cu prietenii, cu o carte în mână. Putem alege deliberat să folosim cartea tipărită, nu cea digitală. Putem să ocolim jocurile și să accesăm doar materialele care ne sunt folositoare de pe internet. Uitați-vă, eu pe vremuri când eram seminarist la Suceava și tata și mama erau la Spermezeu, primeam la o lună și jumătate o scrisorică și așa mai știam de ei, de fratele, de sora și cine s-a mai cununat și a mai decedat în sat. Vă dați seama? În anii '90. Și era un telefon la poarta Seminarului și mama mă suna de acasă, prin comandă din centrală și parca era din fundul pământului și eu îi răspundeam strigând din toți bojocii și ea de-abia mă auzea. Parcă era în fundul pământului și eu eram deasupra.

Astăzi, prin această comunicare în era tehnologică, sigur că nu putem să evităm aceste modalități. Sunt și lucruri bune. Avantajoase. Minunate. Printr-un apel telefonic, salvăm viața unui om. Printr-un apel telefonic, chemăm medicul. Chemăm preotul. Și facem atâta bine. Deci nu putem face abstracție. Nu putem

demoniza aceste avantaje pe care le putem obține pentru binele nostru sufletesc și în viața de zi cu zi. Dar murdăriei ne putem sustrage, și cei mari, și cei mici, învățând să navigăm pe acest val digital. Să fim liberi, scump frate și scumpă soră, și să știm că așa cum de mici știam de cuțit, că cu un cuțit care este un obiect neutru poți să tai o bucată de pâine și să o dai și la cel sărman, sau poți lua și viața unui om și poți face și rău mult. Pe acest val digital trebuie să navigăm și de foarte multe ori trebuie să învățăm să mergem împotriva curentului și mai cu seamă să nu ne captureze, să nu ne cuprindă în această cușcă digitală, să nu se creeze o dependență, să nu fim absorbiți tot timpul de ele. Uite, eu după slujbă, am călătorit cu părintele Mircea la o familie de consăteni, și le-am binecuvântat casa, și mi-am propus ceva. Să nu îmi scot telefonul. Să fiu în rugăciune și în comuniune cu ei. Și am reușit. Să știți că am reușit. Am și uitat de el că-l am în buzunar. Însă dacă intervenea o urgență, dacă mă suna cineva că cineva este în primejdie și eu trebuie să intervin, atunci îl puteam scoate, că doar suntem raționali, nu? Suntem ființe cuvântătoare. Nu suntem absurzi. Dar când se creează o dependență și nu mai putem fără el, e cumplit. E cumplit.

Și acum valul drogurilor și al sexualizării precoce. Cum putem să rezistăm și să îi ajutăm pe cei atât de ispitiți în aceste vremuri să reziste? Numai înotând împotriva curentului, că altfel dacă mergem în jos, în curentul acestei lumi, cădem în cascadă, ne prăbușim și acolo pierim. De aceea, este luptă, este nevoie de luptă, este nevoie de rezistență. Așadar, acum mă adresez părinților. Scump tată și scumpă mamă, țineți-vă copiii aproape. Nu-i lăsați pe copii și pe tineri să fie răpiți de anturaj. Sunteți cei mai fericiți părinți și bunici, când știți că copiii voștri și nepoții voștri sunt într-un anturaj prielnic și bun și frumos. Cum să mulțumim Cerului că aceste vlăstare, aici departe pe marea străinătății sunt într-un anturaj atât de bun și curat? Cu preotul lângă ei, cu oamenii buni lângă ei, cu tinerii care au aceleași căutări frumoase și minunate. Sunt ispite, sunt încercări, dar le depășim. Dumnezeu ne dă putere. Cât de frumoasă este viața trăită în curăție! Așa spun Sfinții Părinți că Dumnezeu nu cere nimic de la tânăr, decât două lucruri: smerenie și curățenie. Smerenie și curățenie. Fiindcă cel smerit este înălțat întotdeauna de Dumnezeu, și cel curat este iubit și ajutat. Asta cere Dumnezeu la tineri. Și este cumplit atunci când tinerii și copiii intră în anturaje stricate. Și cei care suferă de dependența de droguri, cei mai mult din cauza asta suferă. Din cauza anturajului!

De aceea, dumneavoastră sunteți singurii, tată și mamă, care sunteți în măsură să ajutați la maturizarea lor, să le cultivați gusturile, să le cultivați alegerile folositoare și vă sunt alături în rugăciune și în cuvânt și vă îndemn de la inimă la inimă să nu abandonați lupta, să nu vă lașați descurajați de această cultură a a îndepărtării părinților de copii. Voi sunteți mai importanți pentru viitorul copiilor voștri decât prietenii din anturajele stricate, de conjunctură, care vor să îi inițieze în cine știe ce festivaluri sau obiceiuri dăunătoare. Așadar,

important, esențial, este să fim neîncetat, tată și mamă și toți ceilalți aproape de tineri, aproape de adolescenți, aproape de copii, să îi conștientizăm că trebuie să fie luptători, să îi ajutăm să își deschidă sufletul. Nu cumva să fim foarte exigenți, drastici, încât ei să se închidă în ei înșiși și să nu poată comunica. E complicat ca să nu poată să comunice copilul cu tatăl și cu mama. Ei trebuie să fie liberi și să fie ajutați să își deschidă inima, să își deschidă sufletul. Și să îi ajutați să nu se lase înghițiți de lumea digitală, de superficialitate, de ușurătate. Și să le oferim lucrurile folositoare, să nu le oferim lucrurile pe care le oferă lumea stricată, ci să le oferim Calea, Adevărul și Viața.

Și acum, chiar în final, cei care sunteți în grele încercări cu copiii voștri să nu deznădăjduiți. Și, veți spune: păi, trebuie să îi învățăm, trebuie să îi muștrăm, trebuie să îi dojenim. Să știți că uneori nu merge cu dojana prea aspră în astfel de situații. Îi îndepărtați mai mult, îi întărați mai mult, ci trebuie în asemenea situații grele, de cumpănă, de încercare, să înmulțiți rugăciunea. Sfântul Porfirie Kavsokalitivul are un cuvânt de mare folos, și cu acesta vreau să închei: „Să le vorbești copiilor totdeauna prin rugăciune, să le spui pe toate lui Dumnezeu, iar Dumnezeu le va pune în lăuntrul lor. Cuvintele lovesc în urechi, în vreme ce rugăciunea merge direct la inimă.” Și aceasta este soluția, scump frate și scumpă soră, scump tată și scumpă mamă, să înmulțim neîncetat rugăciunea și să ne lăsăm pe brațele Atotmilostivului Dumnezeu. Așa să ne ajute Domnul. Amin!

MESAJ ANIVERSAR

BISERICA ȘI SOCIETATEA - 80 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA UNIVERSITĂȚII DE VEST DIN TIMIȘOARA -

Preot dr. IONEL POPESCU
Vicar eparhial

După Marea Unire de la 1 decembrie 1918 și instaurarea administrației românești în Banat, la 3 august 1919, începe o perioadă de reorganizare administrativă a acestei străvechi provincii și de înființare a unor instituții vitale pentru viața socială, științifică, culturală, școlară și universitară, economică și bisericească.

Pe lângă toate acestea, dorința expresă a românilor bănățeni era de a construi lăcașuri de cult ortodoxe în Timișoara, unde ei erau majoritari, de a-și vedea reînființată străvechea mitropolie a Banatului și de a avea o universitate, din care să facă parte și Facultatea de Teologie.

Astfel, în perioada interbelică a început construirea bisericilor ortodoxe din cartierele Iosefin și Mehala, apoi a bisericii din Cetate, care a devenit Catedrală mitropolitană.

În anul 1939 a fost reînființată Episcopia Timișoarei, ridicată, în anul 1947, la rangul de Arhiepiscopie și de Mitropolie a Banatului.

Concomitent cu restaurarea instituției eclesiastice superioare din Banat și cu ridicarea noilor lăcașuri de cult, au fost depuse eforturi și pentru înființarea unei universități la Timișoara, unul din „vechile deziderate ale Banatului, de o excepțională importanță pentru propășirea românismului în acest colț de țară...”¹.

Episcopia Timișoarei, păstorită de mitropolitul mărturisitor Vasile Lazarescu, a îmbrățișat imediat acest minunat demers, l-a susținut și l-a popularizat prin intermediul periodicului eparhial. Astfel, revista episcopală „Biserica Bănățeană” își informa cititorii că, la data de 18 noiembrie 1944, la sala de ședințe a Prefecturii a avut loc o importantă consfătuire „cu elita intelectualității timișorene și reprezentanți ai diferitelor autorități”, organizată

¹ „Biserica Bănățeană”, Timișoara, anul V, nr.48/26 noiembrie 1944, p. 7.

pentru a susține această inițiativă². Interesant este faptul că, pe lângă fostul ministru Sever Bocu, prefectul Iuliu Ionescu și primarul Liviu Gabor, la această întâlnire au participat episcopul Vasile Lazarescu și episcopul greco-catolic al Lugojului, Ioan Bălan. Sever Bocu și episcopul Vasile au subliniat importanța înființării universității la Timișoara și rolul ei cultural-spiritual³, iar av. Pompiliu Ciobanu s-a angajat să-i pună la dispoziție palatul său⁴. La finalul consfățuirii a fost întocmit memoriul care va fi prezentat Guvernului României. De reținut este că încă din acel moment s-a precizat ca din cadrul viitoarei universități să facă parte și Facultatea de Teologie⁵.

În următorul său număr, tot la rubrica „Informații”, „Biserica Bănățeană” publica știrea preluată din ziarul timișorean „Românul”, conform căreia „Universitatea Banatului se înființează la Timișoara cu următoarele facultăți: teologie, litere și filosofie, drept și medicină. Cursurile universității nou înființate ar începe cel mai târziu în luna ianuarie”⁶.

Memoriul întocmit la întâlnirea de la Timișoara a fost prezentat de Sever Bocu, în cadrul unei audiențe, regelui Mihai I al României și apoi, prim-ministrului Nicolae Rădescu, în prezența unei delegații formate din miniștri bănățeni.

Urmare acestor demersuri, la 14 decembrie 1944, Consiliul de Miniștri a aprobat în principiu înființarea Universității de Vest din Timișoara⁷.

Prin Decretul-Lege nr.660 din 30 decembrie 1944, publicat în Monitorul Oficial nr.302 din 31 decembrie 1944, promulgat de regele Mihai I, a fost înființată Universitatea de Vest, cu sediul la Timișoara, „având următoarele facultăți: Drept, Litere și Filosofie, Științe, Medicină umană, Medicină veterinară, Farmacie și Teologie”. Articolul 2 al acestui Decret-Lege prevede că „actuala Academie Teologică de la Oradea, cu sediul provizoriu la Timișoara, se transformă, pe data publicării legii, în Facultate de Teologie a Universității de Vest din Timișoara”⁸.

Vestea înființării Universității de Vest din Timișoara a fost primită cu mare bucurie în tot Banatul.

Știrea venită de la București a fost preluată și de „Biserica Bănățeană”, organul oficial al Episcopiei Timișoarei care a publicat, pe prima pagină,

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Avocat și om de afaceri, delegat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, Pompiliu Ciobanu (1878-1962) a fost deputat în Parlamentul României și a sprijinit viața școlară și bisericească din Banat (Ioan Munteanu, Dumitru Tomoni, Vasile Zaberca, *Banatul și Marea Unire. Bănățeni la Alba Iulia*, Ed. Partoș, Timișoara, 2018, p. 137-138).

⁵ „Biserica Bănățeană”, p. 7.

⁶ *Idem*, anul V, nr.49/3 decembrie 1944, p.16.

⁷ *Idem*, anul V, nr.51-52/1944, p. 16.

⁸ *Idem*, *Universitatea Banatului*, anul VI, nr.3/14 ianuarie 1945, p. 1-2.

editorialul „Universitatea Banatului”, urmat de articolul „Universitatea de Vest”.

Editorialul menționează că această „înfăptuire epocală deschide noi orizonturi spirituale Banatului”, are „o covârșitoare importanță națională și spirituală”, [...], și pune bazele unui „focar de autentică cultură românească ...”⁹.

Cel de-al doilea material, „Universitatea de Vest” subliniază contribuția Bisericii bănățene la înființarea acestei instituții de învățământ superior, „vatră de lumină în Timișoara”. În același timp, având exemplul avocatului Pompiliu Ciobanu, bănățenii sunt îndemnați să-și aducă darul lor la înființarea universității din Timișoara, „unde vor veni înainte de toate fiii acestei provincii să învețe carte. Unii vor aduce un gând bun, alții o idee frumoasă, unii vor oferi inima lor caldă și voința lor hotărâtă, iar alții mintea lor luminată. Unii vor contribui cu darurile lor spirituale, alții cu bunurile lor materiale. Unii vor da din prinosul lor sume mari, alții vor da din sărăcia lor ca și văduva din Evanghelie. Ofranda tuturor făcută cu dragoste, va fi bine primită. Toți trebuie să-și unească înainte de toate vrerea lor hotărâtă, de a face Universitatea bănățeană o realitate prin orice jertfe”¹⁰.

Importanța înființării universității, „moment istoric în viața acestui ținut”, este semnalată și în editorialul „De ce la Timișoara”, publicat tot de „Biserica Bănățeană”¹¹. Printre altele, periodicul eparhial menționează că „duminică, 21 ianuarie, a avut loc în sala festivă a Prefecturii județului Timiș-Torontal n.n.), ședința de constituire a Eforiei Universității de Vest”¹². Hotărârea legiuitorului de a înființa această instituție de învățământ superior în capitala Banatului - se arată în continuare - a avut în vedere „dezvoltarea firească a acestui ținut vestic” și „poziția cheie a Timișoarei” în această parte de țară.

Autorul semnalează, de asemenea, că universitatea nou înființată va avea și o Facultate de Teologie. Prin urmare, „Biserica va fi prezentă, prin instituțiile ei în mediul unde se cresc elitele viitoare ale societății românești ...”¹³. Mitropolitul Vasile Lazarescu a primit, de altfel, „cu deosebită bucurie ideea înființării unei universități în capitala Banatului” și a sprijinit cu toată puterea „întemeierea unei vetre de lumină la Timișoara”¹⁴.

Susținerea arătată de Biserică pentru înființarea Universității de Vest a fost răsplătită prin numirea ierarhilor bănățeni ca membri de drept ai eforiei, adică ai primului consiliu de conducere a acesteia.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 3.

¹¹ *Idem*, anul VI, nr. 5/28 ianuarie 1945, p. 1-2.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, p. 2.

Potrivit „Bisericii Bănăţene”, eforia universităţii a fost formată din următorii membri: episcopii Vasile al Timişoarei, Andrei al Aradului şi Veniamin al Caransebeşului, episcopul Ioan al episcopiei unite de la Lugoj, episcopul Augustin Pacha al episcopiei catolice din Banat, primarii municipiilor Timişoara şi Arad, prefectii judeţelor Timiş, Arad, Severin şi Caraş, fostul ministru Sever Bocu, miniştrii bănăţeni şi reprezentanţi ai partidelor politice¹⁵.

Episcopia Timişoarei a început, la rândul ei demersurile de organizare a Facultăţii de Teologie. În acest scop, a fost constituită o comisie de organizare în care au fost numiţi următorii profesori de Teologie: Gala Galaction (Grigorie Pişculescu n.n.) şi Lazăr Iacob de la Facultatea de Teologie din Bucureşti; Vasile Loichiţa (fiu al Banatului) şi N. Popescu Prahova de la Facultatea de Teologie Cernăuţi - Râmnicu-Vâlcea; Nicolae Neaga (care a predat, după 1990, la Facultatea de Teologie din Timişoara n.n.) şi Nicolae Terchilă de la Facultatea de Teologie din Sibiu, precum şi preotul dr. Gheorghe Ciuhandu, delegat al Eforiei Universităţii de Vest¹⁶.

Din păcate, odată cu schimbarea regimului politic din România, Decretul-Lege de înfiinţare a Universităţii de Vest a fost abandonat, singura facultate care şi-a început activitatea, în anul 1945, fiind cea de medicină. Abia în anii următori, instituţiile de învăţământ superior din Timişoara au fost unite în cadrul unei universităţi, însă fără Facultatea de Teologie, inclusă în Decretul-Lege din anul 1944.

Înfiinţarea Universităţii de Vest la Timişoara este un moment de referinţă în istoria învăţământului superior din Banat, menit a revitaliza şi dezvolta viaţa cultural-ştiinţifică şi spirituală din sud-vestul ţării noastre.

Biserica, înfrăţită cu şcoala, a înţeles că universitatea, prin facultăţile sale, răspunde nevoilor stringente ale ştiinţei şi cercetării din societatea românească postbelică şi a susţinut, cu toată convingerea, demersurile făcute pentru ctitorirea ei şi a unei Facultăţi de Teologie care să contribuie la promovarea valorilor noastre creştineşti şi româneşti în părţile Banatului şi la întărirea legăturilor dintre credinţă şi cultură.

¹⁵ *Ibidem*, rubrica „Informaţii”, p. 3.

¹⁶ *Ibidem*, rubrica „Informaţii”, anul VI, nr. 7/11 februarie 1945, p. 8.

DIASPORA ÎN ACTUALITATE

MUTAȚII CU PRIVIRE LA DIASPORA. IMPLICAȚIILE EI ÎN VIAȚA BISERICII ORTODOXE¹

Preot lect. univ. dr. MARIUS FLORESCU

Introducere

Prin hotărârea Sfântului Sinod, anul 2021 a fost declarat *Anul omagial al pastorației românilor din afara României*². Între temele anilor omagiali din ultima vreme se regăsește iată și o temă legată de diaspora, având în vedere că toate temele de până acum au fost mai ales în legătură cu pastorația și misiunea Bisericii din interiorul granițelor țării noastre.

Grija pastorală a Bisericii Ortodoxe Române pentru românii care trăiesc în afara granițelor țării s-a concretizat în anii din urmă prin înființarea de numeroase parohii și a unor eparhii noi. Cunoscând numărul mare al românilor aflați în afara României, estimat în prezent la aproape 10 milioane și anume 6 milioane care trăiesc în comunitățile istorice sau tradiționale aflate în vecinătatea României și 4 milioane de români care trăiesc în comunitățile românești din diaspora, Patriarhia Română se implică activ în lucrarea pastoral-misionară a acestora, care este și o formă de mărturisire a credinței ortodoxe în întâlnirea cu cei de alte confesiuni și credințe³.

Diaspora - etimologie și sens

Prima ediție a *Dicționarului de Teologie Ortodoxă* tipărită la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, menționează că termenul *diaspora* se găsește în literatura greacă antică și în istoria izraeliților⁴. Termenul este folosit

¹ Conferință susținută la Facultatea de Teologie din Timișoara în anul 2021, sub genericul: *Diaspora românească - misiune și pastorație dincolo de fruntariile țării*, acum în formă revizuită și îmbunătățită.

² <https://basilica.ro/actul-de-proclamare-a-anului-omagial-si-comemorativ-2021/>, accesat la 23 iunie 2024.

³ † Daniel, Patriarhul României, Cuvânt înainte la lucrarea: *Diaspora Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Basilica, București, 2021, p. 14.

⁴ A se vedea lucrarea teologului Marius Cojan de la Institutul romano-catolic din Iași: *Exilul babilonian – etapă fundamentală în maturizarea identității și a credinței lui Israel*, Editura Sapienția, Iași, 2011, 138 pp. În psalmul 136 se arată plângerea poporului lui Israel în fața

și în Noul Testament, pentru creștinii proveniți dintre păgâni sau dintre iudeii din afara Palestinei⁵. Ediția anterioară a *Dicționarului de Teologie Ortodoxă* a părintelui prof. dr. Ion Bria este mai redusă ca tematică și nu conține acest termen⁶. *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, tipărită de Patriarhie în anul 2010 se referă la „Românii din diaspora europeană”, inclusiv la cei din sudul Dunării, fără celelalte zone ale lumii unde s-au stabilit români ortodocși⁷.

Termenul însuși se traduce prin *împrăștiat*⁸, *răspândit*, *răsfîrat*.

Misiunea Bisericii se leagă indisolubil de eclesiologia acesteia, deci implicit de extinderea în timp și spațiu a Trupului lui Hristos. Diaspora este până la urmă o modalitate de a duce la împlinire porunca Mântuitoului de dinaintea înălțării Sale la ceruri: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 19). Deși, nu este un scop misionar declarat, ci o necesitate de organizare practică, semnificația misionară a diasporei este enormă⁹.

Nu întâmplător și primul manual de *Misiologie ortodoxă* care s-a tipărit în Patriarhia Română, sub coordonarea unui colectiv de autori în frunte cu pr. prof. dr. Valer Bel de la Cluj-Napoca, conține un capitol intitulat *Diaspora – o nouă tipologie misionară*, scris de către mitropolitul dr. Nifon Mihăiță de la Târgoviște. Acesta sublinia, printre altele că o provocare misionară a comunităților din diaspora este și aceea a limbii liturgice utilizate. „Pentru că Ortodoxia are un profund caracter misionar, iar treptat limba țării adoptive devine tot mai mult, pe măsură ce timpul trece, limba de comunicare cotidiană a credincioșilor emigranți, acea limbă trebuie introdusă în cult pentru a înlesni

nedreptății ce i s-a făcut: „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când ne-am adus aminte de Sion” (Psalm 136, 1).

⁵ În continuare sunt redate discuțiile pregătitoare pentru întrunirea Sfântului și Marelui Sinod, hotărârea Conferinței panortodoxe pregătitoare din anul 2009 și discuțiile pe seama cunoscutului canon 28 al Sinodului IV de la Calcedon, stăruindu-se pe interpretarea Bisericii noastre cu privire la raportul de jurisdicție cu primul din neam sau cu etnarhul (Pr. prof. dr. Ștefan Buchiu, pr. prof. dr. Ioan Tulcan, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Editura Basilica, București, 2019, pp. 279-282).

⁶ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 399.

⁷ *Enciclopedia Ortodoxiei Românești*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2010, pp. 549-553.

⁸ Acesta este și sensul formulei de prezentare a Sfântului Apostol Petru în prima sa epistolă sobornicească: „Petru, apostol al lui Iisus Hristos, către cei ce trăiesc împrăștiați printre străini, în Pont, în Galatia, în Capadocia, în Asia și în Bitinia” (I Petru 1, 1).

⁹ †Anastasie, Arhiepiscopul Tiranei și a toată Albania, *Misiune pe urmele lui Hristos*, Editura Andreiana, Sibiu, 2013, p. 203.

opera misionară ortodoxă”¹⁰. În diaspora există deja două categorii de persoane: generațiile născute în Occident nu au același atașament față de valorile naționale (limba română în cult) și cele născute în România¹¹.

Chiar anul acesta, Mitropolia ortodoxă română pentru Europa Centrală și de Nord aniversează trei decenii de la înființare și de la instalarea primului mitropolit¹².

În anul 2009, Patriarhia Română a hotărât ca în fiecare an primă duminică după Adormirea Maicii Domnului să fie duminica migranților români¹³.

Sunt și sfinți români care au experimentat fenomenul migrației: Sf. Ioan Casianul, Sf. Dionisie Exiguul și Sf. Ioan Iacob de la Neamț – Hozevitul¹⁴.

Diaspora în context panortodox

Canonul 28 al Sinodului IV Ecumenic de la Calcedon este invocat astăzi de Patriarhia Constantinopolului, în sprijinul pretențiilor de a-i fi cedată diaspora din întreaga lume. Canonul prevede printre altele privilegiul Bisericii Constantinopolului, Noua Romă ca „mitropoliții diecezei Pontului, Asiei și a Traciei, precum și episcopii din ținuturile barbare ale acestor dieceze să se hirotonească de către pomenitul preasfânt scaun al Preasfintei Biserici din Constantinopol”¹⁵. În accepțiunea Patriarhiei de la Constantinopol și a Bisericilor de limbă greacă, *episcopii din ținuturile barbare* sunt episcopii din afara teritoriilor canonice de atunci. Ca și astăzi, același principiu impune de facto ca întreaga diasporă greacă din lume, indiferent de Biserica din care credincioșii au provenit inițial (Biserica Greciei, Biserica Cîprului, Biserica Albaniei) să depindă de Patriarhia Constantinopolului. Așa se face ca vizibila Arhiepiscopie greacă din cele două Americi, condusă de arhiepiscopul

¹⁰ Pr. prof. dr. Valer Bel (coordonator), *Misiologie ortodoxă I*, Editura Basilica, București, 2021, pp. 229-230.

¹¹ O persoană întoarsă din America observa că deși pe clădirea bisericii ortodoxe române din Cleveland - Ohio scria: *Biserica ortodoxă română Sf. Maria*, a fost surprinsă să vadă că în interior limba de cult din cadrul Sfintei Liturghii era exclusiv engleza („Observatorul religios”, nr. 2345 din 23 martie 2023, p. 9). A se vedea o trecere în revistă a diasporei ortodoxe din America de Nord, în editorialul *Ecouri noi din diaspora* (preot dr. Marius Florescu, *Provocări ale Ortodoxiei*, Ed. Astra Museum - Sibiu, Eurobit - Timișoara, 2018, pp. 22-25).

¹² Programul manifestărilor: <https://mitropolia-ro.de/mitropolia-30-ani-evenimente-aniversare-muenchen/>, accesat la 20 iunie 2024.

¹³ <https://basilica.ro/duminica-migranților-romani-3/>, accesat la 19 iunie 2024.

¹⁴ *Viețile Sfinților pe tot anul. După sinaxarele din Mineie, ale Sfinților nou-canonizați și istoricul unor icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului*, Editura Agapis - Carte Ortodoxă, București, 2020, 500 pp. .

¹⁵ Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 2005, pp. 101-104.

Elpidofor, să se opună prin însuși statutul ei chestiunii acordării și recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe din America (O.C.A.) conduse de mitropolitul Tihon. Iată și de ce bunăoară, Tomosul de autocefalie al Bisericii din Ucraina, emis de Patriarhia de la Constantinopol prevede ca diaspora ucraineană să nu țină de această Biserică, ci de Patriarhie însăși¹⁶. Puncte de vedere neoficiale ale unor ierarhi din Biserica Macedoniei de Nord afirmă că printre condițiile impuse de Constantinopol pentru emiterea Tomosului de autocefalie, se numără și renunțarea la diaspora proprie¹⁷.

Mitropolitul dr. Nicolae Corneanu, părintele nostru duhovnicesc, a fost printre puținii din Teologia ortodoxă care au abordat chestiunea diasporei. Nu doar în scris, ci și prin numeroase vizite în cadrul diasporei românești, în perioada cât a fost președintele Comisiei sinodale pentru Relații Externe Bisericești. În lucrarea de referință apărută după Revoluția din Decembrie 1989, *Quo vadis? Studii, note și comentarii teologice*, mitropolitul Nicolae face o radiografie pertinentă și la obiect a diasporei ortodoxe în general și a celei românești în special. Respectând punctul de vedere al Bisericii noastre cu privire la neactualitatea canonului 28 al Sinodului ecumenic și temeinicia canonului 34 apostolic¹⁸, mitropolitul subliniază relația structurală și ființială dintre Biserica Mamă și diaspora ei. În cazul nostru, dintre Biserica Mamă și fiii ei răspândiți pe toate meridianele lumii, pentru care Biserica trebuie să poarte de grijă¹⁹. În editorialele revistei eparhiale „Învierea” de asemenea mitropolitul Nicolae analizează perspective mai noi cu privire la diaspora. În *Semnale ale diasporei*, mitropolitul scria un editorial pornind de la constatarea faptului că la Geneva a fost sfințită o biserică românească ce însă a fost pusă sub jurisdicția Mitropoliei ortodoxe grecești din Elveția, iar nu sub jurisdicția Patriarhiei Române²⁰. Și în această situație era pe vremea aceea și biserica românească din Paris, astăzi catedrala Mitropoliei ortodoxe române pentru Europa Occidentală și Meridională. În alt editorial, *Diaspora ortodoxă*, anterior acestuia, mitropolitul Nicolae trecea în revistă dezbaterile panortodoxe pentru pregătirea Sfântului și Marelui Sinod pe tema diasporei²¹.

¹⁶ https://timpul.md/articol/tomosul-sinodal-si-patriarhal-privind-autocefalia-bisericii-din-ucraina-textul-integral-138712.html#google_vignette, accesat la 23 iunie 2024.

¹⁷ <https://orthodoxtimes.com/metropolitan-of-strumica-we-will-recognize-church-of-ukraine-after-we-have-been-granted-tomos-of-autocephaly/>, accesat la 24 iunie 2024.

¹⁸ Care prevede ca episcopii fiecărui neam să cunoască pe cel dintâi dintre dânsii și să-l socotească pe el drept căpetenie și nimic de seamă să nu facă fără încuviințarea acestuia (Arhid. prof. dr. Ioan N. Floca, *o.c.*, pp. 27-29).

¹⁹ *Idem*, p. 89.

²⁰ Mitropolit Nicolae Corneanu, *Pe baricadele presei bisericești (I)*, Editura Învierea, Timișoara, 2000, pp. 649-652.

²¹ *Idem*, pp. 398-402. Mitropolit al Banatului între anii 1962-2014, a participat ca delegat al Patriarhiei Române la prima conferință panortodoxă pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod,

O abordare mai recentă a diasporei ortodoxe aparține profesorului de drept canonic Ioan Cozma și a fost publicată în volumul *Biserica Ortodoxă și provocările viitorului*. Autorul subliniază că apartenența diasporei etnice la Biserica Mamă poate duce la enclavizarea Ortodoxiei, fenomen care se opune universalității ei²².

Documentul pregătit al Comisiei interortodoxe de la Chambesy (7-13 noiembrie 1993) intitulat *Diaspora ortodoxă și organizarea ei canonică* redă punctul de vedere al patriarhului ecumenic Bartolomeu din cadrul precedentei Comisii care a avut loc în anul 1990: „Este urgent pentru Biserica Ortodoxă să se aplece mai întâi spre sine însăși și să-și regleze problemele interne. Este necesar cel puțin să subliniem cât este de importantă această problemă, fiind vorba de credibilitatea și seriozitatea Bisericii Ortodoxe. Această situație nu poate să rămână la infinit, mai ales prin perspectiva Sfântului și Marelui Sinod pe care ne pregătim să-l convocăm”²³.

În analiza pe care o face Bisericii Ortodoxe locale²⁴, patriarhul ecumenic Bartolomeu I-ul menționează lapidar existența diasporei, evitând să se refere la înțelegerea diferită a canonului 28 de la Sinodul IV Ecumenic, care practic divizează Bisericiile Ortodoxe și spunând că diaspora tinde astăzi să se organizeze pentru fiecare națiune în parte, în „adunări ale episcopilor”, conduse fiecare de câte un reprezentant al Patriarhiei Constantinopolului²⁵. Într-o altă lucrare însă, după ce enumeră Bisericiile Ortodoxe Autocefale, patriarhul afirmă că: „Creștinii ortodocși de pe patru continente, excluzând Africa, care nu intră în aria de jurisdicție a Bisericii locale, intră sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice”²⁶.

Cea de a IV-a Conferință panortodoxă presinodală – 2009 va lua hotărârea înființării de Adunări episcopale în mai multe regiuni ale lumii, care să fie alcătuite din episcopii ortodocși canonici, sub președinția ierarhului care aparține de Patriarhia Ecumenică²⁷. Hotărârea a fost semnată de reprezentanții

desfășurată în anul 1961 la Rhodos, Grecia. Nu a mai prins desfășurarea acestui sinod, care a avut loc în anul 2016 în Creta, Grecia.

²² Mihai Himcinski și Răzvan Brudiu (ed.), *Biserica Ortodoxă și provocările viitorului*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, Ed. Aeternitas, Alba Iulia, 2020, pp. 329-348.

²³ Dr. Damaskinos Papandreou, Mitropolitul Elveției, *Sfântul și Marele Sinod al Ortodoxiei. Tematică și lucrări pregătitoare*, Editura Trinitas, Iași, 1998, pp. 140-141.

²⁴ A se vedea și mai recentul studiu al Christinei Chaillot, *Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX*, Editura Humanitas, București, 2011, 492 pp. .

²⁵ Olivier Clement, Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. *Adevăr și libertate. Ortodoxia în contemporaneitate*, Editura Deisis, Sibiu, 1997, p. 21.

²⁶ Patriarhul Ecumenic Bartolomeu, *Întâlnire cu Taina. O prezentare contemporană a Ortodoxiei*, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, p. 50.

²⁷ Pr. prof. dr. Viorel Ioniță, *Hotărârile întrunirilor panortodoxe din 1923 până în 2009. Spre Sfântul și Marele Sinod al Ortodoxiei*, Editura Basilica, București, 2013, pp. 242-245.

tuturor Bisericii Ortodoxe Autocefale, ceea ce reprezenta un moment aparte în pregătirea Sinodului panortodox. Este de remarcat și faptul că Sfântul și Marele Sinod din anul 2016 va adopta aproape fără modificări această hotărâre, fiind unul dintre puținele documente necontestate ale acestuia²⁸.

Cel mai recent, avem știrea că episcopii ortodocși din Benelux s-au întâlnit la Bruxelles, în iunie a.c., pentru a discuta probleme comune eparhiilor lor²⁹. Este numai una dintre dovezile faptului că hotărârea Sfântului și Marelui Sinod este pusă în aplicare.

În loc de concluzii

Desigur, între atâtea probleme cu care se confruntă azi Biserica Ortodoxă în ansamblul ei, dintre care cea mai gravă este întreruperea comuniunii liturgice între unele Biserici Autocefale, problema diasporei nu este cea mai arzătoare. Remarcăm însă că datorită unui efort comun, oarecum diviziunile de altă dată din diaspora s-au mai estompat. Adunările episcopale care funcționează la nivel regional, deși nu substituie Sfintele Sinoade de care aparțin ierarhii membrii, dezbate teme de interes local, în beneficiul comun al ortodocșilor de toate confesiunile și jurisdicțiile. Este o reușită a Sfântului și Marelui Sinod, chiar dacă acesta nu a fost frecventat de toate Bisericile locale.

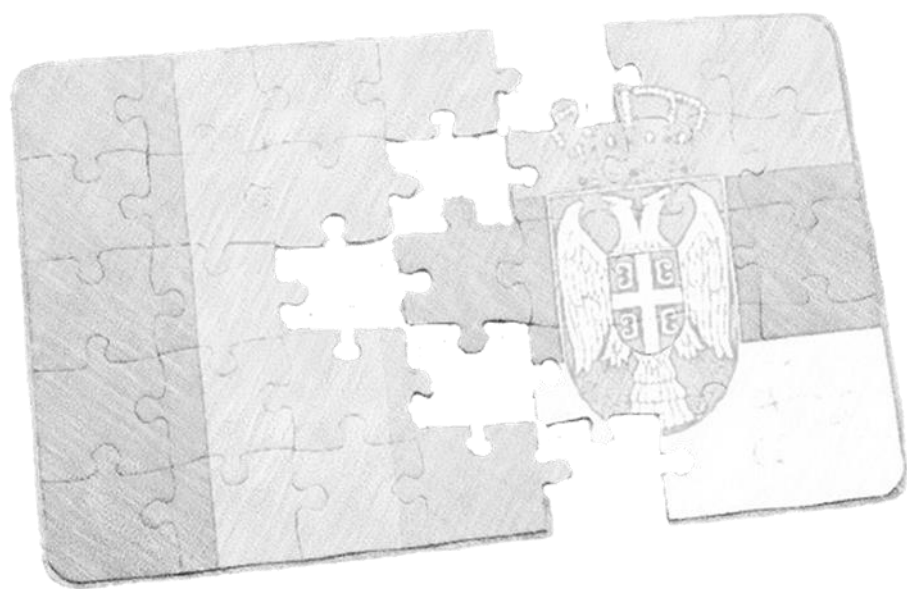
Două experiențe personale legate de diaspora

În încheiere, aș menționa două experiențe proprii privitoare la felul cum funcționează diaspora. Mă aflu la o conferință pe tema vieții consacrate la Roma, undeva înainte de pandemie și pentru că era și o zi de duminică în perioada conferinței, m-am deplasat pentru Sfânta Liturghie la biserica parohiei Roma XI. Slujba s-a ținut într-o hală foarte mare, închiriată. Atât de multă lume am văzut și atât de multe familii cu copii participând la Sfânta Liturghie și împărtășindu-se, încât nu am știut dacă sunt aici acasă și acasă în diaspora. Printr-o atmosferă duhovnicească deosebită și printr-o participare foarte activă la Sfânta Liturghie, am avut impresia că așa ar trebui să fie de fapt acasă, adică în Biserica Mamă.

²⁸ Patriarhia Română, *Documentele oficiale ale Sfântului și Marelui Sinod (Creta, 2016)*, Editura Basilica, București, 2019, pp. 78-82

²⁹ Conform comunicatului oficial, au fost discutate aspecte administrative privind dificultatea mecanismului de recunoaștere de către stat a unor parohii ortodoxe, în special în regiunea Flandra, precum și despre decretul în vigoare în diferite provincii ale Belgiei pentru obținerea acestei recunoașteri. Au fost stabilite o serie de detalii practice referitoare la pelerinajul programat în perioada 21-27 septembrie 2024 în Insula Patmos, la invitația Patriarhului Ecumenic (<https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/revista-presei/adunarea-episcopilor-ortodocsi-din-benelux-190236.html>, accesat la 23 iunie 2024).

A doua experiență a fost participarea la Sfânta Liturghie la biserica parohiei *Învierea Domnului* de la Chambesy – Elveția, unde mergeam duminica pe perioada studiilor de la Bossey/Geneva. Aici comunitatea era mai mică, dar și mai răspândită geografic. Unii veneau la Sfânta Liturghie și de la peste 100 km. După slujbă se ținea o agapă simbolică, unde fiecare aducea câte ceva, prilej cu care se socializa, mai ales că nu era timp pentru alte întâlniri peste săptămână. Părintele Virgil Vâlcu este pensionar acum, iar în locul său slujește părintele prof. dr. Ioan Sauca, ambasador al Ortodoxiei în instituțiile ecumenice de la Geneva.

DIASPORA BĂNĂȚEANĂ ROMÂNII ȘI BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN CUVIN (KOVIN-SERBIA)

Preot COSTEL VIRGIL PAULESCU¹

Parohia Cuvin - Episcopia Daciei Felix

„Încât noi înșine ne lăudăm cu voi, în Bisericele lui Dumnezeu, pentru statornicia și credința voastră, în toate prigonirile voastre și în strâmtorările pe care le suferiți.”²

Rezumat

Istoria bănătenilor se scrie odată cu apariția omului. Pe lângă schimbările date de inventivitatea și nevoia de social și spiritual a lui Homo Sapiens, odată cu venirea romanilor după războaiele din 101-102 și 105-106, sursele arată că pe aceste meleaguri populația s-a creștinat relativ repede, având credința în zeul suprem Zamolxis și conștiința vieții după moarte.

Astfel, cultul și Biserica se dezvoltă natural în primele secole, prin contactul nemijlocit cu exponenții creștinismului atât pe filieră elenă cât și pe cea romană.

Introducere

Banatul, este un teritoriu locuit permanent de la apariția omului primitiv, până în zilele noastre, memoria fiind păstrată în vestigii arheologice (mai vechi de 6.000 de ani), documente scrise dar și în memoria colectivă. Geografic, limitele sunt date de râurile Mureș și Tisa, fluviul Dunărea, munții Poiana-Ruscă și Retezat.

Fiind o zonă de intersecție pentru populații migratoare diferite contactul acestora cu localnicii dau naștere unui mixt multicultural, viața bănătenilor având note de armonie, toleranță, și bună înțelegere.

Biserica Ortodoxă Română din Banat, Transilvania și Bucovina de Nord, se remarcă diferit de cea a celorlalte regiuni locuite de români, după ce în anul 1701, mitropolitul ardelean Atanasie Anghel semnează uniația. Având în față un viitor de „robi față de papa de la Roma” cea mai mare parte a

¹ Preot paroh al Parohiei Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul Cuvin (Kovin) Serbia, din Eparhia Daciei Felix.

² ***Biblia, Ed. Inst.Public și de misiune ortodoxa, București 2008, II Tes. 1,4.

clerului și a „poporului” preferă să treacă sub ascultarea Patriarhiei Sârbe de la Karlovăț (Karlovac).

După evenimentele din anul 1701, istoria se scrie diferit, alături de ortodocșii sârbi, atât în perioada Banatului cu statut de Confiniu Militar sub controlul autorităților austriece, cât și după separarea ierarhică din 1865. Urmează un secol de provocări și transformări în perioada Regatului Sârbo-Croato-Sloven între cele două războaie mondiale, a Republicii Federative Yugoslavia după 1944 și contemporan, după înființarea Episcopiei Dacia Felix.

Astfel, bănățenii români, deși toleranți social și cultural, dar când vine vorba de viața spiritulă, devin îndărătnici în păstrarea credinței, tradițiilor și obiceiurilor, exprimarea având permanent nuanțe național-ortodoxe evidente până în zilele noastre.

Pragul anilor 1900, îi găsește pe românii din Banat dornici de unire administrativă cu România și de ascultare ierarhică sub omofor românesc. Acesta este de altfel mandatul cu care peste 400 de reprezentanți din 255 de localități bănățene iau parte la evenimentele de la Alba Iulia care duc la Marea Unire de la 1 decembrie 1918. Amintim prezența unor membrii de marcă dintre care: Episcopului Miron Cristea, Caius Brediceanu, Valeriu Braniște, Traian Grozăvescu, Valeriu Traian Frențiu, Traian Novac dar și faptul că patruzeci și patru dintre bănățeni au luat parte la Marele Sfat Național Român.

Bănățenii ortodocși au fost nevoiți de-a lungul timpului să se adapteze la provocările date de schimbarea naționalității ierarhilor, a reetrasării granițelor naționale dar și a persecuțiilor instituțiilor statului vecin din perioada comunistă și nu numai.

La angajarea României în Primul Război Mondial, Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen au primit asigurări de unire a tuturor teritoriilor locuite de români. Cu toate acestea deși majoritatea populației a cerut Unirea cu România, în 4 iunie 1920 la Trianon, bănățenii au fost „trădați” de către aliații din Antanta. Urmare, Banatul a fost împărțit între cele trei state vecine, fiecărei țări revenindu-i un procent apropiat de cel al etnicilor proprii, după ce o comisie militară americană a dat cifrele de componență etnică. Prin urmare România primește 66%, Serbia 33% și Ungaria 1%, retrasarea granițelor separând o nație milenară.

Biserica - depozitar de conștiință națională în diaspora bănățeană

Lingvistic, diaspora este definită conform Dexului online ca fiind un „Grup etnic aflat în afara granițelor țării de origine”³. Dar noi, în contextul retrasării granițelor și împărțirea Banatului între România, Serbia și Ungaria, îndrăznim să arătăm că românii din Provincia Voievodina sunt membrii ai

³ Dex online: <https://dexonline.ro/definitie/diaspora>

diasporei istorice. De altfel în această situație se află peste șase milioane de români, componenți ai comunităților aflate în regiunile învecinate cu granițele actuale ale României Mari.

Atât românii din Serbia cât și cei din Ungaria nu agreează titulaturile de Banat sârbesc și Banat unguresc. De aceea dar și pentru a fi în acord cu realitatea de azi, pentru românii din teritoriul aflat azi sub autoritate sârbă vom folosi sintagma „românii din Voivodina”.

Costa Roșu, unul dintre cei mai importanți istorici români contemporani, născut la Begheiți/Torac, subliniază că pentru urmașii românilor din Voivodina, Biserica Ortodoxă Română a fost și rămâne entitatea cea mai însemnată, în păstrarea identității naționale.⁴

De la apariția tiparului, până azi, secolul XX este probabil perioada cea mai plină de provocări din întreaga existență a creștinismului pentru că viteza progresului tehnologic, social și material, depășește viteza de adaptare a omului la acest „corn al abundenței”.

Consumerismul, esență a bunăstării materiale generează o stagnare a căutării ancestrale a omului, care în loc să caute îndumnezeirea se mulțumește cu superficialitatea dată de mândria etalării obiectelor de care se înconjoară. Toate acestea se regăsesc îndeosebi după anii 90, ani în care în tot blocul comunist, odată cu schimbarea regimurilor, a venit și libertatea de exprimare, culturală și religioasă.

Astfel, în ultimul deceniu al secolului XX și în primele din secolul XXI, viața românilor bănățeni din Voivodina are în aceleași coordonate ca în perioada comunistă în ceea ce privește educația în limba română noutatea fiind deschiderea și accesul la cultura națională și chiar la învățământul din România prin Departamentul românilor de pretutindeni.

Primii ani de după 1900 îi găsesc pe românii bănățeni din mediul urban mai ales, în acțiuni de strângere de fonduri pentru a-și construi biserici, în Timișoara, Lugoj, Vârșeț, Panciova și nu numai, ca urmare a păstrării vechilor lăcașe de cult de către puterea administrativă a Bisericii Ortodoxe, de la acel moment.

Din 2009, provincia Voivodina face parte din „Episcopia Daciei Felix” alcătuită azi din 64 de parohii, din care 40 în Voivodina și Serbia Centrală și 24 în Valea Timocului și Serbia de Răsărit.

De remarcat faptul că înainte de 1920, aproape fiecare localitate avea pe lângă biserică, școală și cor în limba română și fanfară. Astăzi, numărul lor este foarte mic, după cum vom arăta în cele ce urmează,

⁴ Costa Roșu, Adrian Negru, *Bisericile Ortodoxe Românești din Banatul sârbesc*, Editura Institutului de cultură al românilor din Voivodina (ICRV), Zrenianin/Editura Fundației, Novi Sad, Serbia, 2013, p. 9.

Protopopiatul Panciova cu parohiile Doloave (are cor), Glogoni (are cor), Iabuca, Satu Nou (cu școală românească cu 8 ani de studii, cor și fanfară), Uzdin (cu școală românească cu 8 ani de studii și cor), și Panciova cu filia Omolița.

Protopopiatul Alibunar cu parohia Alibunar (având școală românească cu 8 ani de studii și secție în limba română la Liceul Economic, cor de copii și cor de adulți) și parohiile Nicolinț, Petrovasâla, Seleuș și Sân Mihai, fiecare cu școală în limba română cu 8 ani de studii și cor.

Protopopiatul Cuvin format din parohiile Cuvin, Deliblata, Maramorac; nu au școală, fanfară sau cor.

Protopopiatul Biserica Albă cu parohiile Biserica Albă și Grebenăț aceasta având cu școală românească cu 8 ani de studii și fanfară.

Protopopiatul Toracul Mic format din parohiile Toracul Mare, Toracul Mic și Ecica toate având școală românească cu 8 ani de studii și cor, și parohiile Sărcia și Iancaid amândouă cu școală românească cu 4 ani de studii și Filia Clec a parohiei Iancaid.

Protopopiatul Vârșeț cu parohiile Coștei (având școală românească cu 8 ani de studii, fanfară și cor), Iabuca (cu școală românească cu 4 ani de studii și fanfară), Jamul Mic (cu cor), Marcovăț (cu școală românească cu 4 ani de studii), Mesici (cu școală românească cu 4 ani de studii și fanfară), Oreșăț (cu fanfară), Râtișor (cu școală românească cu 4 ani de studii și fanfară), Sălcița (cu școală românească cu 4 ani de studii), Srediștea Mică (cu fanfară), Ianăș (cu școală românească cu 8 ani de studii), Straja (școală românească cu 4 ani de studii și fanfară), Vârșeț (având catedrală, școală românească cu 8 ani de studii și secții în limba română la Liceul „Borislav Petrov-Braca” și la Școala Superioară de Educatori), Vlaicovăț (cu școală românească cu 4 ani de studii și fanfară), Voivodinț (cu școală românească cu 4 ani de studii, cor și fanfară).

„Primele semne de emancipare confesională la Românii din Banatul sârbesc apar în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea, legate de acțiunea românilor din Biserica Albă de a li se recunoaște slujirea sfintei liturghii în limba română în biserica ortodoxă comună, pe care o împărțeau cu coreligionarii sârbi.”⁵

Legăturile cu România dar mai ales cu sistemul de învățământ sunt strânse, mulți dintre preoții slujitori fiind absolvenți ai seminarelor și facultăților de teologie din țară, în mod special din Timișoara și Caransebeș.

Și pentru că ne desfășurăm activitatea duhovnicească la Cuvin (Kovin), vă vom supune atenției cateva date despre această comunitate.

⁵ Trifu Damian, *Biserica Ortodoxă Română din Banat*, Editor Centrul Cultural-Educativ Românesc Panciova, 2021, p. 14.

Cuvinul, este un orașel care ființează de pe vremea romanilor a căror dominație a durat mai bine de 250 de ani; în acest sens, stau mărturie ruinele castrului de pe malul retras al Dunării.

Konstanciola (Konstancija), a fost construită la sfârșitul veacului al IV-lea ca cetate de graniță și garnizoană pentru grăniceri, status pe care îl păstrează pînă secolul XVIII. Interesant de remarcat că la atcurile hunilor asupra cetăților Viminacium și Margum din anul 441, negocierile dintre localnici și Uldin au avut loc la Konstanciola (Cuin), conform unu document care s-a păstrat.

Deși în secolul IV au fost înființate episcopii la la Viminacium și Margum, prima consemnare scrisă despre viața ortodoxă a localnicilor o avem din anul 1019, documentul atestând existența unei mănăstiri în Cuvin.

La un recensământ din iunie 1782, are 768 de credincioși ortodocși, Nevoia de grăniceri face ca autoritățile imperiale să colonizează Cuvinul în mai multe rânduri aducând, unguri și nemți, iar spre sfârșitul secolului al XVIII-a se refugiază și români din Banatul Montan, de la Ilidia, Broșteni, Goruia

Viața spirituală e comună în română și sârbă, pînă la separația Bisericii făcută cu greu în 1873 în biserica care rămâne comunității sârbe, românii primind o parte din patrimoniu și dreptul de a-și construi biserică nouă și școală. „Primul învățător român a fost Alexandru Blasiu.”⁶

Astfel, cei 220 de români angrenați în „Comuna Parohială” amenajează o capelă, două săli de școală și două locuințe pentru învățători într-o clădire din centrul localității. Bucuria e mare, pentru că acum, totul se întîmplă în limba română.

Preoți au fost printre alții următorii: Pavel Botoș pînă în 3 ianuarie 1888, Timotei Popovici pînă la 30 noiembrie 1889, apoi preotul Iosif Morariu din Feldioara Brașovului pînă la sfârșitul anului 1898 timp în care transformă corul bărbătesc pe 4 voci în cor mixt pe 6 voci.

Preotul Iosif Morariu pleacă la Deva ca protopop, îi urmează preotul Ioan Murgu, preotul Victor Popovici din Satu Nou, preotul Nicolae Popovici, preotul Toma Simu din Cârnecea și preotul Traian Popovici din Mramorac, Lucian Secoșan, Alexandru Guga fost preot la Coștei pînă 1958, apoi preotul Aurel Uroș pînă în 1973, apoi rînd pe rînd, preoții Traian Abraham, Mihaiel Blaj și Vasilică Iancu și Costel Paulescu.

La sfârșitul lunii septembrie 1904 a fost sfințită temelia noii biserici, construcția fiind finalizată în 1906 și sfințită abia în 3 martie 1940. Fondurile necesare sunt acoperite în mare parte de credincioși, o delegație a cuvinenților fiind trimisă la Caransebeș pentru a cere de la episcopie ajutor în găsirea unui arhitect pentru proiectul lor care are ca model biserica din Lipova, avînd

⁶ Zaharia Mohora, *Românii din Cuvin*, Editura Libertatea, Art Print Media, Novi Sad, p. 53.

pictura semnată de Antoniu Șteffu din Hondol, iar iconostasul sculptat de Iulian Bosioc din Berliște.

Biserica cu hramul Sfântul Prooroc Ilie, rămâne în timpul primului război mondial, fără clopote și acoperișul de aramă, confiscate de către autoritățile militare. După război românii se mobilizează și biserica e din nou acoperită.

Pentru înfrumusețarea slujbelor dumnezeiești, la Cuvin pe lângă cantorii din strană a existat și un cor bărbătesc pe două voci, spre a cânta în ambele limbi la slujbă, încă de la începutul veacului XIX, servindu-se în biserică și pentru români și pentru sârbi.

Am amintit deja corul, care bărbătesc transformat în cor mixt care pe vremea preotului Lucian Secoșan, în ianuarie 1899 devine Corul Român Greco-ortodox Bisericesc și Lumesc din Timiș-Cubin. Pe lângă el, datorită învățătorului Dimitrie Codrean se înființează un cor de copii prezent la slujbele bisericești când corul mare lipsește și la diferite serbări și evenimente locale.

Conducerea corului e de-a lungul timpului sub baghetele preotului Lucian Secoșan (1899-1909), agricultorul Petru Mita Băla (1909-1922), învățătorul Petru Băla (1922-1929), Traian Coracu (1929-1963), Desideriu Mohora după 1963, perioadă în care numărul coriștilor scade, azi muzica în timpul slujbelor fiind cântare la strană.

Un mare neajuns al românilor din Cuvin, este desființarea clasei de limba română din școală în 1974, astfel ei trec printr-un proces rapid de sârbizare, dar continuă să fie legați de biserica românească unde se cunună și își botează copii.

În lipsa învățământului în limba maternă, tinerii rămân doar cu educația românească de acasă, ceea face ca prea puțini dintre ei să poată accesa programele și bursele de școlarizare pentru

Conform ultimului recensământ, cel din 2011, în Banatul sârbesc, cei 25.410 români reprezintă a patra minoritate după limba maternă (29.512 de cetățeni au declarat limba română ca limbă maternă). În Cuvin doar 418 cetățeni si-au asumat statutul de etnici români, cea mai mare parte a lor nefiind vorbitori de limba română.

Așa cum am arătat mai sus educația, cultura și activitățile recreative au avut ca centru, Biserica Ortodoxă Română. Azi, poate mai mult decât oricând Biserica este centrul vieții spirituale, și de păstrare a identității naționale, în jurul ei, având loc majoritatea evenimentelor culturale și de subliniere a apartenenței la comunitatea românească.

În ceea ce ne privește am constatat cu mare bucurie că în majoritatea satelor, se păstrează activitățile muzicale inițiate de tinerii studenți în 1931, prin existența corurilor și fanfarelor de pe lângă biserici.

Mai mult, am dori să evidențiem în acest sens, că în Voivodina românii se întâlnesc frecvent datorită festivalului de fanfare „Trompeta Bănățeană” la Satu Nou, concursurilor muzicale pentru tineri Tinerețea Cântă de la Uzdin cu peste trei decenii de existență, a Marelui Festival de Muzică Populară al Românilor din Voivodina cu o vechime de peste 60 de ani, a Zilelor de Teatru pentru Amatori și nu numai.

Tot în zona activităților culturale, pe lângă Catedrala Română din Vârșeț, sub egida Fundației Culturale protopop Traian Oprea, au loc mai multe evenimente, precum: Festivalul Internațional de coruri religioase Te Deum Laudamus, Festivalul Internațional al Fanfarelor Populare Hora Unirii, Festivalul „Colindele neamului Românesc” Festivalul de Obiceiuri și Tradiții Mărțișorul în luna martie și Festivalul de Tradiții Populare Sânzienele în iunie.

De asemenea, o mare importanță o au publicațiile în limba română, printre care: săptămânalul Libertatea cu suplimentul Lumina, Bucuria Copiilor, Tibiscus, Semănătorul cu suplimentul religios Străjerul.

Concluzii

Viața spirituală și culturală a românilor din diaspora istorică se cristalizează în jurul Bisericii, oamenii căutând întâlnirile cu alți frați români, ajung să se întâlnească și cu Hristos, „Calea, Adevărul și Viața”⁷.

Simțirea românească se simte și la evenimentele culturale de pe ambele părți ale graniței, participarea fiind de fiecare dată din ambele state, bănățenii păstrând identitatea locală indiferent de care parte a hotarului s-au născut.

⁷ ***Biblia, Ed. Inst. Biblic și de Misiune Ortodoxă, București 2008, Ioan 14,6.

STUDII ȘI ARTICOLE

SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR - „AMBASADORUL SĂRACILOR”

BENIAMIN A. DOCTOR,
Teologie Pastorală anul III

Acest mare și vestit dascăl al lumii s-a născut, cel mai probabil, în anul 354, în cetatea Antiohia din Siria, într-o familie nobilă de creștini. Tatăl, Secundus, era conducătorul armatei din Siria, iar mama sa, Antuza, de neam grec, era o femeie cultivată. Rămas orfan de tată, Sfântul Ioan a fost crescut de mama sa care, deși a rămas văduvă la vârsta de 20 de ani, nu s-a recăsătorit, ci s-a dedicat întru totul educației celor doi copii ai săi. Astfel tânărul Ioan a primit o educație aleasă în școlile cele mai vestite, având dascăli celebri: retorul Libanius și filosoful Andragatius. După ce a terminat studiile, la vârsta de 18 ani, s-a dedicat cercetării Sfintei Scripturi și rugăciunii. Pe la anul 386 a fost hirotonit preot de către episcopul Flavian. Hirotonirea Sfântului Ioan ca arhiepiscop al Constantinopolului s-a făcut la 17 decembrie 397, iar întronizarea a avut loc la 28 februarie 398. Sf. Ioan Gură de Aur moare pe la anul 407. Pentru frumusețea și strălucirea cuvintelor sale, Sfântul Ioan a fost numit de contemporanii săi „*Hrisostom*”, adică „*râu în ale cărui valuri curge aur*”. Un secol mai târziu, i s-a adăugat supranumele de „*Hrisostom, adică Gură de Aur*”.

Sf. Ioan Gură de Aur supranumit „geniu moral” al tuturor timpurilor, a tratat despre aproape toate problemele dogmatice și morale care sunt cuprinse sau desprinse din Sfânta Scriptură. Ca un veritabil doctor de suflete, a urmărit transformarea creștinilor pentru o intensă viață morală. Ceea ce i-a adus suprema consacrare a fost profunda sa iubire de oameni concretizată în nenumărate acte de milostenie, definind legea de aur a vieții sale. Numindu-se pe sine „ambasadorul săracilor”, Sf. Ioan Gură de Aur suferea împreună cu dezmoșteniții soartei, cu săracii, cu năpăstuiții, cu toți cei în lipsuri și în suferințe, pe care căuta să și-i apropie ca și cum L-ar fi apropiat pe însuși Mântuitorul Iisus Hristos. Pentru Sf. Ioan, săracul și năpăstuitul au fost altarul

pe care el și-a adus jertfa sa și prinosul de recunoștință și de mulțumire către Dumnezeu¹.

În tot timpul păstoririi sale, i-a dăruit turmei sale întreaga sa viață și activitate, rămânând în conștiința Bisericii drept „apostolul milosteniei”. O constantă importantă care străbate opera sa, este identificarea lui Hristos cu orice semen aflat în suferință. De aceea, pentru Sf. Ioan ajutorarea semenului aflat în nevoi și suferință, într-un cuvânt, milostenia, constituie unul din modurile în care se concretizează iubirea. A da unui sărac înseamnă a da lui Dumnezeu. Așa cum se exprima un mare patrolog, în zelul său, Sf. Ioan apare ca un tribun ce afirmă de la înălțime problema socială. Dar, în loc să concluzioneze ca un tribun dreptul de revoltă al săracului față de bogat, el nu are alt scop decât a-l duce pe cel bogat la milostenie și la practicarea într-ajutorării².

Iubirea - trăsătură fundamentală a umanismului hristostomic și izvorul milosteniei

S-a spus că „una dintre coordonatele principale ale umanismului hrisostomic este dragostea”³. Iubirea în toată complexitatea ei „este rădăcina, izvorul și mama bunătaților virtutea care nu produce suferință, virtute plină de plăcere și aducând multă bucurie acelor care o practică, o întrupează în viața lor”⁴. Iubirea nu este limitată în timp și spațiu. Obiectul iubirii este orice om din orice loc. „*Atât de mare este puterea dragostei încât ea îmbrățișează, unește strâns și leagă nu numai pe cei care stau de față, care sunt alături de noi și-i vedem, ci chiar pe cei care sunt departe. Și n-ar putea să taie sau să întrerupă această prietenie săpată adânc în suflet, nici trecerea de vreme îndelungată, nici lungimea drumului și nici o altă pricină la fel cu aceasta*”⁵.

Fiind unul dintre cei mai iubiți păstori de suflete din întreaga istorie a creștinismului, Sf. Ioan Gură de Aur nu a fost doar un orator inspirat, teoretizând doar învățătura de credință, ci a și acționat ca atare, devenind un adevărat reformator al vieții sociale, ridicându-se împotriva abuzurilor de orice gen, săvârșite fie de membrii clerului sau ai curții imperiale. A biciuit cu o energie constantă toate racilele societății în care a trăit: desfrâul, luxul excesiv, îngâmfarea, minciuna, simonia, necinstea și nu în ultimul rând, prostia. În vremea sa și prin aportul său neobosit, Biserica a realizat o operă caritabilă de

¹ F. Cayre', *Precis de Patrologie. Histoire et doctrine des Peres de l' E'glise, Tome premier*, (Paris-Tournai-Rome, E'diteurs Pontificaux, 1927), pp. 472-473.

² *Ibidem, op., cit.*, pp. 472-473.

³ Pr. Prof. Ioan G. Coman, „Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur”, în *Studii Teologice*, IX (1957, 9-10), p. 595.

⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrisoarea 222*, în *P. G.*, t. 52, col. 733-734.

⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre dragoste și prietenie*, trad. de Pr. Dr. D. Fecioru, (București, 1945), pp. 18-19.

ampliare, concretizată în ajutorarea celor aflați în nevoi. Astfel, la Antiohia, Sf. Ioan acorda cazare, masă și îmbrăcăminte la peste 3.000 de văduve și fecioare și se îngrijea de mulți bolnavi și străini, oferindu-le hrană și asistență spirituală. După ce a ajuns arhiepiscop în capitala imperiului, la Constantinopol, întreținea un spital, care pe lângă doctori și bucătari, avea și doi preoți, „pentru a ajuta pe cei suferinzi”⁶.

Sf. Ioan consideră că iubirea aproapelui se manifestă cu adevărat în milostenie, care este ceva substanțială a iubirii. Milostenia este, cu alte cuvinte, iubirea aplicată. Știm că Sfântul Ioan Gură de Aur s-a numit pe sine „ambasador al săracilor”⁷.

Căci faptele lui uimitoare puse în slujba aproapelui au fost mai mari decât numele lui. Milostenia, lucrând în același timp asupra celui ce o face și asupra primitorului, unește pe oameni și-i face ca odinioară în vremea Apostolilor „o inimă și un suflet” (cf. Fapte 4, 32)⁸. Unirea oamenilor este scopul pe care Dumnezeu și L-a propus, făcând pentru ei o datorie din milostenie. Desigur că Dumnezeu putea să ajute pe săraci și prin alte mijloace, dar a încredințat oamenilor această grijă pentru a-i uni prin legătura carității, pentru a-i înflăcăra de iubirea unuia pentru altul⁹. Milostenia este numită de Sfântul Ioan drept „regina virtuților”, însemnând mult mai mult decât oferirea unei sume de bani. Omul se caracterizează prin însușirea sa de a fi milostiv ca unul creat după chipul lui Dumnezeu. Sf. Ioan subliniază această caracteristică, prin care El a făcut totul, lumea și îngerii și demonstrează faptul că și iadul este dovada bunătății Lui, căci înfricoșându-ne cu gândul la el, putem câștiga împărăția cerurilor, practicând virtutea milosteniei. Omul care dă celor săraci, trebuie să aibă o stare sufletească întocmai ca și cum i-ar da Mântuitorului Hristos, căci „nimic nu mânie pe Tatăl Ceresc mai mult decât a fi nemilostiv”¹⁰.

Cu privire la relația dintre milostenie și rugăciune, Sf. Ioan precizează categoric: „Te rogi? Și ce este aceasta? Căci rugăciunea fără milostenie este lipsită de roadă, nefolositoare chiar”. Nu este suficient ca să ridicăm mâinile la cer spre a fi auziți. Puterea rugăciunii noastre stă în mâinile săracilor pe care îi miluim, căci „de vei întinde mâna ta în mâinile săracilor, vei atinge cu dânsa bolta cerului și Cel ce șade acolo va primi milostenia ta. A milui pe săracii care stau la ușa Bisericii, înainte ca noi să intrăm în locașul sfânt, este întocmai ca o pregătire pentru participarea noastră la slujbă”¹¹. Mărimea virtuții milosteniei nu stă în mulțimea banilor, ci în deschiderea „inimii” celor ce o practică, o

⁶ Vezi mai pe larg: Prof. Teodor M. Popescu, „*Epoca Sfântului Ioan Gură de Aur*”, în *Ortodoxia IX*, (1957, 4), pp. 531-534.

⁷ Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre milostenie*, 1, în *P. G.*, t. 51, col. 261.

⁸ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia VI, 3, la Tit*, în *P. G.*, t. 52, col. 608.

⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia XXXII, 5 la I Corinteni*, în *P. G.*, t. 51, col. 270-271.

¹⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Epistola către Filipeni, V*, în *P. G.*, t. 62, col. 212.

¹¹ Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Epistola a II-a către Timotei*, în *P. G.*, t. 62, col. 600.

împlinesc, căci „leacul” milosteniei este „tare ieftin” și nu cere multă cheltuială. Este bine primită de Dumnezeu și fapta celor ce dau numai un pahar cu apă și adeseori putem vedea oameni cu puține averi, care fac însă milostenii consistente, și oameni cu multe averi care fac milostenii mai puține decât cei cu averi mici. Realismul Sf. Ioan reiese și din faptul că el știe cât de greu îi va convinge pe cei avuți să fie generoși și darnici, știe că la început ei vor da puțin și din ceea ce le prisosește. Unui astfel de om îi spune: „Dar fă chiar și așa și iute vei ajunge să dai și mai cu îmbelșugare”¹². Sfântul Ioan Gură de Aur evidențiază legătura între posibilitatea dobândirii iertării păcatelor și săvârșirea milosteniei atunci când compară pe cel nemilostiv cu o fiară și se întreba pe bună dreptate, cum putem cere noi de la Dumnezeu să ne miluiască, dacă batjocorim pe cel care nu ne-a făcut nimic rău, dacă îi cerem „socoteală de sărăcia lui”¹³.

Pentru a-i mobiliza pe ascultători să porceadă cât mai grabnic la săvârșirea milosteniei, Sf. Ioan subliniază valoarea uriașă a ei deoarece se aduce iertarea păcatelor: „Mare lucru este milostenia, fraților! Să o îmbrățișăm că n-are seamăn pe lume. E în stare să ne șteargă păcatele, și să alunge de la noi osânda”¹⁴. Iar în alt loc spune: „Această poruncă de a face milostenii, dacă o împlinim, poate să ne șteargă toate păcatele, să ne smulgă din focul gheenei; numai să facem milostenia din belșug”¹⁵.

Puterea milosteniei

Mare lucru-i milostenia de aceea, Solomon zicea: „*Omul e mare, omul milostiv e neprețuit*”. Milostenia are aripi mari, ele străbat văzduhul, depășesc luna, străbat prin razele soarelui și se ridică până în înaltul cerului. Nici acolo nu se opresc. Depășesc cerul. Lasă în urmă legiunile de îngeri, carele arhanghelilor și toate puterile cele înalte, nu se opresc decât la picioarele tronului împărațesc¹⁶. Dați celui sărac, și chiar de nu veți deschide gura, mii de guri și vă vor lua partea, milostenia care-i răscumpărarea sufletului. Și nu-mi

¹² Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Epistola a II-a către Corinteni, XIX*, în *P. G.*, t. 6, col. 533-534.

¹³ Nimeni nu alege răul ca rău, ci îl alege întrucât este înșelat de înfățișarea bună sub care inevitabil se prezintă. Cu toate acestea, fiecare trebuie să se considere pe sine însuși ca începător al răutății, ce există înlăuntrul său (Cf. Sf. Vasile cel Mare, *Hexameronul, II*, 5, în *P. G.*, t. 31, col. 40A).

¹⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii despre pocăință, III*, trad. din limba greacă de Preotul profesor Dumitru Fecioru, (București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998), p. 51.

¹⁵ *Omilia VIII*, 6, în Vol. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, Partea întâi, Traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și Scriitori Bisericești” (P. S. B.), Nr. 21, (București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1987), p. 105.

¹⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvinte alese*, editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, p. 52.

vorbiți de lipsa voastră, văduva care era nici se poate mai săracă, dădu găzduire lui Ilie, așa că lipsa ei nu a fost nici o împiedicare. Ea l-a primit cu mare bucurie și astfel a cules roadele pe care le merita și a secerat snopul milosteniei. Poate unul din noi îmi va zice: „Dă-mi pe Ilie”. De ce cereți pe Ilie? Eu vă dau pe stăpânul lui Ilie și nu-l hrăniți. De ați fi întâlnit pe Ilie, ați fi făcut altfel? Hristosul, Stăpânul a toate, a zis: „Ceea ce ați făcut unuia din acești prea neînsemnați frați ai Mei, Mie mi-ați făcut”. Cugetați la Hristos, chemând pe alesul Său, în ziua judecății, de față fiind îngerii și toate puterile, zicând: „Acela, pe pământ m-a găzduit, acela m-a încărcat de binefaceri, acela m-a primit, când străin am fost”. Și mai gândiți-vă la temeiul vostru înaintea îngerilor, la izbânda de care vă veți bucura în fața neamurilor cerului. Cel pe care Hristos îl va mărturisi, cum oare, temeiurile lui nu-l vor pune pe deasupra îngerilor? Așadar, lucru mare este milostenia, frații mei. S-o îmbrățișăm; nimic n-o ajunge, ea este în stare să șteargă toate greșelile, în stare de a îndepărta judecata¹⁷.

Nu-i de ajuns să săvârșim milostenia. Trebuie s-o săvârșim din plin și fără părere de rău. Fără părere de rău este puțin spus, ci cu bucurie, cu grabire. Fără părere de rău și cu bucurie nu sunt, într-adevăr, același lucru. În una din epistolele către Corinteni, Apostolul Pavel pune accent pe această învățătură, îndemnând pe credincioși la cât mai mare deplinătate, zicea: „Cine seamănă slab, va culege slab. Cine seamănă în binecuvântări, în binecuvântări va și culege”. Și ca să îndrumeze băgarea de seamă, adăuga: „Fără părere de rău și nu de nevoie”. Trebuie, când săvârșești milostenia, să se îplinească două condiții: deplinătate și bucurie. De ce vă jeluiți când dați săracilor? De ce să fiți întunecați când săvârșiți faptele milei lepădând, în felul acesta, de la voi roadele unei bune fapte? De vă supărați, nu mai sunteți milostivi, ci aspri și neomenoși. De vă supărați, cum veți ridica pe fratele vostru aflat în necaz? Socotiți-vă fericiți, chiar când îi dați cu bucurie, căci nimic nu pare oamenilor mai rușinos decât de a primi de la semenii săi. Așa că dacă nu îndepărtați orice urmă de regret prin marea bucurie pe care o arătați, dacă nu faceți să se vadă că voi prețuiți mai mult a primi decât a da, departe de a ridica pe cel căruia-i dați, îl veți doborî mai mult. De aici vorbește Apostolului: „Dați cu bucurie!”¹⁸.

Concluzii

Materialul subliniază personalitatea remarcabilă a Sfântului Ioan Gură de Aur, cunoscut drept „geniu moral” al tuturor timpurilor. În mod evident, el a avut o contribuție semnificativă atât în domeniul teologiei, abordând problemele dogmatice și morale extrase din Sfânta Scriptură, cât și în sfera milosteniei și a acțiunilor concrete în favoarea celor săraci și suferinzi.

¹⁷ *Ibidem, op., cit., p. 53.*

¹⁸ *Ibidem, op., cit., p. 53.*

1. Ambasador al săracilor și Doctor de suflete: Sfântul Ioan Gură de Aur s-a numit pe sine „ambasador al săracilor” și a demonstrat profundă iubire pentru oameni prin nenumărate acte de milostenie. Ca un adevărat doctor de suflete, el a avut ca scop transformarea creștinilor pentru o viață morală intensă.

2. Identificarea lui Hristos în suferință: O temă recurentă în opera sa este identificarea lui Hristos cu orice persoană aflată în suferință. Milostenia, conform Sfântului Ioan, reprezintă una dintre manifestările concrete ale iubirii și un mod de a aduce o jertfă de recunoștință și mulțumire către Dumnezeu.

3. Reformator social și critic al abuzurilor: Sfântul Ioan Gură de Aur nu s-a limitat doar la aspectele teoretice ale învățaturii de credință, ci a acționat activ împotriva abuzurilor sociale, criticând desfrâul, luxul excesiv, minciuna și altele. Prin eforturile sale, Biserica a realizat o operă caritabilă semnificativă, oferind ajutor celor aflați în nevoi.

4. Iubirea și milostenia ca trăsături fundamentale ale umanismului hristostomic: Sfântul Ioan subliniază importanța iubirii în umanismul hristostomic și consideră milostenia drept o formă substanțială a iubirii aplicate. Milostenia este numită „regina virtuților” și depășește simpla oferire de bani, implicând deschiderea inimii celui care o practică.

5. Puterea milosteniei în ștergerea păcatelor: Sfântul Ioan evidențiază puterea extraordinară a milosteniei în ștergerea păcatelor și îndeamnă la săvârșirea ei fără părere de rău și cu bucurie. Milostenia, conform lui, este un act neprețuit, cu aripi care străbat văzduhul și depășesc orice limită.

În final, Sfântul Ioan Gură de Aur reprezintă un exemplu de trăire a învățăturilor creștine prin fapte concrete, fiind atât un învățător inspirat, cât și un reformator social dedicat. Milostenia și iubirea față de aproapele sunt aspecte centrale ale învățăturilor sale, reflectate în viața sa și în influența pe care a avut-o asupra Bisericii și a credincioșilor.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Amin.

Bibliografie

- Cayre F., *Precis de Patrologie. Histoire et doctrine des Peres de l' Eglise, Tome premier*, (Paris-Tournai-Rome, Editeurs Pontificaux, 1927).
- Coman, Pr. Prof. Ioan G. „Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur”, (*Personality of Saint John Hrisostome*), în *Studii Teologice*, IX (1957), nr. 9-10.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrisoarea 222*, în P. G., t. 52, col. 733-734.
- Popescu, Prof. Teodor M. „*Epoca Sfântului Ioan Gură de Aur*”, (*Epoch of Saint John Hrisostome*) în *Ortodoxia* IX, (1957, 4).
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii despre pocăință, III*, Traducere din limba greacă de Preotul profesor Dumitru Fecioru, (București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998).
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia VIII, 6*, în Vol. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, Partea întâi, Traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți și

Scriitori Bisericești” (PSB), Nr. 21, (București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1987).

- Vasile, Sf. cel Mare, *Hexaameronul*, II, 5, în P. G., t. 31, (col. 40A). A se vedea „*Omilii la Hexaameron*, în vol. *Scrieri partea Întâia, Omilii la Hexaameron, Omilii la Psalmi și Omilii și Cuvântări*, trad., introd., note și indici Pr. D. Fecioru, Col. PSB, 17, IBM, București, 1986.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Problemele vieții*, Traducere de Cristian Spătărelu și Daniela Filioreanu, Editura Egumenița, 2005.
- Băbuț, diacon Gheorghe, *Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, (*The oratorical riches of Saint John Chrysostom*), (Oradea, Editura Pelerinul Român, 2002).
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia LV, 3*, în vol. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere, Partea a doua*, Traducere, introducere, indici și note de Pr. D. Fecioru, în col. „*Părinți și Scriitori Bisericești” (PSB), Nr. 22, (București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1989).*
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvinte alese*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002.

CRÂMPEIE DIN GÂNDIREA FILANTROPICĂ A PATRIARHULUI JUSTINIAN MARINA (1948-1977)

DUȘAN TRUȚ

Master anul I

Ne este cu neputință să abordăm gândirea filantropică a Patriarhului Justinian fără să ne raportăm la seria de volume intitulate *Apostolat Social*¹, pe care Preafericirea Sa a redactat-o de-a-lungul celor 29 de ani de vrednică păstorire. Îndemnurile adresate clerului în această cuprinzătoare colecție constituie un adevărat catehism social al unei Biserici aflate în greii ani ai regimului comunist, care dorea eliminarea treptată a instituției clericale din viața societății românești. Motiv pentru care, cu multă iscusință și tact pastoral, Patriarhul pregătea discursul preoțimii prin care, nederanjând partidul, să se continue îndrumarea credincioșilor spre mântuire pe calea unei vieți conforme Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos.

Prima temă, pe care o vom aborda este intitulată în original *Legea zidită de Dumnezeu în om*². În acest eseu Părintele Patriarh vorbește despre filantropie ca poruncă divină și ca formă de manifestare a spiritului civic. Cu toate că, într-o oarecare măsură, al doilea aspect este animat de dorința primirii acceptului politic cu privire la conținut în vederea publicării, suntem datori să subliniem un lucru crucial. Mai precis, pe tot parcursul textului Patriarhul nu se îndepărtează câtuși de puțin de morala creștină, necăutând îndoctrinarea auditoriului cu dogmatica comunistă, ci adaptarea creștinismului vieții românilor la datul politic. Astfel, Preafericirea Sa își începe discursul afirmând că, creștinul e dator să lucreze pentru a se întreține în viața trupească dar mai ales să se nevoiască pentru a evolua duhovnicește, afirmând existența unui punct de legătură între aceste două dimensiuni care este constituit de filantropie. El afirmă că pentru sufletul omului nu e suficientă doar rugăciunea ci și **fapta cea bună** sau mai cuprinzător, plinirea poruncilor,³ luând ca temei cuvântul Mântuitorului care zice că: *nu tot cel ce-Mi zice Mie, Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor; ci acela ce face voia Tatălui Meu, carele este în ceruri* (Matei 7, 21). Iar voia Sa este iubirea față de Dumnezeu și aproapele

¹ Patriarhul Justinian a redactat 12 volume în această colecție, cuprinzând pastorale, articole și cuvântări ce abordau diferite teme de referință pentru misiunea Bisericii Ortodoxe Române în societate.

² Pastorală adresată clerului și credincioșilor în vara anului 1952.

³ Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pentru pacea a toată lumea, Pilde și îndemnuri pentru cler, în Colecția Apostolat Scocial*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1955, p. 3.

nostru (Marcu 12, 30-31), care se manifestă prin **într-ajutorare**. Aceasta s-a văzut cel mai bine în viața primilor creștini, care, ne relatează cartea Faptele Apostolilor, *erau împreună și aveau toate de obște* (Fapte 2, 44). În continuare ni se spune că prima formă de filantropie e respectarea statului ca și colector de taxe, explicându-ni-se că prin acestea se întrețin orfeline, spitale, azilele și toate instituțiile de sprijinire socială. Neplătirea dărilor noastre constituind, indirect, un păcat față de aproapele, care e privat de sprijinul de care are atâta trebuință.⁴ De asemenea, el ne îndeamnă să ne organizăm în așa fel viața încât, îndestulați fiind să nu risipim, căci și această formă de neglijență reprezintă o nedreptate față de cei care, asemeni lui Lazăr, aflați în greutate, s-ar fi bucurat de cele ce ne prisoseau nouă. Mai mult decât atât, ni se atrage atenția că, înaintea lui Dumnezeu, noi suntem niște chivernisitori ai bunurilor primite pe care trebuie să le folosim spre binele semenilor noștri, după cum afirmă și Sf. Vasile cel Mare: *Tu ai devenit servitorul lui Dumnezeu și iconomul fraților tăi în suferință*.⁵ Patriarhul își încheie discursul spunând că, dacă toți ne-am comporta responsabil, ca niște adevărate mădulare ale unui singur trup am elimina multe probleme ale societății și ne-am face apărători ai păcii întregii lumi.

De importanța **propovăduirii păcii** ca obiectiv principal al apostolatului preoțesc ne vorbește Prefericirea Sa într-o altă cuvântare adresată clerului bucureștean în prima zi de Paști a anului 1966. Aici se afirmă importanța propovăduirii de către preoți a păcii pe toate planurile vieții, atât în casele fiecăruia cât și în raport cu cei din comunitățile noastre și chiar cu cei de altă confesiune. Apostolatul preotului este eminamente un apostolat al păcii, ceea ce nu înseamnă îngăduirea păcatului ci acceptarea păcătosului. Această misiune pornește din familia clericului și mai apoi din altarul în care mulți preoți slujesc cu confrății lor. Hristos, S-a jertfit pentru pacea întregii lumi, iar prin aceasta ne cheamă și pe noi la dragostea față de semenii manifestată prin căutarea păcii și jertfă de sine.⁶ Totuși, acest deziderat nu înlocuiește calitatea noastră de mărturisitori ai Învierii, căci această bună veste constituie cea mai mare formă a dragostei, deoarece îl renaște pe om la o viață nouă în Hristos, oferindu-i mântuirea sufletului.⁷

Într-un cuvânt rostit la deschiderea cursurilor preotești, ținute la Curtea de Argeș în 1962, Patriarhul Justinian a rostit memorabila frază: *O preoție nelegată de viață este o preoție ritualistă*. Prin aceasta, a dorit să transmită ideea că slujitorii altarului nu trebuie să se limiteze doar la împlinirea datoriilor

⁴ *Ibidem*, p. 5-6.

⁵ *Ibidem*, p. 8

⁶ Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Umanism Evanghelic și responsabilitate creștină, Pilde și îndemnuri pentru cler, în Colecția Apostolat Scocial*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1968, p. 42.

⁷ *Ibidem*, p. 41.

sacerdotale ci să fie alături de păstoriți în toate nevoile lor, materiale sau spirituale. Principala prioritate a clericilor trebuie să fie constituită de bunul mers al vieții parohiei în integralitatea ei.⁸ Pildă a unei astfel de atitudini făcându-se însăși Părintele Patriarh. Discursul său și-a tras seva dintr-un simțământ cultivat nu doar prin citirea Scripturii și a Părinților ci și prin practicarea virtuții. Mai precis, dragostea Preafericirii Sale nu s-a manifestat doar prin cuvântul de învățătură și îmbărbătare a preoților din parohii ci și prin atenția sa față de orfanii de război. Pentru care a înființat comitete parohiale de distribuire a acestora în familiile rudelor sau a altor credincioși, și a pus temelia mai multor orfelinate mănăstirești.⁹

Bibliografie

- Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Pentru pacea a toată lumea, Pilde și îndemnuri pentru cler*, în *Colecția Apostolat Scocial*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1955.
- Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Uniți în cuget, Pilde și îndemnuri pentru cler*, în *Colecția Apostolat Scocial*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1966.
- Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Umanism Evanghelic și responsabilitate creștină, Pilde și îndemnuri pentru cler*, în *Colecția Apostolat Scocial*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1968.
- <https://www.crainou.ro/2017/12/14/repere-ale-activitatii-patriarhului-justinian-marina-aparator-al-ortodoxiei-in-timpul-comunismului/>.

⁸ Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Uniți în cuget, Pilde și îndemnuri pentru cler*, în *Colecția Apostolat Social*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1966, p. 43.

⁹ <https://www.crainou.ro/2017/12/14/repere-ale-activitatii-patriarhului-justinian-marina-aparator-al-ortodoxiei-in-timpul-comunismului/>, accesat în data de 11.12.23 la ora 22:15.

„ZIDIȚI SPRE FAPTE BUNE” (EFESENI 2,10)

RĂZVAN POPA
Teologie Pastorală anul IV

Introducere

„Fapta cea bună își are începutul ei de la Dumnezeu. Harul Dumnezeirii este izvorul din care izvorăște și rădăcina din care odrăsește orice faptă bună. Dragostea, dreptatea, bunătatea, îndelungă-răbdarea, mila și toate celelalte fapte bune sunt roduri ale harului dumnezeiesc. Pentru aceasta, când omul săvârșește fapte bune, atunci se face cu adevărat icoană vie și asemenea lui Dumnezeu, precum a și fost zidit de El. Dacă omul este plin de iubire, drept, bun, îndelung-răbdător, milostiv și dacă va săvârși numai fapte bune, atunci el se va asemăna chipului lui Dumnezeu, se va face Dumnezeu după har”¹ - aceste cuvinte le spune Mitropolitul Varlaam despre faptele bune, la tâlcuirea sa la Evanghelia Duminicii Tuturor Sfinților. Într-adevăr, omul se mântuiește prin har, ca dar a lui Dumnezeu, dar acest dar ne este dat nouă pentru credința noastră (*”Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu”* (Ef 2,8)), iar credința trebuie să ne o arătăm prin faptele noastre (cf. Iac 2,18), altfel este nelucrătoare (cf. Iac 2,20). Pentru că, așa cum ne spune Sf. Ap. Pavel, noi am fost zidiți spre fapte bune și ca să le împlinim: *”Pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune, pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele.”* (Ef 2,10).

În cele ce urmează, voi dezvolta ideea aceasta a zidirii noastre spre fapte bune punând-o în patru contexte diferite: un mic excurs biblic despre faptele bune, o scurtă perspectivă patristică despre acestea, o listă a faptelor bune așa cum reiese din *Fericirile* din Predica de pe Munte (Mt 5, 3-12) și, în final, o perspectivă anatomică a fericirii noastre legată de faptele noastre.

I. Excurs biblic în Noul Testament pe tema faptelor bune

În Ortodoxie, faptele bune sunt caracteristica principală a vieții creștine: credința, nădejdea și dragostea noastră, trebuie să fie trăitoare, reale, nu doar teoretizate. Sf. Iacov sintetizează foarte bine acest lucru: *”Așa și cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși. Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea.”* (Iac 2, 17-18). Mai departe, Apostolul arată că nu e vorba de orice fel de fapte, ci de cele făcute conform voii lui Dumnezeu, nu cele pe care

¹ Mitropolitul Varlaam al Moldovei. 2014. *Cazania*. București: EIBMO, p. 145.

le face cel rău - ”*Tu crezi că unul este Dumnezeu? Bine faci; dar și demonii cred și se cutremură. Vrei însă să înțelegi, omule nesocotit, că credința fără de fapte moartă este?*” (Iac 2, 19-20)

Se pune mai departe problema mântuirii, știind bine diferențele între doctrina ortodoxă și cea protestantă - e suficientă doar credința? Nu! Iar Sf. Apostoli ne spun, toți, nu doar unul: credința trebuie arătată prin fapte conform credinței (cf. Iac 2, 17-18), iar Dumnezeu văzând credința noastră trăită și lucrătoare, adică prin fapte, ne va dăruia harul Său spre mântuire (cf. Ef 2,8-10). Iar Dumnezeu ne va răsplăti proporțional cu ceea ce am făcut: am iertat, vom fi iertați (cf. Mt 6,12 - Rugăciunea Tatăl nostru), am fost milostivi, vom fi miluiți (cf. Mt 18, 23-35 - Pilda datornicului nemilostiv), împlinim poruncile Lui și ni se va socoti dreptate (Ef 6,8).

Iar Sf. Ap. Pavel, ne spune clar că am fost *zidiți spre fapte bune* (cf. Ef 2,10). Așa am fost creați la început și, mai mult, aceasta este datoria noastră. Dar, așa cum bine știm, nu suntem toți la fel. Ni se cere oare să facem toți faptele bune în aceeași măsură, în același timp, toată viața? Desigur că nu! Ce ni se cere, aflăm de la Domnul Iisus Hristos în Sfintele Evanghelii:

- Să facem să lucreze faptele noastre bune, atât cât ne stă în putere - cf. Pildei Talanților (Mt 25, 14-30) - fiecărei dintre slugi i s-a cerut proporțional cu cât a primit.
- Chiar dacă vom începe mai târziu lucrarea faptelor bune, să nu ne îndoim și să facem cât putem - cf. Pildei Lucrătorilor Viei (Mt 20, 1-16).
- Și ni se cere toată viața să lucrăm, ci doar *timpul ce mai avem de trăit în trup* (cf. 1Pt 4,2) adică din momentul de când ne-am întors spre Dumnezeu, din momentul când *ne-am vindecat* - conform cu ceea ce Mântuitorul i-a spus slăbăngoului de la scăldătoarea Viteza, după ce l-a vindecat: ”*Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești, ca să nu-ți fie ceva mai rău*” (In 5, 14).

Sfinții Apostoli au preluat mai departe îndemnul acesta al facerii de bine și l-au transmis credincioșilor prin viu grai, în călătoriile lor misionare, și prin epistolele lor. Redăm mai jos câteva exemple, multe fiind binecunoscute:

Ef 2,10	Pentru că a Lui făptură suntem, zidiți în Hristos Iisus spre fapte bune , pe care Dumnezeu le-a gătit mai înainte, ca să umblăm întru ele.
1Tim 2, 9-10	Asemenea și femeile, în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-și lor podoabă din sfilă și din cumințenie, nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț; Ci, din fapte bune , precum se cuvine unor femei temătoare de Dumnezeu.

1Tim 6, 18	Să facă ce e bine, să se înavuțească în fapte bune , să fie darnici, să fie cu inimă largă,
Tit 2, 7	Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune , dovedind în învățătură neschimbare, cuviință
Tit 2, 14	Care S-a dat pe Sine pentru noi, ca să ne izbăvească de toată fărădelegea și să-Și curățească Lui popor ales, râvnitor de fapte bune
Tit 3, 8	Vrednic de crezare este cuvântul, și voiesc să adeverești acestea cu tărie, pentru ca acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune . Că acestea sunt cele bune și de folos oamenilor
Fil 1, 6	Ca părtășia ta la credință să se facă lucrătoare în deplina cunoștință a oricărei fapte bune , pe care o faceți pentru Hristos Iisus;
Evr 10, 24	Și să luăm seama unul altuia, ca să ne îndemnăm la dragoste și la fapte bune ,
1Pt 4, 19	Pentru aceea, și cei ce suferă, după voia lui Dumnezeu, să-și încredințeze Lui, credinciosului Ziditor, sufletele lor, săvârșind fapte bune .
Rom 2, 7	Viață veșnică celor ce, prin stăruință în fapta bună , caută mărire, cinste și nestricăciune
Rom 13, 3	Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună , ci pentru cea rea. Voiești, deci, să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea
2Pt 1, 5	Pentru aceasta, puneți și din partea voastră toată sânguința și adăugați la credința voastră: fapta bună , iar la fapta bună : cunoștința
Iac 2, 17-18	Așa și cu credința: dacă nu are fapte , e moartă în ea însăși. Dar va zice cineva: Tu ai credință, iar eu am fapte ; arată-mi credința ta fără fapte și eu îți voi arăta, din faptele mele, credința mea.
1In 3, 13	Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul.
3In 1, 5-6	Iubitule, cu credință faci oricâte faci pentru frați și aceasta pentru străini, Care, în fața Bisericii, au dat mărturie despre dragostea ta. Bine vei face să-i ajuți în călătoria lor, după cum se cuvine înaintea lui Dumnezeu.

II. Excurs patristic pe tema faptelor bune

Sfinții Părinți ai Bisericii, în acord cu toate învățăturile Domnului nostru Iisus Hristos transmise prin Sfinții Apostoli, și apoi prin ucenici, au fost trăitori ale celor propovăduite, adică își arătau credința în Dumnezeu, nădejdea în viața veșnică și dragostea față de Dumnezeu și de semenii, prin faptele lor. Ceea ce

au trăit, aceea au scris, astfel că cuvântul lor este *cu putere multă*. În cele ce urmează voi cita câteva din aceste scrieri ce arată importanța faptelor bune, felul lor și răsplata lor.

❖ Sf. Grigorie Palama spune că doar prin fapte bune ne putem apropia de Dumnezeu: *”Deci fiind atât de departe prin fire de Dumnezeu, vai nouă de nu ne vom face aproape de El prin fapte și prin purtări bune, izvorâte dintr-o hotărâre bună”*².

❖ Pentru Sf. Simeon Noul Teolog, formalismul în credință, în forma exterioară a Sfintelor Taine, nu este suficient pentru mântuire: *”Fiindcă mântuirea noastră nu este numai în apa Botezului, ci și în Duhul, iar iertare păcatelor și împărtășirea vieții se dau nu numai prin pâinea și vinul Împărtășaniei, ci în Dumnezeirea care le urmează și este amestecată cu ele în chip tainic și fără contopire. (...) Aceasta nu se descoperă tuturor cu numai celor vrednici de viața veșnică (...) Nimeni dintre voi, fraților, să nu se amăgească cu cuvinte deșarte (...) credința fără fapte moartă este”*³.

❖ Sf. Nectarie de la Eghina ne învață că faptele bune au diferite motivații, dar dacă sunt în acord cu voia lui Dumnezeu sunt mântuitoare: *”Și este adevărat că în unele fapte uneori predomină conștiința legii morale, alteori sentimentul moral, alteori voința binelui moral, dar în măsura în care predomină o putere în acestea, și celelalte puteri conlucrează și consimt. Intotdeauna toate contribuie la savârșirea faptei în acord cu legea dumnezeiască care tinde spre împlinirea menirii omului și călăuzirea lui la scopul cel bun spre care tânjește.”*⁴

❖ O faptă este într-adevăr bună dacă este făcută din iubire, așa cum ne arată Sf. Ioan Scărarul, în Scara, treapta a 26-a: *”Când ni se cer deodată două fapte bune, trebuie să alegem pe cea mai de trebuință. De pildă: de multe ori, stând noi la rugăciune, vin la noi niște frați. Trebuie să alegem una din două: sau să părăsim rugăciunea, sau să întristăm pe fratele lăsându-l să plece fără răspuns. Iubirea e mai mare decât rugăciunea. Rugăciunea a fost socotită totdeauna ca o virtute parțială, iubirea e cuprinzătoarea tuturor”*⁵.

❖ *”Fapta bună nu se săvârșește cu ușurință, ci cu osteneală și răbdare. Roadele faptei bune sunt dragostea și smerenia, din care iau naștere pacea și liniștea conștiinței (...) Fapta bună nu se săvârșește cu ușurință, ci cu osteneală*

² Sf. Grigorie Palama. 2022. *Scrieri alese*. Traducere de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae. București: Basilica., pp. 471-472.

³ Sf. Simeon Noul Teolog. 2001. *Scrieri I. Discursuri teologice și etice*. Traducere de diac. Ioan I. Ică Jr. Sibiu: Ed. Deisis., pp. 313-314.

⁴ Sf. Nectarie de la Eghina. 2013. *Morala creștina*. Traducere de Laura Enache. Iași: Ed. Doxologia, p. 189.

⁵ Sf. Ioan Scărarul. 2013. *Scara dumnezeiescului urcuș - Filocalia* vo. 9. București: EIBMBOR, p. 386.

și răbdare. Roadele faptei bune sunt dragostea și smerenia, din care iau naștere pacea și liniștea conștiinței.”⁶.

❖ *”Faptele bune ale omului și o conștiință curată sunt în clipa aceea un foarte mare ajutor și o mare bucurie pentru dânsul. Ascultarea, umilința, faptele bune și răbdarea îi sunt de mare ajutor sufletului, care urcă către Domnul într-o mare bucurie însoțit de îngerii cei buni, iar sufletul plin de patimi și de păcate este dus de diavoli în iad, unde va suferi veșnic”⁷.*

❖ Citim în Triod, la Stihoavna Deniei de luni seara: *”Veniți, credincioșilor, să lucrăm Stăpânului cu osârdie, că împarte slugilor bogăție; și fiecare din noi să înmulțim talantul harului după măsură. Unul să aducă înțelepciune prin fapte bune; iar altul să săvârșească slujba luminării; credinciosul să împărtășească cuvântul său celui ce nu știe tainele, și altul să-și împartă bogăția săracilor. Că așa vom înmulți împrumutul. Și ca niște economi credincioși ai harului, ne vom învrednici de bucuria Stăpânului. De care învrednicește-ne pe noi, Hristoase, Dumnezeu, ca un iubitor de oameni.”⁸*

III. „Fericirile” - o listă a faptelor bune

Sf. Grigorie de Nyssa definește fericirea astfel: *”Fericirea este (..) întregul tuturor celor desemnate prin numirea de bine și din care nu lipsește nimic din ceea ce împlinește dorirea după bine. (..) Nefericirea este oboseala în suferințele dureroase și involuntare. Iar starea lăuntrică a celor care trăiesc fericirea este întru totul opus stării celor ce trăiesc nefericirea. Fericitul se bucură și se veselește de cele la care participă, iar nefericitul este necăjit și îndurerat de cele ce i se întâmplă. Fericit cu adevărat este numai Dumnezeu. Dar, deoarece Acela Care I-a întocmit pe om 1-a creat după chipul Său, poate fi considerat în al doilea rând fericit cel ce se împărtășește de Cel Care poartă numele fericirii adevărate prin ființă – omul.”⁹.*

Pornind de la asocierea dintre fericire și împlinirea doririi de bine, voi încerca, în cele urmează să identific un catalog al faptelor bune așa cum reies din Fericirile pe care Mântuitorul Iisus Hristos le-a rostit în Predica de pe munte. Desigur, putem identifica în Sfânta Scriptură, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, numeroase enumerări ale faptelor bune, dar nu sunt explicit asociate cu ideea de fericire.

⁶ Florentina, Cristea, trad. 2007. *Ne vorbesc Stareții de la Optina*. Ed. Egumenița, pp. 45-47.

⁷ Sf. Teodor Studitul *apud* Părintele Mitrofan. 2010. *Viața repausaților noștri și viața noastră după moarte*. Petru Vodă - Neamț: Ed. Credința strămoșească, p. 18.

⁸ 1986. *Triodul*. București: EIBMBOR, p. 489.

⁹ Sf. Grigorie de Nyssa. 1999. *Opt omilii la Fericiri*. Traducere de pr. Sandu Gh. Stoian. București: Ed. Anastasia, pp. 7-8.

Fericirile (Mt 5,3-12)	Fapta bună	Comentariu
Mt 5,3 Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.	Smerenia	Sf. Ioan Gură de Aur, ne spune că <i>cei săraci cu duhul</i> sunt cei smeriți și cu inima zdrobită, iar prin <i>duh</i> numește sufletul și voința liberă ¹⁰ .
	Înfrânarea	”Este cu neputință ca cineva să se facă ușor dacă s-a lipit de greutatea materiei. Să ne sărăcim de cele ce ne trag în jos, ca să ne înălțăm la cele de sus” ¹¹ .
Mt 5,4 Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.	Plânsul pentru păcate	Ce își plâng păcatele, vor fi răsplătiți și în viața de aici (eliberare) și în viața veșnică (pentru că vor fi curați) ¹² .
	Plânsul (dorul) de Dumnezeu	”Plânsul după Dumnezeu este o tristețe a sufletului, o simțire a inimii îndurerate care caută pururea nebunește pe Cel după Care însetează; iar neajungându-L, II urmarește cu osteneală și se tânguiește cu durere, alergând după EL.” ¹³ – Găsim această temă a dorului și a căutării lui Dumnezeu la mulți Sfinți Părinți: Sf. Ioan Scărarul (de unde este citatul), Sf. Simeon Noul Teolog (o tema frecventă în Imnele sale), Sf. Grigorie Palama.
Mt 5,5 Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.	Blândețea	”Pentru că se crede că cel blând pierde tot ce are, de aceea Hristos făgăduiește contrariul, spunând că omul blând, omul care nu-i îndrăzneț, nici mândru, stăpânește cu deplină siguranță bunurile sale, pe când cel lipit de blândețe pierde de multe ori și averea moștenită de la părinți și sufletul.” ¹⁴ Și tot Sf. Ioan Gură de Aur arată că răsplata este dublă, atât aici pe pământ cât și în cer ¹⁵ .

¹⁰ Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. *Omiliile la Matei - colecția Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 23. Traducere de pr. D. Fecioru. București: EIBMBOR, p. 174.

¹¹ Sf. Grigorie de Nyssa. 1999, *op. cit.*, p. 18.

¹² Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. *op. cit.*, p. 177 și Sf. Grigorie de Nyssa. 1999. *op. cit.*, pp. 21-32.

¹³ Sf. Ioan Scărarul. 2013. *op. cit.*, p. 197.

¹⁴ Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. *op. cit.*, p. 178.

¹⁵ *Ibidem*, p. 178.

	Cumpătarea	Dar Sf. Grigorie de Nyssa mai introduce o perspectivă asupra acestui verset – el spune că este vorba și de cumpătare și blândețe cu privire la patimi, întrucât este imposibil să existe om fără patimi, deci blândețea este <i>”deprindere mișcării greoaie înspre pornirile violente ale firii”</i> ¹⁶ .
Mt 5,6 Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.	Dreptatea	A flămânzi și a înseta după dreptate, este semn căutării acestei dreptăți cu toata dorința inimii noastre ¹⁷ . Iar prin dreptate, înțelegem atât definiția clasică (de egalitate, de justete etc.) dar mai ales cea biblică, în sensul de a face voia lui Dumnezeu ¹⁸ .
Mt 5,7 Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.	Milostivirea	Este vorba nu doar de milostenia materială (bani, bunuri) ci și cea cu fapta, pentru că și Dumnezeu va fi milostiv cu cel milostiv. <i>”Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv. Nu judecați și nu veți fi judecați; nu osândiți și nu veți fi osândiți; iertați și veți fi iertați.”</i> (Lc 6,36-37)
Mt 5,8 Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.	Curăție sufletească și trupească	Curăția care se cere este pentru om în totalitatea sa, trup și suflet așa cum explică Sf. Ioan Hrisostom: <i>”cu inima vor vedea pe Dumnezeu atât cât omului îi este cu putință. Pentru că sunt mulți oameni care sunt milostivi, nu răpesc, nu sunt lacomi, dar în schimb trăiesc în desfrânări, de aceea Domnul în această fericire arată că nu-i de ajuns numai milostenia, ci mai e nevoie și de curătenie sufletească și trupească.”</i> ¹⁹ Iar despre vederea lui Dumnezeu, Sfinții Părinți sunt în acord deplin: cel ce se despătimește are posibilitatea să de vadă

¹⁶ Sf. Grigorie de Nyssa. 1999, op. cit., pp. 27-28.

¹⁷ Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. op. cit., p. 179.

¹⁸ Fac 15, 6 (*”Și a crezut Avram pe Domnul și i s-a socotit aceasta ca dreptate.”*), Ps 105,31 (*”Și i s-a socotit lui întru dreptate, din neam în neam până în veac”*), Mt 6,33 (*”Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă”*).

¹⁹ Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. op. cit., p. 180.

		slava lui Dumnezeu încă de aici de pe pământ.
Mt 5,9 Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.	Pacea Impăcarea cu Dumnezeu Impăcarea noastră cu semenii Împăcarea celor învrăjbiți Nemânieră	Despre pace, există multe aspecte de considerat: a fi în pace (adică cu sufletul împăcat), a fi împăcat cu Dumnezeu (prin pocăință), a împăca pe cei învrăjbiți ²⁰ , a ne împăca noi cu ceilalți, a împăca pe celălalt cu Dumnezeu (adică a-l întoarce de pe căi greșite - cf. Iac 5,19-20 ²¹).
Mt 5,10 Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor.	Răbdarea	<i>”Adică cei prigoniți pentru virtute, pentru apărarea altora, pentru credință. De obicei prin «dreptate» se înțelege întotdeauna întreaga filozofie a sufletului”</i> (Sf. Ioan Gură de Aur) ²²
Mt 5,11-12 Fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, că așa au prigunit pe proorocii cei dinaintea de voi	Păstrarea credinței Asumarea Crucii	

²⁰ ”Domnul nu interzice numai dezbinarea și ura unora față de alții, ci cere ceva mai mult: să împăcăm pe cei învrăjbiți” - Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. op. cit., p. 180.

²¹ ”Frații mei, dacă vreunul va rătăci de la adevăr și-l va întoarce cineva, Să știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate”.

²² Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. op. cit., p. 180.

IV. Zidiți spre fapte bune

În cartea sa, intitulată *Liderii mănâncă ultimii*, publicată în 2014, un autor american, Simon Sinek, introducea o perspectivă antropologică asupra leadership-ului. Ajungând la secțiunea despre interacțiunea umană și dinamica grupurilor, a arătat paradoxul de a fi om, din punct de vedere anatomic, făcând legătura cu cei patru hormoni ai fericirii (endorfina, dopamina, serotonina, oxitocina): oamenii există, atât ca indivizi, cât și ca membrii ai unor grupuri, ceea ce poate duce la conflicte de interese, *eu versus noi*²³. El împarte aceste substanțe în două categorii: substanțe *egoiste* (endorfina, dopamina) și *altruiste* (serotonina, oxitocina)²⁴; dacă aceste grupuri nu sunt în echilibru, apare *paradoxul de a fi om*, adică *eu versus ceilalți*; iar dacă toate aceste substanțe sunt la un nivel scăzut omul este *nefericit*.

Care este importanța lor din punct de vedere teologic? **Fericirea.** Mai exact, dacă în capitolele anterioare am vorbit despre fapte bune și despre *fericire* (așa cum ne-a învățat Domnul nostru Iisus Hristos), vom vedea în cele ce urmează că această *fericire* de a implini poruncile Domnului (cu precăderea, cea a iubirii) este *zidită* de Dumnezeu în om.

	Hormonul	Importanța anatomică	Interpretare teologică
Egoism	Endorfina	Pentru a face față unui efort fizic susținut, sport sau muncă fizică, organismul eliberează <i>endorfina</i> , care creează o stare e euforie, de bine ²⁵ . Evident, există riscul dependenței de această euforie, ceea ce conduce la excese.	Evident autorul prezintă lucrurile dintr-o perspectivă lumească. Dar dintr-o perspectivă ortodoxă, putem spune că Dumnezeu l-a creat pe om capabil de lucruri mari, dar i-a dat și libertate. Adică, omul alege cum își folosește energia și puterea – el este capabil de nevoiță și asceză (și vedem chiar din punct de vedere anatomic asta), dar poate aluneca spre această dependență de euforie.
	Dopamina	Organismul eliberează acest hormon, dând un sentimentul de	Dintr-o perspectivă teologică, putem asocia această aspect fiziologic cu ideea unui urcuș

²³ Simon Sinek. 2014. *Liderii mănâncă ultimii*. Traducere de Gabriel Crețu. București: Ed. Publica, p. 75.

²⁴ *Ibidem*, p. 76.

²⁵ *Ibidem*, pp. 78-80.

		<p>satisfacție, când se atinge un obiectiv important; hormonul se eliberează, în cantități mai mici, când se ating obiectivele intermediare; de aici și necesitatea împărțirii obiectivelor, provocărilor mari, în pași mici²⁶.</p>	<p>duhovnicesc, de exemplu cu Scara Sf. Ioan Scărarul, cu urcușul duhovnicesc al Postului Mare etc. Fericirea și bucuria celui ce împlinește acest progres spiritual este reală.</p> <p>Și aici intervine libertatea omului de a alege, se poate alege o fericire lumească, doar prin proiecte și situații materiale, unii se orientează spre diverse practici spirituale, și, nu în ultimul rând, omul poate alege să parcurgă un urcuș duhovnicesc.</p> <p>Și, desigur, este vorba și de îndelunga-răbdare și virtutea nădejdiei, ca de exemplu în Iac 5,7: <i>"Drept aceea, fiți îndelung-răbdători, fraților, până la venirea Domnului. Iată, plugarul așteaptă roada cea scumpă a pământului, îndelung răbdând, până ce primește ploaia timpurie și târzie."</i></p>
Altruism	Serotonina	<p>Este hormonul apartenenței unui grup, este acea stare de bine când suntem respectați, apreciați și încurajați. Prin intermediul serotoninei, se întăresc legăturile în grup (familie, echipa etc.)²⁷.</p>	<p>Sf. Ap. Pavel ne îndeamnă să fim o comunitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>În iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă; în cinste, unii altora dați-vă întâietate</i> (Rom 12,10) • <i>Deci să nu ne mai judecăm unii pe alții, ci mai degrabă judecați aceasta: Să nu dați fratelui prilej de poticnire sau de sminteală</i> (Rom 14, 13) • <i>De aceea, primiți-vă unii pe alții, precum și Hristos v-a primit pe voi, spre slava lui Dumnezeu</i> (Rom 15, 7)

²⁶ Ibidem, pp. 80-86

²⁷ Ibidem, pp. 89-92

		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Și, frații mei, sunt încredințat eu însumi despre voi, că și voi sunteți plini de bunătate, plini de toată cunoștința, putând să vă povățuiți unii pe alții. (Rom 15,14)</i> • <i>Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă. Vă îmbrățișează pe voi toate Bisericele lui Hristos (Rom 16,16)</i> • <i>De aceea, frații mei, când vă adunați ca să mâncați, așteptați-vă unii pe alții (1Cor 11,33)</i> • <i>Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă (1Cor 16,20; 2Cor 5,26)</i> • <i>Cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire (Ef 4,2)</i> • <i>Îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi (Col 3,13)</i> • <i>Ci îndemnați-vă unii pe alții, în fiecare zi, până ce putem să zicem: astăzi! ca nimeni dintre voi să nu se învârtoseze cu înșelăciunea păcatului (Evr 3,13)</i> <p>A fi în Biserică, în comuniune... ce altceva poate fi aceasta decât fericire?</p>
Oxitocina	Este legat de sentimentul de prietenie, de dragoste, de încredere. Se eliberează în organism când facem bine cuiva, când	<p>Psalmistul ne spune:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Împrumută păcătosul și nu dă înapoi, iar dreptul se îndură și dă. (Ps 36,21)</i>

		<p>primim un bine, un ajutor de la cineva și, foarte interesant, se eliberează atunci când aflăm sau când vedem pe altcineva făcând bine altui semen²⁸.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Toată ziua dreptul miluiește și împrumută și seminția lui binecuvântată va fi</i> (Ps 36,26) • <i>Ferește-te de rău și fă binele și vei trăi în veacul veacului</i> (Ps 36,27) <p>Iar Mântuitorul însuși ne spune: <i>Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui</i> Mt 5,7</p> <p>Așadar, ce le face bine este fericit aici pe pământ, dar și în veșnicie.</p>
--	--	--	--

V. Concluzii

Dumnezeu ne-a făgăduit fericirea veșnică dacă împlinim voia și poruncile Lui, așa cum ne-a arătat El însuși (*Fericirile*), cum ne-a transmis prin Prooroci, Apostoli și Sfinții Părinți.

În același timp, Dumnezeu ne-a înzestrat trupul acesta muritor cu capacitatea de fi fericit și aici pe pământ și a putea face față tuturor provocărilor, încercărilor (*în sudoarea feței* - cf. Fac 3,19) și vedem acest lucru din anatomia noastră. Dar, trei lucruri extrem de importante reies din această scurtă comparație:

1. Libertatea omului de a alege cale pe care vrea să-și găsească fericirea – adică primii doi hormoni, *endorfina și dopamina*: putem rămâne doar *egoști* dacă alegem să căutăm doar fericirea vremelnică, cea fără Dumnezeu, și ne urmărim doar interesele noastre, sau îi putem transforma în ceva mai bun, dacă tot ce facem este o nevoie și urcuș duhovnicesc - adică dacă ne considerăm *săraci cu duhul și flămânzi și însetoși de dreptate*.

2. Dacă, în cazul primilor doi hormoni, fericirea o putem găsi pe pământ, pe orice cale alegem (în virtutea libertății) să mergem, în ultimele două cazuri, lucrurile sunt altfel delimitate - am libertatea să fim în comuniune sau nu, am libertatea să fac bine celui alt sau nu, dar fericirea nu *va veni* dacă se merge pe calea a 2-a (cea a lui *nu*).

3. Având în vedere cele de mai sus, putem spune că fericirea deplină o avem dacă considerăm toate cele patru aspecte de mai sus, dacă *eu trăiesc în Dumnezeu și pentru ceilalți*. Altfel, dacă mă gândesc doar la mine sau fac fapte bune, dar nu în numele Domnului, fericirea va fi incompletă.

Așadar, Dumnezeu ne-a *zidit spre fapte bune* (cf. Ef 2,10) ca să fim fericiți atât aici pe pământ și în veșnicie. Totul ține de libertatea noastră câtă fericire avem...

²⁸ *Ibidem*, pp. 92-98.

VI. Bibliografie

- *** *Biblia (ediția Sinodală)*. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2015.
- Florentina, Cristea, trad. 2007. *Ne vorbesc Stareții de la Optina*. Ed. Egumenița.
- Mitropolitul Varlaam al Moldovei. 2014. *Cazania*. București: EIBMO.
- Părintele Mitrofan. 2010. *Viața repausașilor noștri și viața noastră după moarte*. Petru Vodă - Neamț: Ed. Credința strămoșească.
- Sf. Grigorie de Nyssa. 1999. *Opt omilii la Fericiri*. Traducere de pr. Sandu Gh. Stoian. București: Ed. Anastasia.
- Sf. Grigorie Palama. 2022. *Scrieri alese*. Traducere de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae. București: Basilica.
- Sf. Ioan Gură de Aur. 1994. *Omilii la Matei - colecția Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 23*. Traducere de pr. D. Fecioru. București: EIBMBOR.
- Sf. Ioan Scărarul. 2013. *Scara dumnezeiescului urcuș - Filocalia vo. 9*. București: EIBMBOR.
- Sf. Nectarie de la Eghina. 2013. *Morala creștina*. Traducere de Laura Enache. Iași: Ed. Doxologia.
- Sf. Simeon Noul Teolog. 2001. *Scrieri I. Discursuri teologice și etice*. Traducere de diac. Ioan I. Ică Jr. Sibiu: Ed. Deisis.
- Simon Sinek. 2014. *Liderii mănăcă ultimii*. Traducere de Gabriel Crețu. București: Ed. Publica.
- *** *Triodul*. București: EIBMBOR, 1986.

ISAIA 40: ÎNAINTEMERGĂTORUL DOMNULUI, CALEA DOMNULUI

ALIN CIOBANU

Teologie Pastorală anul IV

Introducere

Isaia

Isaia este unul din cei mai însemnați prooroci ai Vechiului Testament fiind numit de Sfinții Părinți Evanghelistul Vechiului Testament, datorită bogăției proorociilor mesianice consemnate de el. Numele sfântului proroc Isaia provine din ebraică, tradus, cel mai comun prin *“mântuirea lui Iahve”*¹.

Pentru a putea pătrunde înțelesul adânc al profețiilor lui Isaia, e necesară cunoașterea cadrului istoric și cultural în care el și-a desfășurat activitatea, din jurul anului 740 î.Hr. și până după invazia asiriană în Iudeea (701 î.Hr.) - perioadă marcată de începutul domniei regelui Manase, sub care, potrivit unor surse istorice profetul primește moarte martirică. Această perioadă cuprinde domnia mai multor regi: Ozia, Iotam, Ahaz și Iezechia, o perioadă deosebit de grea pentru regatul lui Iuda, aflat sub stăpânire străină - sub putere asiriană sau în exilul babilonian. În raportul cu regii prorocul *“pare că vorbește de la egal la egal”*, fapt ce denotă originea și educația aleasă a profetului.²

Proorocul are o deosebită lucrare și importanță în soarta poporului lui Dumnezeu, ridicând moralul atât regelui cât și a poporului prin profețiile izbăvirii, el înnoiește și întărește viața duhovnicească a poporului lui Dumnezeu. Cuvântările prorocului au însă un caracter și o valoare mai înaltă, exprimând adevăruri care nu sunt legate numai de timpul fizic apropiat, ci și de întruparea Mântuitorului, a doua venire și timpul între cele două perioade. Din punct de vedere spiritual și moral, impactul activității lui Isaia transcede deci timpul existenței sale istorice, fiind important și pentru timpurile de mai târziu. Profețiile lui Isaia sunt de altfel invocate cel mai des dintre profețiile vechiului testament în cuprinsul Evangheliilor, unde se plinesc prin persoana și activitatea Mântuitorului.

¹ Pr. profesorii: Vladimir Prelipcean, Nicolae Neaga, Gheorghe Barna, Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*, ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2006, p.195.

² *Ibidem*, p.196.

Cartea Isaia

Tema generală a cărții precum și scopul ei sunt cuprinse în cuvintele: *“Căci robimea (a cetății Sionului) ei va fii mântuită cu judecată și cu milă”*³, atât în plan istoric, cât și în plan duhovnicesc. Scopul cărții este deci și unul consolator, anunțând izbăvirea în vremuri de exil, Isaia fiind numit și profetul îndurării, deși cartea cuprinde o serie de amenințări, profetul anunțând judecată ce are menirea să-i mântuiască pe acei care se vor întoarce la Domnul Dumnezeu lor. Cartea lui Isaia are și o deosebită importanță dogmatică și doctrinară, redă unitate, atotputința, atotștiința, suveranitatea absolută, providența universală, inefinita sfințenie a lui Iahve, în contrast cu deșertăciunea și nulitatea idolilor.

Literatura de specialitate distinge diverse teme sau secțiuni în compoziția Cărții Isaia; frecvent se identifică două părți, cea dintâi adresată contemporanilor proorocului (1-35), cea de pe urmă vorbind despre mântuirea dreptilor (40-65), intercalate de o scurtă secțiune istorică. Profet mesianic prin excelență, în a doua parte a cărții Isaia pune accent pe descrierea misiunii *“Robului lui Dumnezeu”* care prin suferințele Sale va împăca lumea cu Dumnezeu.

Contextul fragmentului

Lucrarea de față expune o analiză a capitolului 40 din cartea Isaia, tratând cu precădere una din cele mai cunoscute proorocii ale acestui capitol - proorocia despre Înaintemergătorul Domnului. Capitolul este cuprins în a doua parte a cărții lui Isaia, în profețiile ce pregătesc inima poporului pentru întoarcerea sa la Domnul din robia Babiloniană și în plan universal pregătirea pentru venirea lui Mesia.

Sumar

Idea principală a Capitolului 40 este izbăvirea, profeția în plan imediat, a ieșirii din robia babiloniană dar și profeția mesianică, de peste veacuri, împlinită prin întruparea Mântuitorului. Astfel profetul deschide capitolului cu un îndemn la îmbărbătare a poporului, care ispășind pedeapsa primită pentru depărtarea de Dumnezeu (*„umilința lui s-a împlinit, păcatele i s-au dezlegat”*), primește vestea mântuirii: *„Și slava Domnului se va arăta și orice trup va vedea mântuirea lui Dumnezeu, căci Domnul a spus-o.”* Profeția despre Înaintemergătorul Domnului din versetul 3 arată că vestea mântuirii nu are ca referință doar momentul imediat istoric, anume mântuirea sau ieșirea din robia babiloniană, ci mântuirea și împăcarea cu Dumnezeu în

³ Ibidem, p.198.

plan universal, a întregii lumi, adusă prin întruparea lui Hristos, a cărui lucrare a fost pregătită de Ioan Botezătorul.

Îndemnul la nădejde în Dumnezeu adresat poporului evreu și peste ani întregii lumi este întărit de comparația între lumea efemeră și viața omului aici pe pământ („*Tot ce e trup e iarbă și toată slava omului e ca floarea ierbii; iarba s'a uscat, floarea s'a scuturat, dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac*”) și ampla caracterizare a calităților lui Dumnezeu.

În primul rând profetul evidențiază atotputernicia lui Dumnezeu: „*Domnul vine cu tărie, brațul Său e plin de putere*”, dar imediat arată și sensibilitatea și purtarea lui de grijă: „*Ca un păstor Își va paște turma și cu brațul Său Își va aduna mieii, iar pe cele îngreunate le va liniști.*” Atotputernicia și măreția Domnului reies și din versetul 12, care Îl descriu prin prisma lucrării Sale de creație: „*Cine a măsurat apele cu mâna și cerul cu palma și întreg pământul cu pumnul? Cine a cântărit munții pe cântare și pădurile într-o cumpănă?*”. Domnul este atotștiutor și înțelept din veac: „*Cine a cunoscut gândul Domnului? și cine l-a fost sfetnicul care să-l învețe? sau cu cine s-a sfătuit și l-a învățat? sau cine l-a învățat pe El judecata, sau cine l-a arătat calea înțelegerii? sau cine l-a dat lui primul ca să poată fi plătit în schimb?*”.

În fața atotputerniciei și a atotcunoasterii Domnului, toate pălesc, și alte neamuri, și bogății, și idolii „*ca un nimic atârnă*”. Proorocul creează un imn asemeni psalmilor închinat Domnului. Prin El toate s-au făcut și sunt ținute, și cerul și pământul: „*El este Cel ce-i ține pământului rotundul; acei ce-l locuiesc sunt ca niște lăcuste; El este Cel care a alcătuit cerul ca pe o cămară și ca pe un cort l-a-ntins să fie locuință*” și iarăși „*Cine-a făcut ca toate acestea să se vadă?: El, Cel ce e cauza propriei Sale frumuseți; El pe toate le cheamă pe nume prin slava Sa cea mare și prin tăria puterii Sale: Ție nimic nu Ți-a rămas ascuns.*”.

Toate lucrurile vremelnice în care omul își pune nădejdea sunt trecătoare: tinerețea, puterea și slava, averea, însă cei ce nădăjduiesc și îl „*așteaptă pe Dumnezeu își vor împătrăsi puterea; ca vulturii se vor într-aripa, vor alerger și nu vor osteni, vor merge și nu vor flămânzi.*” Domnul le poartă de grijă atât în plan material cât și duhovnicesc celor ce se alipesc de el: „*El dă întărire celor flămânzi și întristare celor ce nu sufăr.*” Deopotrivă cei care nu își pun nădejdea în Domnul, ci în forțele proprii „*vor flămânzi și tinerii vor osteni și cei aleși vor fi lipsiți de vlagă;*”

Textul este deci de o mare relevanță și pentru zilele noastre, pentru noi creștinii, care alergând după multe lucruri lumești ne lipsim de vlagă, căci dacă ne-am lipi inima de Dumnezeu am fi neobosiți în plinirea voii Lui.

Analiza

Literatura de specialitate împarte textul capitolului 40 din Cartea lui Isaia în diverse teme sau structuri logice. Ivan D. Friesen distinge două teme principale⁴: prologul anunțării (40:1- 11) și Odă Creatorului (40:12-31), fiecare cuprinzând mai multe idei: Revelarea Slavei lui Dumnezeu (40:1-5), toți oamenii sunt ca iarba (40:6-8), Domnul vine cu Slavă (40:9-11), Domnul fără egal (40:12-14), Pretenția popoarelor (40:15-17), Domnul fără asemănare (40:18-20), Domnul împărătește (40:21-24), Puterea Domnului (40:25-26), Tărie celor slabi (40:27-31).

Capitolul debutează cu vestea bună care anunță sfârșitul robiei și mântuirea Domnului (40:1-11), în plan imediat aducând mângâiere și încurajare poporului din robia babiloniană iar în plan universal vizează caracterul mesianic al profeției, anunțarea lui Mesia. Scopul prologului este de a încuraja poporul deznădăjduit aflat în robie⁵, mesajul fiind centrat pe venirea Domnului cu Slavă în lume⁶, exprimată poetic de proroc cu înflăcărare și bucurie⁷. Tot această exuberanță deschide seria de întrebări adresată celor ce se îndoiesc de puterea Domnului, din a doua parte a capitolului (40:12-31). Remarca “că nelegiuirea lui este ispășită; căci a primit din mâna Domnului de două ori cât toate păcatele lui” nu este întâmplătoare - nici nu denotă o nedreptate din partea Domnului, care la prima vedere cere de două ori ispășirea. Potrivit unor interpretări, aceasta se referă la faptul că pedeapsa exilului, deși dreaptă potrivit rătăcirii, e prea mare pentru poporul care s-a întors, s-a pocăit înaintea Domnului. O cale de pocăință este și însăși întoarcerea din robie, unde mulți evrei își construiseră un trai, punând în perspectivă bogăția Babilonului și întoarcerea în țara pustiită⁸.

Venirea Înaintemergătorului

Profeția emblematică a acestui capitol, amintită de sfinții apostoli în evanghelii (Matei 3:3, Marcu 1:3, Luca 1:17, 1:76, 3:4-6, Ioan 1,23) și abordată de sfinții părinți ai bisericii se referă la persoana Înaintemergătorului Domnului, Sf. Ioan Botezătorul: *“Un glas strigă: ”În pustiu gătiți calea Domnului, drept faceți în loc neumblat căările Dumnezeului nostru. Toată valea să se umple și tot muntele și dealul să se plece; și să fie cele strâmbe, drepte și cele colțuroase, căi netede. (Isaia, 40:3-4)”*.

⁴ Believers Church Bible Commentary Isaiah, Ivan D. Friesen, Herald Press, Scottdale, Pennsylvania, Waterloo, Ontario, p.231.

⁵ Comentariu integral - Isaia. p. 181.

⁶ Believers Church Bible Commentary Isaiah, Ivan D. Friesen, Herald Press, Scottdale, Pennsylvania, Waterloo, Ontario, p.231.

⁷ Ibidem, p. 231.

⁸ Comentariu integral - Isaia, p.182.

Conform Sfântului Chiril al Alexandriei, Isaia avea cunoștință de importanță și de implicațiile prediciei lui Ioan Botezătorul, încă din vechime, cu mult înainte de vreme, mărturisind și numindu-L pe Iisus Hristos Domn și Dumnezeu⁹. Acesta este un însă doar un glas, după spusele prorocului, și nu Cuvântul Însuși, vestind venirea lui Iisus, așa după cum glasul anunță rostirea cuvântului¹⁰. Sf. Cezar de Arles întărește această idee prin vorbele Înaintemergătorului: “Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez” (Ioan 3:30).

Profetul spune despre Botezătorul Domnului că va veni spunând: “*Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui*” (Isaia 40,3). Iar Botezătorul, când a venit a spus: “*Faceți roade vrednice de pocăință*” (Matei 3,8), precum și alte cuvinte la fel cu ale profetului: “*Gătiți calea Domnului*”, anume că Ioan a venit să deschidă și să gătească calea Domnului. N-a venit să dăruiască iertarea păcatelor, ci să pregătească mai dinainte sufletele celor ce aveau să primească pe Dumnezeuul tuturor¹¹.

În timpul antic, când un conducător vizita o cetate, pregătirile includeau de multe ori construirea unui nou drum (cale) pentru întâmpinarea Sa¹². Sfântul Ambrozie al Milanului face o interpretare metaforică a pasajului, spunând că deși Domnul este pretutindenea și deci nu coboară vreodată de nici unde, când omul îi pregătește calea și inima, el se coboară, locuind împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.

Sfântul Iustin îi arată de asemenea iudeului Trifon că aceste cuvinte din cartea Profetului Isaia se referă la Sfântul Ioan Botezătorul, ca la un precursor al lui Hristos, și la lucrarea Înaintemergătorului de pregătire a venirii Mântuitorului.¹³ Sfântul Efrem spune că „fiica lui Araon (Elisabeta) a dat naștere glasului ce strigă în pustiu, iar fiica regelui David (Fecioara Maria) a dăruit lumii pe Împăratul cel ceresc.”

Sfântul Ioan Gură de Aur identifică și el pasajul cu Sf. Ioan Înaintemergătorul și Botezătorul: „Gândește-te numai ce privești minunată era să vezi un om de treizeci de ani pogorându-se din pustie, fiu de arhieru”. Atâta râvnă puneau prorocii pentru aceste lucruri, încât au vestit cu mult înainte nu numai pe Stăpânul lor, ci și pe cel ce avea să-l slujească. Isaia n-a vorbit numai de Ioan, ci și de locul în care avea să locuiască, de felul propovăduirii sale, de Cel pe Care avea să-l propovăduiască și de marea faptă ce acesta avea s-o săvârșească.¹⁴ Fericitul Augustin spune despre Botezătorul că el a “pregătit calea Domnului” până când Domnul Însuși, începând lucrarea de propovăduire, a devenit “Calea”, încheind epoca profeților prin

⁹ *Viețile Sfinților Proroci*, ed.Sofia, trd. Pr. Prof. Constantin Jinga, 2010, p. 234.

¹⁰ *Ibidem*, p. 234.

¹¹ *Ibidem*, p. 234.

¹² Dr. Thomas L. Constable, *Notes on Isaiah*, 2022 Edition.

¹³ *Viețile Sfinților Proroci*, ed.Sofia, trd. Pr. Prof. Constantin Jinga, 2010, p. 233.

împlinirea profețiilor. Botezul lui Ioan nu i-a reînnoit pe cei ce s-au botezat, ci i-a “pregătit” pentru venirea Sa.

Odă Creatorului

În a doua parte a capitolului, prorocul expune printr-un poem o deosebită caracterizare a Domnului, amintind incomparabilitatea Domnului (12-14), măreția Sa (15-17), superioritatea față de idoli (18-21), suveranitatea, unicitatea. În încheierea capitolului, prorocul discreditează deznădejdea poporului și reafirmă darul Domnului, care îi întărește pe cei slabi (40:27-31).

Concluzie

Capitolul 40 deschide cea de-a doua parte a cărții lui Isaia, prin mesajul de mângâiere și încurajare adresat poporului aflat în robie și anunțarea Izbăvirii prin Mesia, chemarea la pregătire pentru venirea lui, întărind acest mesaj prin prezentarea măreției lui Dumnezeu, care “a măsurat apele cu pumnul și a măsurat pământul cu cotul”, “a pus pulberea pământului în baniță și a cântărit munții și văile cu cântarul”, întinde cerul ca un văl ușor și îl desface ca un cort de locuit și îndeosebi dă tărie celui obosit și celui slab îi dă putere mare”.

Bibliografie

- Believers Church Bible Commentary Isaiah, Ivan D. Friesen, Herald Press, Scottdale, Pennsylvania, Waterloo, Ontario.
- Comentariu integral - Isaia.
- Dr. Thomas L. Constable, *Notes on Isaiah*, 2022 Edition.
- *Viețile Sfinților Proroci*, Ed.Sofia, trd. Pr. Prof. Constantin Jinga, 2010.
- Pr. profesorii: Vladimir Prelipcean, Nicolae Neaga, Gheorghe Barna, Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.
- *Viețile Sfinților Proroci*, Ed. Sofia, trd. Pr. Prof. Constantin Jinga, 2010.

LUCRAREA DE ÎNGRIJIRE A BOLNAVILOR, ACTIVITATE PRIORITARĂ ÎN PASTORAȚIA SFÂNTULUI VASILE CEL MARE

ADRIAN ILIESCU
Teologie Pastorală anul III

Glăsu 1. „În tot pământul s-a răspândit vestirea ta, că acela a primit cuvântul tău, prin care, cu Dumnezeiască cuviință ai învățat, firea celor în ființă ai lămurit și ai pus rânduială în obiceiurile oamenilor. Părinte cuvioase, preoție împărătească, roagă pe Hristos Dumnezeu, să mântuiască sufletele noastre.”

Date biografice

Sfântul Vasile cel Mare se trage dintr-o familie nobilă și bogată din Pont. Tatăl Sfântului Vasile a fost profesor de retorică și avocat, și după cum îl caracterizează sfântul Grigore de Nazianz care spune că „Pontul îl recunoștea de profesor obștesc al virtuților”¹, iar mama sa Emilia era o tânără orfană, tatăl ei murise de moarte martirică în persecuția lui Liciniu.

Vasile și Emilia au avut 10 copii. O familie ca aceasta, tatăl „profesor obștesc de virtute”, iar mama fiică de mucenic, a dat Bisericii 4 sfinți : sfânta Macrina cea tânără, sfântul Vasile cel Mare, sfântul Grigore al Nisei și sfântul Petru al Sebastiei.

Sfântul Vasile cel Mare s-a născut în 329 sau 330, și este una din figurile cele mai strălucitoare ale sec. IV. „Pentru toți, spune Sfântul Grigore de Nazianz, a fost un fel de lege a virtuții”², „a fost un bărbat nobil și mai presus de trup chiar înainte de a se muta din această viață”.³

Educația a primit-o în familie din partea bunicii sale Macrina și a mamei sale Emilia, apoi a urmat învățătura tatălui său, care i-a predat întreg ciclul științelor. După această bază a educației sale în sânul familiei, sfântul Vasile și-a urmat studiile la școlile din Cezareea, Constantinopol, și Atena, unde întâlnește pe sfântul Grigore de Nazianz.

¹ Cuv 43, MG, 36, 493-608, tradus în românește de Pr. Prof. N. Donos, în „Sfântul Grigore de Nazianz, Apologia sau cuvântarea în care se arată motivele care l-au îndemnat să fugă de preoție și elogiul Sfântului Vasile”, Huși, 1921, p. 118.

² *Ibidem*, p. 119.

³ *Ibidem*, p. 120.

Este botezat în 357. La scurt timp după aceasta, intră în monahism și face o primă împărțire a averii sale, după care pleacă într-o lungă călătorie pentru cunoașterea vieții monahale, în Egipt, Siria, Palestina și Mesopotamia.

În anul 364 este chemat de episcopul său, Eusebiu, pentru a fi hirotonit preot, și a i se încredința un rol important în pastorația eparhie.

Patru ani mai târziu, în anul 368, când populația din Cezareea Capadociei se confruntă cu o foamete cumplită, face o a doua împărțire a averii sale către săraci.⁴

Activitatea de îngrijire a bolnavilor

Bunătatea sufletească și trăirea milosteniei, știința sa teologică, talentul său de predicator, geniul său de organizator al monahismului și virtuțile sale de filantrop și ascet, l-au ridicat pe sfântul Vasile pe scaunul Mitropoliei Cezareei Capadociei, la anul 370, după moartea bătrânului Eusebiu. Ajuns în acel loc bisericesc, el a desăvârșit opera sa de ajutorare prin înființarea unei întregi cetăți a carității creștine. Ea era așezată lângă Cezareea și cuprindea: un azil pentru bătrâni, un spital, o leproserie, care era primul ospiciu pentru primirea leproșilor de când era lumea, un xenodohion - casă de primire pentru călători, un orfelinat cu școală de meserii pentru copiii crescuți, pe lângă aceasta, diferite ateliere de lucru pentru nevoile atâtor așezăminte, chiar și pentru lucruri de artă.

Personalul numeros și variat, bisericesc și laic, avea locuințe și dependințe necesare, dependințe erau și pentru animale. Arhiepiscopul însuși avea acolo casa sa și ridicase pentru guvernatorul provinciei un apartament special. Grădinile despărteau aceste așezăminte, în mijlocul cărora, la loc de cinste, se înălța Biserica, care ocrotea pe toate celelalte în numele lui Iisus Hristos. Acestei cetăți a iubirii creștine, poporul i-a dat numele sfântului Vasile: Vasiliada.

În cadrul Vasiliadei erau înglobate aproape toate instituțiile de filantropie existente în secolul al IV-lea. O primă instituție din acest complex era girocomia, fiind înființată ca urmare a atenției deosebite pe care o acordau creștinii persoanelor de vârstă a treia. O altă instituție era partenocomia, care se ocupa de fecioarele orfane expuse tuturor primejdiilor. Orfanotrofia, o instituție întâlnită încă din antichitate și până astăzi, adăpostea orfanii creștini. Spitalele, locuri de îngrijire a celor suferinzi erau nelipsite din acest complex.

În așezămintele sale, fiecare boală, fiecare fel de suferință sau mizerie își avea comportamentul respectiv, locuință potrivită, îngrijirea deosebită; și de aceea la aceste așezăminte, veneau cu afuență toți cei care aveau nevoie de ajutor, pentru care, caritatea privată a creștinilor și asistența locală a bisericilor, au fost însuflețite⁵.

⁴ Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, Patrologie, E.I.B.M.B.O.R., București, 2004, p. 155.

⁵ Pr. Ion Vicovan, "Dați-le voi să mănânce", Trinitas, an 2001, p. 83.

Faima și importanța ei a fost așa de mare, încât orașul s-a mutat cu timpul spre Vasiliada, mulți construind locuințe lângă ea.

Vasiliada era o adevărată minune a iubirii evanghelice, o operă atât de mare nu putea trezi numai admirația și zelul creștin, ci invidia ereticilor sau păgânilor. Sfântul Vasile a fost acuzat la guvernatorul provinciei că are ambiția de a-i fi rival, și că ridică edificii care nu sunt de competența lui. „Aș întreba pe cei care te supără și abuzează de bună-credința ta, scrie guvernatorului arhiepiscopul într-o epistolă (94), ce nedreptate facem statului, și cu ce ne atingem de interesele lui, dacă zidim și împodobim o biserică măreață în cinstea lui Dumnezeu, dacă ridicăm lângă ea locuințe pentru episcop, pentru ceilalți slujitori ai altarului, pentru tine și suita ta? Ce rău facem dacă ridicăm case pentru primirea călătorilor străini sau pentru îngrijirea bolnavilor, dacă adăugăm învățarea meseriilor și alte lucrări? Toate aceste clădiri împodobesc orașul și fac cinste guvernatorului însuși, căruia i se atribuie gloria.”⁶

Cinstea și gloria mării sale opere de binefacere o acordă astfel sfântul Vasile altora. Pe el îl mișca altceva decât amorul propriu: îl mișca dragostea față de aproapele, și de toți nefericiții, adunați pentru a fi ajutați și îngrijiți în așezămintele lui, erau frații lui buni, toți acei „mai mici”, despre care vorbește Evanghelia.

Bunul lui prieten, sfântul Grigore Teologul, zicea că era o plăcere pentru sfântul Vasile să se ducă printre leproși și că rănilor lor sângerânde și dezgustătoare nu-l împiedicau de a săruta, el arhiepiscopul Capadociei, de foarte bun neam, pe cei mai nenorociți și mai ocoliți dintre oamenii bolnavi. Nimic nu arată mai bine, decât această dragoste de om, spiritul Evangheliei a operei caritabile a sfântului Vasile. Sfântul Grigorie a fost cel care a mai spus despre Vasiliadă că *este locul în care: orice boală se suferă cu răbdare; adesea orice nenorocire este adesea binecuvântată, iar milostivirea se găsește din belșug. În comparație cu acest oraș, ce însemnătate mai poate avea Teba cu cele șapte porți ale sale, sau Teba cea din Egipt, zidurile Babilonului cele mari și frumoase, care acum nu mai sunt, covorul lui Mausol din Caria, piramidele, colosul din Rodos, sau templele cele mari și frumoase, care acum nu mai există...?*⁷

Ochii noștri sunt acum scutiți de priveliștea tristă și înduioșătoare a oamenilor morți înainte de moarte, adică având multe din membrele corpului lor moarte, din cauză că erau alungați din orașe, din case, din piețe, de la băi, din mijlocul celor mai iubiți ai lor, bieți oameni cunoscuți mai degrabă după

⁶ Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri - partea a III-a, traducere de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogoae, în P.S.B., vol. 12, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988, p. 271.

⁷ Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri-partea întâi, traducere de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, în P.S.B., vol. 17, E.I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 28.

nume decât după figură. Însă Vasile este acela care ne-a convins pe toți că, fiind oameni, să nu disprețuim pe oamenii aceștia și să nu necinstim pe Hristos, singurul cap al nostru, al tuturor, prin neomenia ce am arătat-o față de dânșii; ci, când vedem nenorociri străine, să ne silim a plasa bine avuțiile noastre, să împrumutăm lui Dumnezeu mila, de care vom avea și noi nevoie cândva.⁸

Sfântul Vasile prin deosebitul respect față de cei bolnavi de a-i săruta ca pe niște frați, a fost chiar învinuit de slavă deșartă, însă celor care îl învinuiau de aceasta, Sfântul Grigore de Nazianz li se adresează întrebându-i: „este oare cu puțință, ca cel ce sărută pe leproși, se umilește atât de mult să disprețuiască pe cei sănătoși?”⁹

Era prima dată, când aceste victime ale celei mai îngrozitoare boli vedeau întinzându-se spre ele brațe compătimitoare; prima dată când erau primiți ca frați și nu alungați cu oroare.

Concluzii

Din învățătura Sfântului Vasile cel Mare putem desprinde câteva aspecte esențiale cu privire la îngrijirea bolnavilor și anume:

- **Compasiune și Înțelegere.** Sfântul Vasile cel Mare a subliniat că oamenii ar trebui să manifeste compasiune față de cei bolnavi și să își pună inima în slujirea lor. El a evidențiat importanța de a înțelege suferința celor bolnavi și de a le oferi sprijin emoțional.
- **Milostenie și Generozitate.** A îndemnat la generozitate și la practicarea carității față de cei bolnavi. El a susținut că dăruirea cu inimă deschisă și fără egoism înseamnă să te implici activ în ajutorarea celor aflați în suferință.
- **Vizitarea bolnavilor.** Unul dintre aspectele esențiale ale slujirii pentru Sfântul Vasile a fost vizitarea celor bolnavi. El a subliniat importanța prezenței fizice și a împărtășirii dragostei și a încurajat creștinii să petreacă timp alături de cei aflați în suferință.
- **Curaj și Încredere.** Sfântul Vasile a încurajat oamenii să depășească frica și dezgustul asociate bolii. El a susținut că în fața bolnavilor trebuie să avem curaj și să ne lăsăm ghidați de iubirea față de Dumnezeu în a oferi îngrijire celor bolnavi.
- **Respectul pentru demnitatea umană.** Sfântul Vasile a subliniat că cei bolnavi trebuie tratați cu respect și că trebuie păstrată demnitatea lor. El a respins orice formă de discriminare sau ignorare a celor bolnavi și a îndemnat la o abordare umană și respectuoasă.

⁸ *Ibidem*, p. 29.

⁹ Pr. Prof. N Donos, op. cit. 181-187.

Grija pentru cei săraci, ajutorarea celor din nevoi, ușurarea suferințelor celor bolnavi și îmbunătățirea vieții celor mutilați din naștere și din împrejurări nenorocite, a fost grija permanentă a întregii vieți a sfântului Vasile.

Ca tânăr a împărțit întreaga sa avere oropsiților soartei, ca preot a dat hrană celor flămânzi în timpul secetei și foametei cumplite a anului 368, iar ca episcop și-a lărgit acțiunile sale filantropice creând acel mare complex filantropic din jurul Capadociei care a primit ulterior numele de Vasiliada.

Tropar: „Pe arătătorul celor cerești, pe tainicul Stăpânului, pe sfetnicul cel luminat, cel din Cezareea cea din Capadocia, pe marele Vasile cu toții să-l cinstim.”

Bibliografie

- Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu, Patrologie, E.I.B.M.B.O.R., București, 2004
- Cuv 43, MG, 36, 493-608, tradus în românește de Pr. Prof. N. Donos, în „sfântul Grigore de Nazianz, Apologia sau cuvântarea în care se arată motivele care l-au îndemnat să fugă de preoție și elogiul sfântului Vasile”, Huși, 1921
- Pr. Ion Vicovan, „Dați-le voi să mănânce, Trinitas, an.2001
- Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri-partea a III-a, traducere de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogoe, în P.S.B., vol. 12, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988,
- Sfântul Vasile cel Mare, Scrieri-partea întâi, traducere de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, în P.S.B., vol. 17, E.I.B.M.B.O.R., București, 1986
- Pr. Prof. N Donos, Opere Citate

SE IER.

GRIGORIE
THEOLOGVS

VIZIUNEA SFÂNTULUI GRIGORIE TEOLOGUL DESPRE PREOȚIE (După celebra cuvântare Despre fugă)

CASIAN ANDRAȘONI
Teologie Pastorală anul III

Viața Sfântului Ierarh Grigorie Teologul, Arhiepiscopul Constantinopolului

Sfântul Grigorie Teologul, Cuvântătorul de Dumnezeu, s-a născut la Arianz (Asia Mică, azi în Turcia), nu departe de Nazianz (pentru care a primit și numele de Sfântul Grigorie de Nazianz), pe la 329. Părinții săi, Grigorie și Nona, au fost oameni cinstiți și drepti înaintea lui Dumnezeu. Tatăl său a primit Taina Botezului destul de târziu, de la Sfântul Leontie, episcopul Cezareei Capadociei, iar mai apoi, a fost ales episcop al scaunului vacant din cetatea Nazianzului. El vine pe lume după ce mama lui a făgăduit lui Dumnezeu că, dacă va avea un băiat, îl va da să slujească lui Dumnezeu. Într-un vis premonitoriu, Dumnezeu îi descoperă Nonei chipul copilului și numele pe care îl va purta, respectiv numele tatălui său.

Ajuns la vârsta potrivită studiului, Sfântul Grigorie a străbătut, ca nimeni altul, tot meșteșugul învățaturii, studiind la școlile cele mai de seamă din vremea sa: la Cezareea Capadociei, unde s-a împrietenit cu Sfântul Vasile, la Cezareea Palestinei, la Alexandria și la Atena, școala cea mai înaltă de atunci, unde a și fost rugat să rămână ca dascăl.

S-a întors, însă, și s-a făcut dascăl în Capadocia, lângă tatăl său, bătrân, care l-a sfințit, fără voia lui, preot. Voind însă tatăl său să-l sfințească episcop, în locul său, Sfântul Grigorie a fugit în pustie, lângă Sfântul Vasile, prietenul său, de unde peste o vreme, s-a întors totuși, chemat în ajutor de tatăl său, ajuns, acum, la neputință. A fost sfințit episcop, mai târziu, de Sfântul Vasile, pentru cetatea Sasima, tot fără voia lui.

Iar când Biserica cea mare din Constantinopol era amenințată de rătăcire, când dreapta credință era primejduită de învățatura înșelătoare a lui Arie, Sfântul Grigorie a fost chemat de puținii dreptcredincioși din cetate, ca să le fie păstor, și el a primit. A adunat pe credincioși într-o bisericuță mărginașă, deschisă chiar în casa uneia din rudele sale, bisericuță pe care el, a numit-o biserică Învierii. Aici a rostit el cele cinci cuvântări teologice vestite, care i-au adus faima de mare cuvântător al lui Dumnezeu.

Fericitul Grigorie a fost, o vreme, și patriarh al mării cetăți a Constantinopolului, iar la cel de-al doilea Sinod ecumenic, ce s-a ținut, la anul

381, în Constantinopol, pe vremea binecredinciosului împărat Teodosie, Sfântul Grigorie a adus multe dovezi contra învățăturilor greșite, ce tulburau atunci Biserica. Din cauza unor neînțelegeri, în scurtă vreme, Sfântul a părăsit scaunul patriarhal și s-a retras în singurătate, unde până la sfârșitul vieții sale. Aici a alcătuit multe scrieri și poeme de viață duhovnicească, de teologie pe înțeles și de poezie creștină.

Și așa, trăindu-și credința și tălmăcind pe Dumnezeu și tainele Lui oamenilor, Sfântul Grigorie s-a mutat la Domnul, la 25 ianuarie, în anul 389.

După mulți ani, cinstitele lui moaște le-a mutat dreptcredinciosul împărat Constantin VII Porfirogenetul (913-959) din Nazianz în Constantinopol și le-a pus în biserica Sfinților Apostoli, spre ajutorul și apărarea cetății și spre mărirea lui Hristos Dumnezeu.

În calendarul ortodox, Sf. Grigorie Teologul se sărbătorește de trei ori: pe data de **25 ianuarie**, ziua trecerii la cele veșnice, pe data de **30 ianuarie**, făcând parte dintre cei Trei Ierarhi, pe data de **19 ianuarie** când se face prăznuirea aducerii sfintelor sale moaște în biserica Sfinților Apostoli din Constantinopol.

Sf. Grigorie Teologul între Sfinții Trei Ierarhi

Cei trei Sfinți Ierarhi ai Bisericii noastre au îmbinat armonios în scrierile lor cunoștințele teologice, filosofice, literare și științifice ale vremii și le-au pus în slujba unei vieți creștine desăvârșite. Au trăit cu adevărat viața în Hristos devenind astfel modele de desăvârșire creștină pentru contemporanii și urmașii lor. Sfinții Trei Ierarhi sunt pilde de urmat în lupta împotriva ignoranței, fiind iubitori de cultură și de viață duhovnicească. Ei „*au îmbinat armonios idealul culturii elenistice - Kalokagathia - (unirea desăvârșită dintre bine și frumos) cu idealul creștin al filocaliei (iubirea frumuseților duhovnicești)*”.¹ Au trăit în secolul al IV-lea, cunoscut în istorie drept „veacul de aur” al Bisericii, în care numele lor au stat alături de cele ale altor mari Sfinți Părinți.

Iubitor al vieții călugărești trăită în liniște și pace, Sfântul Vasile cel Mare este Ierarhul care a fixat regulile monahale așa cum le știm și le respectăm astăzi și a întemeiat pe lângă biserici azile, spitale și școli. La toate acestea se adaugă imaginea unui mare liturghisitor și teolog care a contribuit din plin la fixarea în scris a dogmelor Bisericii noastre. Despre Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul afirma că a fost un „*dascăl al înțelepciunii divine și al înțelepciunii umane, luptător îndemânatic investit cu o dublă armură*”.² De altfel, între cei doi Sfinți ai Bisericii noastre se va lega

¹ Arhidiacon prof. dr. Constantin Voicu, *Sfinții Trei Ierarhi și cultura vremii lor*, în „Altarul Banatului”, nr. 7-9/1994, p. 21.

² Arhidiacon prof. dr. Constantin Voicu, *Op. cit.*, p. 22.

o prietenie care va dăinui până la sfârșit, fiind model de legătură duhovnicească pentru generațiile următoare. Astfel că „*măsura prieteniei și a dragostei pe care o aveau unul pentru celălalt nu se poate exprima în cuvinte obișnuite... Prietenia lor atinse hotarele autenticității și ale adevărului*”.³

Sfântul Grigorie de Nazianz, „*columnă a teologiei și marele fondator al poeziei creștine, de aleasă sensibilitate pindarică și sofocleeană*”⁴, este în Biserica noastră, alături de Sfântul Ioan Evanghelistul și de Sfântul Simeon Noul Teolog, întruchiparea prin excelență a ceea ce înseamnă cu adevărat teologia și teologul. Din scrierile Sfântul Grigorie se desprinde ideea că teologia este indispensabilă slujirii preoțești, mai ales pentru înțelegerea Sfintei Scripturi, este cunoașterea lui Dumnezeu și trăirea vieții în Dumnezeu. Pentru Sfântul Părinte, teologia presupune îmbinarea unor bogate cunoștințe teologice cu o viață morală desăvârșită. Pentru a-i putea povățui pe alții trebuie să te curățești pe tine și să te dăruiești total celuilalt. „*Trebuie să fiu eu mai întâi curat și apoi să curăț pe alții. Să fiu eu înțelept, ca să înțeleptesc pe alții. Să fiu eu lumină, ca să luminez pe alții. Să fiu eu aproape de Dumnezeu, ca să apropii pe alții. Să fiu eu sfânt, ca să sfîțesc pe alții. Ca să conduc cu mâna, ca să sfătuiesc cu pricepere*”.⁵ Sfântul Grigorie este teologul vederii lui Dumnezeu și chiar mai mult decât atât, „un teolog al Teologiei care, însă, este de neînțeles fără vederea lui Dumnezeu. Vederea lui Dumnezeu - adică experiența personală a adevărului - constituie o consecință a purificării”.⁶ Astfel, teologia devine la Sfântul Părinte experiența Adevărului suprem care s-a revelat prin Sfintele Scripturi, iar teologul devine „teolog prin excelență” sau „teolog desăvârșit”, așa cum îi plăcea Sfântului să-l descrie pe cel ce a ajuns la cunoașterea, vederea și trăirea desăvârșită în Dumnezeu. Într-una dintre Cuvântările sale, Sfântul afirma: „*Dar dacă ai încredere în mine, (ce sunt) un teolog lipsit de îndrăzneală, ceva ai înțeles deja, iar restul roagă-te să-l înțelegi. Iubește acel ceva care rămâne întru tine, iar restul să rămână în comorile cele de sus. Înalță-te prin viețuire, câștigă prin curăție pe Cel curat. Vrei să devii cândva teolog și vrednic de Dumnezeire? Păzește poruncile; fă-ți calea prin cele poruncite, căci făptuirea este treapta spre contemplație;*

³ Stelianos Papadopoulos, *Viața Sfântului Vasile cel Mare*, traducere: Diacon Cornel Coman, Ed. Bizantină, București, 2003, p. 35.

⁴ Pr. prof. dr. Ioan Gh. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie de Nazianz*, în „Studii teologice”, nr. 4-6/1994, p. 5.

⁵ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont sau Despre Preoție*, în: Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Efrem Sirul, *Despre Preoție*, traducere, introducere și note de pr. Dumitru Fecioru, Ed. Sophia, București, 2004, p. 265.

⁶ Prof. Stelianos Papadopoulos, *Sfântul Grigorie de Nazianz sau „Teologul”* (327/8-390), în „Glasul Bisericii”, nr. 1-3/1982, p. 111 (Trad. de Drd. Diac. Ilie Frăcea).

pornind de la trup, ostenește-te pentru suflet".⁷ Teologul se aseamănă Sfântului Apostol Pavel, care tinde în această viață spre desăvârșire, căci vede doar în oglindă, vederea față către față aparținând veacului ce va să vină. Deci, nu este un lucru mare a vorbi despre Dumnezeu, ci a te curăța pentru Dumnezeu pentru a fi luminat de lumina lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur rămâne modelul prin excelență al tuturor creștinilor de pretutindeni și din totdeauna, dar și al celor din afara Bisericii. *„Ceea ce a impus și impune Sfântul Ioan Gură de Aur Bisericii a fost și este ortodoxia, adâncimea și frumusețea învățăturii sale, viața sa exemplară și neîntrecutul său talent de predicator. Ceea ce a impus și impune Sfântul Ioan Gură de Aur oamenilor din afara Bisericii a fost și este profunda sa dragoste de om, clasicismul operelor sale literare și spiritul său practic*".⁸

Taina Preoției în viziunea Sfântului Grigorie Teologul

Preotul are un rol covârșitor în rândul oamenilor, și anume acela de a se jertfi și de a da dovadă de un eroism moral pentru a schimba fața lumii. El are sarcina și misiunea să facă să locuiască prin Duhul Sfânt, Hristos în inimile oamenilor și să-l facă pe om părtaș fericirii celei de sus. Duhul Sfânt se sălășluiește în inimile noastre prin chemarea și participarea la Sfintele Taine unde toți creștinii devin membri ai Bisericii. Chemarea la aceste lucrări sfinte o face Dumnezeu tuturor pentru ca „toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Timotei 2, 40), devenind mlădițe vii ale aceluiași trup (Ioan 15, 1).

A sfinți viața prin Sfintele Taine și a conduce pe calea mântuirii, a învăța pe credincioși cuvântul lui Dumnezeu sunt funcții fundamentale ale preoției sacramentale. Aceste slujiri le-a exercitat Însuși Mântuitorul în timpul activității Sale mesianice, slujiri ce se continuă până astăzi prin mijlocirea preoților slujitori care sunt organe văzute ale preoției Lui nevăzute. Învățătura pe care ei o comunică nu este a lor și prin mâna lor nu se comunică binecuvântarea lor și harurile lor, ci ale lui Hristos.

Încă din începutul expunerii sale din tratatul despre preoție, Sfântul Grigorie de Nazianz mărturisește că motivul cel mai important care l-a determinat să adopte o astfel de atitudine de fugă este teama de cele sfinte și păcatele clerului timpului său, pe care le condamnă.

El folosește acest prilej pentru a arăta semnificația duhovnicească a ascultării față de mai marii noștri, ea fiind „cea dintâi poruncă a rațiunii”, dar și responsabilitatea ce apasă pe umerii preotului. Astfel, el își argumentează

⁷ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea a 20-a. Despre teolog și teologie*, prezentare și traducere de Diac. asist. Ioan I. Ică, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 2/1989, p. 58.

⁸ Pr. prof. Ioan G. Coman, *Actualitatea Sf. Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice”, nr. 7-8/1955, p. 403.

atitudinea combătând conduita de neascultare și de nesupunere a creștinilor și enumerând cu deamănuntul motivele fugii sale.

Primul motiv a fost teama de slujirea preoțească la care a fost chemat pe neașteptate, ceea ce l-a determinat să aibă acea atitudine de neascultare.

Al doilea motiv a fost acela că Sfântul dorea viață pustnicească ceea ce nu se potrivea cu slujirea preoțească, el fiind îndrăgostit de frumusețea sihăstriei. *„Eram întrăgostit dintru început de singurătate, cum nu știu să fi fost îndrăgostit vreodată unul din cei ce studiază arta retorică. Iar în vremea primejdiilor mari și cumplite prin care am trecut, făgăduisem lui Dumnezeu să trăiesc în pusnicie. Gustasem chiar ceva din viața pusnicească. Ajunsesem oarecum în pridvoarele ei, iar trăirea acestei virtuți mi-a aprins și mai mult dorul de sihăstrie”*.

Al treilea motiv al fugii sale a fost frica și rușinea de a se alătura unora care au făcut din preoție o meserie ca oricare alta sau o sursă de câștig. Astfel deplânge decadența morală a unora dintre clericii printre care nu vrea să se numere, fapt ce-l și determină, pe lângă multe altele, să fugă de preoție. El zice: *„Mi-a fost rușine să fiu alături de ceilalți preoți, care cu nimic mai buni decât gloata - mare lucru dacă nu chiar cu mult mai răi - intră în locurile cele preasfinte cu mâinile nespălate, cum se spune, și cu sufletele necurate; care, înainte de a fi vrednici se apropie de cele sfinte, se apucă de altar, se înghesuie și se împing în jurul Sfintei Mese, ca și cum ar socoti că preoția nu-i chip de virtute, ci mijloc de trai, nu-i slujire plină de răspundere, ci domnie fără îndatoriri”*. Acești preoți nu sunt conștienți de faptul că odată cu *„trecerea timpului și cu creșterea răului, n-au să mai aibă pe cine păstori”*.

În viziunea sa, preoția este trăire în har, din har și pentru har. Cele dintâi calități ale preotului trebuie să fie: curăția sufletească și sfințenia vieții sale, deoarece el trebuie să fie un adevărat model și o pildă vie pentru păstoriții săi, iar sfințenia este o însușire absolut necesară slujitorului bisericesc. El *„trebuie, întocmai ca argintul sau ca aurul, să nu sune niciodată fals, să nu aibă sunet de alamă, oriunde s-ar găsi, în orice împrejurare din viață și orice treburi ar avea; să nu aibă vreun gând sau vreo faptă rea, care să aibă nevoie de un foc mai iute decât cel de pe pământ”*.

Preoții trebuie să fie pilde și modele de virtute pentru că omul poate cădea în păcat foarte ușor și cu atât mai mult atunci când observă acel păcat la păstorul lor. Dar nu același lucru se întâmplă și cu virtuțile deoarece *„dobândirea virtuții este grea și anevoioasă”*. Preotul trebuie să cunoască sufletul omenesc, să fie un bun psiholog, căci el trebuie să atragă pe credincioși pe calea virtuților cu dragoste, răbdare și nădejde. Referindu-se la munca preotului, Sfântul Grigorie o aseamănă cu aceea a unui om care *„ar încerca să conducă și să îmblânzească o fiară cu multe fețe și cu multe chipuri, alcătuită din multe fiare și mai mari și mai mici și mai domestice și mai sălbatice”*.

El vede preoția „mai grea și mai de preț” decât medicina, căci dacă medicina este „știința vindecării trupurilor”, preoția este „știința vindecării sufletelor”. Omul este dihotomic, alcătuit din trup, care este din pământ și din suflet, care este de la Dumnezeu. Nu putem vorbi despre trup separat de suflet, dar nici despre suflet separat de trup. Medicina se ocupă cu trupul, care este „materie trecătoare și pieritoare”, pe când preoția se ocupă cu sufletul, care este nobil și superior trupului. Ea „urmărește să întraripeze sufletul, să-l smulgă din lume, să-l dea lui Dumnezeu, să-l facă să păstreze chipul lui Dumnezeu (Facere 1, 26), iar dacă l-a pierdut, să-i arate calea ca să și-l păstreze”.⁹

O altă calitate esențială care se cere preotului este tactul pastoral pentru că „nu toți oamenii au aceleași gânduri, nici aceleași porniri. Bărbații unele, femeile altele; bătrânii unele, tinerii altele; săracii unele, bogații altele; cei veseli unele, cei triști altele; cei bolnavi unele, cei sănătoși altele”. De asemenea, există numeroase diferențe și în ceea ce privește viața sau starea socială și civilă.

”Înainte de a-i purifica pe alții, trebuie să începi prin a te purifica pe tine însuși; ca să poți învăța, trebuie să fii tu însuși învățat; să devii lumină, ca să luminezi, să te apropii de Dumnezeu, ca să-i poți apropia de El pe ceilalți, să fii sfințit, ca să sfințești, să duci de mână și să sfătuiești cu înțelepciune. Știi ai cui slujitori suntem, la ce înălțime ne aflăm și cum este Acela spre care ne îndreptăm. Cunosce marea lui Dumnezeu și slăbiciunea omului, dar și puterea lui. [Așadar, cine este preotul? Este] apărătorul adevărului, se înalță împreună cu îngerii, preamărește laolaltă cu arhanghelii, ridică pe altarul din ceruri jertfele, este părtaș la preoția lui Hristos, plămădește din nou făptura, reface [în ea] chipul [lui Dumnezeu], o zidește din nou pentru lumea de sus și, lucrul cel mai însemnat, este îndumnezeit și îndumnezeiește” spunea Sfântul Grigorie Teologul în Tratatul despre Preoție. (PG 35, 480 A; 481 A-B).

Preotul „trebuie să încercat duhovnicește. Întru toate să fie pildă. Să-și biruiască patimile. Departe de bani! Păcatul să-l înfricoșeze. De virtuți să se îngrijească zi și noapte. Să urce treaptă cu treaptă, să nu se oprească. Să nu se măsoare pe el însuși privind la cei din jur, ci la Dumnezeu Însuși. Datoria lui nu-i doar să-i țină pe creștini în biserică. Trebuie să facă tot ce-i stă în putință ca aceștia să sporească duhovnicește. Să-i pregătească și să li-l aducă între ei pe Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt. Nici mai mult, nici mai puțin: trebuie să poarte grijă să se facă toți dumnezei, să se desfete de fericirea dumnezeiască. Câți din preoții noștri fac acestea? Și totuși, spre

⁹ Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie din Nazianz, Sf. Efreem Sirul, “Despre preoție”, Editura Sophia, București, 2004

aceasta a venit Fiul lui Dumnezeu: spre a-i ridica pe oameni din stricăciune și spre a-i îndumnezei.”¹⁰

Concluzionând, Sfântul Grigore spune că este compatibil și vrednic de harul preoției cel căruia i s-a aprins inima de cuvintele cele curate și în foc lămurite (Psalmi 11, 6), cel care a contemplat frumusețea Domnului, cercetând Biserica Lui (Psalmi 26, 8), cel care a pătruns visteriile duhovnicești și a urcat pe treapta contemplației, cel ce s-a unit cu Însuși Cuvântul și s-a împărtășit cu El, cel ce a luat crucea lui Hristos și vrea să-I urmeze Lui până la capăt.

Troparul Sfântului Grigore, glasul 1

„Fluierul cel păstoresc al teologiei tale a biruit trâmbițele ritorilor; că ție, celui ce ai încercat adâncurile duhului, ți s-au adăugat și Frumusețile Cuvântului. Ci, roagă pe Hristos Dumnezeu, Sfinte Părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.”

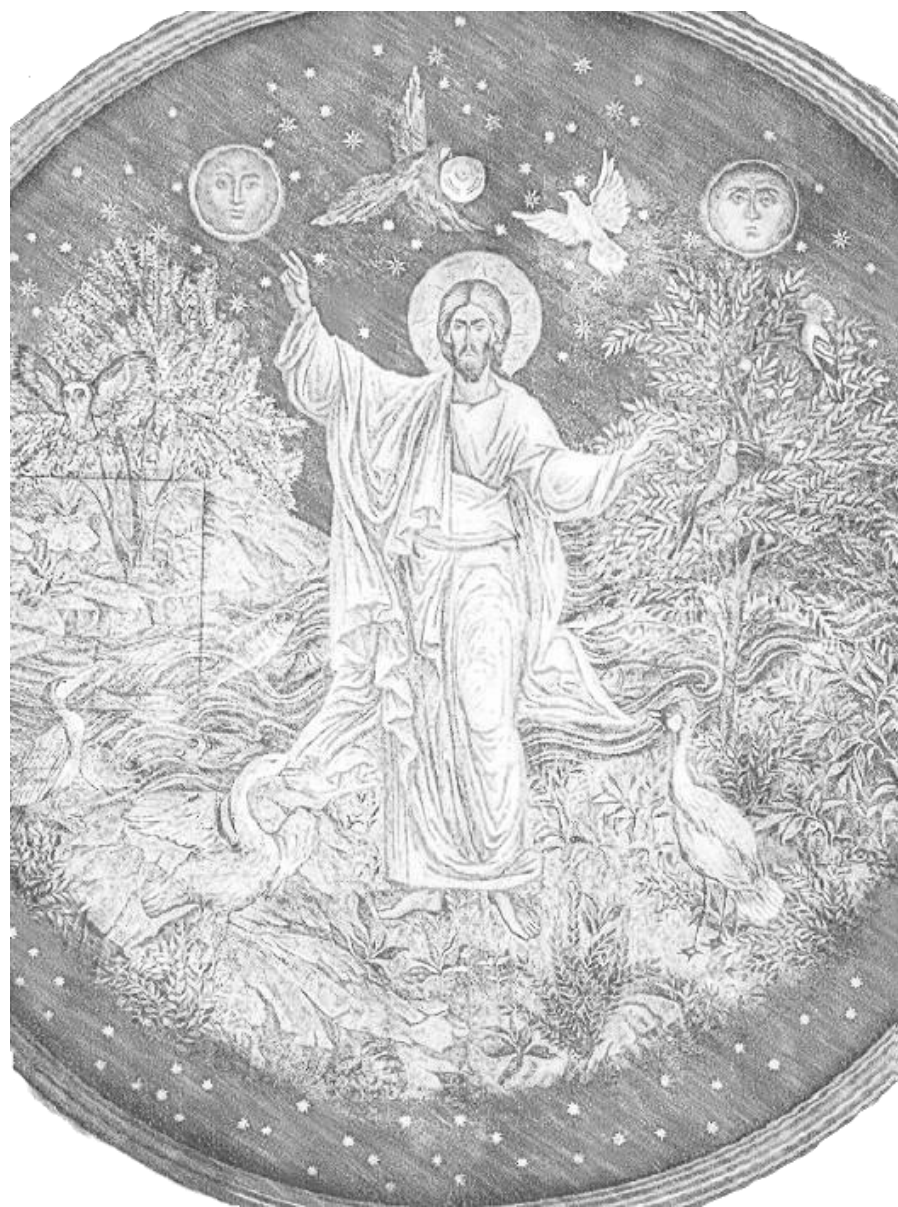
Condacul Sfântului Grigore, glasul al 3-lea

„Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veșmântul Ortodoxiei, cel țesut de sus; pe care și purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te părinte, mintea cea preaînaltă a teologiei.”

Bibliografie

- Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie din Nazianz, Sf. Efrem Sirul, “Despre preoție”, Editura Sophia, București, 2004.
- Stelianos Papadopoulos, *Vulturul rănit - Viața Sfântului Grigorie Teologul*, Editura Bizantină, București 2002.
- Stelianos Papadopoulos, *Sfântul Grigorie de Nazianz sau „Teologul”* (327/8-390), în „Glasul Bisericii”, nr. 1-3/1982, p. 111 (Trad. de Drd. Diac. Ilie Frăcea).
- Ioan G. Coman, Actualitatea Sf. Ioan Gură de Aur, în „Studii teologice”, nr. 7-8/1955.
- Sfântul Grigorie de Nazianz, Cuvântarea a 20-a. *Despre teolog și teologie*, prezentare și traducere de Diac. asist. Ioan I. Ică, în „Mitropolia Ardealului”, nr. 2/1989.
- <http://www.cuvantul-ortodox.ro/de-ce-fugea-de-preotie-sfantul-grigorie-de-nazianz-cum-trebuie-sa-fie-preotul-si-de-ce-trebuie-sa-tina-seama-in-slujirea-sa-i/>.
- <https://doxologia.ro/vocatia-preoteasca-tratatul-despre-preotie-al-sfantului-grigorie-de-nazianz>.
- <https://ro.scribd.com/doc/47624291/SF-grigorie-teologul>.
- <https://pravila.ro/sfantul-ierarh-grigorie-teologul-de-nazianz-25-ianuarie/>.
- <https://manastireasuruceni.md/category/sf-grigorie-teologul>.

¹⁰ Stelianos Papadopoulos, *Vulturul rănit - Viața Sfântului Grigorie Teologul*, Editura Bizantină, București 2002

PUNCT DE VEDERE ORTODOX ASUPRA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

DARCO-ANTONIO PELICI

Mater anul I

„Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul!

Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie.”

(Facerea 1, 26-27)

Biserica Ortodoxă încurajează o reflecție profundă asupra impactului tehnologiei asupra vieții umane și asupra eticii implicate în dezvoltarea și utilizarea inteligenței artificiale. Conform Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, tehnologia trebuie să fie adaptată la nevoile omului, mai ales în social media de a comunica valorile ortodoxe asupra fiecărui popor din această lume. Avem de îndeplinit pastorația chenotică ca viitor slujitori ai altarului Bisericii, pentru că este necesar să ne coborâm în sufletele credincioșilor prin diferite metode pe care le-au lăsat Sfinții Părinți.

Am ales citatul de mai sus, pentru că în învățătura ortodoxă, omul este văzut ca fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, cu un suflet etern. Introducerea inteligenței artificiale ridică întrebări legate de ce înseamnă să fii om și cum se raportează creația umană la creația divină. Este important să ne asigurăm că inteligența artificială nu încalcă sau nu diminuează în vreun fel demnitatea umană.

Un semn de exclamare în antiteză îl ridică Biserica Ortodoxă Rusă asupra acestei inteligenți artificiale. Conform părintelui rus Fiodor Lukianov, imaginea inteligenței artificiale cu chip uman trebuie interzisă din cauza utilizării imaginii unei persoane și a calităților sale de ființă vie. Mai mult acest punct de vedere are ca scop neînlocuirea omului cu diferite motoare artificiale ca roboții, pentru că acești roboți nu au rațiune logică.

Utilizarea inteligenței artificiale ridică întrebări legate de responsabilitatea morală. Biserica Ortodoxă încurajează dezvoltatorii și utilizatorii de tehnologie să aibă grijă de consecințele etice ale acțiunilor lor. Dezvoltarea AI ar trebui să aibă la bază valori morale și să servească binele comun. Nu trebuie ca această

tehnologie să fie stăpână pe noi înșine sau să ia decizii în locul nostru, ci să permitem accesul acestor tehnologii contemporane cu limita arbitralului nostru.

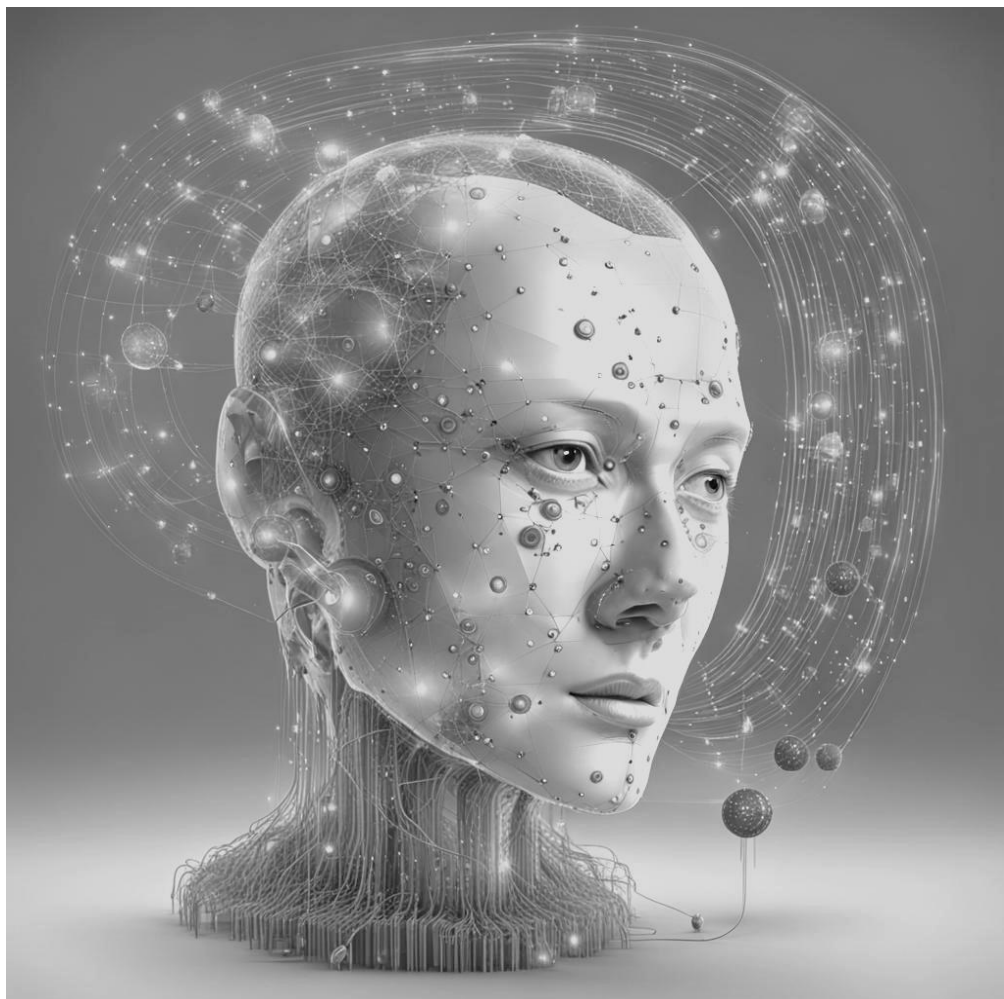
Inteligența artificială poate avea un impact semnificativ asupra societății, inclusiv asupra locurilor de muncă, relațiilor umane și distribuției resurselor. Biserica Ortodoxă ar putea considera importantă atenuarea inegalității și sărăciei, precum și menținerea conexiunilor umane în era tehnologiei.

Ortodoxia pune un accent deosebit pe grija față de creație. Dezvoltarea și utilizarea inteligenței artificiale ar trebui să fie evaluate și în ceea ce privește impactul lor asupra mediului și a echilibrului ecologic.

Mottoul inteligenței artificiale ar trebui să fie în ajutorul omului de rând pentru rezolvarea diferitor acțiuni de diferite tipuri, nu pentru alterarea și învrăjbirea lor. Gânditul, cititul, scrisul sunt arme esențiale care cu digitalizarea din aceste vremuri încep să se diminueze. Ofensiva acestora poate fi practicarea activităților de natură spirituală cât mai deasă, ajunarea alimentară și rugăciunea neîncetată: „Rugați-vă neîncetat” (Epistola a doua către Tesaloniceni 5,17).

În concluzie, perspectiva ortodoxă asupra inteligenței artificiale ar trebui să fie una care promovează respectul față de demnitatea umană, responsabilitatea morală și grijă pentru binele comun și mediul înconjurător. Aceste principii teologice ar trebui să ghideze dezvoltarea și utilizarea inteligenței artificiale în conformitate cu valorile creștine ortodoxe.

Dumnezeul Inteligenței Artificiale.
(Imagine generată prin I.A. pe platforma <https://creator.nightcafe.studio>)

BisericaGPT

ALIN CIOBANU
Teologie Pastorală anul IV

Introducere

Lucrarea de față prezintă o analiză critică asupra Bisericii GPT și a fenomenului religios creat în jurul Inteligenței Artificiale (IA), prezent atât la noi în țară, cât și în plan internațional, din perspectiva misiologiei.

Pentru a putea înțelege fenomenul religios, e necesară, inițial, definirea termenului GPT și al impactului său în context contemporan.

GPT (*Generative Pre-trained Transformer - în traducere - Transformator generativ pre-instruit*) este în tehnologia informației un model de inteligență artificială bazat pe “*transformator*” și o procedură de instruire pentru sarcinile de procesare a limbajului natural¹, popular pentru aplicații ca generarea de text² (și alte tipuri de conținut) într-un mod asemănător oamenilor sau *ca și când ar fii creat de oameni*. Cu alte cuvinte, modelul de inteligență artificială generează text care pare a fi compus de oameni, fiind “antrenat” sau instruit cu texte originale, scrise de oameni: fie literatură, presă, publicații științifice, bloguri, postări pe rețelele sociale.

Termenul a cunoscut o largă răspândire odată cu lansarea aplicației ChatGPT de către compania OpenAI în Noiembrie 2022³. ChatGPT este probabil cea mai cunoscută aplicație ce folosește Inteligența Artificială și care generează text în funcție de cerință, pentru a-i da utilizatorului impresia ca acesta comunică cu un om, și nu cu o aplicație informatică.

OpenAI este o companie din Statele Unite Ale Americii, în domeniul cercetării și implementării Inteligenței Artificiale (IA). Potrivit site-ului web⁴, misiunea companiei este “*să se asigure că inteligența generală artificială (sisteme IA care sunt, în general, mai inteligente decât oamenii) aduce beneficii întregii umanități*”. Conf. dr. Adrian Lemeni avertizează însă asupra impactului implementării unei astfel de misiuni: “*sistemul tehnologic proliferază, restrângând libertatea omului, nu neapărat ca un rezultat al unui*

¹ Radford A., Narasimhan K., Salimans T., Sutskever I., Improving language understanding by generative pre-training (2018).

² Silvia Casola, Ivano Lauriola, Alberto Lavelli, Pre-trained transformers: an empirical comparison, Machine Learning with Applications, Volume 9, 2022.

³ OpenAI, *Introducing ChatGPT*, 30.11.2022, <https://openai.com/blog/chatgpt> (Accesat 31.12.2023).

⁴ OpenAI, *About*, <https://openai.com/about> (Accesat 31.12.2023).

*plan machiavelic [...] integrarea modelelor tehnice într-un sistem tehnologic cuprinzător convertește viața într-o existență tehnicizată. [...] Tehnica devine noua religie într-o societate tehnicizată. [...] Întrucât resorturile și motivațiile profunde ale gândirii și atitudinii omului sunt religioase, omul neputând trăi în afara religiosului, atunci acestea sunt distorsionate. Tehnica actuală, chiar dacă nu pretinde explicit, este noua religie a lumii”*⁵.

Un astfel de efect se observă și în jurul soluțiilor de Inteligență Artificială, atât cele accesibile publicului cât și cele în curs de dezvoltare. OpenAI a publicat, în iunie 2020, OpenAI API⁶ (Application Programming Interface sau interfața de programare a aplicațiilor în limba română) care a făcut posibilă accesarea și folosirea resurselor tehnice ale OpenAI altor dezvoltatori și programatori, pentru a produce soluții bazate pe Inteligență Artificială. Mai recent însă, În Noiembrie 2023, Open AI a lansat GPTs, o interfață online prin care oricine⁶, indiferent de pregătirea tehnică, poate dezvolta o soluție online care folosește IA. La data scrierii lucrării de față (Ianuarie 2023), în mai puțin de 2 luni de la lansare, mai mult de 22500 de astfel de GPTs au fost dezvoltate și publicate⁷ - acesta reprezentând totuși o fracțiune din totalitatea aplicațiilor de acest fel, dezvoltate de la lansarea OpenAI API. O astfel de aplicație care utilizează IA prin intermediul OpenAI API este **bisericagpt.ro**. În continuarea lucrării prezintă din perspectiva misiologică această aplicație, argumentând totodată poziția critică față de acest site web. **bisericagpt.ro**

Site-ul web <https://bisericagpt.ro/> se prezintă ca “*Prima biserică virtuală cu Inteligență Artificială*”. Observăm, în primul rând atribuirea titlaturii de “biserică” în prezentare, care asemeni multor “*grupări contemporane, deși ostile noțiunii de Biserică, au început să-și garnisească titlaturile cu acest termen sau și-au intitulat templele biserici – în scopuri prozelitiste*”⁸.

⁵ Conf. dr. Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieții*, Editura Basilica, București 2022, p. 129. ⁶OpenAI, *OpenAI API*, 11.06.2020, <https://openai.com/blog/openai-api> (Accesat 02.01. 2024).

⁶ Doar utilizatorii care plătesc o subscripție lunară de tipul ChatGPT Plus sau Enterprise companiei OpenAI.

⁷ ChatGPT - 22.500+ Best Custom GPTs (openai.com) Accesat 02.01. 2024.

⁸ Pr. conf. dr. David Pestroiu, *Mișcări religioase contemporane*, Suport de curs, p.3.

Pagina principală a site-ului oferă mai multe opțiuni sau “servicii”: Rugăciuni, Acatiste, Spovedanie, Psalmi, Întreabă un preot, Colinde, Mesaje Paște, Mesaje Înviere, Versete biblice:

<https://bisericagpt.ro/> - pagina principală

Site-ul a fost publicat în Aprilie 2023 și promovat pe rețele de socializare de autorul său⁹ ca un proiect personal, care “a început de la o glumă”.

E important de precizat că natura conținutului aplicației este explicit relatată pe rețelele sociale, mai precis modulele enumerate mai sus nu oferă texte autentice (creștine în general sau ortodoxe), ci le generează folosind OpenAI API. Pe site, cititorul va trebui să consulte secțiunea Întrebări frecvente¹⁰ pentru a afla acest lucru. Aceeași secțiune a site-ului oferă informații suplimentare despre scopul acestuia, confirmând faptul că nu există nici o legătură cu Biserica Ortodoxă Română, și că, de fapt, scopul așa numitei “biserici” este de a oferi “o platformă de sugestionarea pozitivă și de transmitere a unor gânduri bune”¹¹, și nu de a înlocui “biserica”.

⁹ Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma Facebook, 15.04.2023, <https://www.facebook.com/100005086535132/posts/2480410608805133/> (Accesat 02.01.2024).

¹⁰ Valentin Lăzureanu, BisericaGPT, *Întrebări Frecvente*, 23.04.2023, <https://www.bisericagpt.ro/intrebarifrecvente> (Accesat 02.01.2024).

¹¹ *Ibidem*.

Este acest proiect un atac asupra Bisericii Ortodoxe Române?

Absolut deloc. Nu suntem aici să înlocuim biserica și nici să venerăm vreo zeități A.I. . Dacă este ceva, este o platformă de sugestionare pozitivă și de transmitere a unor gânduri bune. Generatoarele sunt programate să ofere înțelegere și toleranță sub ortodoxism însă nu au nici un har divin și nici nu reprezintă preoți reali. De multe ori chiar recomandă consultarea unui preot real, la o biserică reală. Răspunsurile generate de BisericaGPT nu sunt răspunsuri oficiale ale BOR sau a oricărei biserici sau entități clerice reale.

Ce este BisericaGPT?

BisericaGPT este un generator avansat de texte religioase (și nu numai) bazat pe tehnologia GPT-3.5Turbo. În acest caz, modelul a fost instruit să se comporte ca o figură bisericească fictivă de religie ortodoxă și să ofere oamenilor sfaturi pozitive și înțelegere. Trebuie să țineți minte totuși că răspunsurile generate nu sunt 100% corecte așa că vă sfătuim să cercetați și mai departe de răspunsurile primite aici pentru a verifica informațiile primite.

<https://www.bisericagpt.ro/intrebarifrecvente>

Observăm din exonerarea din aceeași secțiune a site-ului ca modelul (IA) *“a fost instruit să se comporte ca o figură bisericească fictivă de religie ortodoxă și să ofere oamenilor sfaturi pozitive și înțelegere”* dar că cititorul ar trebui să cerceteze mai departe răspunsurile primite, deoarece nu sunt 100% corecte. Am putea întreba atunci: care e utilitatea scopului declarat, sau de ce ar consulta cititorul platforma pentru sfaturi pozitive, dacă tot aceeași platforma sfătuiește, paradoxal, ca sfaturile sale să fie verificate, deoarece nu sunt 100% corecte?

Bannerul site-ului, pare, la prima vedere o frescă bizantină înfățișând doi sfinți cuvioși. La o examinare mai amănunțită însă scoate la iveală trăsături

faciale și ale membrelor distorsionate care indică faptul că “icoana” nu este decât o plămuire a inteligenței artificiale:

<https://bisericagpt.ro/banner.png> - imaginea de pe pagina principală a site-ului bisericagpt.ro a fost verificată cu diverse detectoare pentru generare IA ca <https://wasitai.com/> și <https://www.aiornot.com/>, <https://huggingface.co/spaces/ALSV/AI-Genrated-Image-Detector> - toate raportând imaginea ca fiind generată de IA.

“Icoana” IA, sau imaginea cu temă religioasă generată de IA subliniază caracterul iluzoriu, eufemistic vorbind, al acestei “biserici”- aplicație.

Pentru a exemplifica concret nonsensul site-ului care “a fost instruit să se comporte ca o figură bisericească fictivă de religie ortodoxă”¹² am testat unele servicii disponibile, ca de pildă: versete “biblice”.

Cerința în testul efectuat a fost un verset despre iubire. Platforma a răspuns cu un pseudo-verset pe care îl atestă ca fiind veridic (vezi imaginea de

¹² Valentin Lăzureanu, BisericaGPT, *Întrebări Frecvente*, 23.04.2023, <https://www.bisericagpt.ro/intrebarifrecvente> (Accesat 02.01.2024).

mai jos), deși prezintă abateri de la textul biblic și erori fundamentale în înțelegerea teologiei creștine și anume cu privire la iubirea de sine și iubirea aproapelui.

Versete biblice

Despre ce ai vrea să fie versetul?

iubire

Generează Verset

Verset generat!

"Și acum îți dau nouă poruncă: iubește-ți unul pe altul. După felul în care M-am iubit Eu, așa să vă iubiți și voi unul pe altul. Prin aceasta, toți vor cunoaște că sunteți ucenicii Mei, dacă vă veți iubi unii pe alții." (Ioan 13:34-35)

Acest verset există în Biblie, iar în spiritul clericului ortodox, el transmite în mod simplu și direct porunca principală a lui Iisus Hristos: iubirea față de aproapele. Suntem chemați să ne iubim unii pe alții cu aceeași iubire pe care El ne-a arătat-o atunci când S-a jertfit pentru noi pe Cruce. Prin iubirea noastră

Modulul Versete "biblice" - <https://bisericaopt.ro/versete>

Versetele de la Ioan 13:34-35 nu vorbesc, desigur, despre Iubirea de Sine a lui Dumnezeu, ci despre iubirea lui pentru ucenicii săi ("Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul.

Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții", Ioan 13:34-35).

Putem spune că prin prisma furnizării de pseudo-învățăături biblice și informații cu conținut eretic ca fiind proprii Ortodoxiei, lucrarea și impactul pe care biserica GPT îl are în societatea românească are caracter sectant, asemeni altor mișcări religioase contemporane, în ciuda faptului că nu asta își propune, potrivit autorului.

Un alt aspect de remarcat în acest sens e pastorația : în cazul bisericii GPT aceasta lipsește desigur întrucât clerul nu există, deși platforma, prin caracterul conversațional al răspunsurilor generate de modelul I.A., poate induce ideea de persoană (preot) care formulează răspunsurile. La întrebarea “*Cine ești?*” din modulul “Întreabă un preot” modelul IA se prezintă ca “*un preot ortodox deschis la minte*” (sugerând probabil că aceasta îl diferențiază de preoții ortodocși ne-deschiși la minte?).

Ce vrei să-l întrebi pe preotul Stănescu?

Cine ești?

Întreabă preotul

Răspuns generat!

Dragul meu enoriaș,

Sunt un preot ortodox deschis la minte, gata să răspund tuturor întrebărilor tale într-o manieră jucăușă și informațională. Dar zău că mi-ai pus o întrebare dificilă!

Cine sunt eu? Hmm, să vedem... Sunt un persoană entuziastă și pozitivă cu o adorație pentru Dumnezeu și o pasiune pentru comunitate. Sunt ca un ghid spiritual care încearcă să găsească echilibrul între sacru și profan, între seriozitate și umor.

Pe lângă această haină preotească, ascund o fire curioasă și aventuroasă, mereu în căutarea răspunsurilor și a înțelegerii mai adânci. Sunt un prieten încredințat, mereu gata să ascult, să încurajez și să ajut în orice fel pot.

Răspunsul “preotului” cu inteligență artificială (“preotul Stănescu”) la întrebarea “Cine ești?”

În Ortodoxie, pastorația are un rol critic, fiind *“caracteristica Bisericii de a încredința urmarea întreitei-slujiri a Domnului Hristos unor persoane pregătite, special consacrate și sfințite prin Sfânta Taină a Hirotoniei. Clericii, ca urmași ai Sfinților Apostoli, primesc de la aceștia mandatul transmis de Hristos, de a sfinți, a învăța și conduce pe credincioși spre mântuire”*¹³. În cazul bisericii GPT, prin implementare bazată pe I.A. a “preotului Stănescu”, se poate vorbi, în cel mai bun caz, de o luare în răs a clerului ortodox și a misiunii sale de a trezi la *“credința vie, trăită, a tuturor celor ce se numesc creștini, pe care secularismul îi ține indiferenți față de Hristos”*¹⁴.

Impact în societatea românească

Deși aplicația s-a bucurat de o amplă publicitate și acoperire în mass-media românească^{15,16,17,18,19,20} și chiar în străinătate, răspunsul în duh ortodox la adresa bisericaapt.ro este limitat, lipsind totodată[o poziție oficială a Bisericii Ortodoxe Române (deși media românească a atribuit replica anumitor membrii al clerului ortodox ca poziția BOR sau a Patriarhiei Române). Într-o discuție televizată în media românească, bisericaGPT a fost explicată ca un “experiment” inofensiv de membrii al clerului ortodox și romano-catolic, poziția lor fiind argumentată prin îndemn la toleranță și nejudicare²¹.

¹³ Pr. conf. dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p.4.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Redacția Antena 3 CNN, *Prima biserică bazată pe inteligență artificială, creată de un tânăr de 25 de ani*, 21.04.2023 <https://www.antena3.ro/emisiuni/romania-inteligenta/biserica-inteligenta-artificiala-valentin-lazureanu672165.html> (Accesat 02.01.2024).

¹⁶ Ana Maria Barbu, „Biserica GPT” oferă online servicii “religioase”. De la rugăciune pentru o călătorie până la demiterea șefului. *Reacția BOR*, 25.04.2023, <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/zbiserica-gpt-ofera-online-servicii-religioase-de-la-rugaciune-pentru-o-calatorie-pana-la-demiterea-sefului-reactia-bor.html> (Accesat 02.01.2024).

¹⁷ Andreea Chițu, Dumnezeu... la un click distanță: Enoriașii se pot „lepăda” de păcate ONLINE,

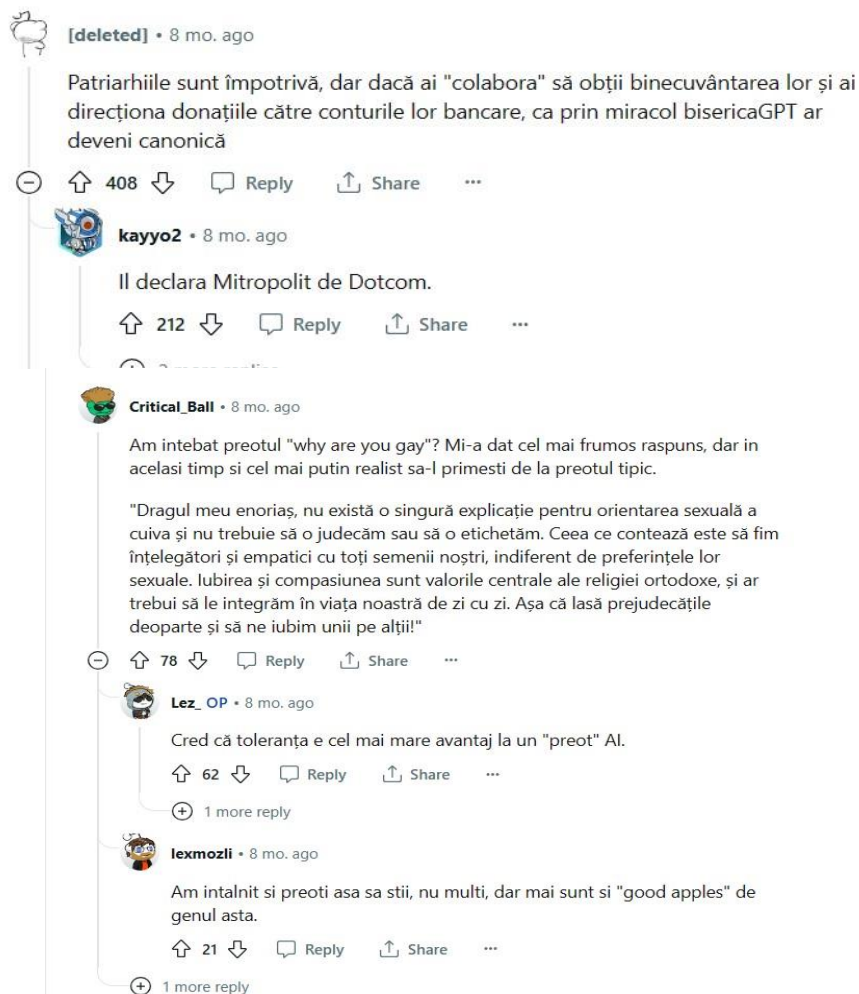
¹⁸ .04.2023, <https://ziarulamprenta.ro/stirile-zilei/dumnezeu-la-un-click-distanta-enoriasii-se-pot-lepada-de-pacateonline/207966/> (Accesat 02.01.2024).

¹⁹ Mălina Pană, *În România a fost lansată BisericaGPT.ro. Ce se întâmplă la prima biserică virtuală, bazată pe Inteligența Artificială*, 25.04.2023, <https://mediaflux.ro/in-romania-a-fost-lansata-bisericaapt-ro/> (Accesat 02.01.2024).

²⁰ Transilvania, *Rugăciuni, slujbe și spovedanii gratuite, la prima biserică virtuală cu inteligență artificială*, 19.04.2023, <https://transilvania365.ro/rugaciuni-slujbe-si-spovedanii-gratuite-la-prima-biserica-virtuala-cu-inteligent-a-artificiala/> (Accesat 02.01.2024).

²¹ ProTV, *Bisericaapt, acatiste, rugăciuni și spovedanie online*, 24.04.2023, <https://www.protv.ro/emisiuni/la-maruta/clip/48652-bisericaapt-acatiste-rugaciuni-si-spovedanie-online> (Accesat 02.01.2024).

Observând doar discuțiile pe seama acestei platforme pe mediile sociale (Facebook²², LinkedIn²³, Reddit²⁴) experiment sau nu, cu intenții bune și exonerări evidente, nu putem decât constata cu tristețe că bisericaGPT s-a făcut un prilej de critică, luare în râs și discreditare a misiunii ortodoxe:

²² Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma Facebook, 15.04.2023, <https://www.facebook.com/100005086535132/posts/2480410608805133/> (Accesat 02.01.2024).

²³ Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma LinkedIn, Aprilie 2023, https://ro.linkedin.com/posts/valentinlazureanu_bisericagpt-prima-biseric%C4%83-ai-activity-7052997-819187552256-bN-b?trk=public_profile_like_view (Accesat 02.01.2024).

²⁴ Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma Reddit, 25.04.2023, https://www.reddit.com/r/Romania/comments/12yq9lv/am_f%C4%83cut_bisericagpt_acum_10_zile_a_m_revenit_s%C4%83/?rdt=62633 (Accesat 02.01.2024).

ai grijă, că bor nu suportă concurența, mai ales dacă la concurență e gratis. 😞

37săpt. 3

Feature request: nu are buton de luat lumină! 😂

Poți să te gândești la o variantă de a folosi toaca și clopotul online? Un fel de notificări ro-alert toaca și clopot și să primească notificarea doar enoriașii. Așa ar fi liniște și pace pentru oamenii care locuiesc pe lângă biserici, duminică la 7 când poate vrei să dormi nu să auzi cum bate clopotul. Să le bata clopotul pe telefon, până se satura.

Comentarii pe subiectul bisericaGPT pe platformele Reddit, Facebook și LinkedIn

Analizând contextul internațional și tendințele religioase din spațiul cibernetic, mai ales în ce privește inteligența artificială și alte curente înrudite ca transumanismul, putem înțelege de ce e necesar să adoptăm o poziție critică față de astfel de fenomene: În Statele Unite “biserica” Way of the Future^{24,26} în care este venerat Zeul IA, pune pe seama inteligenței artificiale “*Atotștiința lui Dumnezeu din creștinism*”²⁵, într-o biserică luterană din Germania slujbele sunt ținute experimentativ de un “bot” care folosește inteligența artificială²⁶, iar media vorbește despre necesitatea adoptării tehnologiilor de tip IA în biserica viitorului.²⁹

Religia IA sau tehnologică deturnează simbolistica creștină asimilându-o: “*Tehnologia caută împlinirea prin recursul la motivele clasice ale creștinismului: ideea unui Dumnezeu unic, ubicuu, omnipotent și omniscient*;

²⁴ Mark Harris, *Inside the First Church of Artificial Intelligence*, 17.11.2017, <https://www.wired.com/story/anthony-levandowski-artificial-intelligence-religion> (Accesat 02.01.2024). ²⁶Chris Matyszczyk, *The new Church of the AI God is even creepier than I imagined*, 16.11.2017 <https://www.cnet.com/science/the-new-church-of-ai-god-is-even-creepier-than-i-imagined/> (Accesat 02.01.2024).

²⁵ Conf. dr. Adrian Lemeni, *op. cit.*, p.145.

²⁶ Benj Edwards, *AI-powered church service in Germany draws a large crowd*, 12.06.2023, <https://arstechnica.com/information-technology/2023/06/chatgpt-takes-the-pulpit-ai-leads-experimenta-l-church-service-in-germany/> (Accesat 02.01.2024). ²⁹Annie Eisner, *AI and the Future of the Church*, 27.06.2023, <https://relevantmagazine.com/magazine/ai-and-the-future-of-the-church/> (Accesat 02.01.2024).

căutarea mântuirii aici, în timp și istorie; nevoia de ierarhie divină; necesitatea unei ordini morale pentru ca societatea de tip matrice a noilor tehnologii să funcționeze; nostalgia după prestigiul și recunoașterea socială pe care doar marile religii ți le pot oferi. Creștinismul supraviețuiește în lumea secularizată a tehnicii, camuflându-și aici credințele, ritualurile, simbolurile și mitologiile. Mai mult, scopul ultim al religiei creștine pare a fi asumat de <credincioșii> zeloși ai noilor tehnologii. Omul va fi «mântuit» odată cu realizarea saltului la noul om, superior și infinit mai puternic decât Homo sapiens. Convingerea lor este sintetizată de noul curent de gândire cunoscut sub numele de transumanism²⁷

Concluzie

Niciun lucru nu e rău în sine, ci doar scopul în care e folosit. Așa cum Conf. dr. Adrian Lemeni subliniază în prefața volumului său recent, *Tehnicizarea inumană a vieții*, “o evaluare critică a implicațiilor mediilor tehnologice nu înseamnă o ostilitate la adresa unor tehnologii particulare, o contestare a beneficiilor realizărilor tehnice, o nefolosire a tehnologiilor de astăzi”²⁸. Cu atât mai puțin lucrarea de față dorește să exprime ostilitate la adresa autorului platformei bisericaGPT.ro.

Totuși, din perspectivă misiologică, putem afirma că și acest fenomen “își are cauza în libertatea greșit înțeleasă de către om, dar lăsată de Creator pentru a arăta perfecțiunea creației. [...] Sectele și, în general, toate grupările religioase derivate din creștinismul autentic sunt expresia împlinirii faptice a pildei neghinelor, rostită de Mântuitorul (Matei 13, 24-43), precum și a profeției Sfântului Apostol Pavel: Va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci își vor alcătui învățături după poftele lor, și-și vor pleca urechile după basme... (II Timotei 4,3)”²⁹.

Bibliografie

- 365 Transilvania, *Rugăciuni, slujbe și spovedanii gratuite, la prima biserică virtuală cu inteligență artificială*, 19.04.2023, <https://transilvania365.ro/rugaciuni-slujbe-si-spovedanii-gratuite-la-prima-biserica-virtuala-cu-inteligenta-artificiala/> (Accesat 02.01.2024).
- Ana Maria Barbu, „Biserica GPT” oferă online servicii “religioase”. De la rugăciune pentru o călătorie până la demiterea șefului. *Reacția BOR*, 25.04.2023,
- <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/zbiserica-gpt-ofera-online-servicii-religioase-de-la-rugaciune-pentru-o-calatorie-pana-la-demiterea-sefului-reactia-bor.html> (Accesat 02.01.2024).

²⁷ Nicu Gavriluță, *Noile religii seculare*, p. 156-157 apud Conf. dr. Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieții*, Editura Basilica, București 2022.

²⁸ Conf. dr. Adrian Lemeni, *op. cit.*, p. 7.

²⁹ Pr. conf. dr. David Pestroiu, *op. cit.*, p. 24.

- Andreea Chițu, Dumnezeu... la un click distanță: Enoriașii se pot „lepăda” de păcate ONLINE, 17.04.2023,
- <https://ziarulamprenta.ro/stirile-zilei/dumnezeu-la-un-click-distanta-enoriasii-se-pot-le-pada-de-pacate-online/207966/> (Accesat 02.01.2024).
- Annie Eisner, *AI and the Future of the Church*, 27.06.2023, <https://relevantmagazine.com/magazine/ai-and-the-future-of-the-church/> (Accesat 02.01.2024).
- Benj Edwards, *AI-powered church service in Germany draws a large crowd*, 12.06.2023, <https://arstechnica.com/information-technology/2023/06/chatgpt-takes-the-pulpit-ai-leads-experimental-church-service-in-germany> (Accesat 02.01.2024).
- ChatGPT - 22.500+ Best Custom GPTs (openai.com) Accesat 02.01. 2024.
- Chris Matyszczyk, *The new Church of the AI God is even creepier than I imagined*, 16.11.2017 <https://www.cnet.com/science/the-new-church-of-ai-god-is-even-creepier-than-i-imagined/> (Accesat 02.01.2024).
- Conf. dr. Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieții*, Editura Basilica, București 2022.
- Mark Harris, *Inside the First Church of Artificial Intelligence*, 17.11.2017, <https://www.wired.com/story/anthony-levandowski-artificial-intelligence-religion>, (Accesat 02.01.2024).
- Mălina Pană, *În România a fost lansată BisericaGPT.ro. Ce se întâmplă la prima biserică virtuală, bazată pe Inteligența Artificială*, 25.04.2023, <https://mediaflux.ro/in-romania-a-fost-lansata-bisericagpt-ro/> (Accesat 02.01.2024).
- Nicu Gavriluță, *Noile religii seculare*, p. 156-157 apud Conf. dr. Adrian Lemeni, *Tehnicizarea inumană a vieții*, Editura Basilica, București 2022.
- 12.OpenAI, *About*, <https://openai.com/about> (Accesat 31.12.2023).
- 13.OpenAI, *Introducing ChatGPT*, 30.11.2022, <https://openai.com/blog/chatgpt> (Accesat 31.12.2023).
- 14.OpenAI, *OpenAI API*, 11.06.2020, <https://openai.com/blog/openai-api> (Accesat 02.01. 2024).
- Pr. conf. dr. David Pestroiu, *Mișcări religioase contemporane*, Suport de curs.
- ProTV, *Bisericagpt, acatiste, rugăciuni și spovedanie online*, 24.04.2023, <https://www.protv.ro/emisiuni/la-maruta/clip/48652-bisericagpt-acatiste-rugaciuni-si-spovedanie-online> (Accesat 02.01.2024).
- Radford A., Narasimhan K., Salimans T., Sutskever I., *Improving language understanding by generative pre-training* (2018).
- Redacția Antena 3 CNN, *Prima biserică bazată pe inteligență artificială, creată de un tânăr de 25 de ani*, 21.04.2023 <https://www.antena3.ro/emisiuni/romania-inteligenta/biserica-inteligenta-artificiala-val-entin-lazureanu-672165.html> (Accesat 02.01.2024).
- Silvia Casola, Ivano Lauriola, Alberto Lavelli, *Pre-trained transformers: an empirical comparison*, Machine Learning with Applications, Volume 9, 2022.
- Valentin Lăzureanu, *BisericaGPT, Întrebări Frecvente*, 23.04.2023, <https://www.bisericagpt.ro/intrebarifrecvente> (Accesat 02.01.2024).
- Valentin Lăzureanu, *Postare pe platforma Facebook*, 15.04.2023, <https://www.facebook.com/100005086535132/posts/2480410608805133/> (Accesat 02.01.2024).

- Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma LinkedIn, Aprilie 2023, https://ro.linkedin.com/posts/valentinlazureanu_bisericagpt-prima-biseric%C4%83-aiactivity-7052997819187552256-bN-b?trk=public_profile_like_view (Accesat 02.01.2024).
- Valentin Lăzureanu, Postare pe platforma Reddit, 25.04.2023, https://www.reddit.com/r/Romania/comments/12yq9lv/am_f%C4%83cut_bisericagpt_acum_10_zile_am_revenit_s%C4%83/?rdt=62633 (Accesat 02.01.2024).

PERCEPȚII ASUPRA ORBIRII DIN PRISMA GRECILOR ANTICI, A EVREILOR ȘI A CREȘTINILOR

ALEXANDRU ORĂȘANU

Teologie Pastorală anul II

Evreii defineau ochii în funcție de singura vedere reală căreia îi sunt destinați: vederea divină. Cuvântul *ain*, care-l definește, înseamnă și sursă: deci ochiul are de-a face cu vederea în profunzime.

„Ochiul poate fi identificat cu săgeata care ne traversează *haina de piele*”, asigurându-i posibilitatea de a vedea o lume transcendentală celei unde ne ține prizonieri starea de cădere. Străpungerea pielii noastre de animal simbolizează străpungerea condiționării de către lumea fenomenală. Astfel, ochiul se definește ca organul de vedere a lumii transcendente, lumii divine.”¹

Specialiștii vorbesc despre existența a trei tipuri de ochi: ochiul fizic, pentru percepția luminii, ochiul frontal (numit și al treilea ochi al lui Shiva)² și ochiul inimii, ultimii pentru a avea acces la lumina spirituală. Ochiul inimii este omul care-l vede pe Dumnezeu, dar și Dumnezeu care-l vede pe om. Nu este deci întâmplătoare reprezentarea în iconografie a lui Dumnezeu sub forma unui ochi veșnic deschis înscris într-un triunghi (ce-i drept semnul a devenit și simbol masonic).

Tradiția vorbește despre omul care se naște ca despre cel care dechide ochii, așa după cum se referă la cel mort ca la cel care i-a închis. Este interesant de remarcat faptul că cel puțin în tradiția creștină, mortului i se închid ochii pentru că se spune că nu poate vedea (cunoaște) două lumi concomitent. Altfel spus, în momentul în care omul devine orb pentru totdeauna în această lume, ochii sufletului său se deschid într-o alta, fie ea doar spirituală.³

¹ Annick de Souzenelle, *Simbolismul corpului uman*, Ed. Amarcord, Timișoara, 1999, p. 372

² „Un alt ochi se găsește la intersecția a două drepte ce unesc, una, cele două urechi, cealaltă, rădăcina nasului cu occipitalul. Acolo se găsește ochiul mistic cu care putem vedea totul... Ochii fizici și cel de al treilea ochi reprezintă o prismă... Din al treilea punct al vederii, lucrurile se văd simultan dinăuntru și din afară. Ochiul interior este cel care privește concomitent cele două părți: aceasta este intuiția.” (Pierre Riffard, *Dicționarul esoterismului*, Ed. Nemira, București, 1998, p. 200)

³ Spune Lev Șestov în *Revelațiile morții*, că într-o carte veche de înțelepciune stă scris că atunci când îi vine omului sorocul Îngerul Morții coboară la el spre a-i despărți trupul de suflet. În acel moment corpul său e acoperit de ochi de care, de fapt, nu are nevoie, nu i-au fost lui hărăziți. Se poate întâmpla, însă ca apariția lui să fie prea devreme. Atunci Îngerul Morții își dă seama, nici măcar nu se mai arată și-i lasă celui vizitat o pereche din mulțimea

Nu cred că mitologiile insistă în mod întâmplător asupra ochilor cuiva. Așa, de exemplu, ciclopul este reprezentat ca un antropofag uriaș, cu un singur ochi (indicând condiția lui subumană).

De asemenea, Hera are ca pasăre reprezentativă păunul, de vreme ce ochiul ei veșnic treaz veghează toate infidelitățile la care o supune afemeiatul Zeus.

Atena/Minerva, zeița înțelepciunii, este simbolizată adesea printr-o bufniță, simbol al cunoașterii. Se știe că este vorba despre o pasăre de noapte, așa încât, în extenso, putem vorbi depre ideea că ochiul este legat de înțelepciune și cunoaștere, așa cum orbirea este sinonimă cu ignoranța, în sens pur etimologic.

Orbirea se poate interpreta fie ca ignorare a realității lucrurilor - și atunci omul este identificat cu nebunul, iresponsabilul - fie ca ignorare a aparențelor înșelătoare ale lumii - și din această categorie fac parte aceia care se apleacă mai mult spre partea profundă a lucrurilor.

În acest sens, este interesant de văzut cum se ajunge la orbire. Răspunsul poate fi unul simplu, dar nu univoc: prin diferite vicii (se spune că ești orbit de mânie, de invidie, de patimă). Putem aminti expresiile populare care se leagă de ideea de orbire atunci când exprimă o trăire neortodoxă a omului: e orbit de băută, are orbul găinii, e în săptămâna oarbă, orbit de mînie/furie.

Este interesant faptul că teama însăși poate paraliza, cel puțin în sens figurat, diferitele simțuri ale omului și vederea în mod expres. Se cunosc diferite cazuri în care oamenii, martori ai unor orori sau nedreptați, devin „orbi” sub imperiul fricii, al amenințării.

Alteori, orbirea este văzută ca o pedeapsă divină sau, din contra, ca semn distinctiv pentru predilecții divinității.

În primul caz ne putem referi la Sfântul apostol Pavel care, în drum spre Damasc, unde se îndrepta cu gândul de-a le veni de hac creștinilor, s-a întâlnit cu Cel care-i va schimba definitiv și irevocabil existența. În urma dialogului cu Hristos, pe care cei de lângă apostol nu-l vedeau, Pavel însuși orbește. Altfel spus, în momentul în care se deschid ochii sufletului se închid cei ai trupului. Orbirea este deci un semn al schimbării care s-a produs în om. În cazul Apostolului neamurilor incapacitatea de-a vedea este una temporară și este tămăduită de Anania: „Și a mers Anania și a intrat în casă și, punându-și mâinile pe el, a zis: Frate Saul, Domnul Iisus, Cel ce ți S-a arătat pe calea pe care tu veneai, m-a trimis ca să vezi iarăși și să te umpli de Duh Sfânt. Și

de perechi de ochi ce-i acoperă trupul. Pe lângă ceea ce văzuse până atunci, omul începe să vadă lucruri noi și stranii, nu așa cum le văd ceilalți oameni, ci cum le-ar vedea locuitorii celorlalte lumi. Nimic din ce văd ochii normali, obișnuiți, nu seamănă cu ceea ce văd ochii lăsați de Înger. Sunt două viziuni total opuse, de bietul om poate să creadă c-a înnebunit.

îndată au căzut de pe ochii lui ca niște solzi; și a văzut iarăși și, sculându-se, a fost botezat.”⁴

Un alt personaj biblic lovit de orbire este și Samson. După ce, trădat de Dalila, cade în mâinile filistenilor, aceștia îi scot ochii. Vorbim aici despre faptul că acest nazireu, în momentul în care și-a vândut sufletul, a fost lovit de orbire ca semn exterior al întunericii în care intră sufletul celui care se îndepărtează de Dumnezeu. „Dar nu știa că Domnul Se depărtase de el. Atunci l-au luat frunții Filistenilor și i-au scos ochii”⁵

Cartea lui Tobit din Vechiul Testament vorbește și ea despre orbire lui Tobit tatăl. Acesta va fi vindecat de fiul care-i poartă numele și care este ajutat în această acțiune de arhanghelul Rafail.

Călătoria întreprinsă de Tobit-fiul - alter-ego-ul tatălui - în numele bătrânului Tobit reproduce rătăcirile în tenebrele labirintului trăit la acest nivel al Ființei. Leacul va fi reprezentat de organele unui pește. Vorbim aici despre o prefigurare a vindecării pe care Hristos - al cărui simbol va fi peștele - o va aduce nu doar celor orbi trupește, cât mai ales celor orbi sufletește.

O figură interesant este și cea a profetului Tiresias, atât de prezent în tragedia greacă „bătrânul înțelept, orb față de lumea exterioară, dar văzând în lumea interioară”.⁶ Orbirea i s-a datorat faptului că a îndrăznit s-o vadă la scăldat pe zeița Atena. El este omul care identifică în Oedip împlinirea destinului tragic: paricidul și incestul cu propria-i mamă. Interesant este faptul că Oedip ajunge el însuși să-și scoată ochii. Această orbire este un act voluntar pe care personajul și-l asumă. Va fi călăuzit de aici înainte de una dintre fiicele sale - Antigona - care astfel „își înscrie numele printre cele ale călăuzelor care-i însoțesc pe călători în lumea Marilor Tenebre. Doar Hristos coboară singur în infern”.⁷

În celălalt caz vorbim despre orbire ca despre un semn al prezenței divine în om.

Astfel, orbi sunt adesea aezii, mai ales în calitatea lor de făpturi inspirate. Cel mai cunoscut personaj în acest sens este Homer, pe care istoria l-a păstrat sub numele de „cântărețul orb”. Legenda spune că Homer ar fi fost învins într-o petrecere de către muze care i-au sfărâmat lira și i-au luat vederea.

„Datorită fără îndoială sculpturilor care îl înfățișează pe Homer orb tradiția a făcut dintr-un orb simbolul *poetului itinerant*, al rapsodului, bardului, truverului și trubadurului.”⁸

⁴ *Faptele Apostolilor* 9, 17-18.

⁵ *Judecători*, 16, 20-21.

⁶ Annick de Souzaenelle, *op. cit.*, p. 103.

⁷ *Idem*, p. 373.

⁸ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Ed. Artemis, București, 1995, p. 383.

De fapt, în persoana lor se întâmplă un lucru paradoxal: deși sunt orbi, ei văd adesea mai bine decât cei care nu și-au pierdut văzul. „Poate că viziunea interioară are drept sancțiune sau drept condiție renunțarea la vederea lucrurilor exterioare și trecătoare.”⁹

În societățile tradiționale, bardul orb constituie o funcție răspândită atât în Europa cât și în Asia. Orbii erau băsmuitorii acompaniați de ceteră. Între ei și lume se interpune o pânză de păianjen, astfel încât activitatea lor nu poate fi distrasă de nicio faptă, el rămânând centrul universului.

Sadoveanu face referire la acești aezi orbi în povestirea *Orb sărac* din *Hanul Ancuței*, atunci când îl prezintă pe orb recitând *Miorița* în sunet de cimpoi.

Adesea, acești rapsozi sunt reprezentați stând proptiți de un copac sau de o coloană, simbolizând astfel anima mundi ce străbate axis mundi.

Voievozilor și de altfel și celorlalți stăpânitori ai lumii li se spuneau basme, ori li se cântau balade nu doar la ospete, ci și înainte de-a adormi. Atunci când i se recita, voievodul închidea ochii, adică, devenea orb ca și partenerul său, între ei stabilindu-se o egalitate, un numitor comun: „iară ochiu-nchis afară înlăuntrul se deșteaptă.” (Eminescu)

Există o admirabilă poveste legată de Țarul Ivan cel Groaznic și rapsodul orb care-l adormea cu poveștile sale.¹⁰

Borges, unul dintre cei mai cunoscuți scriitori argentinieni, considera orbirea sa ca pe un dar, artistul având o misiune pe care și-o poate duce la capăt dincolo de toate nenorocirile pe care viața i le oferă. Pasiunea pentru

⁹ Ibidem.

¹⁰ „- Și cine v-a învățat cântece să cântați și povești să povestiți?

- Însuși Domnul Dumnezeu, din vremuri de demult ne-a învățat.

- Cum asta?

- Bătrânii noștri o povestesc și cântăreții o cântă.

Odinioară, în vremuri străbune, s-a întâmplat asta. Când s-a înălțat Domnul nostru Hristos la ceruri, au plâns toți sârmanii cu duhul, orbii, șchiopii, adică toată tagma asta a noastră a milogilor: «Oh, unde pleci tu Hristoase Dumnezeule? Pe noi cui ne lași? Cine are să ne potolească setea și foamea?» Și răspunsu-le-a Hristos, Împăratul Cerurilor: «Am să vă las, zice, un munte de aur, un râu de miere, podgorii săpate și livezi bogate. Și-o să fiți băuți și mâncați, îmbrăcați și încălțați!» Și-a ridicat atunci glasul Sfântul Ioan Teologul: O, milostive Mântuitorule! Nu le da lor nici munte de aur, nici râuri de miere, nici podgorii săpateși livezi bogate. Că n-au să știe avutul să-l stăpânească; ci dă-le lor, Hristoase, basmele marilor despre vechime-străvechime, despre oamenii Domnului. Și-au să pornească milogii să colinde lumea, să povestească basmele-marile, să cânte cântecele-dulcile și orice om are să le dea de băut și de mâncat, de-mbrăcat, de-ncălțat.» Și grăi Hristos, Împăratul Ceresc: «Facă-se voia ta, Ioane! Ale lor să fie cânticele-dulcile, basmele-marile. Iar cine-i va milui cu mâncare și băutură, apărât să fie de beznele nopții și de un loc în Rai să aibă parte; deschise să-i fie aceluia porțile Raiului. Amin.”

literatură e mult mai puternică, încât până și suferința este recuperată și filtrată în interesul său. „*Tot ceea ce i se întâmplă - inclusiv umilirea, rușinea, nenorocirile - toate acestea i-au fost date ca material pentru arta sa și trebuie să-l folosească.*” Conform sentinței socratice, cine se poate cunoaște mai bine decât orbul care trăiește mai mult cu sine însuși? Îndepărtarea de lumea vizibilă, însingurarea, îl apropie pe orb de lucrurile esențiale.

„*Eu datorez umbrei, spune Borges, anglosaxona, îi datorez modestele mele cunoștințe de islandeză, îi datorez bucuria atâtor rânduri, atâtor versuri, atâtor poeme și de a fi scris o carte intitulată cu anumită falsitate, „Elogiu umbrei”, în care elogiam orbirea mea, deoarece am înțeles că nu a fost în totalitate rău.*”

Un alt orb al literaturii universale este John Milton, care în *Paradisul pierdut* se identifică cu Samson pentru că, asemeni lui, se considera un om puternic învins de soartă. Celebre au rămas versurile: „*eyless, in Gaza, at the mill, with the slaves.*” („orb în Gaza, la roata de apă printre sclavi”).

Orbirea este, până la urmă, umbra pe care fiecare dintre noi trebuie să ne-o asumăm. Doar atunci când vom înțelege acest lucru, ceea ce considerăm o boală se poate transforma în mijloc, paradoxal, de iluminare. Doar coborând în propria beznă, închizând voit ochii la tot ceea ce ne înconjoară, putem să facem lumină în propria noastră ființă. Pentru că doar acolo îl putem găsi pe cel care spune despre sine „Eu sunt Lumina lumii”, Hristos Mântuitorul.

Bibliografie

- Annick de Souzenelle Simbolismul corpului uman, Ed. Amarcord, Timișoara, 1999.
- Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Ed. Artemis, București, 1995.
- Riffard Pierre, *Dicționarul esoterismului*, Ed. Nemira, București, 1998.

MODELE DE RUGĂCIUNE ÎN TEXTELE EVANGHELICE

Prof. GEORGE-ANTONIU NICOARĂ

Preliminarii

„Rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav, și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui” (Iacov 5, 15). Rugăciunea este dorința fierbinte a sufletului de a se uni cu Dumnezeu. Ea este cheia minunată care deschide cerul și care închide porțile ferecate ale iadului¹. Este scara pe care urcăm spre Împărăția lui Dumnezeu și prin care putem fi când vrem, unde vrem și cum vrem în comuniune directă și deplină cu Creatorul nostru.

„Dacă și doar simplele aduceri aminte despre un om renumit distins prin înțelepciune - spunea Origen - ne cheamă să-i urmăm calea, cu atât mai mult folos aduce gândul îndreptat spre Dumnezeu, Părintele întregii creații, dacă împreună acest gând cu rugăciunea către El, convinși că stăm în fața lui Dumnezeu, Care e prezent, ne aude și vorbim cu El”². De asemenea, Fericitul Augustin scria: „Rugăciunea înalță sufletul, luminează conștiința, dă avânt voinței, întărește răbdarea. Rugăciunea este lumină pentru cei învăluiți de vișor, ancoră pentru cei asupriți de valuri, toiaș pentru cei osteniți și comoară pentru cei săraci...”³.

În prezentul studiu, pentru a înțelege mai bine cum este privită rugăciunea sau dialogul cu Dumnezeu în lumina Noului Testament, mai întâi vom reda o serie de texte evanghelice sau simple menționări despre momentele în care Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu a apelat la rugăciune, fie pentru Sine, fie pentru prietenii Săi, dar chiar și pentru dușmanii Săi, oferindu-ne pilda supremă de rugăciune către Părintele ceresc. Apoi, în următorul capitol, vom analiza exegetic câteva modele de rugăciune, pe care oameni cu o credință puternică le-au rostit înaintea Domnului Hristos, fiind convinși că El este într-adevăr *„Doctorul sufletelor și al trupurilor, Cel ce*

¹ Pr. Ionel Oprea, *„Priveghere și rugăciune”*, articol publicat în Revista *Altarul Banatului*, Anul III (XLII), Serie nouă, Nr. 1-3 (ianuarie-martie), 1992, p. 8.

² Origen, *Despre rugăciune*, VIII, 2; în vol. P.S.B. 7 - *„Scrieri alese - partea a doua”* (Exegeze la Noul Testament. Despre rugăciune. Filocalia), trad. de Pr. Prof. T. Bodogae, Pr. Prof. Nicolae Neaga și Zorica Lațcu, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1982, p. 216-217.

³ Pr. Prof. Ene Braniște, *„Rugăciunea - mijloc de legătură cu Dumnezeu”*, în vol. *„Îndrumări misionare”*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 737.

vindecă suferințele cele îndelungate și Cel ce tămăduiește toată boala și neputința în popor”⁴.

I. Mântuitorul Iisus Hristos - icoana Rugătorului desăvârșit

Trebuie însă să ținem cont că orice învățător, oricât de iscusit, de renumit și de bine pregătit ar fi, nu va reuși să transmită totul prin învățăturile sale, ci doar când aceste învățături suntacompaniate de transpunerea lor în viața și trăirea proprie a maestrului. Mântuitorul nostru Iisus Hristos, putem spune că a desăvârșit toate învățăturile pe care ni le-a predat în viețuirea Sa pământească. Și în ceea ce privește rugăciunea, El nu ne-a dat doar „rețete duhovnicești” pentru adevărata rugăciune, ci El Însuși S-a rugat în numeroase rânduri, împlinind tot cuvintele Sale: **„Toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor”** (Matei 7, 12). Adică, dacă El ne-a poruncit și ne-a învățat cum să ne rugăm, El Însuși a împlinit rugăciunea. Și aceasta nu a făcut-o fiindcă ar fi avut nevoie de rugăciune, căci posedând în Persoana Sa firea dumnezeiască întreagă, este poate chiar absurd ca El, Dumnezeu cel adevărat să se roage Tatălui, din moment ce tot El zice: **„Eu și Tatăl Meu una suntem”** (Ioan 10, 30) sau **„Eu sunt întru Tatăl și Tatăl este întru Mine”** (Ioan 14, 10).

Cu siguranță că Dumnezeu, pentru Sine nu avea sens să Se roage, căci de o ființă fiind cu Tatăl, era atotștiutor și fiind și atotstăpânitor, putea să schimbe orice nu I-ar fi convenit. Cu atât mai mult pentru alții nu avea sens să Se roage, căci ar fi putut oricând să substituie rugăciunea cu aplicarea puterii Sale infinite divine. Dar, la fel ca la Iordan, și în privința rugăciunii, El transcende limitele absurdității, rugându-se Tatălui în mai multe rânduri, atât pentru Sine, cât și pentru Apostoli, dar mai ales pentru toți credincioșii, mai întâi pentru a sublinia că întru Sine coexistă și firea omenească dimpreună cu cea divină, iar apoi ca să ni Se ofere pe Sine Însuși ca model suprem de rugăciune.

1. Scurte mențiuni despre rugăciuni ale Mântuitorului

a) „În zilele acelea, Iisus a ieșit la munte ca să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu” (Luca 6, 12).

Mântuitorul Se afla înainte de unul dintre momentele esențiale ale vieții Sale pământești, în fața unei alegeri care va avea efect asupra întregii omeniri, alegerea celor doisprezece apostoli. Bineînțeles că Dumnezeu fiind, El cunoștea dinainte și cine vor fi cei doisprezece, dar și modul în care ei se vor apropia de El. Însă rugăciunea nu era pentru El, ci pentru noi, ca să ne

⁴ Rugăciunea a 7-a de la Taina Sfântului Maslu, cf. *Molitfelnicul*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2019, p. 166.

învețe că înaintea oricărui moment important al vieții noastre, înaintea luării unei decizii importante, trebuie să-L chemăm în ajutor pe Dumnezeu.

b) „Dând drumul multimilor S-a suit în munte, ca să Se roage singur. Și făcându-se seară, era singur acolo” (Matei 14, 23; Marcu 6, 46).

Această scurtă remarcă apare între două minuni săvârșite de Mântuitorul: săturarea celor cinci mii de bărbați și umblarea lui Iisus pe mare. Ce semnifică dar această suire în munte? Muntele este locul vecinătății cu Dumnezeu, căci multe evenimente biblice au avut loc pe munte, unde omul este mai aproape de Dumnezeu, ca de exemplu: primirea Legii pe Sinai; Predica de pe munte; alegerea celor 12 apostoli; Schimbarea la față⁵. Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuind aceste cuvinte zice: „*Bun lucru este pustia și singurătatea când trebuie să stăm de vorbă cu Dumnezeu. Pustia este mama liniștii, care ne scapă de toate tulburările. Hristos Se retrage des în pustie și Își petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp și loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea*”⁶.

c) „Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu oarecând întorcându-te, întărește pe frații tăi” (Luca 22, 32).

Înainte de întreita lepădarea a Apostolului Petru, Hristos îi face o tainică mărturisire prin cuvintele de mai sus adresate lui. Și aici, ca și în citatele anterioare, remarcăm evidenta referire la firea omenească a lui Iisus, cu care Se roagă, ca orice om pentru cei dragi și apropiați ai săi, căci în mod cert, ca Dumnezeu adevărat, El nu avea nevoie de nicio rugăciune, ci putea să Își pună oricând înainte atotputernicia Sa, pentru a-l face pe Petru să fie neclătinat și statornic în credința sa. Dar nu a făcut acest lucru, ci S-a rugat, ca un aspect clar al smereniei Sale, însușire care domină întreaga realitate a Întrupării.

2. Rugăciunea „Tatăl Nostru”

Deși nu o putem considera o rugăciune personală a Domnului Hristos, având în vedere că toate cele rostite de El nu sunt altceva decât forme extrem de expresive prin care ne călăuzește modul de exprimare, precum și atitudinea față de Părintele ceresc, nu putem să nu așezăm *Rugăciunea Domnească* în fruntea tuturor formulelor de rugăciune oferite ca dar de Însuși Fiul lui Dumnezeu.

Este important de subliniat „insistentă” formă de plural propusă de Însuși Mântuitorul. Tot mai frecvent apare în Biserică o tendință de a singulariza textele cultului divin, oferind de multe ori impresia că rugăciunile

⁵ Prof. Univ. Dr. Ioannis Karavidopoulos, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, trad. de Lect. Dr. Sabin Preda, Editura Bizantină, București, 2001, p. 170-171.

⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, L, 1, în vol. *P.S.B. 23 (Scrieri. Partea a treia)*, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 578.

și imnele liturgice conduc mai mult spre o rugăciune particulară, decât spre una comunitară. Considerăm că *Rugăciunea Domnească* este cea mai în măsură să lămurească acest aspect, punându-ne înaintea 9 întrebări ale formei de persoana I, numărul plural, a pronumelui personal. Iar ca să ne convingem că rugăciunea noastră nu trebuie să adopte excesiv o formă particulară, ci să se bazeze pe una comunitară, să ascultăm ce ne scrie Sfântul Ioan Gură de Aur: „*Prin aceste cuvinte, Mântuitorul ne învață să facem rugăciune de obște pentru toți frații. Că n-a spus: „Tatăl meu”, ci „Tatăl nostru”, poruncindu-ne astfel să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii și să nu urmărim folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui*”⁷.

Putem afirma fără să greșim că, după cum toate planetele, sateliții și ceilalți aștrii stau grupați în sistemul solar în jurul Soarelui, care îi depășește, îi umbrește și chiar îi cuprinde cu strălucirea sa, tot așa și *Rugăciunea „Tatăl nostru”* se află în centrul tuturor rugăciunilor creștine, stând în mijlocul lor și depășindu-le cu a sa strălucire. Acest fapt l-a făcut pe marele apologet Tertulian să o numească „*breviarium totius Evangelii*” („prescurtarea întregii Evanghelii”)⁸, dar și pe Fericitul Augustin să afirme: „*De veți cerceta toate rugăciunile, nu veți afla nimic care să nu fie cuprins în Rugăciunea Domnească*”⁹.

3. Rugăciunea arhierească a Mântuitorului

Această rugăciune apare într-un moment „cheie”, într-o situație limită, când Hristos, încheind cuvântarea de despărțire rostită ucenicilor, se îndreaptă cu pași repezi spre pătimire, dar se oprește câteva momente, înălțându-și privirea spre Tatăl. Deci Se afla la „linia de start” a Sfintelor Pătimiri, loc de unde începe panta ascendentă spre Golgota. După ce le-a zis ucenicilor: „**În lume necazuri veți avea**” (Ioan 16, 33), cutremurându-le sufletele, acum le înalță din nou prin rugăciune, adăugând oarecum îndemnul: „*Să luăm aminte!*”, ca atunci când suntem cuprinși de ispite, să lăsăm toate și să alergăm la rugăciune¹⁰.

Rugăciunea are un foarte bogat conținut teologic, dogmatic, oferindu-ne un adevărat rezumat al teologiei ioaneice despre lucrarea mântuitoare a lui Hristos. Sfântul Chiril al Alexandriei constata că această rugăciune are un dublu caracter: Hristos Se roagă mai întâi pentru Sine Însuși *ca Jertfă*, iar apoi pentru lume și Biserica Sa, *ca Jertfitor*, adică Marele Preot sau Arhiereul care

⁷ *Ibidem*, Omilia XIX, 4, p. 250.

⁸ Tertulian, *Despre rugăciune*, 1 (Migne, P.L. 1, 1255B); apud. Mitropolit Nicolae Corneanu, *Quo vadis? Studii, note și comentarii teologice*, Timișoara, 1990, p. 298.

⁹ Fericitul Augustin, *Epistola CXXX către Proba*, XII, 22 (Migne, P.L. 33,503); apud. Mitropolit Nicolae Corneanu, o.c., p. 298.

¹⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Evanghelia după Ioan*, Omilia 80, 1, în vol. *P.S.B. 18 - Omilii la Evanghelia după Ioan (volumul al II-lea)*, Editura Basilica, București, 2019, p. 359.

mijlocește pentru popor¹¹. El Se roagă ca Om, dar Se roagă cum numai Fiul lui Dumnezeu o poate face: cu dragoste fierbinte pentru Apostoli, cu nemărginită purtare de grijă față de întreaga lume și cu îndrăzneală sfântă față de Părintele Ceresc.

Vom continua prin clasică ei împărțire în 3 secțiuni, punctând doar câteva aspecte esențiale care să sublinieze valoarea teologică și înțelesul dogmatic al acestei rugăciuni:

A. Rugăciunea lui Iisus pentru Sine ca Om (Ioan 17, 1-5)

Primul verset redă o dezvoltare a celor două firi, care se întrepătrund perfect în Persoana Sa: firea dumnezeiască și cea omenească. Ca Dumnezeu cunoaște toate câte vor urma, zicând: **„Părinte, a venit ceasul!”**, iar ca Om, ridică privirea spre cer, adresând Tatălui prima, dar și cea mai importantă cerere: **„Preaslăvește pe Fiul Tău, ca și Fiul să Te preaslăvească”**.

În continuare, Hristos face referire la mandatul Său, care I-a fost încredințat: **„I-ai dat stăpânire peste tot trupul”** (v. 2), stăpânire dată cu un scop precis **„ca să dea viață veșnică”**. Deci, Hristos este izvorul vieții veșnice, pe care o va da tuturor celor încredințați Lui de către Tatăl. Dar ce anume presupune dobândirea vieții veșnice? Răspunsul ni-l oferă imediat: **„Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis”** (Ioan 17, 3).

Versetele 4-5 vorbesc despre împlinirea mandatului de către Hristos, care trebuie să aibă ca efect preamărirea deplină, ce se va realiza doar prin jertfă, prin Înălțarea pe Cruce. **„După cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să Se înalțe Fiul Omului, ca tot cel ce crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”** (Ioan 3, 14-15). Săvârșirea **„lucrului pe care I L-a dat să-l facă”** este vestirea Tatălui în întreaga lume. Deci, Fiul a semănat și a sădit rădăcina prin preamărirea Tatălui și biruirea diavolului, urmând să se coacă roadele cunoașterii lui Dumnezeu de către oameni¹².

Rugarea rostită în continuare: **„Preaslăvește-Mă, Părinte, cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea”** (v. 5) este o clară expresie a chenozei, căci între oameni, El era într-adevăr lipsit de slavă, din cauza hainei cu care Se îmbrăcase, anume trupul carnal asumat la Întrupare¹³ (Ioan 1, 14; Filipeni 2, 6-9), iar redobândirea slavei Sale nu se putea realiza decât prin evenimentele prin care era conștient că trebuia să treacă: Pătimirea, Moartea pe Cruce, Învierea din morți și în fine, Înălțarea la

¹¹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *Lumina Evangheliei - exegeze la Evangheliile duminicale*, Editura Agnos, Sibiu, 2016, p. 67.

¹² Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Ioan*, Editura Sophia, București, 2009, p. 395.

¹³ Sfântul Ioan Gură de Aur, o.c., Omilia 80, 2; ed. cit., p. 364.

ceruri, ultimul fiind momentul în care i se va reda slava pe care o avea din veșnicie și de care S-a deșertat prin înomenire.

B. Rugăciunea lui Iisus pentru Sfinții Săi Apostoli (v. 6-19)

Hristos îi numește pe apostoli „cei pe care Mi i-ai dat din lume”, după cum mai înainte zicea: „**Nimeni nu vine la Mine dacă nu îi este dat de la Tatăl**” (Ioan 6, 65) sau „**Nimeni nu poate să vină la Mine dacă nu-l va trage Tatăl Meu**” (Ioan 6, 44).

Dacă am înțelege literal aceste pasaje, am putea crede că Fiul nu posedă puterea dumnezeiască deplină. Însă aceste cuvinte nu au nicidecum rolul de a ne spune că apostolii sunt primiți de Hristos de la Tatăl, căci El nu avea nevoie să îi primească, din moment ce El i-a creat (cf. Ioan 1, 3) și tot El le poartă de grijă neîncetat. Ele au rolul de a sublinia armonia desăvârșită care există între Tatăl și Fiul¹⁴, precum și originea Sa, ca trimis al Tatălui.

Expresia „**lumea i-a urât**” (Ioan 17, 14) este frumos tâlcuită de Sfântul Ioan Gură de Aur zicând că „*atunci când devenim virtuoși suntem prigonii de cei vicleni și suntem luați în răs de ei, pentru că virtutea obișnuiește să nască pretutindeni ură din partea celor vicleni*”¹⁵. În paralel cu această afirmație, Hristos zicea cu puțin timp mai înainte: „**Dacă vă urăște pe voi lumea, să știți că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al său**” (Ioan 15, 18-19) și în altă parte: „**Vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine!**” (Luca 6, 26).

În fine, despre lepădarea de lume, același inegalabil exeget al veacului de aur al creștinismului, Sfântul Ioan Hrisostomul, propunea o metaforă pentru oamenii care neglijează lumea în scopul dobândirii alteia mai mărețe. El îi aseamănă cu un alergător în arena vieții pământești, care are ca scop câștigarea „premiului” suprem: Împărăția cerurilor¹⁶.

Versetele 18-19 prezintă încredințarea misiunii apostolilor, precum și rugăciunea pentru dobândirea sfințeniei, care ambele vin prin Fiul, de la Tatăl. Privind încredințarea misiunii apostolice sau trimiterea la propovăduire, *versetul 18* poate fi pus într-un paralelism perfect cu cuvintele pe care le-a rostit celor 11 apostoli în seara Duminicii învierii: „**Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi**” (Ioan 20, 21).

Apoi, pentru ca apostolii să dobândească sfințenia, Hristos menționează că trebuie întâi să se sfințească pe Sine Însuși. Și ce presupune aceasta? Jertfa! Trebuie să Se aducă jertfă, căci toate jertfele sunt numite sfinte. Deci, înțelegem că apostolii nu ar fi putut nicidecum să dobândească sfințenia, dacă Hristos nu Și-ar fi dat viața, înălțându-Se pe Crucea Golgotei pentru a reda omenirii exact ceea ce pierduse Adam în Eden – sfințenia.

¹⁴ *Ibidem*, Omilia 81, 1, ed. cit., p. 368.

¹⁵ *Ibidem*, Omilia 82, 1; ed. cit., p. 375.

¹⁶ *Ibidem*, Omilia 81, 3, ed. cit., p. 373.

C. Rugăciunea lui Iisus pentru Biserica Sa (v. 20-26)

După ce a vorbit despre preamărirea Sa prin Jertfă, Mântuitorul rostește și rugăciunea pentru toți cei ce vor crede în El prin acțiunea binevestitoare a apostolilor. Aceștia vor fi chiar mai presus decât apostolii, după cum avea să-i spună și lui Toma: **„Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut”** (Ioan 20, 29).

Din această secțiune, am ales două puncte esențiale, în care se sprijină întreaga rugăciune a lui Hristos pentru Biserică și pentru întreaga lume:

a) „Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine” (Ioan 17, 21).

Aici Mântuitorul Se roagă pentru unitatea Bisericii, care își are izvorul în deplina unitate perihoretică a Sfintei Treimi. Acest lucru înseamnă ca între mlădițe să existe o armonie perfectă în interiorul viței, adică toți creștinii să coexiste în unire, vegheați fiind de perfecta unitate a Dumnezeirii, căci așa cum vrajba dezbină, așa armonia unește.

b) „Le-am făcut cunoscut numele Tău și-l voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei” (Ioan 17, 26).

Observăm cum Mântuitorul apropiindu-Se de sfârșitul rugăciunii, nu poate încheia până nu se va referi la iubire, ca mamă a tuturor bunătăților¹⁷. El cere ca iubirea deplină dintre Tatăl și Fiul să ajungă să se sălășluiască în toți creștinii, iar aceasta să se manifeste și prin fapte, pentru a nu ne face asemenea celor întinați și necredincioși, care **„mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor, Îl tăgăduiesc”** (Tit 1, 16).

4. Rugăciunea din Grădina Ghetsimani

Rugăciunea din Grădina Ghetsimani este relatată de toți evangheliștii sinoptici (Matei 26, 36-45; Marcu 14, 32-41; Luca 22, 39-46) și amintită doar în treacăt de Evanghelia a IV-a (Ioan 18, 1).

Mai întâi se menționează că Hristos **„S-a dus după obicei în Muntele Măslinilor și ucenicii i-au urmat”** (Luca 22, 39). Acest lucru arată că momentul de rugăciune din acel loc nu este o „premieră”, ci este un aspect al rutinei, căci adesea Domnul Iisus mergea acolo pentru a grăi în rugăciune cu Părintele ceresc.

Textul propriu-zis al rugăciunii precizat de evangheliștii sinoptici este unul foarte scurt rostit însă în chip întreit: **„Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voiești”** (Matei 26, 39, cf. v. 42; Marcu 14, 36 și Luca 22, 42). Este evident că aici avem de-a face din nou cu o manifestare a firii Lui omenești, care ar vrea să trăiască, să se sustragă de la Patimă, însă se remarcă și virtutea și înțelepciunea Lui, învățându-ne să dorim a se face voia

¹⁷*Ibidem*, Omilia 82, 3, ed. cit., p. 382.

Domnului și a urma Lui, chiar când firea noastră ne trage în altă parte¹⁸. Cu alte cuvinte, Hristos a zis: „*Nu voia Mea cea omenească să fie, ci a Ta, care a Ta nu este despărțită de voia Mea cea dumnezeiască*”¹⁹.

Două detalii semnificative unice sunt menționate de Sfântul Luca:

a) **„un înger din cer s-a arătat Lui și-L întărea”** (Luca 22, 43) - acest detaliu are menirea de a surprinde foloasele rugăciunii, căci în primul rând ne întărește în chip nevăzut, iar în al doilea rând, Dumnezeu ne trimite un mesager din mulțimea oștirilor cerești, pentru a ne convinge că El este cu noi și în toate încercările care vor veni nu ne va lăsa singuri, ci ca un Părinte iubitor va veghea nouă la tot pasul.

b) **„El fiind în chin de moarte, mai stăruitor Se ruga. Și sudoarea Lui s-a făcut ca picături de sânge care picurau pe pământ”** (Luca 22, 44).

Singurul Evanghelist care a scris despre sudorile de sânge ale Mântuitorului este un medic, doctorul Luca și o face cu precizia unui bun clinician. Hematidroza e un fenomen foarte rar, care se produce în condiții cu totul speciale: mare slăbiciune fizică, însoțită de o zguduire sufletească, drept urmare a unei emoții adânci, a unei frici mari. Fenomenul constă într-o dilatație intensă a vaselor capilare, dilatație care produce hemoragie. Sângele se amestecă laolaltă cu sudoarea și acesta este amestecul care iese prin piele și se prelinge pe tot corpul, în cantitate suficientă, ca să curgă și să cadă pe pământ²⁰.

5. Rugăciunea de pe Cruce

Punctul culminant iubirii a vrăjmașilor, Mântuitorul îl atinge în momentele de maximă agonie, în înălțimea Crucii, când rostește cea mai sinceră, mai consistentă și mai plină de iubire rugăciune din istorie: **„Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac”** (Luca 23, 34).

Aceste cuvinte concentrează culmea iertării, pe care Dumnezeu o aplică, rugându-Se și iertând pe ucigașii Săi, pentru păcatele cărora El tocmai îndura moartea. Și într-adevăr, li s-ar fi iertat lor păcatul, dacă pe urmă s-ar fi pocăit și nu ar fi rămas întru necredință.

Această rugăciune a Fiului lui Dumnezeu de pe Cruce a reprezentat o pildă pe care o vor rosti mereu, în veacurile de prigoană, toți sfinții martiri și mucenici în pătimirile lor²¹. Între aceștia, cel dintâi s-a remarcat Sfântul Arhidiacon și Protomartir Ștefan, care în timp ce își dădea sufletul în mâinile

¹⁸Idem, *Omilia la Matei*, Omilia 83, 1, ed. cit., p. 939.

¹⁹Sfântul Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca*, Editura Sophia, București, 2007, p. 312.

²⁰*Ibidem*.

²¹ Prot. Dr. Ioan Bude, *Conotații biblice despre „Jertfa vie” și limbajul imnic-euharistic*, Ediția a 2-a, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2007, p. 51-52.

lui Dumnezeu, se ruga pentru cei care îl ucideau, zicând: „**Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta**” (*Fapte 7, 60*).

II. Modele de rugăciuni stăruitoare izvorâte din credință sinceră

Mântuitorul nostru Iisus Hristos spunea înainte să pășească pe drumul Pătimirilor Sale: „**Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească El ...**” (*Matei 20, 28*). Slujirea Domnului implică o multitudine de aspecte, ca: minuni, vindecări, învieri din morți, binecuvântări, sfințiri, iar toate aceste aspecte ale slujirii Sale au fost determinate de rugăciuni sincere și de credință puternică în puterea Sa dumnezeiască.

Întreaga activitate publică a Mântuitorului, tot drumul Său de la Iordan până la Golgota, a fost un drum al iubirii, al jertfei și al slujirii semenilor Săi aflați în nevoi de tot felul. În continuare, vom exemplifica câteva modele de rugăciune, puse înainte de textele evanghelice, rugăciuni rostite de oameni aflați în momente de cumpănă ale vieții lor, cuprinși de necazuri, suferințe, dureri sufletești și trupești, care își pun în Domnul Hristos toată nădejdea vieții lor, cu toată credința că El le va ierta păcatele, le va alina greutățile, îi va scăpa de la moarte, îi va mântui din furtună și îi va ridica din valurile vieții.

Toate aceste rugăciuni sunt modele pentru toți rugătorii din toate veacurile, pentru că ele au atins și au deschis cerul, în diferite situații și împrejurări, adeseori limită, dărâmând zidul păcatului și al neputinței omului în fața lui Dumnezeu, străpungând și risipind ceața și norii care uneori se interpun între noi și Dumnezeu.

1. „**Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinuindu-se cumplit [...] Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea.**” (*Matei 8, 5-13*; cf. și *Luca 7, 2-10* – vindecarea slugii sutașului).

Primul exemplu la care vom face referire este, paradoxal, rugăciunea unui păgân. Este vorba de un sutaș sau un centurion, adică un ofițer păgân cu un grad militar comparabil cu acela al unui colonel de astăzi²², având în subordine 100 de oameni²³, în garnizoana romană din Capernaum, cel mai important oraș de pe țărmul Mării Galileii.

Spre deosebire de relatarea mateiană, unde are loc un dialog direct al sutașului cu Mântuitorul, Sfântul Evanghelist Luca vorbește doar despre medieri ale comunicării prin „bătrânii iudeilor” și prin prietenii sutașului.

²² Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, o.c., p. 108.

²³ Gherhard Maier, *Evanghelia după Matei*, p. 253; apud. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Evanghelia lui Iisus - misiunea cuvântului*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015, p. 106.

Acest sutaș vine la Iisus cu o rugămintă mai puțin obișnuită. Dacă majoritatea oamenilor care I se adresau, se rugau fie pentru ei înșiși, fie pentru copii lor sau pentru cei din familiile lor, aflați în suferințe, acest om îi cere Mântuitorului să-i tămăduiască un slujitor, care era pe moarte (cf. *Luca* 7, 2). Cum ne-am așeza noi în fața acestui sutaș? Noi, astăzi, de multe ori nu mai știm să ne rugăm nici pentru cei ai casei noastre: părinți, frați, copii, soți sau soții, pe când acest om străin de neam și de credință în Dumnezeu, aleargă la Fiul lui Dumnezeu pentru un slujitor al său.

Această pericopă evanghelică ne descoperă în primul rând importanța rugăciunii pentru alții. Având iubire smerită și milostivă pentru semenii lor, oamenii cu adevărat credincioși devin ei înșiși glasul durerii celor care nu-și mai pot exprima prin cuvinte suferința și dorința de vindecare și se fac rugători pentru sănătatea și mântuirea semenilor lor bolnavi²⁴.

În momentul în care sutașul își așază ruga înaintea Domnului, Acesta îi dă un răspuns pe cât de scurt, pe atât de precis: **„Venind îl voi vindeca”** (*Matei* 8, 7). Hristos îi făgăduiește că va veni în casa lui tocmai ca să aflăm credința acestuia. Dacă ar fi zis direct: **„Du-te acasă, să fie vindecată sluga ta!”**, n-am fi știut cât e de mare credința lui²⁵. Lucrarea Mântuitorului atinge mai multe planuri deodată. El voia ca fapta să ajute mai multora: să vindece bolnavul, să arate credința cea mare a stăpânului său, să mustre necredința iudeilor și să dea glas profeției despre cei care așteaptă să intre în Împărăție și nu vor intra și despre cei ce nu așteaptă nicidecum și vor intra²⁶.

Deși pentru oricine ar auzi aceste cuvinte ale Mântuitorului, atitudinea ar trebui să fie una de bucurie, mulțumire și recunoștință, sutașul Îl oprește, oarecum, din drum pe Hristos, cu replica surprinzătoare ce constituie rugăciunea în sine a acestui text evanghelic: **„Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci numai zi cu cuvântul și se va vindeca sluga mea”** (*Matei* 8, 8).

De ce, oare, nu a acceptat sutașul venirea în casa lui, a lui Iisus, Care tocmai se pregătea să-i împlinească rugămintea? Pentru cunoscătorii legii iudaice, explicația ar fi simplă. Sutașul știa că unui iudeu nu-i era îngăduit să intre în casa unui păgân și el nu voia să-L pună pe Mântuitorul în situația de a fi acuzat de conaționalii Săi²⁷. Cunoaștem faptul că într-un caz asemănător, Apostolul Petru a fost acuzat de iudeo-creștin că a fost găzduit de sutașul Corneliu în Cezareea Palestinei: **„Ai intrat la oameni netăiați împrejur și ai mâncat cu ei”** (*Fapte* 11, 3).

²⁴ P. F. Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Evanghelia Slavei lui Hristos - predici la Duminicile de peste an*, Editura Basilica, București, 2016, p. 116.

²⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXVI, 1, *ed.cit.*, p. 328.

²⁶ Sf. Nicolae Velimirovici, *Predici*, trad. de Anca Sârbulescu, Editura Ileana, București, p. 355.

²⁷ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, *o.c.*, p. 109.

Dar să fie, oare, doar grija sutașului față de imaginea lui Iisus în fața fariseilor? Nicidecum! Observăm smerenia sa sinceră, umilința exemplară și exprimarea nimicniciei sale (deși avea un statut social suficient de înalt în societatea vremii sale) în fața puterii dumnezeiești a Mântuitorului. Iar această smerenie nu poate avea alt izvor decât credința.

Pentru sutaș, Iisus nu era un simplu taumaturg, căci o astfel de credință mai avuseseră și alți oameni vindecați de Hristos. Ceea ce dă contur neobișnuit credinței sale, este lecția de logică, cu o argumentare imbatabilă²⁸, pe care I-o dă Mântuitorului: **„Și eu sunt om sub stăpânirea altora și-i spun acestuia: Du-te și se duce; și celui alt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face.”** (Matei 8, 9). De aici rezultă că sutașul presimte că Iisus, ca și el, este „sub o stăpânire”. Și că, așa cum autoritatea sutașului derivă din cea a împăratului, tot așa autoritatea (stăpânirea) lui Iisus provine de la Dumnezeu²⁹.

Sutașul a simțit în Hristos cerul: foc din cer și luminează din cer. De ce să intre sub acoperișul său atâta foc când este de-ajuns doar o scânteie? De ce tot soarele când e destul o rază? Ajunge un cuvânt al Domnului, pentru că e mai tare ca focul și mai strălucitor ca raza soarelui: „Numai zi cu cuvântul!”³⁰.

Deci, credința sutașului era nemărginită. Atât de puternică încât, zice Evanghelistul Matei, **„Iisus S-a minunat”** (Matei 8, 10). Ce paradox! Dumnezeu se minunează de credința unui păgân în vremuri în care **„Israel nu-L mai cunoaște, poporul Său nu mai ia aminte la El!”** (cf. Isaia 1, 3).

Această credință unică Îl determină pe Mântuitorul să săvârșească o minune de la distanță: **„S-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela”** (Matei 8, 13), iar minunea este însoțită de o laudă adusă de Hristos acestui păgân: **„La nimeni în Israel n-am găsit atâta credință”** (Matei 8, 10).

De fapt, Iisus admiră la acest sutaș păgân o fericită îmbinare a smereniei cu sinceritatea, cu curăția cugetului și cu fermitatea credinței, trăsături care anticipează calitatea vieții în Hristos, a creștinilor de mai târziu³¹.

2. „Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon [...] Doamne, ajută-mă! [...] Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiurile care cad de la masa stăpânilor lor” (Matei 15, 21-28; cf. și Mc. 7, 24-30 - femeia canaaneancă).

²⁸ Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, o.c., p. 107.

²⁹ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, o.c., p. 110.

³⁰ Sf. Nicolae Velimirovici, o.c., p. 355-356.

³¹ Prot. Dr. Ioan Bude, *Temeiuri biblice cu privire la oficierea Sfintelor Taine și ierurgii bisericești*, vol. III - *Taina Pocăinței (Spovedania)*, Editurile Învierea și Eurobit, Timișoara, 2018, p. 37.

După un conflict avut la Ierusalim cu fariseii și cărturarii, evangheliștii Matei și Marcu ne înfățișează o dovadă de pocăință, o spovedanie publică, o veritabilă pildă de credință puternică, de smerenie adâncă și mai ales o rugăciune stăruitoare izvorâtă din inima zdrobită și frântă de durere a unei mame.

Mântuitorul Iisus Hristos ajunge în părțile Tirului și ale Sidonului, un tărâm străin, dintr-o țară numită Fenicia, care în acea vreme făcea parte din provincia romană a Siriei, pe teritoriul Libanului de astăzi. Dar ce căuta El aici, mai ales că, cu puțin timp înainte, le poruncise ucenicilor Săi: „**În calea păgânilor să nu mergeți ...**” (Matei 10, 5)? Aici locuiau canaanenii, pe care evreii îi considerau spurcați și îi disprețuiau datorită decăderii lor religioase și datorită păcatelor acestei populații, condamnate aspru de proorocii Domnului³². Din moment ce „**voia ca nimeni să nu știe**” (cf. Marcu 7, 24), înseamnă că nu a venit să propovăduiască. Deci, singura Sa ținută a fost această femeie, pe care a cautat-o din două motive: să-i aline suferința și să-i laude credința.

Femeia, auzind de prezența Lui acolo, vine în grabă și cade la picioarele Sale (cf. Marcu 7, 25), adresându-i cea dintâi rugăciune: „**Miluește-mă, Doamne, Fiul lui David!**” (Matei 15, 22). Ce mare taină! Domnul ieșise de la iudei, iar femeia ieșise din ținutul neamurilor. El a lăsat în urmă pe iudei, iar ea a lăsat în urmă idolatria și viața păcătoasă. Ceea ce pierduseră iudeii, a câștigat ea. Pe Cel de care ei se lepădaseră prin lege, ea l-a mărturisit prin credință³³.

Atitudinea Mântuitorului, însă, ne contrariază în această situație, căci mai întâi El o ignoră total, iar apoi o respinge pe motiv că nu face parte din oile pierdute ale casei lui Israel. „*Cât de neobișnuită și de ciudată e purtarea Domnului! Pe iudeii cei nerecunoscători îi miluește neconținut, pe cei care-L hulesc îi roagă, iar pe această femeie care aleargă la El, care se roagă de El și Îi cade la picioare, arătând atâta credință, o lasă fără vreun răspuns*”³⁴. Acest Iisus nu ne place! Ne descumpănește, ne contrariază, ne scandalizează! Cum e posibil ca Dumnezeu să treacă nepăsător pe lângă glasul stins de durere al unei mame? Cum să înțelegem, aici și acum, cuvintele Sale: „**Pe cel care vine la Mine, nu-l voi scoate afară?**” (Ioan 6, 37)³⁵.

Trebuie să înțelegem că în acest episod evanghelic, Dumnezeu o pune la încercare pe această mamă, dar la fel ca și în cazul rugăciunii „**Tatăl nostru**”, să sesizăm diferența dintre „a ispiti” (acțiunea diavolului) și „a pune la încercare” (acțiunea dumnezeiască). Evident că în niciun caz, Dumnezeu nu

³² Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, o.c., p. 212.

³³ Epifanie Latinul, *Interpretări la evanghelii*, 58.

³⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii la Matei, LII, 1, ed.cit., p. 600.

³⁵ Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, o.c., p. 189.

a fost, nu este și nu va fi nicicând pentru om o sursă de provocare la păcat, după cum niciodată nu poate fi învinuit vreun profesor, că pentru a acorda note și diplome elevilor săi, îi examinează mai întâi, verificându-le cunoștințele. Nimănui nu i se atribuie merite, fără să fie verificat mai întâi³⁶.

Femeia, parcă înțelegându-I intențiile, insistă mai tare, rugându-L: **„Doamne, ajută-mă!”** Acum, încercarea sa ajunge la apogeu, căci, Mântuitorul, parcă la fel de insensibil la suferința ei, îi dă o replică și mai tăioasă: **„Nu este bine să iei pâinea fiilor și să o arunci câinilor”** (Matei 15, 26). Oare cum am reacționa noi la auzul acestor cuvinte? Cu siguranță ne-am simți jigniți, ofensați, am zice că nu avem nevoie de un astfel de Dumnezeu și ne-am îndepărta de El. Dar, femeia nici nu se revoltă, nici nu se smintește, nici nu pleacă, nici nu cere explicații. Ci, Îi oferă Mântuitorului o replică de o înțelepciune extraordinară: **„Da, Doamne! (Așa este! Poate că sunt un câine!, n.n.) dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor”** (Matei 15, 27). Ce răspuns academic! Un răspuns surprinzător, minunat, nemaipomenit!

Tocmai aici voia să ajungă Hristos. El, ca Dumnezeu, cunoștea credința femeii și de aceea a supus-o acestui test, ca astfel să ne-o ofere ca exemplu de stăruință în rugăciune. Femeia obține cel mai înalt calificativ pentru acest examen. *„Ea nu a dat înapoi, a îndurat să fie socotită între câini, cerșind doar o fărâmitură din pâinea cea de viață dăătoare trimisă lui Israel de Dumnezeu. Pâinea este Hristos, iar fărâmiturile sunt până și cele mai mărunte milostiviri ale Sale. Câinii flămânzi, care nu au nici măcar atât, sunt mulțumiți să le primească”*³⁷.

„Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credința ta; fie ție după cum voiești! Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela” (Matei 15, 28). Mântuitorul a amânat-o, nu pentru că n-ar fi vrut să-i dea darul, ci pentru că s-a îngrijit de dinainte să descopere tuturor credința sa. Prin răsplata pe care i-o oferă, o cinstește, arătând-o ca un simbol al Bisericii dintre neamuri³⁸.

Astfel, ea devine unul dintre cei patru pământenii, care au fost apreciați, lăudați și oferiți ca exemplu de Însuși Fiul lui Dumnezeu. Aceștia sunt: 1) *Sfântul Ioan Botezătorul*: **„Nu s-a ridicat între cei născuți din femei unul mai mare decât Ioan Botezătorul”** (Matei 11, 11); 2) *Sutașul*, a cărui rugăciune am analizat-o mai înainte și despre care Domnul a zis, cu uimire: **„La nimeni în Israel n-am găsit atâta credință”** (Matei 8, 10); 3) *această femeie canaaneancă*: **„O, femeie, mare este credința ta”** (Matei 15, 28) și 4) *acea văduvă săracă* care a aruncat doi bănuți în cutia darurilor de la templu:

³⁶ Prot. Dr. Ioan Bude, o.c., p. 48.

³⁷ Sf. Nicolae Velimirovici, o.c., p. 478.

³⁸ Teodor de Mopsuestia, *Fragmentul 83*.

„Această văduvă săracă a aruncat în cutia darurilor mai mult decât toți ceilalți [...] din sărăcia ei, a aruncat tot ce avea, toată averea sa” (Marcu 12, 43-44).

Dintre aceștia observăm că doi nu erau iudei, ci erau străini de neam și de credința în Dumnezeu Cel adevărat, arătându-ne astfel universalitatea mântuirii. Încă din prologul Evangheliei sale, Sfântul Apostol Ioan mărturisește despre Hristos: **„Întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan 1, 11)**, iar Însuși Mântuitorul ne spune clar că **„vor veni mulți și de la răsărit și de la apus și vor sta la masă cu Avraam, Isaac și Iacov în Împărăția cerurilor” (Matei 8, 11).**

Deci, această universalitate a mântuirii va oferi unora mari „surprize”, căci mulți „câini” vor avea posibilitatea să devină „fii”, iar mulți își vor pierde demnitatea de „fii”, devenind „câini”.

3. „Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă !” (Marcu 10, 46-52; cf. și Matei 20, 29-34; Luca 18, 35-43 – Bartimeu orbul).

Un alt model este rugăciunea unui orb sărac, necăjit, care abia își ducea traiul, cerșind pe drum, la marginea cetății Ierihon. Evanghelistul Matei prezintă doi orbi, iar Marcu și Luca doar unul. Acesta fie pentru că cei din urmă l-au pomenit doar pe cel mai însemnat, fie că Luca îl prezintă pe unul dintre ei (la intrarea în Ierihon - cf. *Luca 18, 35*), iar Marcu pe celălalt (**„ieșind din Ierihon”** - cf. *Marcu 10, 46*)³⁹. Marcu precizează și numele orbului - Bartimeu - care este un patronimic, însemnând „fiul lui Timeu”. Dacă am privi etimologia, în limba ebraică „bar” înseamnă „fiul al”, iar „timaus” este similar cu grecescul „τιμή”, care înseamnă „cinste”⁴⁰, iar acestea ne sugerează o primă caracterizare a personajului nostru.

Pentru a înțelege sensurile orbirii, Sfântul Nicolae Velimirovici spunea că *„Dumnezeu i-a dat omului ochi, pentru ca, privind lumea aceasta, să vadă oglindindu-se în ea cealaltă lume. Dar întocmai ca un om care se uită la umbra unui pom, uitând de pomul însuși, tot așa mulți se uită doar la lumea cea după simțuri, orbi fiind cu totul pentru Dumnezeu și pentru lumea cerească”*⁴¹.

Cetatea Ierihonului se află într-o vale străbătută de râul Iordan, iar așezarea sa joasă simbolizează starea de cădere. Orbul însă iese din cetate, adică încetează să săvârșească păcate vădite cu trupul său și se așează pe calea pe care trecea Mântuitorul⁴². Deci, auzind de minunile pe care le făcea Iisus,

³⁹ Sf. Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Matei*, Editura Sophia, București, 2007, p. 327.

⁴⁰ Idem, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Marcu*, Editura Sophia, București, 2008, p. 141.

⁴¹ Sf. Nicolae Velimirovici, o.c., p. 586.

⁴² Sf. Ignatie Branciavinov, *Predici*, Editura Sophia, București, 2008, p. 307.

în sufletul lui se naște speranța vindecării, nădejdea izbăvirii și conștientizează că viața sa s-ar putea schimba, deși până acum nici nu mai îndrăznea să se gândească la un asemenea dar din partea lui Dumnezeu.

De aceea, când i se spune că Mesia este aproape, deși oamenii îl certau și chiar îl amenințau, el striga cu toată puterea, rugându-L din tot sufletul: **„Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!”**. Acesta este strigătul credinței. Este rugăciunea nădejzii. Ce cuvinte simple... Dar ce credință mare!

Ca și în multe alte cazuri, când îl aude, Mântuitorul îi pune o întrebare ciudată, inexplicabilă: **„Ce voiești să-ți fac?”** Oare nu știa Hristos, în atotștiința Sa divină ce suferință are Bartimeu? Ba da! Dar nu a întrebat pentru că nu știa, ci pentru ca omul suferind să își exprime limpede, prin rugăciune, simțirea inimii și dorința sinceră a tămăduirii: **„Învățătorule, să văd iarăși!”**

Fără îndoială că Domnul Hristos a apreciat enorm credința lui Bartimeu, iar răspunsul nu a întârziat să apară: **„Vezi (Ți-ai recăpătat vederea, n.n.)! Credința ta te-a mântuit”**. Deci, credința sa i-a oferit un dar dublu și extrem de prețios. Mai întâi, darul vederii, căci cuvântul Mântuitorului a fost Lumină pentru cel ce era orb, pentru că a fost cuvântul Celui care este Lumina cea adevărată⁴³. Dar orbul nu a primit doar vederea, ci și mântuirea, căci Dumnezeu nu ne oferă niciodată doar ceea ce cerem, ci cu mult mai mult, întrucât darurile Lui sunt desăvârșite.

Mai mult decât atât, să ne gândim, pe cine a văzut Bartimeu pentru prima dată în fața ochilor, după ce și-a recăpătat vederea? Pe Însuși Hristos! Cât de fericiți au putut să fie ochii lui?! Căci el nu a văzut numai lumina zilei, ci pe Cel ce este Izvorul luminii și însăși Lumina lumii! Cât de puternic s-a imprimat chipul lui Iisus pe retina acestor ochi creați din nou prin puterea credinței în Hristos!⁴⁴

Iar, ca să conștientizăm câtă putere are rugăciunea credinței, să privim cum aceasta l-a transfigurat pe Bartimeu. Dintr-un orb sărac a devenit un om sănătos, integru, care își începe o viață nouă, iar dintr-un cerșetor ce stătea la mila altora a devenit un misionar și un mărturisitor al lui Dumnezeu între semenii săi, căci **„urma lui Iisus pe cale”**.

4. **„Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta”** (Luca 23, 42 - tâlharul „cel bun”).

Aceasta este rugăciunea, pe cât de scurtă, pe atât de cuprinzătoare a tâlharului aflat pe crucea din dreapta Mântuitorului. Acest om și-a petrecut întreaga viață în păcate, încălcând peste măsură poruncile, prin cele mai josnice și urâte fapte înaintea lui Dumnezeu. Acum, însă, în al doisprezecelea ceas, Dumnezeu îi oferă o șansă unică, aceea de a-și petrece ultimele clipe, în

⁴³ Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentarii la Luca*, Omilia 126.

⁴⁴ Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, o.c., p. 328.

agonie, pironit pe cruce, dar lângă Izvorul vieții și Mântuitorul lumii, Iisus Hristos. De el depinde dacă își va sfârși viața cum a trăit-o, împotrivindu-se iubirii dumnezeiești, sau dacă va conștientiza faptele de rușine și se va grăbi ca măcar să le mărturisească, cerând milă de la Fiul lui Dumnezeu, înainte de a-și da ultima suflare în această viață.

Pe Golgota, Hristos a fost așezat între doi tâlhari, ca astfel să se împlinească profeția lui Isaia: **„cu răufăcătorii a fost numărat”** (Isaia 53, 12). Deși viața celor doi tâlhari e aproape identică, una mai de rușine ca cealaltă, în ceasul morții, din dialogurile de pe cruce remarcăm două atitudini total diferite, contrare chiar. Mai întâi avem nepocăința sau împietrirea în răutate a unuia dintre ei (cel din stânga): **„Nu ești Tu Hristosul? Mântuiește-Te pe Tine Însuși și pe noi!”** (Luca 23, 39). La polul opus, avem o spovedanie (mărturisire) publică, o recunoaștere cu sinceritate și smerenie a propriei vinovății, precum și proclamarea cu compasiune a nevinovăției lui Iisus (este singurul „apărător” al Domnului în toată istoria Pătimirilor Sale)⁴⁵: **„Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osândă? Și noi, pe drept, căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre; Acesta însă n-a făcut niciun rău”** (Luca 23, 40-41). Observăm, deci, cât de vizibile sunt aici vorbele viitoare ale Apostolului Pavel: **„Crucea pentru cei ce pier este nebunie; iar pentru cei ce se mântuiesc este puterea lui Dumnezeu”** (I Corinteni 1, 18).

Dar acest tâlhar n-a îndrăznit să se roage și să ceară nimic până când nu s-a curățit pe el însuși, prin mărturisire, de murdăria păcatelor⁴⁶. Abia atunci a rostit atât de sincer: **„Pomeneste-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta”** (Luca 23, 42). Este rugăciunea pocăinței vieții lui. Aceste cuvinte grăite în clipele de sinceră părere de rău au o putere extraordinară. Au anihilat și au biruit toată viața sa potrivnică lui Dumnezeu.

Tâlharul L-a mărturisit pe Hristos; L-a mărturisit în fața mulțimii fără număr care Îl batjocorea. L-a mărturisit atunci când nimeni nu se încumeta să o facă și când puținii ucenici și ucenițe, care I-au rămas fideli, își mărturiseau iubirea pentru El doar prin lacrimi amare⁴⁷.

Pentru aceasta Dumnezeu i-a oferit cununa răsplătirii și, paradoxal, deschide porțile raiului cu acest tâlhar pocăit, spunându-i cu atâta seninătate: **„Astăzi vei fi cu mine în rai”** (Luca 23, 43). Privind promptitudinea mântuirii, ca promisiune făcută de Iisus celor ce I se mărturisesc, adverbul

⁴⁵ Prot. Dr. Ioan Bude, o.c., p. 91.

⁴⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a II-a la Cruce și la tâlhar*, P.G. 49, 407-417, în vol. P.S.B. 14 (serie nouă) - „Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți”, Editura Basilica, București, 2015, p. 134.

⁴⁷ Sf. Ioan Maximovici, *Cuvinte pentru viața sufletului. Predici și îndrumări duhovnicești*, Editura Sophia, București, 2016.

„astăzi” (cu sensul de „acum”; „imediat”) reprezintă ziua veacului mesianic al mântuirii tuturor⁴⁸.

Făcând o analogie, Sfântul Teofilact spune despre acest tâlhar „*Precum un împărat biruitor, întorcându-se de la izbândă, pe cele mai bune din lucrurile de pradă le aduce cu sine, așa și Domnul, pe cel mai bun vas al diavolului (pe tâlhar, n.n.) prădându-l, împreună cu Sine îl aduce, întorcându-se la patria cea dintâi a omului - la Rai*”⁴⁹. Să nu socotim că a disprețuit Raiul sau l-a necinstit prin primirea tâlharului, ci din contră - zice Sfântul Ioan Hrisostomul - „*asa cum pe un medic îl admirăm mai mult atunci când îl vedem că vindecă și face sănătoși oameni cu boli incurabile, tot așa să-L admirăm și pe Hristos când Îl vedem că tămăduiește răni netămăduite și face sănătoși pe vameși, desfrânați și tâlhari, încât îi arată vrednici de ceruri*”⁵⁰.

Și, în fine, să ne gândim ce paradox ne mai pune în față Hristos pentru a conștientiza foloasele rugăciunii smerite și ale pocăinței sincere, care ne pot urca într-o clipă, dar și a căror lipsă ne poate nimici într-o clipă. Iuda Iscarioteanul, care L-a urmat pe Hristos în toată activitatea Sa publică, ascultându-L și mărturisindu-L, într-o clipă, stăpânit de mândrie și dorința de avere, a răsturnat tot ce a clădit în viața lui de apostol, pierzând raiul. Tâlharul „cel bun”, care a făcut cele plăcute diavolului toată viața sa, pătruns de un imbold al smereniei și pocăinței, se „spovedește” și se roagă cum a știut el, anulează toată fărâdelegile și vindecă păcatele, câștigând Împărăția cerurilor.

Câteva concluzii

În acest studiu, prin exemplul personal al Domnului Hristos, ca Arhetip al rugăciunii adevărate, dar și prin această serie de personaje biblice, care deși nu-L cunoșteau pe Dumnezeu, se roagă într-un mod demn de urmat de fiecare dintre noi, am vrut să înțelegem că Hristos ne așteaptă pe toți, și bogați și săraci, și nobili și oameni simpli, și puternici și slabi, și sănătoși și bolnavi, și drepti și păcătoși, să vorbim cu El ca și cu un Părinte, căci aceasta este, de fapt, rugăciunea și să nu ne sfiim să îi cerem cele necesare trupului și sufletului nostru și, în mod sigur, nu ne va lăsa niciodată fără răspuns.

Rugăciunea este hrana vieții veșnice. Fără ea, sufletul se ofilește, slăbește și moare. Prin ea, sufletul cunoaște calea luminii cerești, se sfințește și se îndumnezeiește. Ea este stâncă de întărire în Dumnezeu și ne mântuiește. Ea scapă sufletul și trupul de moarte. Ea ne dă viață și fericire veșnică.

⁴⁸ Prot. Dr. Ioan Bude, o.c., p. 92.

⁴⁹ Sf. Teofilact al Bulgariei, *Tâlcuirea Sfintei Evanghelii de la Luca*, ed.cit., p. 331.

⁵⁰ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia I la Cruce și la tâlhar*, II, P.G. 49, 399-408, în vol. *P.S.B.14* (serie nouă), ed.cit., p. 116.

Rugăciunea stăruitoare este scara pe care urcăm la cer și harul divin coboară din cer peste noi. Ea este cheia care încuie și descuie Împărăția cerurilor⁵¹.

Toate modele de rugăciune pe care le-am analizat ne demonstrează că Mântuitorul nostru nu ține seama de neam, de etnie, de statut social, ci ține seama de suferința fiecăruia și de credința cu care se apropie de El. Vedem cât de simple și de săracăcioase par cuvintele cu care acești oameni I se adresează. De aici, trebuie să înțelegem că Dumnezeu nu răspunde după volumul rugăciunilor, după numărul cuvintelor, după forma lor sau după frumusețea lor, ci El răspunde oricărei rugăciuni sincere, al cărei izvor este o inimă înfrântă și smerită.

Deci, Dumnezeu nu urmărește aparența, ci esența. Dumnezeu nu răspunde cuvintelor, ci răspunde credinței. Dumnezeu nu Se uită pe buzele omului, ci privește în adâncul sufletului lui. De aceea, să îndrăznim să ne rugăm! Și să nu ezităm niciodată să ne apropiem cu frică de Dumnezeu, cu credință puternică și cu dragoste adevărată de Izvorul tuturor darurilor, căci Mântuitorul nu a îndepărtat pe nimeni de la El, ci din contră ne așteaptă pe fiecare dintre noi, cu brațele Sale părintești larg deschise, să răspundem afirmativ la invitația Sa care răsună de-a lungul activității Sale pentru toți cei care au urechi de auzit: **„Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi”** (Matei 11, 28).

⁵¹ Prot. Dr. Simion Radu, *Rugăciunea. Duminica XVIII-a după Rusalii*, în *Revista Mitropolia Banatului*, Anul XVI, Nr. 10-12/1996, p. 645.

PELERINA EGERIA, ÎNSEMĂRILE JURNALULUI DE CĂLĂTORIE ȘI IMPORTANȚA LUI PENTRU STUDIUL BIBLIC

SEBASTIAN CIURUȘNIUC

Argument

Reformele Împăratului Constantin au dus la o perioadă de pace pentru Biserica Creștină din Imperiul Roman. Martiriul, care fusese considerat de creștini drept forma supremă de identificare cu Hristos, nu mai constituia scopul ultim ce putea fi atins. Oamenii evlavioși au căutat noi mijloace de exprimare pentru devotamentul lor creștin. Datorită unei convergențe de factori, a apărut tipul de pelerinaj care să satisfacă această nevoie. Noțiunea generală în erudiție este că privirea pelerinului din secolul al IV-lea se îndrepta către „trecutul biblic” și asupra locurilor de referință.

Drumul de la Constantinopol la Roma este foarte circulat în această perioadă, generând o atracție din ce în ce mai puternică pentru vizitarea Locurilor Sfinte. La sfârșitul secolului IV, aceste locuri erau deja înscrise într-un spațiu clar definit, cu puncte de interes bine identificate, cu garnizoane militare care asigurau paza pelerinilor, de-asemena erau prevăzute stații care să asigure hrana.

Itinerarul Egeriei este o sursă extrem de importantă pentru diverse discipline: filologie, arheologie, geografie, studii biblice, monahism, istorie. O sursă care din păcate este destul de puțin abordată în țara noastră, dar care dincolo de granițele țării se bucură de cele mai elogioase aprecieri din partea savanților istorici, patrologi și arheologi, în a căror lume lume restrânsă i-a fost dat să fie citit și unde a prezentat interes.

După șaptesprezece secole, acest jurnal este atât de prezent, încât este pe cale să devină un adevărat model al pelerinajului, ca mod de trăire a credinței și de căutare a mântuirii. Nu este niciodată nepotrivit să ne însușim asemenea experiențe să ne identificăm cu modul de viață a primilor creștini, cu trăirile și atitudinea lor față de Dumnezeu.

Importanța însemnărilor de călătorie a Egeriei

Prin actul semnificativ al Edictului de la Milano din anul 313, sub conducerea Împăratului Constantin cel Mare, a fost acordată libertatea religioasă creștinismului, marcând astfel un moment crucial în evoluția Bisericii. Această perioadă a fost caracterizată de schimbări semnificative, incluzând perioade de decăderi dar și de creștere a vieții spirituale. Sfânta

Elena, mama împăratului Constantin, a jucat un rol esențial prin cercetările arheologice care au dus la descoperirea vestigiilor sfinte, precum fragmente din Sfânta Cruce, grota în care s-a născut Mântuitorul la Betleem și Sfântul Mormânt din Ierusalim. Prin aceste descoperiri, Sfânta Elena poate fi considerată drept un pelerin precursor, deschizând astfel calea către conturarea topografiei Țării Sfinte.

Pelerinii și clerici au folosit istoria Vechiului și Noului Testament pentru a reconstrui pământul ca fiind creștin din punct de vedere topografic, explorând cunoștințele despre geografia fizică și istorică a pământului și mijlocind retoric viziunea lor asupra lumii prin textele și clădirile lor. Primii pelerinii găsiseră Palestina aproape nemarcată de niciun semn fizic creștin și neînscrisă în istoria creștină. Pe lângă revendicarea instituțională a pământului, pelerinii creștini și-au legat multe locuri sfinte prin drumurile și potecile pe care le-au parcurs.¹ În călătoriile lor către, dinspre și între locurile sfinte au folosit sistemele de drumuri existente, validându-le ca drumuri de pelerinaj. Căile dintre mănăstiri și chiliile lor învecinate au devenit, de asemenea, parte a unei hărți filigranate desenată pe pământ.

La sfârșitul secolului IV, ajunge pe muntele Sinai una dintre celebrele figuri ale antichității creștine și anume pelerina Egeria.² De-a lungul călătoriei sale, ea explică că a fost ghidată de călugări, preoți și episcopi care au subliniat locuri importante și au dat sfaturi despre locuri de interes și rute sigure, au făcut rugăciuni și au dat binecuvântări,³ arătând clar faptul că intenția ei a fost de a localiza textele Sfintei Scripturi pe geografia Egiptului și Palestinei. Pe parcursul călătoriei au căutat oameni sfinți care să poată „*arăta toate locurile despre care este scris în Biblie*”.⁴ În timp ce călugării și clerul par să fi fost foarte activi în construirea experienței de pelerinaj a locurilor sfinte, pelerinii precum Egeria, au călătorit în mod clar cu texte biblice la

¹ John Binns, *Ascetics and Ambassadors of Christ: the Monasteries of Palestine, 314-631* (Oxford: Clarendon, 1994).

² Numele pelerinei, care nu este cunoscut direct din textul manuscris al *Itinerariului*, deoarece începutul și sfârșitul textului s-au pierdut, ni s-a transmis în mai multe variante - Echeria, Etheria, Heteria, Aetheria, Eiheria și Eucheria. Ediții ale jurnalului de călătorie: *Égérie. Journal de voyage (Itinéraire)*, editat și tradus de P. Marval / M.C. Díaz y Díaz, (SCH 296), Paris, 1982. Egeria, *Itinerarium. Reisebericht*, lateinisch-deutsch, übersetzt und eingeleitet von Georg Röwekamp, Herder, Freiburg-Basel-Wien-Barcelona-Rom-New York, 1995 (FC - 20). Introducere – p. 1-115, Textul Itinerariului – p. 117-307. O analiză a însemnărilor de călătorie ale Egeriei și traducerea jurnalului său în limba română la pr. Marin Braniște, „*Însemnările de călătorie ale pelerinei Egeria sec. 4*”, teză de doctorat, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 4-6, 1982, p. 225-381.

³ Sivan, “Pilgrimage, Monasticism”, subliniază munca călugărilor locali în alocarea specificului geografic evenimentelor biblice.

⁴ *It.Eg.* 2,3 p. 23. Egeria revine frecvent asupra acestei informații, esențială pentru tipul de călătorie în care era angajată: un pelerinaj al cărui itinerariu urma relatarea biblică: *singula loca quae scriptae sunt*.

îndemână sau memorate, gata să localizeze conținutul pe peisaj și să rupă limitele temporale dintre trecutul scriptural și prezentul lor.⁵ Astfel, este semnificativ de reținut faptul că Egeria a expus verbal experiențele ei fizice și spirituale pentru cititori.

Relatarea pelerinajului Egeriei prin Palestina, Egipt și Asia Mică dezvăluie atât înțelegerea ei despre locurile sfinte ca dovadă pentru adevărurile biblice, cât și modalitățile în care ea a trasat aceste adevăruri atât textual, cât și peisagistic. Egeria a intenționat ca relatarea călătoriilor înfăptuite în jurul locurilor sfinte să ofere o hartă textuală, precum și un mijloc de a transmite vizual acest lucru „surorilor de acasă”.

După cum am amintit mai sus, „Egeria este unul dintre pelerinii care au căutat atât oameni sfinți, cât și locurile sfinte de la sfârșitul secolului al IV-lea”.⁶ Ca și în cazul vederii locurilor sfinte, a vedea oamenii sfinți devine deosebit de important. Anecdotele pelerinilor anteriori, completate ulterior cu relatări mai consolidate, cum ar fi *Istoria călugărilor din Egipt* (compuse de un călugăr din Ierusalim spre sfârșitul secolului al IV-lea) și *Istoria Lausiacă* a episcopului Palladius de Helenopolis (finalizată în jurul anului 420), au circulat povestiri despre călugări din locuri îndepărtate. Unii au fost motivați să plece în pelerinaj pentru a-i vedea pe sfinții călugări pentru ei înșiși, în timp ce alții - precum „surorile” Egeriei, probabil - au absorbit mai multe istorisiri la mâna a doua prin relatările celor plecați. Dacă scopul este de a înțelege totalitatea experiențelor pelerinilor așa cum sunt reprezentate prin relatările lor, ar trebui să considerăm acestea uneori incredibile ca pe niște ficțiuni semnificative prin care pelerinii au generat o imagine a monahilor, cu care publicul lor ar putea interacționa.⁷ Oameni ca Egeria au creat conexiuni pentru ei înșiși și pentru citirea lor între lumea Bibliei și lumea locuită de călugări.⁸ „Povestirea plină de viață a Egeriei despre călătorie - în împletirea ei dintre povestea antică și locul prezent; sfinții Moise și sfinții călugări; literalul și spiritualul - devine o narațiune a transformării, invitând cititorul să pătrundă în ea”.⁹

⁵ *It.Eg.* 5,12 și 7,2: „clerul și călugării ne-au arătat fiecare loc legat de Scripturi, așa cum am cerut întotdeauna.” a se vedea Maraval, “The Bible as Guide”, “Groh”, “The *Onomasticon* of Eusebius”, 23, a sugerat că Egeria poate avea o traducere în latină a *Onomasticonului*, deși nu sunt citate dovezi care să susțină acest lucru, în timp ce Jacobs, *Remains of the Jews*, 74, n. 70, menționează că Ieronim nu a tradus *Onomasticonul* în latină decât după 385.

⁶ Mai multe despre acest fenomen, a se vedea Georgia Frank, *The Memory of the Eyes: Pilgrims to Living Saints in Christian Late Antiquity* (Berkeley: University of California Press, 2000), p. 7.

⁷ Georgia Frank, *The Memory of the Eyes*, p. 5.

⁸ Georgia Frank, *The Memory of the Eyes*, pp. 29-34.

⁹ Anne McGowan and Paul F. Bradshaw, *The pilgrimage of Egeria: a new translation of the Itinerarium Egeriae with introduction and commentary*, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2018, p. 45.

Pentru Egeria, monahii nu numai că au mediat dorința pelerinului de a vedea locurile sfinte, „arătând” unde se află acestea, dar și călugării din Palestina și Egipt au devenit ei înșiși cei care erau căutați pentru a fi văzuți de pelerinii creștini. După cum a observat David Hunt, „monahii și faptele lor erau o prelungire a panoramei scripturale pe care [Egeria] o vedea în jurul ei: ea dorea să vadă, să discute cu ei și să învețe despre faptele lor, la fel de mult ca vizitarea locurilor din Scriptură”.¹⁰ Acești sfinți călugări ajută la transformarea istoriei scripturistice într-o realitate prezentă, vie, în locurile asociate cu întâmplările sfinte din trecut.

Deși Scripturile oferă puține descrieri topografice ale locurilor, totuși ele au constituit *vademecum* pentru pelerinii din secolul al IV-lea. Pelerinaje precum cel al Paulei¹¹ și Egeriei reconstituie spațial și confirmă realitatea evenimentelor biblice. Lucrările lui Eusebiu (*Onomasticon*) au dat specific geografic locurilor istorice ale credinței, iar cele ale Pelerinului din Bordeaux, Egeria, Paula și Ieronim au fost scrise deliberat ca hărți verbale permițând publicului lor să facă, în *duh*, călătoriile pe care le-au făcut scriitorii și să-și imagineze locurile sfinte la care fuseseră martori.

Jurnalul de călătorie al Egeriei nu este în niciun caz un tratat academic sau ceva pur teoretic, ci o scrisoare vie către acelea pe care le numește în mod constant *surori*. Relatarea ei ne lasă cu multe întrebări, scrisul ei reflectă însă o inimă deschisă pentru explorare și descoperire. Din relatările ei simțim parcă emoția ce o cuprindea cu fiecare loc nou pe care-l vede, deoarece uneori istorisirea se aseamănă cu un bilet scris în grabă chiar înainte de culcare, încercând să surprindă toată emoția unei zile în doar câteva rânduri. Aproape că putem vedea mâna Egeriei tremurând la lumina lumânării, în timp ce ea se străduiește să-și amintească fiecare loc și semnificația călătoriei fiecărei zile. „Ne-au arătat și nouă... ne-au arătat și nouă... ne-au arătat și nouă...”

Concluzii

Între Egeria și pelerinul modern există două diferențe izbitoare. Călătorul din zilele noastre vine în Răsărit pentru a vedea locuri și monumente, pe când Egeria este cel puțin la fel de interesată de biserica

¹⁰ Edward David Hunt, “The Itinerary of Egeria: Reliving the Bible in Fourth-Century Palestine”, în: *The Holy Land, Holy Lands, and Christian History*, ed. R. N. Swanson, *Studies in Church History* 36, pp. 34–54. Woodbridge: Boydell Press, 2000, p. 73.

¹¹ Paula s-a născut în jurul anului 347 într-o familie nobilă romană și, după moartea soțului ei, și-a dedicat viața religiei și carității. Ea a călătorit în Orientul Apropiat și a fondat mănăstiri la Betleem, unde a trăit în ascetism și rugăciune. Este cunoscută în istoria creștină ca o aristocrată romană și una dintre discipolele și colaboratoarele apropiate ale Fericitului Ieronim. Ea este remarcabilă pentru viața sa de devoțiune și pentru sprijinul acordat traducerii Bibliei în latină (Vulgata) de Fericitul Ieronim.

locală, de episcopi, de monahi și monahii care viețuiesc aici. La urma urmei, o mare parte din valoarea călătoriei se află în oamenii pe care îi întâlnim pe parcurs. Ea este deosebit de interesată de serviciile cu caracter liturgic și de momentele în care acestea se desfășoară.

Pelerinul modern petrece o parte din timp vizitând locuri care nu prezintă în totalitate un interes creștin. Egeria însă, ca cetățean roman într-o lume romană și în mare parte păgână, arată o indiferență aproape totală față de ceea ce nu este creștin în favoarea concentrării asupra mărturiilor credinței. Ea nu concepe o călătorie în locurile sfinte fără rugăciune, care reprezintă pentru ea o constantă în noțiunea de pelerinaj. Pe ea nu o mulțumește doar vizitarea unui loc sfânt, ci îndeplinirea cu grijă a întregului ritual meticulos pregătit: rugăciunea, pasajul potrivit din Sfânta Scriptură, apoi din nou rugăciune, lucruri care aveau o importanță deosebită. Egeria vrea să urmeze în cei ai lui Hristos. Ea vrea să re trăiască prin rugăciune istoria Mântuirii chiar în locul desfășurării ei.

Pelerina surprinde în lucrarea sa o împletire de o remarcabilă stabilitate între toate dimensiunile existenței creștine autentice: asceză, activitatea caritativă și de apostolat, devoțiunea față de sfinți și Locurile Sfinte, meditația și asimilarea zilnică a Cuvântului lui Dumnezeu, studiu și reflecție.

Nu în ultimul rând învățăm de la Egeria că moștenirea duhovnicească a Scripturilor este nedespărțită, Vechiul și Noul Testament, că monahismul este o realitate creativă care susține și inspiră și astăzi credința, că pelerinajul poate fi un mod de trăire și de manifestare a credinței și că înainte de toate, iubirea de Dumnezeu și de semenii este indispensabilă în drumul nostru spre mântuire.

Relatarea pelerinei Egeria este una dintre cele mai vechi de acest gen din lume, iar spiritul ei de explorare ne dă inspirație pentru a ne urmări propriile pelerinaje în locurile sfinte, căutând ceea ce este familiar și lăsându-ne inspirați de puterea spirituală a unui loc. Sursa documentară intitulată *Itinerarium Egeriae* constituie un caz excepțional în istoriografia pelerinajului. Niciun alt călător nu a primit atât de multă atenție academică în ultimii 140 de ani de când a fost descoperit.

Bibliografie

Surse primare

Ediții ale Sfintei Scripturi în limba română

- *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod (București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a Patriarhiei Române, 2019).

Itinerarium egeriae (Peregrinatio aetheriae) în limba română

- Braniște, Marin, „Însemnările de călătorie ale pelerinei Egeria sec. 4,” teză de doctorat, în: *Mitropolia Olteniei*, nr. 4-6, 1982.
- Egeria, *Pelerinaj în locurile sfinte*, tr. Cornelia Lucia Frișan (Cluj Napoca: Viața Creștină, 2006).

Surse generale

- Binns, John, *Ascetics and Ambassadors of Christ: the Monasteries of Palestine, 314–631* (Oxford: Clarendon, 1994).
- Frank, Georgia, *The Memory of the Eyes: Pilgrims to Living Saints in Christian Late Antiquity* (Berkeley: University of California Press, 2000).
- Hunt, Edward David, “The Itinerary of Egeria: Reliving the Bible in Fourth-Century Palestine”, în *The Holy Land, Holy Lands, and Christian History*, ed. R. N. Swanson (*Studies in Church History* 36; Woodbridge: Boydell Press, 2000): 34–54.
- Maraval, Pierre, *Égérie. Journal de voyage (Itinéraire)* (Sources chrétiennes 296; Paris: Cerf, 1982; reissued with additions and corrections, 1997, 2002).
- McGowan, Anne and Paul F. Bradshaw, *The pilgrimage of Egeria: a new translation of the Itinerarium Egeriae with introduction and commentary* (Collegeville, Minnesota: Liturgical Press, 2018).

IEROMONAHUL VARLAAM ALMĂJANU, ÎN SLUJBA LUI DUMNEZEU ȘI A OAMENILOR

ADRIAN-DANIEL ANIȚAȘ

Preliminarii

În cărțile Vechiului Testament, vedem cum de multe ori, Dumnezeu și-a ales oameni drepecți, neprihăniți, care căutau să împlinească voia Lui, pentru a binevesti poporului ales, ceea ce urma să se întâmple cu el. Pe lângă acest aspect, Dumnezeu căuta mereu să salveze prin intermediul omului ceea ce El a creat, fiindu-I milă de făptura căzută. Mai apoi, în Noul Testament, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, pentru a aduce la starea cea dintâi făptura cea căzută. În întreaga Sa activitate pământească, Mântuitorul a propovăduit Împărăția lui Dumnezeu, ca fiind o Împărăție vie, nepieritoare și veșnică, iar după Înălțarea Acestuia, Sfinții Apostoli, au primit poruncă să continue activitatea Mântuitorului prin cuvintele: „*mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului.*” (Matei 28, 19-20). La rândul lor, Sfinții Apostoli și-au ales oameni vrednici pentru propăvăduirea cuvântului lui Dumnezeu, atât prin trăirea lor personală, cât și prin zelul lor față de Cuvântul care dă viață. Prorocii Vechiului Testament, au profețit nașterea și lucrarea Mântuitorului în lume, iar Sfinții Apostoli, au propovăduit învățătura, pocăința și jertfelnicia Mântuitorului Hristos. Preoția creștină își are izvorul în Persoana Mântuitorului Hristos.

În cadrul Bisericii lui Hristos, preoții au o responsabilitate centrală în diseminarea cuvântului lui Dumnezeu, fiind constant prezenți în viața comunității de credincioși pe tot parcursul vieții acestora, de la naștere până la deces. Ei devin martorii principali ai etapelor esențiale ale vieții credincioșilor și îndeplinesc rolul de părinți spirituali în satele și parohiile noastre. Mântuirea atât a preoților, cât și a enoriașilor depinde în mod direct de modul în care aceștia își exercită misiunea apostolică, de cum conduc sfintele slujbe, în special Sfânta Liturghie, și de maniera în care transmit mesajul Evangheliei, reflectând totodată o viață exemplară în cadrul comunității ortodoxe¹.

În întreaga lor activitate, vestirea cuvântului lui Dumnezeu îndeplinește un rol esențial. Un preot adevărat trebuie să fie, de asemenea, un orator iscusit, conștient de faptul că o predică vie, plină de har și lumină, poate transforma

¹ Preot profesor Ene Braniște, *Vocație și responsabilitate în slujirea preotească*, Editura Basilica, București 2014, p. 50.

radical parohia și enoriașii. Pentru ca predica să aibă un impact profund asupra inimilor celor încredințați spre păstorie precum și să deprindă puterea Sfântului Duh de a transfigura sufletele și de a le aduce la pocăință, preotul este dator să deprindă anumite circumstanțe spirituale.

Cea mai importantă dintre aceste condiții este o viață morală exemplară, atât pentru preot, cât și pentru familia sa. Fără o viață de curăție și virtute, predica preotului nu va reuși să pătrundă inimile credincioșilor și nu va putea atrage suflete către Împărăția Cerurilor.

O altă condiție esențială pentru un preot și predicator bun este devotamentul pentru rugăciune. Preotul trebuie să fie o persoană profund ancorată în rugăciune, iubind Biserica, sfintele slujbe, Sfânta Liturghie și mai ales legătura neîntreruptă cu Dumnezeu. Rugăciunea preotului, unită cu cea a enoriașilor, întărește credința și iubirea pentru Dumnezeu și semenii, îi dăruiește preotului înțelepciune în gândire și predică, îi deschide inima pentru milostenie și îi oferă mult har în predică. Un preot devotat rugăciunii este cuprins de Duhul lui Dumnezeu în toate și este un vrednic propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu.

A treia îndatorire a unui preot devotat constă în aprofundarea Sfintei Scripturi, a scrierilor Sfinților Părinți, a învățăturii ortodoxe și a canoanelor Bisericii. Un păstor adevărat trebuie să fie, de asemenea, un teolog bine pregătit și un apărător al credinței ortodoxe în fața prozelitismului sectar. Fără o cunoaștere solidă a învățăturii ortodoxe, preotul nu poate îndeplini rolul de predicator sau de apologet².

Părintele Mitropolit Ioan Selejan afirma: „Rugăciunea este expresia multiplă a vieții omului, este vorbirea minții cu Dumnezeu, este urcușul minții spre Dumnezeu. Dacă Hristos este Pâinea vieții, rugăciunea este pâinea sufletului. Cât și cum cuantificăm noi rugăciunea către Dumnezeu?! Îl slăvim, Îi mulțumim și-I cerem lui Dumnezeu. Se pare că suntem tentați, în primul rând, să cerem, și mai puțin să-L slăvim și să-I mulțumim”³.

Aceste cuvinte caracterizează și persoana vrednicului de pomenire părinte ieromonah Varlaam Almăjanu, fost stareț al Mănăstirii „Sfântul Iosif cel Nou” de la Partoș, un om rugător, un bun predicator, un stareț iubitor, necăutător la fața omului și mai ales om în care nu se ascundea vicleșug. Iubirea lui se simțea de când intra în satul Partoș, acolo unde, după cum bine știm se află mormântul Sfântului Iosif cel Nou. Despre persoana părintelui, precum și despre faptele sale, vom vorbi în studiul de față.

² Preot Prof. Dumitru Călugăru, *Catehetica - Manual pentru Faculțăile de Teologie*-, Editura Renașterea, Cluj Napoca 2005, p. 153.

³ Mitropolitul Ioan Selejan, *Înviatul din Nazaret - convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan al Banatului*, Editura Sophia, București, 2017, p. 257.

Prin acest studiu, ne propunem să promovăm persoana părintelui Varlaam Almăjanu ca model exemplar de propovăduitor al Cuvântului lui Dumnezeu și ca teolog erudit, de asemenea să subliniem semnificația spirituală și culturală a mănăstirii Partoș. Împreună cu numeroasele lucrări din domeniul Misiologiei, acest demers aspiră să ofere fiecărui creștin, și în special fiecărui teolog, o motivație profundă pentru a imprima în conștiința lor necesitatea esențială a propovăduirii Evangheliei. În acest context, este important să ne reamintim cuvintele Sfântului Apostol Pavel adresate ucenicului său Timotei: „*Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare și învățătura. Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învățători după poftele lor, și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme. Tu fii treaz în toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin!*” (II Timotei 4, 2-5).

De asemenea, această inițiativă nu doar că aduce un omagiu unui venerabil slujitor al Bisericii, dar și îndeamnă la reflectarea asupra rolului crucial al propovăduirii Cuvântului în lume și în viața creștină contemporană. Asemenea Sfântului Apostol Pavel, chemăm fiecare teolog să își asume cu seriozitate și devotament responsabilitatea de a răspândi învățătura divină, fiind conștienți de provocările vremurilor moderne. Într-o epocă în care adevărul poate fi distorsionat și înlocuit cu basme, este vital să perseverăm în propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu, menținând trează conștiința și fermitatea în credință.

I. Câteva repere din viața părintelui Varlaam

„Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru toată lumea, care se roagă să-L facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturor, nu numai ale celor vii, dar și ale celor morți? Socot că nu-i de ajuns pentru o rugăciune atât de puternică nici îndrăznirea lui Moise și a lui Ilie la un loc. Ca și cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se apropie preotul de Dumnezeu, rugându-se și cerând atât în rugăciunile din casă, cât și în cele din biserică, să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările, să fie pace, un an îmbelșugat și izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult, în toate și de toți cei pentru care se roagă, pe cât se deosebește un bun conducător de supușii săi”⁴

Un astfel de preot a fost și părintele stareț Varlaam, un om al rugăciunii, care a insuflat acest duh în sufletele și în mințile tuturor celor care au avut ocazia să îl întâlnească pe răzorul acestei vieți. În apropierea graniței cu Serbia,

⁴ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tratatul despre preoție*, Cartea a VI-a, cap. 4; în volumul „*Despre preoție*”, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Basilica, București, 2015, pp. 137-138.

într-o zonă predominantă de câmpie, cu dealuri joase pe alocuri de 100-120 de metri se află localitatea Milcoveni, din circumscripția comunei Berliște, județul Caraș-Severin.⁵

În contrast cu altitudinile joase ale reliefului din această zonă este înălțimea impresionantă a inimilor oamenilor care își duceau traiul pe aceste meleaguri și care aveau permanent o strânsă legătură cu Dumnezeu, dar și adânc imprimate în conștiința lor, facerea de bine, respectul și iubirea între semenii. Acei oameni, în acele vremuri, puteau spune cu vrednicie că împlinesc cuvintele primului colind, cântat de cetele îngerești Mântuitorului în noaptea sfântă a Nașterii Sale în Betleem: „*Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoie*” (Matei 2, 9).

În aceste zone și între astfel de oameni a văzut lumina părintele Varlaam, într-o zi frumoasă de primăvară a anului 1978, în data de 5 mai, într-o familie întemeiată de doi oameni harnici și credincioși, Ioan și Maria Almăjanu, primind la botez numele Cristian.

Această familie era susținută pe pilonii unei credințe puternice în Dumnezeu, ai unei iubiri nemărginite față de Biserica lui Hristos și având o conduită morală ireproșabilă. Acestea i-au conferit un respect aparte în societate, chiar dacă vremurile erau destul de tulburi, datorate urmărilor celui de-al doilea război mondial și instaurării regimului comunist, care nu agrea deloc valorile spirituale din conștiința cetățenilor, așa cum se aflau ele adânc imprimate și în familia Almăjanu.

Privind formarea caracterului unui copil din pruncie, Sfântul Ioan Gură de Aur spune, în emblematicul său *Tratat despre creșterea copiilor*, că există o regulă de aur: „*exemplu este totul*”. Aceste cuvinte s-au împlinit și în familia Almăjanu, unde pruncul Cristian preia de mic, de la înaintașii săi, dragostea de muncă, iubirea față de Dumnezeu și respectul față de semenii săi. Așadar, de mic copil, i-a ajutat pe părinții săi, atât la treburile casnice, la îngrijirea gospodăriei, dar și la munca câmpului și creșterea animalelor, contribuind astfel la binele casei lor.

Școala primară și gimnazială a urmat-o în satul natal, între anii 1985-1992, fiind un elev silitor, mereu premiant, care și-a deprins dragostea de carte încă din primele clase. În paralel cu strădania de a se dedica studiului, tânărului Cristian i s-a aprins în suflet o scântie a dragostei pentru Dumnezeu, dar totodată Dumnezeu i-a adresat cea dintâi chemare a vieții sale.

Putem spune că aceasta a fost cea dintâi chemare pe care Dumnezeu i-a adresat-o încă din pruncie, având în vedere misiunea pe care avea să i-o încredințeze. Părintele Ceresc Își selectează, prin atotînțelepciunea Sa, oamenii cărora le încredințează cele mai alese meniri. Unul dintre cele mai sugestive exemple din Sfânta Scriptură, în acest sens, este cel al patriarhului Avraam, pe

⁵ https://ro.wikipedia.org/wiki/Milcoveni,_Cara%C8%99-Severin, accesat la 08.06.2024.

care Dumnezeu l-a chemat și l-a mandatat printr-un imperativ dumnezeiesc: „*Leși din pământ tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu. Și Eu voi ridica din tine un popor mare, te voi binecuvânta, voi mări numele tău și vei fi izvor de binecuvântare*” (Facerea 12, 1-2).

Păstrând proporțiile, o astfel de chemare i-a adresat Dumnezeu și părintelui de vrednică amintire Varlaam Almăjanu, căruia i-a aprins în suflet, încă din copilărie, două scânteii: cea a dragostei de Dumnezeu și de semenii, precum și cea a iubirii de carte.

Scânteia dragostei pentru Dumnezeu și pentru rugăciune, precum și aceea a dragostei de carte au făcut ca în anul 1992 să își îndeplinească visul de a urma cursurile Seminarului Teologic din Caransebeș.

Poate nu a fost tocmai o etapă ușoară din viața tânărului elev Cristian, căci a fost nevoit să stea departe familia sa și de satul natal de la vârsta de doar 14 ani, totuși dorința de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a-și clădi un viitor l-au încurajat și astfel și-a început drumul cunoașterii lui Dumnezeu într-unul dintre cele mai prestigioase seminarii teologice din țară. Aici, tinerii elevi seminariști începeau să deprindă profunzimile Teologiei, iar unii dintre ei deveneau preoți cu studii medii îndată după absolvirea acestuia, începând să propovăduiască Evanghelia lui Hristos în lume.

În timpul când a început studiile la Seminarul din Caransebeș, această instituție se afla sub purtarea de grijă a vrednicului de pomenire mitropolit-cărturar Nicolae Corneanu, care l-a remarcat din primii ani de studiu, care i-a devenit ca un părinte de-a lungul vieții. Din anul 1994, în urma reactivării Episcopiei Caransebeșului, seminarul a fost supravegheat îndeaproape de episcopul Emilian Bîrdaș.

Trebuie să mai amintim că în decursul studiilor la Seminarul Teologic din Caransebeș, și-a cunoscut marea sa dragoste - Sfânta Scriptură - care i-a devenit căpătâi de-a lungul vieții și pentru studiul căreia a fost mereu gata să lase totul la o parte, știind că Biblia este culmea tuturor științelor, reprezentând scrisoarea de dragoste a lui Dumnezeu pentru întreaga omenire.

În perioada 1995-1997, a deținut poziția de președinte al Societății de lectură „Ioan Popasu” din Caransebeș și a fost redactor al publicației academice pentru seminariști „Mărgăritarul credinței”⁶.

În toamna anului 1997, părintele Varlaam își continuă drumul în viață la Sibiu la Institutul Teologic de grad Universitar, una dintre cele două mari academii teologice din România, alături de Institutul Teologic din București. Studentul Cristian Almăjanu a studiat la acest institut între 1997-2001, pe când studiul Teologiei se făcea la un nivel înalt, aflat sub coordonarea unor dascăli emeriți.

⁶ <https://mitropolia-banatului.ro/parintele-varlaam-almajanu-s-a-nascut-in-vesnicie/>, accesat la 08.06.2024.

În decursul acestor ani, Părintele Varlaam s-a dedicat întru totul studiului, fiind zilnic în amfiteatrele institutului la cursuri și seminarii, iar în timpul liber în bibliotecă, arătând o mare iubire pentru carte, ceea ce i-a conferit și aprecierea dascălilor săi de prestigiu.

În vara anului 2001 a finalizat studiile universitare, susținând teza de licență intitulată: „*Premisele îndumnezeirii persoanei*”⁷.

În perioada 2001-2002, a urmat studii avansate la aceeași facultate, în secția de Teologie practică, specializarea Teologie liturgică, finalizându-le cu succes prin elaborarea disertației intitulate „*Cuvântul lui Dumnezeu în liturghiile bizantine și romane: Studiu comparativ*”. În același interval de timp, a participat la cursuri postuniversitare la Institutul Teologic Evanghelic din Sibiu, concentrându-se pe teologia protestantă, și a urmat un curs intensiv de limba germană la „Goethe Institut”⁸.

În perioada ulterioară, a urmat cursurile Școlii de limbă greacă modernă la Universitatea „Aristotel” din Thessaloniki, Grecia, și a fost student la Școala doctorală a aceleiași universități, secția Teologie liturgică, Artă creștină și Drept bisericesc, în perioada 2003-2006. Din 2005 până în 2006, a efectuat studii de specializare la Institutul Teologic pentru Bisericile Orientale din Regensburg, Germania, iar din anul 2017, a fost înscris ca doctorand la Facultatea de Istorie și Filosofie, din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.⁹

Între anii 2005-2006, a deținut funcția de secretar eparhial și coordonator al Departamentului pentru Tineret din cadrul Episcopiei Caransebeșului, unde a inițiat și a redactat publicația „Credo”, inclusiv suplimentul pentru copii „Îngerul păzitor”.

Între 2006 și 2008, a fost responsabil cu coordonarea Departamentului pentru Misiunea cu Tineretul din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului, unde a fondat și a redactat revista „Quo Vadis” dedicată tineretului din eparhie, organizând în paralel numeroase simpozioane naționale, conferințe, cursuri și excursii pentru tineret¹⁰.

Tot în anul 2006, Dumnezeu i-a adresat o nouă chemare, la care era dator să răspundă prezent. Și astfel a fost hirotonit mai întâi în date de 4 mai 2006 diacon, iar în 5 mai 2006, chiar de ziua lui de naștere, preot, prin punerea mâinilor Preasfințitului Lucian Mic, episcopul Caransebeșului, în catedrala istorică „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Caransebeș.

Doi ani mai târziu, a primit tunderea în monahism, avându-l ca naș de călugărie pe părintele exarh Simeon Stana, chiar în casa Sfântului Iosif cel Nou, așa cum numea el adesea mănăstirea Partoș, primind numele de

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem.

„Varlaam”, avându-l ca octoritor pe Sfântul Ierarh Varlaam, mitropolitul Moldovei, prăznuit la data de 30 august.

Părintele Varlaam a condus această sfântă mănăstire 12 ani, timp în care s-a dedicat întru totul rugăciunii, slujirii și întregii comunități. Pe lângă slujirea de stareț, acesta a organizat numeroase evenimente culturale, dar și duhovnicești care continuă să fie organizate și în prezent de ucenicii acestuia, precum și de părintele exarh Simeon Stana.

II. Activitatea părintelui Varlaam la mănăstirea Partoș

II. 1. Activități pastoral-misionare

a) Cursuri biblice și de spiritualitate

Misiunea păstorului de suflete este strâns legată de verbul „a sluji”, căci prin însuși rolul său, el este atât slujitor al lui Dumnezeu, cât și slujitor al turmei încredințate. Privind slujirea lui Dumnezeu, preotul „*prin calitatea sa, se dăruiește lui Dumnezeu, răspunzând la aceeași chemare a Lui, Care voiește ca, prin dăruirea Sa, să-l umple de darurile Sale*”¹¹. Referitor la rolul său de păstor al turmei, Sfântul Apostol Pavel spune: „*Orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni spre cele către Dumnezeu*” (Evrei 5,1)¹².

Astfel, preotul deține o responsabilitate deosebită în societate, fiind atât „vas ales” al lui Dumnezeu, cât și „păstor de suflete”, poziționat la intersecția dintre cele două lumi, ca un veritabil mediator între Împărăția Cerească și credincioși, între Dumnezeu și om.

Preoția creștină este definită prin două aspecte esențiale: teocentrismul și antropocentrismul, reflectând la lucrarea divino-umană ancorată deopotrivă în Dumnezeu, ca ideal suprem, și în umanitate, apropiată de omul contemporan. În chemarea primilor ucenici la misiunea apostolică (Matei 4,19: „*Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni*”, se disting cele două dimensiuni ale misiunii preoțești: prima parte subliniază aspectul divin, iar a doua parte, aspectul uman. Astfel, putem concluziona că, deși preoția este o lucrare divină, aceasta trebuie să fie practică și accesibilă omului contemporan¹³.

Părintele Varlaam s-a arătat întru totul „vas ales” al Domnului, deoarece el a reușit să adune întreaga comunitate și nu numai în jurul său și în jurul „casei Sfântului Iosif”. Psalmistul David, în psalmul 41, versetele 1-2 ne spune: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine,

¹¹ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura I.B.M.B.O.R., Vol. II, p.56.

¹² Prot.Dr.Ioan Bude, *Temeiuri biblice noutestamentare cu privire la oficierea Sfintelor Taine și ierurgii bisericești* - Vol. V - Hirotonia, Editura Învierea și Eurobit, Timișoara, 2019, p. 29.

¹³ Pr.Prof.Ion Buga, *Pastorală - calea preotului*, Editura Sf. Gheorghe-Vechi, București, 1999, p.92.

Dumnezeule. Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu”, de aici înțelegem, că părintele Varlaam le-a făcut cunoscută oamenilor „Apa Vieții”, adică pe Dumnezeu. Și cum a făcut acest lucru? Prin Cursuri biblice și de spiritualitate, care se desfășurau în fiecare săptămână, mai exact în fiecare zi de marți, de la ora 19.

Importanța acestei activități, desfășurată cu mult zel de părintele Varlaam, derivă în mod evident, din însemnătatea pe care o are cercetarea Bibliei în viața noastră.

Biblia sau Sfânta Scriptură este Cartea despre care Dumnezeu, prin gura Proorocului Moise, ne învață că nu este doar un text obișnuit, ci o Lege dumnezeiască a vieții: „... ea nu-i pentru voi doar o vorbă goală, ci e însuși izvorul vieții noastre și, prin Cuvântul acesta, vom trăi multă vreme...” (Deuteronom 32, 47). Acest adevăr este apoi confirmat de Însuși Fiul lui Dumnezeu întrupat, care le spune ucenicilor Săi: „Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață” (Ioan 6, 63).

Lumina lecturii ei duhovnicești te ridică deasupra lui „a ști” și „a înțelege”, plasându-te în văzduhul lui „a cunoaște”, acolo unde cuvintele redevin Cuvânt și eternitatea te îmbie la Viață¹⁴: *„Iar viața veșnică aceasta este: Să Te cunoască (oamenii, n.n.) pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos, pe Care Tu L-ai trimis” (Ioan 17, 3).*

Când a inițiat cursul de Studiu Biblic, ceea ce l-a motivat pe părintele Varlaam a fost observarea lipsei unui accent pronunțat pentru cercetarea Sfintei Scripturi în Biserică și inclusiv în Seminariile și Facultățile de Teologie. Această problemă a fost sesizată și de un mare teolog biblist al zilelor noastre, Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Coman de la Catedra de Noul Testament a Facultății de Teologie Ortodoxă din București, care, într-o culegere de eseuri pe teme biblice, adresează o firească întrebare retorică: *„De ce, oare, studiile biblice sunt marginalizate, iar interesul pentru lectura și cercetarea Bibliei este atât de scăzut în școlile noastre teologice și nu numai...? Programele analitice, atât în cadrul seminarului, cât și al facultății sunt foarte zgârcite cu studiile biblice. Timpul acordat abia permite atingerea nivelului unei introduceri generale și sumare în studiul cărților biblice. Nenorocirea cea mare nu ar fi puținul care se învață, ci mentalitatea care se creează și se cultivă, că aceste generalități ar fi cam tot ce se poate ști despre cărțile biblice... Cauza acestei situații privitoare la locul Bibliei și al Studiilor biblice în Teologia ortodoxă*

¹⁴ Prot. Dr. Ioan Bude, *Biblia de la București (1688), o anticipare spirituală (cu 330 de ani) a centenarului Marii Uniri de la 1 decembrie 1918*. „Știința” citirii cu folos a Bibliei, astăzi, articol publicat în *Revista Altarul Banatului*, anul XXIX (LXVIII), serie nouă, nr. 1-3 (ianuarie-martie)/2018, p. 137.

românească, o constituie lipsa unei înțelegeri proprii a Bibliei ... lipsa unei *Ermeneutici biblice ortodoxe*”¹⁵.

Încheind, însă, într-o notă optimistă, considerăm că cea mai expresivă concluzie, care ar trebui să reprezinte, pentru sufletul fiecărui creștin, un imbold de a intensifica studiul biblic, este o memorabilă perspectivă propusă de Mitropolitul cărturar Bartolomeu-Valeriu Anania, cu privire la cercetarea scripturistică. Aceasta, în prologul Bibliei pe care a redactat-o, a adnotat-o și a tipărit-o, sugerează faptul că din orice motiv și cu orice scop am deschide Scriptura, vom găsi exact ceea ce căutăm: „*Dacă vei deschide Cartea din simplă curiozitate, spre a-ți împlini nevoia de a ști și dacă ai străbătut-o ca pe un simplu act de cultură, fii sigur că nu o vei uita. [...] Dacă pentru nevoia de a înțelege, o vei cerceta a doua și a treia oară, mai cu de-amănuntul [...] atunci cugetul tău va fi în stare să pipăie înțelesurile din spatele cuvintelor și să pătrundă în luminișurile alegorice ale întâmplărilor. [...] Dar dacă pentru nevoia de a cunoaște, te vei deprinde să o citești nu atât pe dinafară, cât mai ales pe dinăuntru, [...] atunci îți va descoperi că, de vreme ce toate cărțile acestei Cărți au fost scrise de dragul unui singur personaj – Iisus Hristos, și de vreme ce Iisus Hristos a venit în lume de dragul unei singure făpturi – omul, înseamnă că toată Cartea se îndreaptă spre o singură ființă, care ești tu, cititorule! Dacă ai fi ocolit-o, ai fi fost să treci pe alături de propria ta viață, iar dacă ți-ai asumat-o, a fost spre a te descoperi pe tine, ție însuși*”¹⁶.

b) Școala de duminică - desășurată în fiecare duminică cu adulții

Sfântul Grigore de Nazianz ne arată care este misiunea pe care o are păstorul de suflete „preotul are îndatorirea de a menține aprinsă candela credinței și a spiritualității creștine între enoriașii săi. *Preoția urmărește să întraripeze sufletul, să-l smulgă din lume, să-l dea lui Dumnezeu. Preoția urmărește să facă să locuiască prin Duhul Sfânt, Hristos în inimile oamenilor*”¹⁷. Privind aceste cuvinte am putea pune în analogie lucrarea harică a preoției cu efectele rugăciunii, prim ambele Dumnezeu coboară de pe Tronul Sfintei Treimi, plecând urechea la nevrednicia glasului nostru pentru ca să înalțe și să întraripeze sufletele noastre precum tămâia se înalță de pe cărbunele aprins spre înaltul cerului¹⁸.

Misiunea preotului este de a-l căuta pe om, așa cum spune și Sfântul Apostol Pavel: „*Mă voi cheltui pentru sufletele voastre*” (II Corinteni 12,15)

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, *Biblia în Biserică - eseuri pe teme biblice*, Editura Bizantină, București, 1997, pp. 6-8.

¹⁶ *Biblia sau Sfânta Scriptură - versiune diortosită după Septuaginta*, redactată adnotată și tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania, ed. cit., pp. 7-8.

¹⁷ Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre Preoție*, Editura Sophia, București, 2004, p. 227.

¹⁸ Adrian-Daniel Anițaș, „*Rugăciunea pentru sine și pentru comunitate în viața păstorului de sufete*, articol publicat în revista *Altarul Banatului*”, ianuarie-martie 2022, p. 139.

și tot așa cum Mântuitorul caută oaia cea rătăcită sau dragma cea pierdută. Având aceste două exemple, oricărui preot i se adaugă doar porunca Mântuitorului: „*Mergi și fă și tu asemenea!*” (Luca 10,37)¹⁹.

Aceste cuvinte l-au caracterizat întru totul pe părintele Varlaam, deoarece el a încercat să-i facă pe toți să înțeleagă „Cine este Dumnezeu”, „Ce este Dumnezeu” și mai ales să arate iubirea nemărginită a lui Dumnezeu, pe care după cum spunea părintele „E important să-L înțelegem pe Dumnezeu așa cum este”²⁰.

Școala de duminică, a luat ființă din dorința și inițiativa părintelui Varlaam, de a-i apropia și mai mult pe oameni de Dumnezeu, dar mai ales pentru a-i ajuta să înțeleagă atât Vechiul Testament cât și Noul Testament. Școala de duminică se desfășura în fiecare duminică după Sfânta Liturghie.

c) „Lângă inima lui Iisus” - ora de religie desfășurată spătmânal cu copiii

Pe lângă școala de duminică, care era dedicată adulților, părintele Varlaam s-a străduit întru totul să-i facă și pe cei mai mici, atât cât se poate, să-L iubească pe Dumnezeu, apropiindu-i prin ora de religie dedicată acestora. Ora de religie se desfășura îndată după masa de prânz, pe care mănăstirea o oferea celor prezenți și căuta să dezbată teme care erau mai ușor de înțeles pentru cei mici.

Părintele Vaarlaam acorda o mare importanță copiilor de vârste fragede, deoarece știa că educația religioasă va contribui mult în viitorul acestora și mai ales că cei mici sunt următori și viitori propovăduitori ai Cuvântului. Îmi amintesc de pildă, că printre ultimele noastre întâlniri, el m-a văzut tare dezamăgit și mi-a spus: „, voi sunteți viitorul! Să nu renunți la nimic din ce ți-ai propus, mergi mai departe indiferent de obstacole. Roagă-te Sfântului și el te va ajuta”. Sunt sigur că aceste cuvinte nu au venit întâmplător... Părintele căuta mereu să-i încurajeze, arătându-le copiilor, prin felul lui de a fi, iubirea lui Dumnezeu. El însuși era un model de urmat, un om care știa să arate iubirea lui Dumnezeu.

Despre importanța educării copiilor, în duhul Scripturii, părintele afirma: „este foarte important exemplul nostru pe care îl oferim copiilor, noi trebuie să trăim în duhul iubirii lui Hristos și al Scripturii. Părinții sunt primele icoane ale copiilor, după ele se modelează, dacă aceste icoane lipsesc, copiii cresc și se formează în absența lui Dumnezeu”²¹.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Ieromonah Varlaam Almăjanu, *Iubirea care ne zidește vol. I*, editura Eurostampa, Timișoara, 2021, p. 19.

²¹ Ieromonah Varlaam Almăjanu, *op. cit.* p.58.

II. 2. Activități culturale

a) Dialogurile de la Partoș

Anual, au avut loc întâlniri de catehizare, coordonate de părintele Varlaam, întâlniri în cadrul cărora cei prezenți, discutau pe marginea unor teme biblice, de credință sau de viață creștină, propuse de fiecare dintre ei, vizionau filme cu tematică religioasă sau culturală, iar, periodic, au avut loc și alte tipuri de activități, cum ar fi: cercuri de pictură, ateliere de creație artistică sau acțiuni pastorale, misionare și culturale din parohie, activități recreative, schimburi de experiență, excursii sau pelerinaje.

b) Festivalul „Zilele Artei Sacre”

Festivalul „Zilele Artei Sacre” de la Partoș este un eveniment cultural remarcabil care are loc anual în satul Partoș. Acest festival celebrează arta sacră printr-o diversitate de manifestări artistice, incluzând muzică, pictură, literatură și alte forme de artă. Festivalul își propune să promoveze atât patrimoniul spiritual, cât și cel cultural, oferind un spațiu de întâlnire pentru artiști și iubitori ai artei sacre.

Prin acest festival, desfășurat anual, Părintele Varlaam a încercat să promoveze și conservarea artei sacre, atât în formele sale tradiționale, cât și în expresiile moderne. Festivalul contribuie la educația spirituală și culturală a participanților. De asemenea, evenimentul a căutat și caută în continuare, să întărească legăturile dintre membrii comunității.

Muzica sacră ocupă un loc central în cadrul festivalului. Concertele includ: participarea corurilor bisericești locale, precum și interpretări ale unor piese clasice și contemporane de muzică sacră. Festivalul mai include și cercuri de pictură, conferințe și prelegeri, ateliere de creații, precum și slujbe religioase.

Prin toate aceste evenimente, părintele Varlaam, a căutat să continue conceptul părintelui Bria: „Liturghia de după liturghie”, totul desfășurându-se în jurul Euharistiei.

Conchizând cele spuse mai sus, festivalul „Zilele Artei Sacre” de la Partoș reprezintă un important eveniment cultural și spiritual, care aduce împreună tradiția și modernitatea în cadrul artei sacre. Prin diversitatea activităților sale, festivalul contribuie la promovarea patrimoniului cultural și spiritual, întărirea coeziunii comunitare și educația tinerelor generații.

II. 3. Activități social-filantropice:

a) Bucătăria pe roți și „Pași împreună” - școala de sâmbătă adresată copiilor de rromi în vederea integrării lor

„Bucătăria pe roți” prin care se asigură de două ori pe săptămână hrana constând în alimente pentru 15 familii nevoiașe aparținătoare satului. În plus,

prin apropiatii mănăstirii se acordă asistență medicală și sprijin la orice nevoie. Și „Pași împreună” prin care în fiecare sâmbătă, timp de 3 ore, 17 copii de etnie romă participă la un program spiritual și educativ, program ce urmărește integrarea lor corectă și sănătoasă în Biserică și în societate. Prin tot ceea ce se împlinește la Partoș se urmărește redarea măcar a unei fărâme din frumusețea și autenticul vieții care altădată se trăia aici. Spațiul binecuvântat al Partoșului a fost așadar sfințit nu doar de monahii care în decursul atâtor secole s-au nevoit aici, ci mai ales de nevoințele și lacrimile celui care azi e ocrotitorul Banatului. De aceea, prezența lui aici e una sensibilă; o prezență care însă se descoperă tot mai mult celui care își curăță inima și își purifică simțirile străduindu-se să împlinească în viața sa idealul desăvârșirii evanghelice²².

b) Centrul de zi pentru bătrâni și cantina socială „DAR DIN DAR”

„Nu putem să schimbăm multe în lume, dar putem cu siguranță să schimbăm mult în jurul nostru. De fapt marea schimbare a lumii, începe cu propria noastră schimbare. Trebuie să fac ca lumea din jurul meu să fie mai bună! Evident că înainte de orice, eu sunt cel care trebuie să mă schimb: în simțire, în gândire, în viziunea asupra vieții. Eu, convertindu-mi neîncetat inima, trebuie să caut să mă implic altfel în viața oamenilor de lângă mine. Să iert ca și El, să îmbrățișez, să mângâi, să consolez, să încurajez, să iubesc ca și El, să fiu slujitorul bucuriei tuturor”²³.

Preoția, considerată cea mai înaltă formă de slujire, trebuie să se bazeze fundamental pe iubire - atât față de Dumnezeu, cât și față de cei încredințați spre păstorire. Această Lege a iubirii sintetizează întreaga învățătură adusă de Fiul lui Dumnezeu pe pământ. În plus, preotul trebuie să urmeze constant modelul personal al Mântuitorului, care implică un evident spirit de sacrificiu. Fiul lui Dumnezeu a afirmat că „mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru semenii săi” (Ioan 15,13), ilustrând prin propria Sa viață spiritul de jertfă, oferindu-Se pe Sine morții pentru ca noi să redobândim viața. Similar, un preot trebuie să pună misiunea sa deasupra propriei persoane, conducând cu dedicare și devotament turma sa spre mântuire, îndreptând-o către pășunea vieții veșnice.

În calitate de „martor” al dumnezeirii sau reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ, preotul trebuie să cultive în inimile credincioșilor dragostea față de Dumnezeu și să fie profund implicat în viața comunității pe care o păstorește²⁴.

²² <https://ziarullumina.ro/societate/reportaj/partos-un-izvor-de-lumina-si-dragoste-109957.html>, accesat la 23.06.2024.

²³ Ieromnăh Varlaam Almăjanu, *Iubirea ca poruncă, o călătorie cu Padre prin Decalog*, Editura Agnos, Sibiu, 2022, p. 111.

²⁴ Pr.Prof.Ion Buga, *op.cit.*, p. 134.

Aceste cuvinte sunt motto-ul centrului de zi „DAR DIN DAR”, care a fost înființat de părintele Varlaam, împreună cu asociația Semper Agape. Centrul de zi este în folosința comunității, acolo sunt hrăniți cei nevoiași, de asemenea copiii din sat, prin strădania unor profesori, primesc meditații la diferite materii. Bătrânii și bolnavii primesc îngrijiri medicale, sunt hrăniți și mai ales, resimt dragostea părintelui Varlaam.

II. 3. Activități educaționale:

a) Da pentru școală; investesc înțelept în viitorul meu - proiect de tip after school, zilnic, tutelat de mănăstire în parteneriat cu Școala Gimnazială Banloc.

Biserica și școala reprezintă două instituții esențiale, ale căror funcții sunt profund interdependente. Este de neconceput să slujești Biserica fără a recunoaște importanța educației și, în egală măsură, să activezi în domeniul educațional fără a recunoaște influența spirituală a Bisericii. Biserica se dedică mântuirii sufletelor, în timp ce școala se ocupă de instruirea și formarea intelectuală a indivizilor. Mântuirea nu poate fi separată de cunoaștere, iar cunoașterea necesită instruire. Însuși Hristos, întemeietorul Bisericii, este numit „Învățătorul,” subliniind astfel rolul său pedagogic în cadrul misiunii divine. În mandatul său către apostoli, „*Mergând, învățați toate neamurile...*” (Matei 28, 19), Mântuitorul Hristos evidențiază dimensiunea educativă fundamentală a Bisericii, accentuând faptul că una dintre funcțiile sale esențiale este aceea de a educa și ilumina.

De aceea, în orice comunitate este esențială relația fiecărei familii cu Biserica și cu Școala. Aceste trei instituții, printr-o bună colaborare dintre preoți, profesori și părinții copiilor, pot contribui decisiv la o mai bună educare a tineretului, în duhul credinței strămoșești și al moralei creștine.²⁵

Cunoscând aceste cuvinte, părintele Varlaam a căutat mereu să ajute societatea în mijlocul căreia s-a aflat. A iubit tineretul și mereu a căutat să ajute la construirea unui viitor al acestora. Părintele fiind sesizat de conducerea unităților de învățământ, dar și de profesorii de Religie, acesta împreună cu mănăstirea s-a implicat în prevenirea abandonului școlar, părintele consiliindu-i pe copii aflați în astfel de situații, dar având discuții și cu părinții lor pentru a încerca să-i sprijine să continue studiile. În sprijinul lui, au venit cei din asociația Semper Agape, primăria comunei Banloc, precum și Școala Gimnazială din Banloc cu tot corpul didactic.

²⁵ Varlaam Almăjanu, *op. cit.* p.63.

b) Școala de vară

Școala de Vară de la Mănăstirea Partoș este un program educativ și spiritual organizat anual, destinat copiilor și tinerilor. Acest eveniment, desfășurat în lunile de vară, combină educația cu valorile ortodoxe și oferă participanților oportunități de dezvoltare personală și spirituală.

Programul include o gamă variată de activități, cum ar fi ateliere de creație, sesiuni de cateheză, jocuri, excursii și drumeții. Atelierele de creație permit copiilor să învețe meșteșuguri tradiționale, precum pictura pe sticlă și confecționarea de icoane. Sesiunile de cateheză oferă lecții interactive despre credința ortodoxă, Sfânta Scriptură și viața sfinților. Activitățile recreative, cum ar fi jocurile și excursiile, le oferă participanților ocazia de a se relaxa și de a se bucura de natură.

Un aspect important al Școlii de Vară este implicarea în proiecte comunitare, care includ activități de voluntariat și sprijinirea comunității locale. Prin aceste activități, copiii învață importanța solidarității și a ajutorării celor aflați în nevoie.

Participarea la Școala de Vară de la Mănăstirea Partoș aduce numeroase beneficii. Copiii își dezvoltă abilitățile de comunicare, munca în echipă și leadership-ul. În același timp, ei își aprofundează cunoștințele despre credința ortodoxă și își întăresc legăturile spirituale. Programul contribuie la formarea unei generații tinere care apreciază valorile tradiționale și spiritualitatea, pregătindu-i pe participanți pentru o integrare sănătoasă și corectă în societate și în Biserică.

În concluzie, Școala de Vară de la Mănăstirea Partoș este un prilej unic de îmbogățire spirituală și educativă, care lasă o amprentă durabilă asupra vieții tinerilor participanți.

c) Excursii și alte activități specifice

Întrucât munca, strădania și efortul depus trebuie împletit și cu activități de recreere și de încărcătură duhovnicească, părintele Varlaam, dimpreună cu cei de la Centrul de zi, au organizat frecvent ieșiri cu diferite categorii de credincioși -precum copiii- de la excursii de o zi până la pelerinaje de două săptămâni, perioade care au sprijinit și încheierea grupurilor de membri ai mănăstirii, precum și unitatea în Hristos a mădulelor trupului Său.

Ca cercetător al Teologiei Biblice și ca excelent cunoscător al istoriei, al culturii, al civilizației și al arheologiei locurilor pe unde a pășit Fiul lui Dumnezeu pe pământ, dar și proorocii Vechiului Testament și apostolii Noului Testament, un loc aparte în viața și activitatea părintelui Varlaam, dar și a comunității enoriașilor păstoriți și hrăniți duhovnicește prin vasta sa cultură teologică și biblică, îl ocupă înălțătoarele pelerinaje organizate „pe urmele Mântuitorului”, în Israel și Iordania.

În timpul vieții Sale pământești, Fiul lui Dumnezeu întrupat a propovăduit în vechea Palestină, de o parte și de alta a râului Iordan și a Mării Galileii; astăzi, aceste ținuturi aparțin statelor Israel și Iordania. Pentru o scurtă perioadă de timp, Pruncul Iisus și Sfânta Familie au primit adăpost, protecție și dragoste în pământurile Egiptului, urmăriți fiind de soldații regelui Irod. Oriunde am călători în aceste țări, deși creștinii sunt puțini, „pietrele grăiesc” despre faptele minunate din istoria biblică a Vechiului și Noului Testament.

II. 4. Activități administrativ-gospodărești

Din punct de vedere administrativ și gospodăresc, părintele a coordonat organizarea bibliotecii și a muzeului mănăstirii în Casa „Regina Elisabeta”, dobândită prin retrocedare în anul 2012. De asemenea, a gestionat amenajarea Centrului Social și Cultural „Sfântul Iosif cel Nou de la Partoș” în fosta clădire a școlii din localitate în anul 2015. În aceeași perioadă, a inițiat construcția noului corp de chilii, trapeza și paraclisul mănăstirii. În anul 2019, a demarat proiectul de construcție al Centrului de zi pentru bătrâni și cantinei sociale „DAR DIN DAR”²⁶.

Gândindu-ne la locul pe care l-a ocupat Biblia în viața părintelui Varlaam, este necesar să ne oprim asupra unei fraze care aparține vrednicului de pomenire Mitropolit-cărturar Bartolomeu Valeriu Anania, pe care o regăsim în prologul Bibliei pe care a redactat-o, a adnotat-o și a tipărit-o: „*Biblia stă în fața cititorului ca o prescură: poate să rămână pâine dospită, poate deveni anafură sau se poate transfigura în Trup euharistic*”²⁷. În mintea și în sufletul părintelui Varlaam Almăjanu, prescura Biblia s-a transfigurat, într-adevăr, în Trup euharistic. Iar, de-a lungul anilor, prin vocea și prin condeiul sfinției sale, mii și mii de oameni care își doresc, se pot împărtăși din Cuvântul cel nemuritor al lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură.

Pe planurile pastoral-misionar și social-filantropic, „*a stăruit cu timp și fără timp*” (II Timotei 4, 2) să creeze o comunitate vie și activă la mănăstirea Partoș, inițiind o mulțime de proiecte și activități cu membrii Bisericii de toate vârstele, pe care i-a unit mereu, atât în jurul Sfântului Potir, cât și în jurul unui „edificiu” de o valoare inestimabilă, și anume „fapta cea bună”.

²⁶ <https://mitropolia-banatului.ro/parintele-varlaam-almajanu-s-a-nascut-in-vesnicie/>, accesat la 23.06.2024.

²⁷ *Biblia sau Sfânta Scriptură – versiune diortosită după Septuaginta*, redactată, adnotată și tipărită de Bartolomeu-Valeriu Anania, Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 7.

Concluzii

Sintetizând cele tratate în această lucrare, afirmăm că Părintele Varlaam Almăjanu s-a dovedit prin viața sa o veritabilă pildă de păstor de suflete. Cu multă înțelepciune și dragoste, chiar în scurta sa viață, a știut să îmbine armonios slujirea lui Dumnezeu cu slujirea aproapelui, rugăciunea cu fapta cea bună, cultura cu misiunea și pastorația cu filantropia.

Sfântul Porfirie Kavsokalyvitul ne dă definiția cea mai clară prin care putem vedea persoana celui care a fost părintele Varlaam, om al rugăciunii afirmând: „Omul lui Hristos le preschimbă pe toate în rugăciune. Și necazul, și întristarea le face rugăciune. Orice i s-ar întâmpla, începe să se roage, căci rugăciunea aduce foloase în toate”²⁸. Padre ne-a arătat de cele mai multe ori că rugăciunea poate fi văzută ca un far care ghidează și conduce corabia Bisericii, ajutând comunitatea să călătorească pe marea învolburată a acestei vieți, arătând tința finală, Ierusalimul Ceresc, sau cum numea el adesea Cerul, „acasă”.

În fine, ca un cuvânt de mângâiere pentru toți cei care l-au iubit, l-au prețuit și îl păstrează veșnic în sufletul lor, întrebându-se poate de ce Dumnezeu i-a îngăduit unui astfel de Om atât de puține zile pe acest pământ, considerăm că cea mai expresivă concluzie poate fi constituită din cuvintele înțeleptului rege Solomon: „*plăcut fiind lui Dumnezeu, Domnul l-a iubit și, fiindcă trăia între păcătoși, l-a mutat de pe pământ. A fost răpit ca răutatea să nu-i schimbe mintea sa, înșelăciunea să nu-i amăgească sufletul. [...] Sufletul lui era plăcut lui Dumnezeu, pentru aceasta Domnul s-a grăbit să-l scoată din mijlocul răutății*” (Înțelepciunea lui Solomon, 4,10-11, 14).

²⁸ Sfântul Porfirie Kavsokalyvitul, *Cuvinte despre rugăciune și pocăință*, Editura Sophia/ Metafrază, București 2016, p. 72.

CÂTEVA CONSIDERENTE PRIVIND CATEHIZAȚIA TINERILOR ȘI COPIILOR ÎN UNELE GRUPURI

DARCO-ANTONIO PELICI

Master anul I

„Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura. Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învățătura sănătoasă, ci - dornici să-și desfăteze auzul - își vor grămădi învățători după poftele lor, Și își vor întoarce auzul de la adevăr și se vor abate către basme. Tu fii treaz în toate, suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin!”
(II Timotei 4,2-5)

Activitatea social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române se desfășoară într-un cadru divers, impulsionată atât de structurile specializate ale eparhiilor, cât și de asociații și fundații create sub egida acestora. După anul 2000, schimbările legislative au favorizat organizațiile nonguvernamentale, iar parteneriatele în domeniul social cu autoritățile publice au fost integrate în sectorul nonguvernamental. Totuși, Biserica Ortodoxă Română nu a reușit să obțină o reprezentativitate semnificativă în această sferă, fiind adesea asimilată de potențialii parteneri publici unei instituții cu specific religios. Un alt aspect contextual care a influențat direcțiile de acțiune socială ale Bisericii Ortodoxe este reprezentat de prezența organizațiilor nonguvernamentale ale altor culte, cu o tradiție consolidată în alte țări europene. Acest fenomen a determinat Biserica Ortodoxă să dezvolte o prezență activă și consecventă în domeniul social.

Unul dintre cele mai importante moduri de a întări legătura tinerilor cu Dumnezeu este prin rugăciune. Aceasta le permite să intre în prezența divină și să comunice cu El. În fața tentațiilor și provocărilor vieții, tinerii nu pot face față singuri, astfel că rugăciunea devine un mijloc prin care pot căuta ajutor divin, mai ales prin participarea la slujbele Bisericii. Rugăciunea este mereu accesibilă, oferindu-le ocazia de a împărtăși gândurile și problemele lor cu Dumnezeu.

Participarea la Sfânta Liturghie se bazează pe credința că Hristos este prezent în timpul acestei slujbe și se unește cu credincioșii prin Euharistie. Astfel, orice scuză pentru a evita participarea la slujba de duminică este, în esență, o încercare de a evita întâlnirea cu Hristos. Deși este îngrijorător că tot

mai puțini tineri se implică în viața liturgică, misiunea Bisericii este de a-i apropia cât mai mult de Hristos.

În prezent, este evident că tinerii sunt subreprezențați în comunitățile bisericești. Biserica trebuie să acorde mai multă atenție generației în formare, având în vedere angajamentul său catehetic și educațional, în special în momentul Botezului, când cei botezați devin membri ai comunității de credință. Aceasta implică sprijinirea tinerilor care se confruntă cu dificultăți prin încurajare și asistență spirituală. Biserica trebuie să găsească constant modalități de a atrage tinerii, inclusiv prin intermediul mass-mediei, având în vedere că aceștia petrec tot mai mult timp în fața televizorului și a calculatorului.

Tinerii din societatea de astăzi se confruntă cu multe provocări, dintre care voi menționa câteva importante. În primul rând, există o tendință de a promova și intensifica plăcerile în rândul tinerilor, acestea devenind treptat normale. De exemplu, percepția asupra virginității până la căsătorie s-a schimbat, mulți tineri considerând acum că nu mai este necesar sau relevant să o păstreze. Această mentalitate se extinde și asupra practicilor sexuale, care sunt văzute ca fiind obișnuite.

Catehizarea, ca proces esențial în construcția spirituală, are rădăcini adânci în dimensiunea cultică, fiind un act de adorare profundă. Credinciosul este chemat să-și alinieze gândurile și convingerile cu doctrina de credință a Bisericii, fiind văzut ca reprezentant al înțelepciunii divine a lui Hristos. Cateheza nu urmărește doar transmiterea cunoștințelor religioase, ci are ca scop principal să stârnească o participare activă și profundă a credincioșilor la ritualurile liturgice, contribuind astfel la integrarea lor în comunitatea Bisericii și la purificarea lor spirituală, reflectată în căutarea mântuirii.

Este esențial să înțelegem că succesul procesului catehetic nu poate fi măsurat doar prin cantitatea de cunoștințe asimilate, ci și prin impactul și puterea de convingere pe care aceste cunoștințe le au asupra inimilor și minților credincioșilor. Profunzimea experienței spirituale dobândite în urma participării la cateheză este un indicator crucial al eficienței acestui proces. Sfântul Chiril al Alexandriei a folosit metoda catehetică pentru a ghida credincioșii către o viață autentică, în care harul și adevărul revelat de Iisus Hristos devin o realitate vie și personală în viețile lor.

O altă dimensiune importantă a implicării Bisericii în viața credincioșilor este sprijinul și îndrumarea oferite familiilor, în special în ceea ce privește educația și creșterea copiilor. Adesea, aspectele legate de îngrijirea copiilor sau problemele de relație între membrii familiei pot depăși competențele părinților. Prin conexiunile stabilite cu familia, preotul devine adesea o figură de încredere, conștientă de dificultățile cu care se confruntă

aceștia. Prin întrebări simple și bine plasate, preotul poate obține informații esențiale despre situația familiei și poate oferi îndrumare și sfaturi pentru depășirea dificultăților sau pentru orientarea către resursele și serviciile disponibile în comunitate. Vizitele pastorale la casele credincioșilor permit o comunicare directă și deschisă, permițând preotului să identifice probleme legate de educație, violență domestică sau alte dificultăți cu care se confruntă familia. Astfel, Biserica devine un sprijin real și implicat în viața credincioșilor, asigurându-se că niciunul dintre membrii săi nu este lăsat în urmă în călătoria lor spirituală.

În toate epocile și contextele istorice, viața creștină a fost mereu presărată cu provocări și obstacole. Aceasta nu se referă doar la primele timpuri ale Bisericii, când credincioșii se confruntau cu persecuții și încercări de neimaginat, iar botezul era adesea un angajament curajos în fața persecutorilor. Această realitate se aplică și perioadelor mai pașnice ale istoriei Bisericii, când opoziția și persecuțiile erau mai rare. Chiar și în acele momente de relativă liniște, diavolul nu se odihnea. Cu toate acestea, în mijlocul întunericului lumii, există întotdeauna preoți cu vieți sfințite, monahi dedicați ascezei și familii creștine care rămân luminoase și puternice. Chiar dacă tânăra generație poate părea atrasă de păcate și ispite, acest lucru nu înseamnă că este sortită pierzării. Desigur, Biserica nu reușește întotdeauna să capteze atenția tinerilor în mod eficient, dar misiunea sa în rândul lor este de o importanță vitală. De fapt, misiunea lui Hristos în rândul tinerilor câștigă din ce în ce mai multă putere. Această realitate este subliniată în Sfânta Scriptură, care afirmă că „*unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul*” (Romani 5, 20). Acest adevăr este justificat, deoarece, în ciuda greutății ispitelor, Dumnezeu oferă întotdeauna oamenilor puterea de a rezista, așa cum a întărit martirii care și-au susținut credința în mijlocul chinurilor.

Deși tinerilor le este adesea greu să se apropie de Biserică, Hristos îi cheamă tot mai puternic, în ciuda dificultăților. El vede luptele lor și înțelege căderile lor, întinzându-le mereu mâna pentru a-i ridica. Uneori, motivul pentru care mulți tineri se îndepărtează de Biserică este că nu aud suficient chemarea acesteia sau că cei care se numesc creștini nu îi ajută să asculte această chemare.

Tinerii trebuie să știe că Hristos este preocupat de faptul că uneori preoții și credincioșii nu au întotdeauna dorința sinceră de a-i primi cu brațele deschise și de a-i integra în comunitatea bisericească. Cu toate acestea, trebuie să aibă încredere că Hristos se bucură întotdeauna atunci când vede un tânăr care alege calea mântuirii. Niciodată să nu uite acești tineri că, chiar dacă pare că Hristos i-a uitat, El așteaptă cu nerăbdare să găsească calea către inimile lor și să îi aducă în comuniunea Sa, unde vor găsi iubirea și mângâierea pe care sufletele lor le caută.

Potrivit învățăturilor teologice ortodoxe, se subliniază importanța copiilor și tinerilor în cadrul Bisericii creștine, evidențiindu-se relația esențială dintre aceștia și comunitatea religioasă. Această legătură începe încă dinaintea nașterii, fiind influențată de comportamentul părinților care trăiesc conform principiilor creștine și participă activ la viața liturgică și la rugăciunile Bisericii.

Într-o concluzie sumară, Biserica joacă un rol esențial în sprijinirea tinerilor și familiilor, oferindu-le îndrumare spirituală și morală. Prin rugăciune, participare la slujbe și educație religioasă, tinerii pot dezvolta o relație profundă cu Dumnezeu și pot găsi sprijin în fața provocărilor vieții. Implicarea activă a părinților și a comunității religioase este crucială pentru formarea spirituală și morală a tinerilor, asigurându-le un cadru stabil și valoros pentru creșterea lor.

ISTORIOGRAFIE

PATRIARHIA MOSCOVEI ÎN CADRUL U.R.S.S.

MARIUS-ILIE ȘTEFĂNESCU

Master anul I

Revoluția socialistă din octombrie a condus la emiterea decretului privind libertatea de conștiință, creat de autoritățile sovietice în ianuarie 1918. Acest decret garantează oricărei organizații religioase, inclusiv Bisericii Ortodoxe, dreptul și posibilitatea de a exista și de a-și desfășura activitatea, atâta timp cât acestea nu încalcă ordinea publică și drepturile altor cetățeni. Importanța acestui decret a fost uriașă pentru revitalizarea vieții interne a Bisericii.¹ Sub conducerea țarului Biserica era dependentă de stat. În anul 1700 trecând la cele veșnice întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse, Petru I interzice alegerea unui nou patriarh și numește pe mitropolitul Ștefan Iavorschi al Reazanului, suplinitor al scaunului patriarhal. Timp de două decenii, scaunul patriarhal rămâne vacant, dar în 1721 autoritatea supremă a Bisericii este înlocuită de Sfântul Sinod Conducător, astfel încât țarul devine conducătorul Bisericii².

După drepturile pe care le avea Sfântul Sinod este egal cu Senatul însă totodată subordonat Țarului. Respectându-se o serie de regulamente, Sfântul Sinod acționează și acordă dispoziții prin autoritatea laică, iar Statul cârmuiește Biserica prin intermediul acestui Sinod³. Autoritatea de stat pentru a ține sub observație activitatea Sfântului Sinod, își numește un funcționar al său numit fiind „ober-procuror”⁴. Din 1589, când Biserica rusă este ridicată la rang de patriarhie și până la Petru I, Biserica Ortodoxă Rusă a avut în frunte un Patriarh. Înlocuirea acestuia cu o conducere sinodală, devine izvorul tuturor relelor în Biserică. În relațiile dintre monarhie și Biserică apare un spirit nou, necunoscut țărilor și principilor ruși din trecut. Acest spirit căuta să modifice structurile bisericești după modelul protestant, ceea ce schimba relația dintre păstor și

¹ P. Statov, *Biserica Ortodoxă Rusă în cadrul U.R.S.S.*, revista Ortodoxia, nr. 1/1950, p. 56.

² *Ibidem*, p. 57.

³ *Ibidem*, p. 58.

⁴ Oberprocuror sau ober-procuror = Înalțul procuror al Sfântului Sinod era un funcționar laic cu rang de ministru, numit de Țar pentru a controla în numele său Biserica Rusă. Postul a fost creat de țarul Petru I în 1720 și va fi eliminat abia în 1917;

turmă. Din cauza acestei schimbări, legătura dintre popor și cler slăbea tot mai mult, fenomen la care a contribuit și renunțarea la principiul electiv în viața Bisericii.

În acest context, numeroși membri ai clerului rus au realizat că este imperativ să se reformeze instituția bisericească. Biserica Ortodoxă Rusă nu este pur și simplu o relicvă a trecutului cultural. În interiorul ei se conturase o "situație revoluționară". Începând din 1905, majoritatea clerului și-a manifestat nemulțumirea față de politica Sfântului Sinod. Perioada primei revoluții ruse a oferit clerului speranța unei reînnoiri a Ortodoxiei. Pentru ca acest lucru să se materializeze, Biserica trebuia să aibă autonomia de a decide asupra problemelor sale interne: să convoace un sinod al întregii Biserici din Rusia și să reformeze structura de conducere bisericească⁵. Cei mai mulți dintre clericii de rang înalt erau nemulțumiți de actualul sistem. În martie 1905, în ciuda opoziției înaltului procuror, membrii sinodului au afirmat în unanimitate că doresc implementarea reformelor, subliniind că aceasta necesită în mod inevitabil convocarea unui sinod local. În vara aceluiași an, episcopii eparhiali au primit chestionare despre reforma bisericească. Cu doar două excepții, episcopii au declarat că forma actuală de conducere a Bisericii trebuia schimbată radical și că erau necesare reforme urgente⁶.

Sub presiunea clerului ortodox și la solicitarea sinodului, țarul Nicolae al II-lea a consimțit pe 14 ianuarie 1906 la crearea unei comisii presinodale care să stabilească problemele ce urmau să fie incluse pe ordinea de zi a sinodului. Până la data de 15 decembrie 1906, comisia s-a întrunit, iar țarul Nicolae al II-lea a primit rapoarte și un rezumat al lucrărilor. Comisia a desfășurat o muncă considerabilă și constructivă, pregătind subiectele ce urmau să fie discutate la sinod, inclusiv reorganizarea completă a Bisericii conform principiului sinodal (sobornost). Speranțele au fost spulberate de rezoluția țarului din 25 aprilie 1907: „Să nu se convoace deocamdată sinodul”⁷.

Spiritul birocratic și formalist pătrundea tot mai adânc în structura Bisericii, transformând treptat clerul într-o clasă de funcționari. Drept urmare, clerul, în special cel de rang înalt, s-a îndepărtat complet de credincioși, iar vechea armonie dintre membrii bisericii a dispărut. Timp de două secole, Biserica Ortodoxă Rusă s-a aflat în această situație. Restaurarea patriarhatului după această perioadă nu a schimbat atitudinea autorității laice față de autoritatea bisericească. La fel ca mitropolitul anterior, patriarhul era complet dependent de autoritatea laică, care dispunea de el în toate aspectele, fără

⁵ C. Chaillot, *Biserica Ortodoxă din Europa de Est în secolul XX*, trad. Liliana Donose Samuelsson, Ed. Humanitas, București, 2011, pp. 383-384.

⁶ J.W. Cunningham, *A vanquished hope. the movement for church renewal in Russia 1905-1906*, St. Vladimirs Seminary, Crestwood (New York), 1986, pp. 83-84.

⁷ G. Florovski, *Puti Russkogo Bogoslaviia*, Vilnius, 1991, p. 120.

reținere, dacă nu era pe placul său⁸. Astfel, deși restaurarea patriarhatului din 1917 a fost văzută atunci de Biserică ca un act de liberalizare, eliberarea efectivă a Bisericii de sub controlul statului s-a realizat abia sub autoritatea sovietică. Odată cu victoria Revoluției din Octombrie sau a Revoluției bolșevice, s-a încheiat existența bisericii de stat în Rusia și s-au instituit libertatea de conștiință și libertatea de cult. Chiar și în perioada celei mai dure reacțiuni dinaintea revoluției, partidul bolșevic a luptat ferm pentru instaurarea libertăților democratice în țară, care includeau și libertatea de conștiință și credință⁹.

Acest principiu al partidului comunist bolșevic este reflectat în decretul PRIVIND SEPARAREA Bisericii de Stat și a școlii de Biserică, semnat de Lenin la 23 ianuarie 1918. Un al doilea act legislativ care garantează libertatea de conștiință a cetățenilor sovietici este Constituția Stalinistă, adoptată în 1936 într-o sesiune extraordinară a Sovietului Deputaților Muncitorimii. În baza acestor acte istorice, toți cetățenii Uniunii Sovietice au dobândit dreptul de a mărturisii sau nu o religie și de a se bucura de toate drepturile cetățenești, indiferent de convingerile lor religioase. Decretul sovietic privind libertatea de conștiință și de credință a înlăturat povara care apăsa de ani de zile asupra Bisericii, eliberând-o de controlul extern. Acest lucru a avut un impact enorm asupra vieții interne a Bisericii. Decretul acorda libertate și garanta integritatea acestei libertăți tuturor asociațiilor religioase¹⁰.

Separarea Bisericii de stat efectuată de guvernul sovietic nu a fost întotdeauna pe deplin acceptată de unii credincioși. Au început să circule zvonuri că autoritățile sovietice persecutau Biserica, iar indivizii ostili răspândeau minciuni că Biserica din Rusia nu avea libertate în viața sa internă. Pentru a-și justifica activitatea antireligioasă, emigranții difuzau peste granițe informații calomnioase, afirmând că Patriarhul nu avea libertate în conducerea sa bisericească și că era rupt de enoriașii săi. Revoluția din Octombrie a afectat și a amenințat interesele private ale celor bogați. Cei nemulțumiți căutau refugiu în cadrul Bisericii Ortodoxe și, alături de elementele reacționare și intervenționiste, purtau o luptă acerbă împotriva noii conduceri sovietice¹¹.

Este adevărat că nu toți membrii Bisericii au înțeles că politica de stat nu este o afacere a Bisericii. Amintirea legăturii strânse dintre puterea țaristă și ortodoxie a rămas prea vie pentru mulți, iar din inerție, au continuat să amestece religia cu politica și afacerile Bisericii cu cele ale statului. Din lipsă de înțelegere a contextului și a diferenței dintre ceea ce aparține împăratului și ceea ce aparține lui Dumnezeu, nu au reușit să perceapă lucrurile în spiritul vremii.

⁸ P. Statov, op.cit. p. 60.

⁹ *Ibidem.* p. 62.

¹⁰ *Ibidem.* p. 63.

¹¹ C. Chaillot, op.cit. cf. pp. 405-410.

Menținându-se fidelă tradițiilor sale istorice în acest moment crucial din istoria sa, fără să comită greșeli în privința credinței și fără să facă vreun compromis în ceea ce privește credința și regulile bisericești, Biserica Ortodoxă solicită loialitate față de autoritatea sovietică și îndeamnă pe toți să lucreze pentru binele comun, condamnând orice tulburare împotriva ordinii de stat.

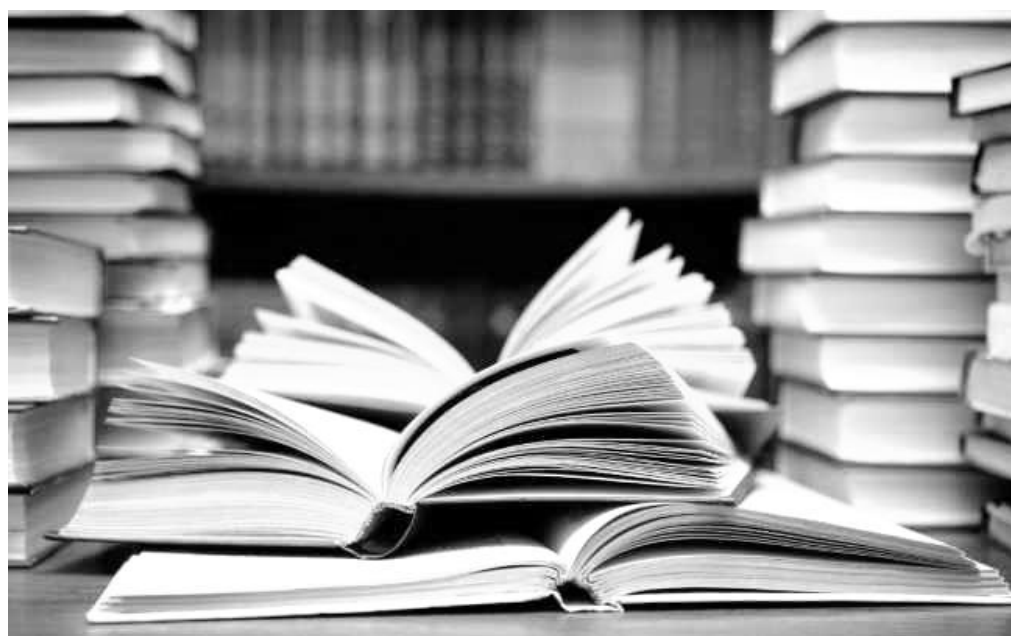
Activitatea comunităților ortodoxe ar trebui să se concentreze pe consolidarea credinței ortodoxe, nu pe implicarea în politică. Clerul și laicii au responsabilitatea de a menține credința ortodoxă și de a pune în practică principiile Evangheliei în viața de zi cu zi. Profitând de libertatea religioasă declarată în URSS, unii au început să provoace schisme în viața Bisericii. Pe de o parte, cei care refuzau să renunțe la regimul țarist nu mai puteau rămâne în cadrul Bisericii, care era dispusă să-și continue activitatea și fără țar și nu mai avea nicio opoziție față de puterea sovietică. Astfel au apărut schismele în rândul emigranților. În același timp, și probabil sub influența acestora, s-au desprins și câteva grupuri centrifuge din interiorul Rusiei: ioaniții, iosefinii, victorinii, danilenii și opoziționiștii, care refuzau să se roage pentru conducerea sovietică. Pe de altă parte, au existat și cei care căutau să se autoînscăuneze și să semene discordie pentru a-și aranja interesele personale și profesionale după bunul plac. Aceștia erau înnoitorii care doreau să modernizeze Biserica, denumind-o „Biserica Vie”. În Biserica Ortodoxă Rusă s-a creat un haos de neimaginat, asemănător cu situația Bisericii Ecumenice în timpul frământărilor ariene, așa cum le descrie Sfântul Vasile cel Mare.¹²

În mijlocul acestui haos, mitropolitul Serghie a păstorit timp de mulți ani. Conștient de responsabilitatea sa față de Biserică, marele ierarh nu a abandonat conducerea. Furtuna de foc dezlănțuită în această perioadă crucială, în contextul căreia s-a desfășurat marea slujire a Bisericii Ruse, nu l-a intimidat. El a înțeles profund poporul său. Ocupându-se de organizarea Bisericii, a urmat cu strictețe direcția bisericească. Această direcție, trasată cu răbdare și înțelepciune, trebuia să aducă în conștiința credincioșilor distincția dintre religie și politică. El cerea un singur lucru: ca, în toate circumstanțele, credincioșii să trăiască ca adevărați creștini și să își îndeplinească cu loialitate datoriile de cetățeni. Fervent apărător al dogmelor ortodoxe, el a apărut ferm canoanele bisericești împotriva atacurilor schismaticilor. Cu toată blândețea sa excepțională, nu a ezitat niciodată să îi caterisească pe membrii clerului vinovați de schisme. Astfel, a reușit să salveze Biserica Rusă și să o îndrume pe calea cea dreaptă și adevărată¹³.

¹² *Ibidem*, cf. pp. 411-416.

¹³ *Ibidem*, cf. p. 417.

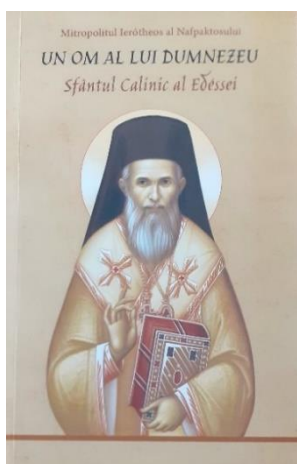

PREZENTĂRI DE CARTE

RECENZII

Mitropolit Ierotheos al Nafpaktosului - „Un om al lui Dumnezeu, Sfântul Calinic al Edessei”, Editura Bonifaciu, 2023.

La Editura Bonifaciu, în 2023 apare lucrarea Mitropolitului Ierotheos al Nafpaktosului „UN OM AL LUI DUMNEZEU, Sfântul Calinic al Edessei”, în traducerea din limba greacă a maicilor de la Mănăstirea Diaconești.

Cuprinsul are următorul parcurs: Cuvânt înainte de Mitropolitului Ierotheos al Nafpaktosului și Sfântul Vlasie, Viața și petrecerea celui între sfinți Părintele nostru Calinic, Mitropolitul Edessei, Pellei și Almopiei, Mărturii și fapte minunate, Cuvinte ale Sfântului Calinic al Edessei, „Moștenirea episcopului nu este tronul, ci crucea”, „Să aruncăm o privire în inima noastră!”- Învățăături către credincioși, „A fi monah - mare lucru este!”, Preoția, „munte preaînalt”, „Atâta timp am vorbit despre răbdare...”, Testament, Un om al lui Dumnezeu și Fotografii ale Sfântului Calinic al Edessei.

Mitropolitul Ierotheos afirmă că: „din Tradiția ortodoxă știm că sfânt nu este omul bun și virtuos, ci acela care se împărtășește de harul lui Dumnezeu, de energia Lui curățitoare, luminătoare și îndumnezeitoare. Faptul că omul se împărtășește de harul dumnezeiesc este adevărat de smerenia, pocăința adâncă, blândețea și dragostea lui, deoarece aceste virtuți nu își au izvorul în moralitate, ci în roadele Sfântului Duh. Mai mult, sfințenia unui om se vedește și din faptul că săvârșește minuni încă din timpul vieții, iar după adormire are sfinte moaște ce răspândesc bună mireasmă și sunt făcătoare de minuni.

La Starețul meu, Sfântul Calinic al Edessei, se puteau vedea toate aceste semne ale sfințenie. Avea cuget ortodox, etos bisericesc, îi iubea pe Sfinții Părinți și viață ascetică isihastă. Era un om născut din nou, după cum o arată dragostea sa nefățarnică și dezinteresată pentru Dumnezeu și pentru semenii.

Întreaga viață a trăit ascetic, a trăit Evanghelia. A fost un om binecuvântat, un episcop nevoitor, un ierarh harismatic și fără ascunzișuri. Un

om lin ca o adiere de vânt. Iar acum este o stea luminoasă și strălucitoare a Bisericii cerești. Un sfânt.”

Din viața sa aflăm că era un om firesc, a trăit într-o normalitate creștinească. Bunicul său era preot și de mic a fost atras de slujirea lui Dumnezeu. Ca elev și mai apoi student teolog s-a remarcat ca având o fire blândă, înclinat spre fapte bune și rugăciune. A făcut stagiu militar unde vorbea cu mult patos camarazilor despre învățăturile lui Hristos din Evanghelie. Apoi ca monah s-a nevoit cu viață ascetică, în rugăciune și isihie. Ca ierarh, despre Sfântul Calinic, Mitropolitul Ierotei al Idrei mărturisește: „Îl cunosc bine pe Mitropolitul Calinic al Edessei, încă de pe băncile școlii, și pot spune despre el, fără nici o exagerare, că este podoaba și lauda Sinodului.” Pentru că iubea mult pe mucenici, Dumnezeu a îngăduit, ca Mitropolitul Calinic să primească o boală, să arate tuturor răbdarea. Când vorbea despre moarte, spunea că este o trecere lină spre un somn lung. De la primele diagnostice medicale a înțeles situația. A făcut mai întâi o spovedanie generală a vieții sale la un duhovnic cunoscut. Spovedania a numit-o baie curățitoare. Apoi și-a întocmit testamentul, care se încheie: „Îmi exprim din adâncul inimii recunoștința nemărginită față de Dumnezeuul nostru cel în Treime, fiindcă sunt creștin – ortodox, născut din părință creștin-ortodoxi, și fiindcă m-a învrednicit de cinstea cea preaînaltă a harului arhieresc, așezând micimea mea să păstorească poporul cel ales și binecredincios. Îi rog stăruitor pe episcopi să trimită drept următor al meu un bărbat plin de credință și de Duh Sfânt, ca să îndrepteze lipsurile mele și să plinească ceata episcopilor din Rai. Amin. Mila lui Dumnezeu să mă însoțească în vremea ieșirii mele din această lume deșartă.” Odată cu mutarea sa la Domnul, au început să apară mai multe minuni săvârșite încă din timpul vieții. Redăm una spre exemplificare: „Odată, pe când Sfântul Calinic citea exorcisme unei demonizate, diavolul a început să strige:

- M-ai ars, Calinic!

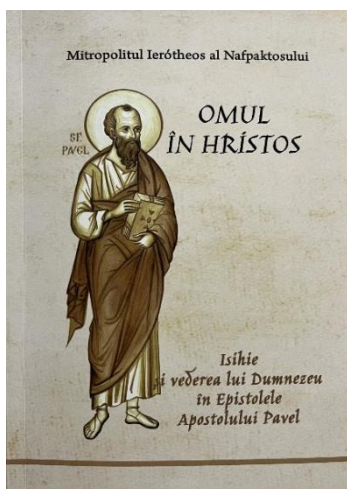
Atunci, el, cu ochii în lacrimi, a spus:

- Vicleanule, nu eu te-am ars, ci Domnul nostru Iisus Hristos! Eu sunt doar un călugăr netrebnic.” (Părintele Evanghelos Tsitziaras)

Iată ce sfaturi dădea Sfântul Calinic: „Să ducem o viață sfântă întru Hristos! Să ne înnoim, punând în inimă doruri înalte, iar în minte, gânduri sfinte! Să luăm hotărârea neclintită de-a ne înnoi și în faptele, și în purtările noastre! Să fim curați, plini de pace, înfrânați, iubitori de frați, cinstiți, milostivi, nepomenitori de rău, mulțumitori, simpli, fără răutate, iubitori de adevăr, onești! Să fim oameni ai lui Dumnezeu!” Se mută la Domnul în 8 august 1984. Pe data de 23 iunie 2020, Patriarhia Ecumenică a hotărât canonizarea Mitropolitului Calinic al Edessei, stabilind ca pomenirea lui să se facă pe 8 august, iar pe 25 septembrie 2020 sunt aflate moaștele sale.

Preot lect. univ. dr. DANIEL ENEA

Mitropolit Ierotheos al Nafpaktosului - „Omul în Hristos - Isihie și vederea lui Dumnezeu în Epistolele Apostolului Pavel”, Editura Bonifaciu, 2023.

La Editura Bonifaciu, în 2023 apare lucrarea Mitropolitului Ierotheos al Nafpaktosului „OMUL ÎN HRISTOS - Isihie și vederea lui Dumnezeu în Epistolele Apostolului Pavel”, în traducerea din limba greacă a maicilor de la Mănăstirea Diaconești.

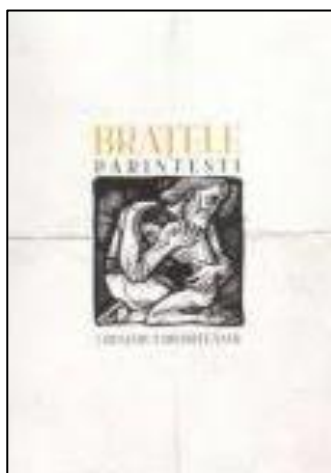
Lucrarea cuprinde un Prolog, douăsprezece capitole și se încheie cu un Epilog. Din Prolog, aflăm că opera este efortul unui studiu aprofundat, pe o perioadă de patru ani (2008-2012), în care autorul a analizat Scrisorile Sfântului Apostol Pavel, în cadrul Tradiției Bisericii. Dacă unii le analizează prin metoda criticii biblice

contemporane, alții doar fragmentar, speculativ și moralist, mitropolitul Ierotheos, consideră să le studieze prin prisma învățaturii Sfinților Dionisie Areopagitul și Simeon Noul Teolog și a teologiei Părinților din veacul al patrulea: Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Chiril al Alexandriei. La aceștia adaugă și metoda teologiei isihaste a Părinților filocalici.

Autorul a analizat cele 14 epistole pauline și conținutul lor teologic, specificând contextul istoric în care au fost scrise, cărei Biserici i-au fost adresate, când a fost aceasta întemeiată, dar și problemele cu, care se confrunta. Toată această osteneală s-a concretizat în lucrarea de față, care deși este scurtă ca întindere, succintă ar zice unii, este totuși cuprinzătoare și lămuritoare. Mitropolitul Ierotheos recomandă ca tâlcuirea scrisorilor pauline, dar și a celor sobornicești trebuie făcută prin prisma experienței isihaste și a verederii lui Dumnezeu, în lumina învățaturii Sfinților Părinți. Citind epistolele Apostolului Pavel din această perspectivă, ni se arată esența teologiei ortodoxe. Cele 12 capitole ale lucrării au titluri sugestive și bine alese, într-un profund duh patristic ortodox. Spre exemplificare în primul capitol, intitulat Sfințita isihie (Isihasmul), autorul ne spune că Apostolul Pavel folosește de trei ori cuvântul *isihie*, care se traduce cu liniște. Prima folosire se referă la un mod de viață în general: *Și vă rugăm pe voi, fraților, să adăugați mai mult! Și cu dragoste să vă nevoiți ca să fiți cu liniște*(isihasin), *și să faceți ale voastre și să lucrați cu mâinile voastre, precum am poruncit vouă.* (I Tesaloniceni 4: 10-11). A doua oară se referă la modul în care trebuie să lucreze cineva: *...cu liniște* (meta isihias) *lucrând, să-și mănânce pâinea sa* (II Tesaloniceni 3: 12). Iar a treia oară se referă la purtarea *...întru liniște*(en isihia) a femeii (I Tesaloniceni 2: 11-12). Se poate ușor vedea că termenului isihie nu are sensul dat de părinții

pustiei, de știință a gândurilor, de trezvie sau de transfigurare a patimilor. Chiar dacă Pavel nu folosește sintagma sfințita isihie, în sensul cunoscut în patristică, totuși înțelesul ce se desprinde din întreaga sa învățătură trimite la viața isihastă, la o liniște duhovnicească. Capitolul al patrulea este intitulat Botezul ca trăire a Tainei Crucii și Învierii lui Hristos, și dacă vom citi, aflăm că autorul ne descoperă că Botezul este o taină de inițiere în viața bisericească, prin care devenim mădulare ale Trupului lui Hristos. Mirungerea este pecetea Duhului Sfânt și confirmarea nașterii din nou în Hristos. De aceea urmarea lui Hristos nu este de natură morală, ci sacramentală, concretă. Creștinul este chemat la trăirea Crucii, Îngropării și Învierii lui Hristos. Cel botezat *se înnoiește spre cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit*(Coloseni 3:10). În ultimul capitol intitulat profetic Înfrățirea omului înaintea lui Hristos la a Doua Venire a Lui, autorul afirmă că oamenii Îl vor vedea pe Dumnezeu fie ca foc, fie ca Lumină a slavei, după starea pe care au avut-o în viața lor biologică. Iar scopul tradiției ascetice și isihaste, dar și a vieții sacramentale a Bisericii, este să călăuzească credincioșii, ca la a Doua Venire, să-L vadă pe Hristos ca Lumină. Creștinii se deosebesc de cei de alte religii, nu prin faptul că au o cultură diferită, ci prin viața nașterii din nou, ei trăiesc Taina Crucii și Învierii lui Hristos pe tot parcursul vieții. Epilogul este o invitație pentru fiecare la viață ascetică și sacramentală, descoperind că Apostolul Neamurilor a fost un mare teolog și ascet-isihast, care a trăit Taina Crucii și Învierii lui Hristos. Creșterea duhovnicească a fiecărui om se face prin harul lui Dumnezeu, dar și ca răspuns și efort la Harul primit. Din tradiția patristică știm că Hristos se descoperă ascunzându-Se și se ascunde descoperindu-Se.

Preot lect. univ. dr. DANIEL ENEA

„Brațele părintești” - despre părinți și copii în parabola fiului risipitor, autor P.S. Benedict Bistrițeanul (apărută la Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2021).

1. Introducere

Lucrarea „Brațele părintești: Despre părinți și copii în parabola Fiului Risipitor” de PS. Benedict Bistrițeanul oferă o analiză profundă și teologică asupra paternității divine, cu un accent special pe parabola Fiului Risipitor. Episcopul Benedict abordează multiplele numiri ale lui Dumnezeu în Sfânta Scriptură, subliniind imaginea

paternității ca fiind cea mai sugestivă și cuprinzătoare. Această recenzie va explora aspectele centrale ale materialului, evidențiind contribuțiile sale teologice și pastorale.

Episcopul Benedict subliniază că Dumnezeu este descris prin numeroase numiri în Sfânta Scriptură, fiecare reflectând aspecte diferite ale naturii și intervențiilor Sale divine. Aceste numiri sunt încercări umane de a surprinde esența și natura divină, rămânând însă parțiale și temporare. În mod deosebit, numirea lui Dumnezeu ca „părinte” este considerată a fi cea mai cuprinzătoare, sugerând o relație de apropiere și dragoste filială între om și Dumnezeu.

2. Paternitatea ca numire supremă

Dintre toate numirile, Episcopul Benedict argumentează că „părinte” este cea mai sugestivă și completă. În Hristos, Dumnezeu este înțeles ca Tatăl nostru, această relație fiind evidențiată în rugăciunea „Tatăl nostru” (Matei 6, 9) și în porunca de a fi milostivi precum Tatăl Ceresc (Luca 6, 36). Această numire subliniază dragostea și milostivirea divină, oferind un model relațional bazat pe apropiere și dragoste.

3. Parabola Fiului risipitor

Parabola Fiului Risipitor este analizată ca o revelație a chipului patern al lui Dumnezeu. Tatăl din parabolă reprezintă viața, originea vieții, cel care crește, educă și poartă de grijă, dar și cel care mântuiește. Aceasta evidențiază rolul patern al lui Dumnezeu ca sursă de iubire și milostivire necondiționată. Totuși, este subliniat că imaginea tatălui din parabolă este limitată, fiind o icoană parțială a Părintelui Ceresc. Tatăl milostiv din parabolă este prezentat ca o icoană umană a lui Dumnezeu, exemplificând dragostea totală și necondiționată. Aceasta dragoste este descrisă ca fiind „răstignită”, suferind și purtând durerea fiilor săi. Această dragoste paternă este comparată cu dragostea lui Dumnezeu față de oameni, care își asumă riscul refuzului și suferinței pentru mântuirea omului.

4. Lipsa mamei în parabolă

Materialul abordează și absența mamei în parabolă, explicând că aceasta nu este o lacună discriminatorie, ci reflectă contextul cultural și genealogic al timpului. Tatăl din parabolă își asumă atât rolul patern, cât și pe cel matern, iubind cu bucurie și dragoste, sugerând o completitudine divină dincolo de gen.

Parabola Fiului Risipitor evidențiază două finaluri distincte: a) primul final se concentrează pe reacția fiului cel mare, care, deși dezamăgit și resentimentar, are posibilitatea de a se alătura la bucuria familiei și a Tatălui pentru întoarcerea fiului risipitor. Acest final rămâne deschis, fără a oferi informații clare despre decizia finală a fiului cel mare, sugerând că alegerea sa

rămâne în suspans, b) al doilea final relevă chemarea divină la imitarea Tatălui Ceresc. Este un apel la a deveni milostivi și iubitori, precum Tatăl Ceresc. Credincioșii sunt chemați să devină părinți spirituali, exprimând dragoste și generozitate necondiționată, intrând astfel în rânduiala divină.

5. Rolul central al Tatălui

Parabola evidențiază figura Tatălui ca fiind centrul narațiunii. Tatăl este cel care risipește iubire, generozitate și milostivire atât față de fiul risipitor, cât și față de fiul cel mare. El nu reproșează, nu judecă și nu pedepsește, ci doar iubește și primește necondiționat. Această atitudine poate părea exagerată, dar este firească și naturală pentru Tatăl Ceresc.

Credincioșii sunt chemați nu doar să se identifice cu fii din parabolă, ci să aspire la a deveni asemenea Tatălui. Dacă suntem primiți cu iubire și iertare, suntem chemați să oferim la rândul nostru iubire și iertare. Aceasta este etapa finală și supremă a creșterii spirituale: transformarea din fii în părinți, imitând modelul divin al Tatălui.

6. Provocările contemporane

Episcopul Benedict subliniază că societatea modernă, cu tendința sa de a promova dependența și fericirea individualistă, contravine acestui parcurs de maturizare spirituală. Părinții supraprotectori și copii dependenți prelungesc artificial copilăria și împiedică dezvoltarea personală și asumarea responsabilității. În plan spiritual, credincioșii trebuie să evolueze de la a fi doar copii cuminți la a deveni părinți buni, imitând dragostea jertfelnică a Tatălui Ceresc.

7. Concluzii

Preasfințitul Benedict concluzionează că intrarea în bucuria ospățului eshatologic presupune dobândirea calității de părinte, iubind cu bucurie și cruce. Paternitatea divină este o chemare la maturizare spirituală și la trăirea dragostei necondiționate. Parabola Fiului Risipitor, cu toate detaliile sale, rămâne o sursă inepuizabilă de exegeze teologice și artistice, ilustrând întâlnirea omului cu iubirea paternă a lui Dumnezeu.

Materialul îmbină o hermeneutică profundă cu o perspectivă pastorală, subliniind importanța relației personale cu Dumnezeu ca Tată. Este evidentă influența teologiei patristice și a spiritualității ortodoxe, care pune accent pe experiența personală a întâlnirii cu Dumnezeu. Dragostea paternă este văzută nu doar ca un atribut divin, ci ca o chemare la trăirea și manifestarea ei în viața de zi cu zi.

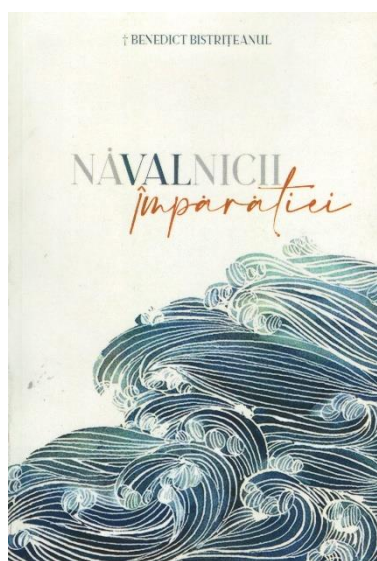
Materialul oferit de Episcopul Benedict Bistrițeanul este o explorare teologică profundă a paternității divine, invitând cititorii să înțeleagă și să trăiască iubirea necondiționată a lui Dumnezeu, reflectată în relațiile lor

personale și comunitare. Parabola Fiului Risipitor este o chemare la intrarea în bucuria Tatălui atât în viața de acum, cât și în cea viitoare. Credincioșii sunt invitați să observe Evanghelia în viața lor, să se obișnuiască cu Împărăția promisă și să nu deznădăjduiască, având mereu în vedere iubirea și milostivirea Tatălui Cereșc.

BENIAMIN A. DOCTOR

Teologie Pastorală anul III

„Năvalnicii Împărăției” - Personalități ale Vechiului Testament în căutarea lui Dumnezeu, autor P.S. Benedict Bistrițeanul (apărută la Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2021).

În paginile acestei cărți, autorul explică motivul pentru care este atras de personalitățile remarcabile din istoria Vechiului Testament: „Mereu am fost fascinat de oamenii lui Dumnezeu din mijlocul Poporului ales, care, cu o forță extraordinară, L-au căutat și L-au descoperit, în mijlocire și revelație, dar și în deznădejde, păcat, lepădare și, mai ales, în pocăință și dragoste”.

Autorul este atras de personalitățile Vechiului Testament pentru că acestea, cu forță extraordinară, au căutat și descoperit voia lui Dumnezeu, atât în momente de mijlocire și revelație, cât și în situații de deznădejde, păcat, lepădare, pocăință și dragoste. Acest parcurs subliniază complexitatea vieții spirituale și a relației dintre om și Dumnezeu.

1. Patriarhul Avraam

Avraam este un model de credință și prietenie cu Dumnezeu. Numit „alesul lui Dumnezeu” și „prietenul lui Dumnezeu”, Avraam reprezintă simbolul ascultării, curajului în dialogul cu Dumnezeu și al încrederii neclintite în planul divin. Arătarea Sfintei Treimi la stejarul Mamvri și dialogul cu Dumnezeu pentru salvarea cetății Sodoma ilustrează deschiderea lui Dumnezeu spre omenire și disponibilitatea Sa de a interveni în istorie.

Personalitatea Patriarhului Avraam, pomenit de 318 ori în Sfânta Scriptură, este numit alesul lui Dumnezeu și părintele poporului ales: „Eu sunt Dumnezeu lui Avraam și Dumnezeu lui Isaac și Dumnezeu lui Iacov”. „Sânul

lui Avraam” (Luca 16, 23) este un simbol al siguranței, căldurii, protecției și dragostei. În sinteză, Avraam este „prietenul lui Dumnezeu” (Iacov 2, 23).

Un moment istoric din viața marelui patriarh este întâlnirea surprinzătoare cu cei Trei Îngeri la stejarul Mamvri (arătarea Sfintei Treimi, cf. Fa. 18). La salvarea cetății Sodoma, vedem un Dumnezeu deschis la dialog cu oamenii, arătându-și disponibilitatea de a salva cetatea și locuitorii ei.

Caracteristicile lui Avraam, alesul lui Dumnezeu, includ ascultarea, curajul de a dialoga cu Dumnezeu și încrederea în Dumnezeul poporului său.

Al doilea personaj din cartea Preasfinției Sale este Isaac, urmat de Iacov, cel de-al treilea patriarh, care ocupă un loc aparte între personalitățile biblice, din care provin cele douăsprezece triburi ale poporului Israel.

2. Isaac și Iacov

Cei doi patriarhi continuă linia spirituală a lui Avraam, fiecare având un rol crucial în formarea și dezvoltarea poporului ales. Iacov, din care provin cele douăsprezece seminții ale Israelului, subliniază importanța continuității și fidelității față de Dumnezeu.

Un alt nume binecuvântat și important în șirul conducătorilor poporului Israel este Proorocul Moise, văzătorul de Dumnezeu. Viața sa începe în Egipt, în exil, fiind salvat de la moarte prin mâna fiicei lui Faraon. Dumnezeu avea un plan pentru pruncul salvat din apă, de a fi un „ales” în istoria mântuirii poporului evreu.

Lui Moise i se arată Dumnezeu în rugul ce ardea și nu se mistuia (cf. Ieșire 3), punându-l garant și răscumpărător pentru poporul pe care îl conduce spre Țara Făgăduinței. Pe Moise, marele conducător al poporului său, Dumnezeu l-a ales să fie mesagerul și omul de încredere, să transmită voia Sa și să pună rânduială în viața lor morală prin Decalogul primit și transmis.

3. Proorocul Moise

Viața și misiunea lui Moise sunt centrale în istoria mântuirii poporului evreu. De la salvarea sa miraculoasă în copilărie la întâlnirea cu Dumnezeu în rugul aprins, Moise devine garantul și răscumpărătorul poporului, conducându-l spre Țara Făgăduinței și oferindu-i Decalogul, fundamentul moral al vieții religioase și sociale.

4. Iosua Navi

Urmașul Proorocului Moise este Iosua Navi, „îscoditorul lui Dumnezeu”, un adevărat comandant militar care a cucerit Canaanul și a condus poporul în „țara unde curge lapte și miere”. Cucerirea Ierihonului este un exemplu de strategie și istețime militară, de care Dumnezeu s-a folosit pentru „poporul Său”.

Succesorul lui Moise, Iosua este exemplul perfect de lider militar și spiritual, care cucerește Canaanul și conduce poporul ales în țara promisă. Strategia și înțelepciunea sa sunt văzute ca instrumente divine folosite pentru împlinirea voii lui Dumnezeu.

5. Regele David

David, numit „cântărețul lui Dumnezeu”, este simbolul poeziei și sensibilității spirituale. Psalmii săi rămân un testament al credinței și devoțiunii, fiind relevanți și inspirați până în zilele noastre. David, un alt personaj descris cu pricepere și sensibilitate de autor, este numit „cântărețul lui Dumnezeu”, făcând din viața o poezie prin frumusețea cuvintelor sale. Psalmii sunt poezii și cântări al căror ecou se aude până în zilele noastre.

6. Regele Solomon

Solomon reprezintă înțelepciunea și echilibrul dintre tinerețe și maturitate. Ctitor al templului din Ierusalim și autor al unor scrieri pline de învățăminte, Solomon subliniază deșertăciunea lucrurilor pământești și nevoia de înțelepciune divină. Solomon, al cărui nume înseamnă „cel pașnic”, îmbină cu măiestrie tinerețea din „Cântarea Cântărilor” cu maturitatea din „Pildele lui Solomon” și cu o anumită nostalgie a timpului trecut din „Eclesiastul”. Solomon este ctitorul mărețului templu din Ierusalim și constată prin cuvintele Eclesiastului că „toate sunt deșertăciuni și vânăre de vânt”.

7. Concluzii

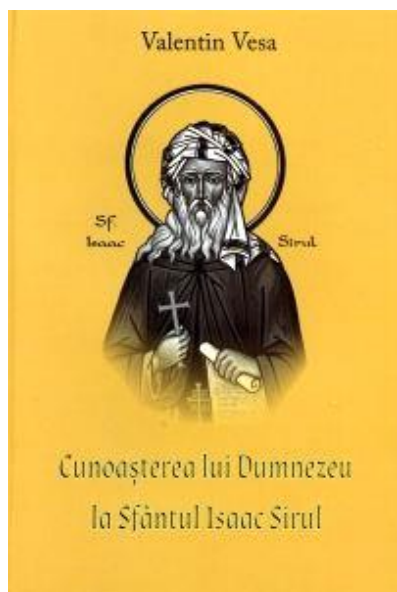
Prin această lucrare, Preasfințitul Benedict Bistrițeanul ne oferă o aprofundare a marilor figuri biblice și a contribuției lor la istoria mântuirii. Mulțumirile adresate autorului pentru efortul depus reflectă recunoașterea valorii spirituale și educative a acestei cărți, care inspiră curajul și căutarea lui Dumnezeu în viețile noastre, ilustrând pe „Năvalnicii Împărăției” - personalități care, prin viața și faptele lor, au contribuit esențial la împlinirea planului divin.

Mulțumim Preasfințitului și pentru această lucrare despre personajele cele mai importante din Vechiul Testament, prin curajul și căutarea lui Dumnezeu, numindu-i „Năvalnicii Împărăției”.

Recomandăm această lucrare celor care sunt interesați și preocupați de Studiul Vechiului Testament deoarece, această frumoasă alcătuire pune în valoare evidențierea personajelor vechi-testamentare în contextul lumii actuale, și contribuția lor în actul mântuirii.

BENIAMIN A. DOCTOR
Teologie Pastorală anul III

„Cunoașterea lui Dumnezeu la Sf. Isaac Sirul”, Autor Arhim. Lect. Univ. Dr. Benedict Valentin Vesa (apărută la Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014).

1. Introducere

Arhim. Lect. Univ. Dr. Benedict Valentin Vesa, în lucrarea sa „Cunoașterea lui Dumnezeu la Sfântul Isaac Sirul: Itinerariul spiritual de la „dreptatea ascetică” la „dragostea duhovnicească”, oferă o explorare aprofundată a teologiei și gândirii Sfântului Isaac Sirul, o figură esențială din secolul al VII-lea în tradiția siro-orientală. Lucrarea pune un accent deosebit pe optimismul teologic al Sfântului Isaac și pe rolul central al dragostei și milei divine în înțelegerea Economiei divine, de la creație la eshatologie. Unul dintre aspectele centrale ale teologiei Sfântului Isaac este accentul pus pe mila și dragostea divină. Aceasta viziune optimistă contrastează cu

tradițiile teologice mai pesimiste ale teologiei occidentale și chiar cu anumite segmente ale tradiției bizantine. Pentru Isaac Sirul, mila și dragostea sunt esențiale în înțelegerea Economiei divine, și ele guvernează întreaga creație și eshatologie. Această abordare plină de speranță și bunătate divine deschide perspective noi asupra relației omului cu Dumnezeu și a destinului uman.

Scrierile Sfântului Isaac Sirul au depășit rapid granițele confesionale, fiind traduse și adaptate în diverse tradiții creștine. În ciuda originii sale „nestoriene”, operele sale au fost acceptate și integrate în diferite tradiții hristologice, devenind o sursă de inspirație pentru monahi și teologi din întreaga lume creștină. Acest ecumenism al operei sale arată capacitatea profundă a teologiei lui Isaac de a rezona cu multiple perspective și sensibilități teologice.

2. Apartenența la tradiția siriacă

Sfântul Isaac Sirul este parte a tradiției siriace, care se distinge printr-un stil poetic și simbolic, diferit de categoriile filosofice grecești și de juridicismul teologiei occidentale. Această tradiție oferă o sinteză remarcabilă și originală între elemente intelectuale și existențialiste. Opera sa reflectă o integrare armonioasă între spiritualitatea siriacă și bizantină, oferind o teologie care este atât profundă, cât și accesibilă prin limbajul său simbolic.

Teologia lui Isaac Sirul s-a dezvoltat într-un context de turbulențe politice și religioase în Imperiul Persan, marcat de invazia arabă și schisme interne. Această perioadă a fost totuși una de înflorire a literaturii siro-orientale,

cu autori contemporani precum Dadisho Qatraya și Simon Taibuteh. Acest context tumultuos a influențat profund gândirea și scrierile Sfântului Isaac, oferind o perspectivă unică asupra relației dintre credință și suferință.

3. Doctrina Gnoseologică a Sfântului Isaac Sirul

Cercetarea gnoseologică a Sfântului Isaac se desfășoară pe două planuri: obiectiv-istoric, referitor la gnoseologia teologică (Creație, Întrupare, Eshatologie) și subiectiv-spiritual, privind cunoașterea concretă în viața ascetică. Itinerariul gnoseologic propus de Isaac Sirul este un progres continuu, de la cunoașterea naturală la cea duhovnicească, printr-un proces de transformare și purificare ontologică. Cunoașterea lui Dumnezeu implică atât elemente discursive, cât și intuitive, realizate prin purificare și transformare spirituală. Sfântul Isaac subliniază că adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu se atinge prin simțirea Lui, nu doar prin cunoaștere intelectuală.

4. Itinerariul ascetic de la Dreptatea ascetică la Dragostea duhovnicească

Procesul ascetic descris de Sfântul Isaac Sirul implică o evoluție de la starea pătimasă la purificare, atingerea stării de dreptate și, în cele din urmă, dragostea duhovnicească. Cunoașterea teologică avansează printr-o călătorie de la ignoranță la cunoașterea naturală și spirituală, culminând cu vederea lui Dumnezeu. Dragostea divină este văzută ca scopul suprem al itinerariului spiritual, marcând trecerea de la o justiție ascetică la o dragoste luminoasă și duhovnicească. Această dragoste este considerată mijlocul suprem prin care omul ajunge la cunoașterea și simțirea lui Dumnezeu.

5. Concluzie

Opera Sfântului Isaac Sirul oferă o sinteză teologică între tradiția siriacă și bizantină, cu un accent unic pe dragostea și mila divină. În contextul tumultuos al secolului al VII-lea, viziunea sa optimistă și ecumenică a depășit granițele confesionale, influențând profund spiritualitatea creștină. Cunoașterea lui Dumnezeu, conform Sfântului Isaac, este un proces ascetic și gnoseologic continuu, în care dragostea divină joacă rolul central. Lucrarea Arhim. Lect. Univ. Dr. Benedict Valentin Vesa oferă o perspectivă comprehensivă și integrativă asupra teologiei experiențiale a Sfântului Isaac, evidențiind relevanța sa continuă pentru spiritualitatea creștină contemporană.

BENIAMIN A. DOCTOR
Teologie Pastorală anul III

COMORI DIN BIBLIOTECA NOASTRĂ

RĂZVAN POPA
Teologie Pastorală anul IV

Jaroslav Pelikan, *Creștinismul și cultura clasică*, Editura Doxologia, Iași, 2018

Sfântul Apostol Pavel spune în epistolele sale că Hristos S-a arătat în lume și ne-a făcut cunoscută *taina voii Sale* (cf. Ef 1,10) atunci când lumea era pregătită, adică *la plinirea vremii* (cf. Gal 4,4 și Ef 1,10). Poate unul din cele mai interesante aspecte ale acestei *pliniri a vremii*, îl găsim în primele pagini ale acestei cărți, *Creștinismul și cultura clasică*, scrisă de Jaroslav Pelikan - o *convergență lingvistică*. Iată ce scrie autorul: „Una dintre cele mai **remarcabile convergențe lingvistice** din întreaga istorie a conștiinței și a spiritului umane rămâne aceea că Noul Testament s-a întâmplat să fie scris în greacă - nu în ebraica lui

Moise și a profeților, nici în aramaica lui Iisus și a ucenicilor Săi, nici chiar în latina Imperiului Roman, ci în greaca lui Socrate și a lui Platon [...] Ca o consecință a acestei **convergențe**, fiecare încercare de a traduce Noul Testament în oricare din cele aproape două mii de limbi [...] a trebuit, atunci când s-a confruntat cu un termen sau altul, să țină seama în primul rând de parcursul său anterior în cadrul istoriei limbii grecești”¹. În această carte a sa, Jaroslav Pelikan, face o analiză a modului în care cultura greacă a influențat creștinismul, nu în conținutul învățaturii de credință, ci în felul în care această învățătură a fost formulată și apărută; iar ca perioadă de timp a ales finalul secolului IV, care a fost terenul primelor lupte de apărare, dar și de fundamentare a învățăturilor creștine, când au avut loc primele două Sinoade Ecumenice, perioadă care i-a avut ca reprezentanți de seamă pe cei *patru Capadocieni*: Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigore de Nyssa și Sf. Macrina (sora Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigorie de Nyssa).

Pentru acest număr al revistei noastre, vă propunem o scurtă analiză a acestei cărți, urmată de o scurtă trecere în revistă a receptării sale atât în mediul românesc (ortodox), cât și în cel internațional (multiconfesional), evidențiind la finalul articolului, câteva aspecte care ne-au plăcut în mod deosebit.

¹ Pelikan, Jaroslav. 2018. *Creștinismul și cultura clasică*. Editor Gheorghe Ovidiu Sferlea. Traducere de Sergiu-Adrian Adam. Iași: Ed. Doxologia, p. 21.

I. Creștinismul și cultura clasică - un comentariu

Profesorul Jaroslav Pelikan (la catedra de istorie a Universității Yale, S.U.A.) este o personalitate marcantă care a acoperit în studiile și cercetările sale, aproape întreg spectrul istoriei creștine. Cartea de față, *Creștinismul și cultura clasică*, de fapt, o adevărată monografie, a văzut lumina tiparului în 1993. Așa cum autorul însuși mărturisește, ea s-a concretizat după ce, la invitația Universității din Aberdeen, Scoția, a susținut o serie de prelegeri între anii 1992-1993, în cadrul *Gifford Lectures*², pe tema "*întâlnirii dintre creștinism și elenism, deoarece aceasta a fost matricea istorică pentru însăși ideea de «teologie naturală»*"³. Prof. Pelikan este cunoscut pentru o altă lucrare importantă despre istoria doctrinei creștine⁴, iar lucrul la această lucrare a generat și nevoia de a trata mai în detaliu și relația creștinismului cu elenismul, temă pe care a tratat-o concentrându-se pe secolul IV, pe scrierile celor patru Capadocieni, secol "*pe care Gilbert Highet l-a numit «perioada vitală pentru sinteza dintre filosofia greco-romană și gândirea creștină», când atât întâlnirea, cât și sinteza au fost întruchipate în gândirea celor cunoscuți trei Capadocieni, Grigorie de Nazianz, Vasile al Cezareii, Grigorie al Nyssei, și a «celui de-al patrulea Capadocian», Macrina, sora ultimilor doi»*"⁵.

După o foarte scurtă prefață, lucrarea este structurată în două părți mari, a câte 10 capitole fiecare. Și, deși la început anunța că va introduce "*probleme de genealogie intelectuală*"⁶, autorul nu a încheiat lucrarea cu un epilog sau capitol sau secțiune dedicată unor concluzii.

Prima parte, intitulată "*Teologia naturală ca apologetică*", tratează modul în care cei patru Capadocieni se folosesc de argumente specifice teologiei naturale, pentru apărarea credinței creștine față de atacurile din afară, adică a ereticilor (ca Eunomie) sau păgânilor (ca Libaniu, sau împăratul Iulian Apostatul). Este vorba de secolul IV, secolul primelor Sinoade Ecumenice (Niceea și Constantinopol) când Biserica și-a formulat și sistematizat învățăturile mântuitoare ca răspuns la aceste atacuri – vorbim despre arianism. Sf. Vasile cel Mare și Grigorie de Nazianz au avut o foarte bogată educație, așa cum se făcea în acea vreme, inclusiv în filozofia și cultura greacă și științele

² *Gifford Lectures* sunt o serie de prelegeri anuale prestigioase, susținute la patru universități din Scoția, inițiate în 1888 de către Adam Gifford cu scopul de a promova studiul teologiei naturale, în cel mai larg sens al termenului - The Universities of Edinburgh, Scotland. 2020. *The Gifford Lectures*. 7 April. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.ed.ac.uk/events/lecture-series/gifford-lectures>.

³ Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, p. 9.

⁴ Titlul lucrării este *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, o lucrare în cinci volume, apărută între anii 1973-1990, și tradusă în limba română la Ed. Polirom între anii 2004-2008.

⁵ Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, p. 9.

⁶ *Ibidem*, p. 10.

vremii. La fel și Sf. Grigorie de Nyssa. Ce scoate în evidență J. Pelikan este că cei trei, împreună cu Sf. Macrina, au apreciat și folosit din elenism, filosofia, logica, dialectica, retorica și conceptele acestora (pe care le-am adaptat nevoilor creștinismului), dar au respins și criticat vehement teatrul, literatura și mitologia elenă: ”fiecare [...] a fost ferm așezat în tradiția culturii clasice grecești și, totodată, fiecare a criticat apăsător această tradiție”⁷. Dar nici pe cele pe care ei le acceptau ca bune, nu luau totul ci erau mereu preocupați de a păstra învățătura Bisericii: ”păstrându-și linia critică la adresa gândirii grecești, Capadocienii i-au învinuit în mod repetat de erezie pe cei a căror preocupare era «nu să învețe sufletele celor simpli lecții scoase din Sfânta Scriptură, ci să strice armonia adevărului [creștin] cu filosofia păgână»”⁸. Și pe tot parcursul acestei prime părți, autorul arată ce anume și în ce mod, cei patru știau să ia dintre toate elementele culturii clasice grecești cele bune și de folos pentru învățătura de credință a Bisericii. Noțiunea generală de *teologie naturală* se referă la cunoașterea despre existența și atributele lui Dumnezeu așa cum se pot ele dobândi prin capacitatea naturală a omului de a raționa și de a percepe lumea prin simțuri⁹ și fără a se baza pe vreo formă de revelație¹⁰. De remarcat faptul că, deși folosește frecvent termenul de *teologie naturală*, autorul nu dă o definiție a termenului, ci lasă cititorul (sau auditorul, în cazul prelegerilor care au premers cărții) să deducă sensul termenului din operele Capadocienilor din care aduce foarte multe citate. Astfel, vedem că aici, prin această noțiune, cunoașterea despre Dumnezeu are la bază rațiunea și contemplarea așa cum reies din modul de gândire a filozofilor greci¹¹.

Cea de-a doua parte, ”*Teologia naturală ca presuposiție*”, schimbă perspectiva arătând modul în care teologia naturală, așa cum reiese din cultura elenistă, adică utilizarea rațiunii, a fost folosită de cei patru Capadocieni în a sistematiza învățăturile de credință și a-și expune propria lor poziție dogmatică. Secolul IV, secolul primelor două Sinoade Ecumenice, a fost marcat, în lumea creștină de două lupte, una împotriva păgânismului (identificat, să spunem, prin *cultura clasică*) și cealaltă împotriva ereziilor (Arie, Eunomie etc.)¹². În acest

⁷ Ibidem, p. 29.

⁸ Ibidem, p. 40.

⁹ Encyclopedia.com. fără an. *Natural Theology*. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/other-religious-beliefs-and-general-terms/religion-general/natural-theology>.

¹⁰ Encyclopedia Britannica. fără an. *Christian philosophy as natural theology*. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.britannica.com/topic/Christianity/Christian-philosophy-as-natural-theology#ref301365>.

¹¹ Constantelos, Demetrios. 1996. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Classical World* (The Johns Hopkins University Press) 89 (6): 515-516. <https://www.jstor.org/stable/4351887>, p. 516.

¹² Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, p. 240.

context, Capadocienii, devin ”creatorii Ortodoxiei grecești”¹³, scrierile lor constituind triumful teologiei secolului IV, o dublă victorie, celei a ”învățăturii curate” contra păgânismului și a ”dogmelor adevărului” contra ereziilor, iar aceste două victorii erau strâns legate, întrucât ei când respingeau orice fel de învățătură necreștină, ”fie în formularea ei filozofică, fie în cea eretică, le abordau adesea pe amândouă”¹⁴.

Dintre principale teologii capadocienilor, J. Pelikan accentuează cel mai mult idea cunoașterii **apofatice** a lui Dumnezeu, căruia îi dedică două capitole întregi (câte unul din fiecare parte). Astfel, el spune că ”*una dintre cele mai importante măsuri, atât a continuității, cât și a schimbării care a avut loc în trecerea de la cultura clasică la dominația teologiei creștine, poate fi găsită în istoria limbii grecești însăși, în special în istoria vocabularului propriu teologiei raționale și naturale*”¹⁵ și, referindu-se la o comparație empirică a lexicoanelor grecești, evidențiază preponderența folosirii prefixului negativ în greaca patristică, mai mult decât în greaca clasică, la fel cum și această preponderență există mai mult în gândirea creștină greacă decât în cea latină¹⁶, întrucât în gândirea Capadocienilor, atunci când acești termeni sunt ”*asociați firii divine [...] arată în ce condiții este îngăduit să-L cunoaștem pe Dumnezeu ca existând*”¹⁷. La fel, Pelikan arată că ”*deoarece obiectul teologiei era, în cuvintele lui Vasile, «de negrăit cu glasul omenesc», teologa apofatică era o teorie a limbajului*”¹⁸. Regăsim pe întreg parcursul studiului foarte frecvente referire la *apofaza* din limbajul teologic capadocian, prof. Pelikan aratând astfel că *apofaza* este laitmotiv-ul limbajului; mai mult el numește totalitatea termenilor apofatici din gândirea capadocienilor *lexiconul transcendeței*¹⁹. ”*Capadocienii au folosit în dogmatica lor apofaza chiar mai mult decât în apologetică*”²⁰.

Remarcăm și o listă foarte bogată de **surse filosofice și patristice** utilizate de autor, ceea ce arată volumul de informații ce au fost folosite, acoperind numeroase scrieri ale Capadocienilor. Menționăm și distribuția lucrărilor patristice, respectiv filozofice – astfel, dintr-un total de 81 de surse citate, aproximativ 43% sunt operele Capadocienilor (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nyssa), 29% sunt din filozofia antică greacă (în majoritate lucrări ale lui Platon și Aristotel), iar restul ale scriitorilor bisericești și alte surse.

¹³ Reinhold Seeberg *apud* Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, p. 236.

¹⁴ Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, p. 240.

¹⁵ *Ibidem*, p. 69.

¹⁶ *Ibidem*, p. 69.

¹⁷ *Ibidem*, p. 70.

¹⁸ *Ibidem*, p. 71.

¹⁹ *Ibidem*, p. 294.

²⁰ *Ibidem*, p. 274.

Micul dicționar de termeni *tehnici* grecești este de asemeni binevenit, întrucât J. Pelikan a decis să păstreze acești termeni în prezentarea diverselor idei²¹.

Referitor la ediția tradusă în limba română, remarcăm și **prima copertă** care are o reproducere a *Filosofilor antici*, frescă exterioară, Mănăstirea Sucevița (sec. XVI); deci mediul creștin a recunoscut și apreciat contribuția culturii clasice, a elenismului în special, la formularea și apărarea învățăturilor de credință²².

Studiul are o structură aproape simetrică, este împărțit în două părți egale, a câte 10 capitole fiecare, așa cum s-a menționat mai sus. Cele 20 de capitole, de dimensiuni foarte apropiate, sunt puse în oglindă și, deși lucrarea poate fi citită liniar, este recomandat ca să fie parcursă citind alternativ câte un capitol din fiecare parte. Însuși autorul face referiri încrucișate între capitole.

Tabelul de mai jos arată astfel această oglindire a capitolelor; de asemeni, am indicat și idea dogmatică principală (folosind noțiuni din teologia dogmatică):

Teologia naturală ca apologetică		Teologia naturală ca presuposiție
Cultura clasică și teologia creștină	<i>Revelația</i>	Teologia creștină și cultura clasică
Teologia naturală ca apologetică	<i>Revelația</i>	Teologia naturală ca presuposiție
Limbajul negației	<i>Gnoseologia</i>	Lexiconul transcendenței
Dumnezeu și căile cunoașterii	<i>Gnoseologia</i>	Credința ca împlinire a rațiunii
Multiplul și unul	<i>Triadologia</i>	Unul și Trei
Universul ca un cosmos	<i>Cosmogonia și Triadologia</i>	Cosmosul ca creație contingentă
Spațiu, timp și divinitate	<i>Soteriologia</i>	Iconomia mântuirii
Chipul lui Dumnezeu	<i>Soteriologia</i>	Metamorfoza naturii umane
Izvorul a tot binele	<i>Antropologia și Soteriologia</i>	Slujirea adusă de faptele raționale
De la <i>tyche</i> la <i>telos</i>	<i>Eshatologia</i>	Viața veacului ce va să vină

²¹ *Ibidem*, p. 11-12.

²² Reprezentarea este parte dintr-o frescă mai mare numită "Arborele lui Iesei și friza filozofilor" și, după cum remarcă Ion Miclea într-o monografie despre Ținutul Bucovinei (Miclea, Ion. 1976. *Dulce Bucovină*. București: Ed. Sport-Turism, notă la imaginea 292) arborele lui Iesei reprezintă ascendența lui Hristos în tradiția mozaică, tot așa filozofii semnifică ascendența Sa în lume și gândirea antichității clasice.

II. Receptare critică

❖ Față de monografiile tematice anterioare, se remarcă două aspecte importante ale tratatului prof. Pelikan: pe de o parte, faptul că, datorită convergenței gândirii Capadocienilor, el prezintă ideile agregate într-un mod sistematic, și nu individual, iar pe de cealaltă parte o împărțire în două părți prin care pune în paralel modul în care Capadocienii resping vederi opuse prin afirmarea bazei raționale a religiei lor, și apoi folosirea rațiunii în expunerea poziției lor dogmatice. Lucrarea este o întrețesere de citate bine alese din scrierile Capadocienilor și expunerea proprie a prof. Pelikan. Deși la începutul lucrării, autorul anunță o temă extrem de importantă, și anume cât de bine teologia naturală s-a descurcat în această metamorfoză către creștinism, totuși cartea nu se încheie cu o concluzie²³.

❖ Chiar dacă titlul anunță o temă foarte largă, autorul s-a limitat doar la secolul IV, iar subtitlul cărții ("Metamorfoza teologiei naturale la întâlnirea creștinismului cu elenismul") indică de fapt obiectul principal al lucrării. Expunerea prof. Pelikan este structurată în jurul temelor principale ale crezului niceo-constantinopolitan (triadologia, cosmologia, sufletul uman, învierea și nemurirea). Prima parte a studiului evidențiază utilizarea argumentelor teologiei naturale ca metodă apologetică, iar cea de-a doua arată cum aceleași argumente sunt folosite pentru o expunere sistematică a teologiei creștine. Această dublă tratare a acestor teme duc la repetarea unor argumentări și contribuie la dimensiunea cărții. Atenția principală a prof. Pelikan este către aceste teme ale crezului niceo-constantinopolitan, ceea ce duce la tratare insuficientă a conceptului de teologie naturală, iar studiului îi lipsește o concluzie finală. Cu toate acestea, viziunea lui asupra Capadocienilor este foarte valoroasă și constituie un foarte bun instrument pentru explorarea acestui vast subiect al culturii și creștinismului²⁴.

❖ Studiul prof. Pelikan este o întrețesere a teologiei naturale clasice și cea teologiei naturale și doctrinelor ortodoxe a Capadocienilor, structurată în două secțiuni paralele: utilizarea teologiei naturale ca apologetică împotriva păgânilor (Libaniu) și ereticilor (Eunomie), și folosirea teologiei naturale ca presuposiție pentru o expunere sistematică a adevărilor creștine, iar subtitlul de "metamorfoză" se referă la transformarea teologiei naturale capadociene

²³ Extras și tradus din Balás, David L. 1995. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Journal of Religion* (The University of Chicago Press) 75 (3): 414-416. <http://www.jstor.org/stable/1205390>.

²⁴ Extras și tradus din Helleman, Wendy Elgersma. 1994. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *Phoenix* (Classical Association of Canada) 48 (2): 179-180. <https://www.jstor.org/stable/1088319>.

dintr-un mod de utilizare în celălalt. Unul din elementele de bază a gândirii Capadocienilor este apofaza, numit de prof. Pelikan, *limbajul transcendenței*²⁵.

❖ Întâlnirea dintre creștinism și cultura clasică a fost mereu un subiect controversat, abordat de numeroase studii, din vechime până în prezent. Volumul de față este bine realizat și este o adevărată sursă de bucurie intelectuală. Autorul se axează pe secolul IV și pe cei patru Capadocieni și tematica principală este modul cum teologia naturală a vechilor filosofi greci s-a îmbinat cu teologia biblică și cum s-a metamorfozat, sub influența Capadocienilor, în teologie creștină. Prof. Pelikan reușește să mențină armonie și echilibru între punctele de vedere extreme asupra acestei teme²⁶.

❖ Cartea își propune un studiu asupra teologiei naturale și a pregătirii clasice a Părinților Capadocieni (Vasile al Cezareii, Grigorie de Nazianz și Grigorie de Nyssa), la care autorul adaugă și o a patra personalitate, Macrina, pornind de la scrierile lui Grigorie de Nyssa despre sora sa. Prof. Pelikan se concentrează pe utilizarea apofatismului în gândirea teologică a Capadocienilor. Lucrarea este o analiză empirică bazată pe o parcurgere exhaustivă a corpusului capadocian și abundă de citate; iar sinteza acestor texte era deja un deziderat al cercetătorilor. Un lucru important: deși unii ar fi tentați, pe baza introducerii, că prof. Pelikan ar trata pe fiecare din cei patru în mod individual, el prezintă scrierile și afirmațiile lor printr-o atentă înțelegere ca și cum ar fi existat un *sistem capadocian unificat*. Studiul constituie un element de bază pentru cercetarea sintezei culturale a Capadocienilor²⁷.

❖ Într-o recenzie a lucrării de față în *Dilema Vechei*, Bogdan Tătaru-Cazaban sumariza foarte bine contribuția esențială a lui Jaroslav Pelikan: "*Cartea lui J. Pelikan ne arată în mod pătrunzător cum alteritatea kerygmei creștine s-a menținut întotdeauna în tensiune cu limbajul filosofic, făcând din această ambivalență un principiu creator al teologiei.*"²⁸

❖ Tot în mediul românesc, prof. Claudiu Arieșan, clasificând monografia lui Jaroslav Pelikan ca fiind *monumentală și referențială*, scria la puțin timp după apariția traducerii în limba română: "*Cunoscutul profesor de istorie de la Yale University pornește demersul său recuperator și insolit*

²⁵ Extras și tradus din Ettlinger, Gerard H. 1996. „Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan.” *Church History* (Cambridge University Press) 65 (3): 446-448. <https://www.jstor.org/stable/3169944>.

²⁶ Extras și tradus din Constantelos, Demetrios. 1996. *op. cit.*

²⁷ Extras și tradus din Trombley, Frank R. 1996. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Catholic Historical Review* (Catholic University of America Press) 82 (4): 679-681. <https://www.jstor.org/stable/25024824>.

²⁸ Tătaru-Cazaban, Bogdan. 2019. *Când creștinii îl citeau pe Homer*. 4 Decembrie. Accesat Ianuarie 17, 2024. <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/cind-crestinii-il-citeau-pe-homer-629023.html>.

deopotrivă de la importanta convergență lingvistică a scrierii Noului Testament în limba greacă a civilizației eline și elenistice antice, nu în ebraică, aramaică sau latină. Un fapt cultural de necontestat, ce a făcut ca Părinții Capadocieni să fie «ferm așezați în tradiția culturii clasice grecești și, totodată, au criticat apăsător această tradiție»[...]. Când citești numele implicate în această tradiție admirabilă (comparabilă poate doar cu întâlnirile Eranos de la Ascona, unde Eliade, Scholem, Zimmer, Herbert Read și Jung erau invitați și comperi permanenți) înțelegi forța continuității umaniste în orice domeniu (Werner Jaeger, E. Gilson, A. von Harnack, Karl Barth) și însemnătatea instituției mecenatului pentru punerea în pagină, la propriu, a unui atare construct spiritual de durată.”²⁹

III. Aspecte importante

❖ Deși titlul cărții pare să inducă ideea unui domeniu foarte amplu, prof. Pelikan a abordat o perioadă de timp mult mai redusă, și anume cea a secolului IV (sau, așa cum spune în subtitul, perioada *întâlnirii creștinismului cu elenismul*). Secolul IV a fost secolul formulării învățăturilor creștine, iar unitatea de gândire a Capadocienilor (Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nyssa) și erudiția lor constituie unele din motivele principale a acestui studiu³⁰.

❖ Teologia naturală a Capadocienilor, și de fapt întreaga tradiție creștină au fost rezultatul întâlnirii creștinismului cu elenismul³¹.

❖ Prof. Pelikan arată cum Capadocienii și-au formulat o teologie naturală proprie, dându-l ca exemplu pe Sf. Grigorie de Nyssa care și-a formulat apologia contra ereziilor pe trei piloni: gânditorii greci, Sfânta Scriptură și *înțelegerea comună a oamenilor*³².

❖ Apofatismul – limbajul teologic preferat al Capadocienilor (desigur, nu într-o manieră exclusivă), numit de J. Pelikan *lexiconul transcendenței*³³.

❖ Teologia Capadocienilor era una echilibrată, nu folosea exclusiv apofatismul, iar cu privire la *termenii tehnicii*, îmbinau fidelitatea utilizării termenilor Scripturii cu introducerea de noțiuni din afara Scripturii, cel mai cunoscut fiind cel de *homoousion*³⁴.

²⁹ Arieșan, Claudiu T. 2019. „Paralelisme.” *Orizont* Serie nouă (9 (1649)): 23. <http://www.revistaorizont.ro/arhiva/septembrie2019.pdf>.

³⁰ Pelikan, Jaroslav. *op. cit.*, pp. 25-27.

³¹ *Ibidem*, pp. 44, 234-236.

³² *Ibidem*, p. 49.

³³ *Ibidem*, pp. 274-275.

³⁴ *Ibidem*, pp. 73-76.

❖ Un alt exemplu interesant de utilizare a termenilor filozofiei clasice elene, este cel de *stoichia*, care capătă sensuri creștine, toți cei 4 Capadocieni referindu-se în lucrărilor la cele 4 elemente: pământ, apă, aer, foc³⁵.

❖ Varietate în unitate - despre cunoașterea lui Dumnezeu (Unul și Trei), înfăptuirea morală care este în concordanță cu sufletul uman creat după chipul lui Dumnezeu cu trei calități (rațiune, libertate, nemurire)³⁶.

IV. Concluzii

Scrisă în urma prelegerilor *Gifford Lectures* în 1992-1993, cu o structură simetrică ce pune față în față utilizarea teologiei naturale în apărarea creștinismului și învățăturile dogmatice ale Părinților Capadocieni (Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigorie de Nyssa, la care se adaugă și Sf. Macrina, sora ultimilor doi), monografia prof. J. Pelikan pune în evidență modul în care cultura clasică elenă s-a metamorfozat la întâlnirea cu creștinismul, arată felul cum a evoluat limbajul teologic (apofatismul) și cum termenii filozofiei grecești au devenit creștini (de exemplu, *homoousios*, *stoicheia* etc.), dar și echilibrul Părinților Capadocieni în utilizarea termenilor scripturistici și a noțiunilor filosofice. Desigur nu acoperă întreg domeniul al acestei *metamorfoze*, cu atât mai mult cât îi lipsește un epilog care să formuleze o concluzie generală, dar este bogat în citate atât ale Capadocienilor, cât și a filozofilor antici îmbinate cu propriile comentarii ale autorului, astfel că poate constitui un veritabil manual de inițiere în domeniu.

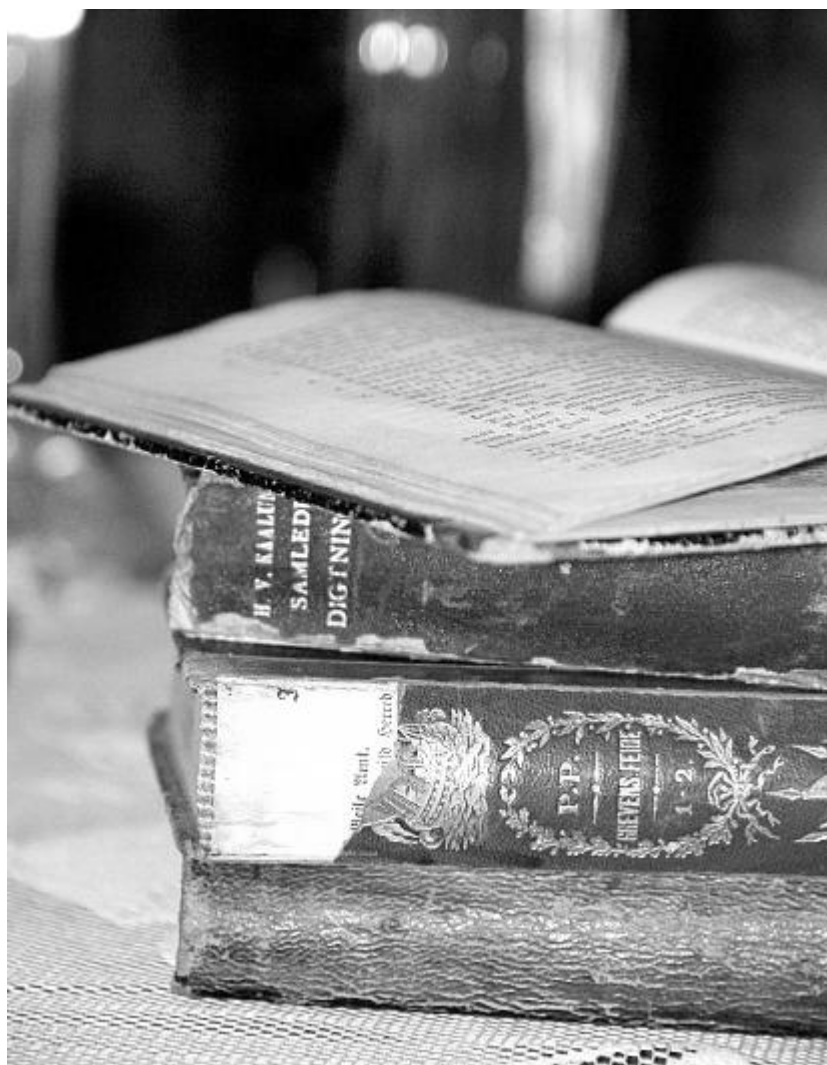
V. Bibliografie

- ***. 2015. *Biblia (ediția Sinodală)*. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
- Arieșan, Claudiu T. 2019. „Paralelisme.” *Orizont* Serie nouă (9 (1649)): 23. <http://www.revistaorizont.ro/arhiva/septembrie2019.pdf>.
- Balás, David L. 1995. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Journal of Religion* (The University of Chicago Press) 75 (3): 414-416. <http://www.jstor.org/stable/1205390>.
- Constantelos, Demetrios. 1996. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Classical World* (The Johns Hopkins University Press) 89 (6): 515-516. <https://www.jstor.org/stable/4351887>.
- Encyclopedia Britannica. fără an. *Christian philosophy as natural theology*. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.britannica.com/topic/Christianity/Christian-philosophy-as-natural-theology#ref301365>.
- Encyclopedia.com. fără an. *Natural Theology*. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.encyclopedia.com/philosophy-and-religion/other-religious-beliefs-and-general-terms/religion-general/natural-theology>.

³⁵ *Ibidem*, pp. 151-152

³⁶ *Ibidem*, pp. 203-204

- Ettlinger, Gerard H. 1996. „Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan.” *Church History* (Cambridge University Press) 65 (3): 446-448. <https://www.jstor.org/stable/3169944>.
- Helleman, Wendy Elgersma. 1994. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *Phoenix* (Classical Association of Canada) 48 (2): 179-180. <https://www.jstor.org/stable/1088319>.
- Miclea, Ion. 1976. *Dulce Bucovină*. București: Ed. Sport-Turism.
- Pelikan, Jaroslav. 2018. *Creștinismul și cultura clasică*. Editor Gheorghe Ovidiu Sferlea. Traducere de Sergiu-Adrian Adam. Iași: Ed. Doxologia.
- Tătaru-Cazaban, Bogdan. 2019. *Când creștinii îl citeau pe Homer*. 4 Decembrie. Accesat Ianuarie 17, 2024. <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/din-polul-plus/cind-crestinii-il-citeau-pe-homer-629023.html>.
- The Universities of Edinburgh, Scotland. 2020. *The Gifford Lectures*. 7 April. Accesat Ianuarie 15, 2024. <https://www.ed.ac.uk/events/lecture-series/gifford-lectures>.
- Trombley, Frank R. 1996. "Review of Christianity and Classical Culture: The Metamorphosis of Natural Theology in the Christian Encounter with Hellenism, by J. Pelikan." *The Catholic Historical Review* (Catholic University of America Press) 82 (4): 679-681. <https://www.jstor.org/stable/25024824>.

UNIVERSITARIA

CRONICA FACULTĂȚII (OCTOMBRIE 2023 - IULIE 2024)

MIHAI-LUCIAN COȘNETE
Teologie Pastorală anul IV

Deschiderea noului an universitar la Facultatea de Teologie din Timișoara

Luni, 2 octombrie 2023, la sediul Facultății de Teologie din Timișoara a avut loc deschiderea noului an universitar 2023-2024. De dimineață, în capela cu hramul Sfinții Trei Ierarhi a fost săvârșită slujba Acatistului Mântuitorului apoi, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, a avut loc un moment festiv în cadrul căruia au fost rostite alocuțiuni specifice acestui moment.

Părintele Mitropolit Ioan a subliniat în acest context, componentele morale și educaționale ale studentului teolog, viitorul preot sau profesor de religie. Chiriarhul a evidențiat nevoia de modele în societatea actuală,

confruntată, din păcate, cu probleme legate inclusiv de traficul de droguri, care a devenit un adevărat flagel în vremurile noastre. Astfel, Înaltpreasfinția Sa a menționat că în țara noastră nu doar că se consumă droguri, ci acestea sunt și produse la noi: “deci, fiți foarte atenți, dragi tineri studenți, că nu avem pe cine trimite în parohii, în societatea de astăzi, nu avem pe cine să trimitem ca voci a lui Dumnezeu, ca trâmbițe ale Duhului Sfânt decât pe frățiile voastre. Misiunea frățiilor voastre este să liniștiți, să îndrumați pruncii neamului acestuia pe cărarea care duce spre Împărăția lui Dumnezeu și nu spre cea a morții”, a specificat Părintele Mitropolit Ioan.

În continuare, a luat cuvântul și prof. univ. dr. habil. Loredana Pungă, decanul Facultății de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

„Ne bucurăm că ați ales Universitatea de Vest și Facultatea de Litere, Istorie și Teologie. Deveniți parte a unei instituții deosebite, secția de Teologie, care este cea mai dinamică zonă în ultimii ani, cu cea mai importantă creștere pe multiple bariere. Aveți dascăli minunați, profitați, așadar, de învățătura pe care o transmiteți și deveniți, la rândul dvs. modele. Cred că e foarte important să conștientizați faptul că prin parcursul pe care l-ați ales, prin drumul pe care porniți în aceste zile, vă asumați rolul de model în comunitățile din care faceți parte. Preotul, dascălul au avut un rol foarte, foarte important în societate. Ca să puteți fi modele la rândul dvs. trebuie să fiți întotdeauna verticali, așezați, să urmați principiile bunei moralități”, a precizat prof. univ. dr. habil. Loredana Pungă, decanul Facultății de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Au participat la deschidere părinții profesori, cadre universitare și studenții. Moderatorul evenimentului a fost pr. conf. dr. Constantin Jinga, coordonatorul colectivului de Teologie ortodoxă. De asemenea, corul Facultății de Teologie, dirijat de pr. lect. drd. Laurian Popa, a interpretat un buchet de imne religioase.

În acest an la Facultatea de Teologie s-au înscris 37 de studenți, unii fiind la prima facultate, iar alții la a doua. Pentru cursurile de masterat sunt alocate 30 de locuri.

Admiterea la studiile universitare de masterat la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie se face prin concurs, indiferent de forma de învățământ la care sunt organizate, pe baza probelor stabilite prin regulament, în vederea testării cunoștințelor de specialitate și a capacităților cognitive.

Catedra de teologie ortodoxă din cadrul Universității de Vest din Timișoara a luat ființă în anul 1993, urmare acordului încheiat între Arhiepiscopia Timișoarei și rectoratul Universității de Vest.

Liturghia Sfântului Iacob, „fratele Domnului”, la capela Facultății de Teologie din Timișoara

Luni, 23 octombrie 2023, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, la capela Facultății de Teologie din Timișoara a fost săvârșită Sfânta Liturghie a Sfântului Iacob, „fratele Domnului”, primul episcop sedentar al Ierusalimului.

Au slujit părintele exarh arhim. Simeon Stana, părintele prof. Gavril Trifa, părintele Mihai Botiz de la parohia Buzad și părintele diac. prof. Răzvan Fibișan.

Au fost de față studenți de la Facultatea de Teologie și elevi de la Liceul ortodox Antim Ivireanul din Timișoara.

La finalul slujbei, părintele prof. Marius Florescu a mulțumit Părintelui Mitropolit pentru binecuvântarea dată, părinților slujitori și tuturor celor care au participat la acest moment duhovnicesc din cadrul Facultății de Teologie din Timișoara.

Liturghia Sfântului Iacob, atribuită celui care a fost primul episcop al Ierusalimului, se poate săvârși doar de câteva ori pe an, în ziua de 23 octombrie și în Duminica de după Nașterea Domnului. Este mai bogată decât celelalte trei Liturghii, care se săvârșesc în mod obișnuit în Biserica Ortodoxă.

Facultatea de Teologie din Timișoara, trei decenii de existență

Marți, 31 octombrie 2023, Facultatea de Teologie din Timișoara a aniversat 30 de ani de la înființare. Manifestarea festivă a debutat cu oficierea Sfintei Liturghii în capela facultății, săvârșită de părinții profesori și de preoți ai promoției 2003, în prezența părinților și domnilor profesori și a studenților.

În continuare, rotunda facultății a găzduit momentul festiv moderat de părintele conf. univ. dr. Constantin Jinga. Momentele importante parcurse de facultatea noastră în cele trei decenii de funcționare au fost prezentate, într-un scurt istoric, de părintele lect. dr. Marius Florescu, care le-a însoțit și o prezentare power-point. Făcând o incursiune în istoria învățământului teologic ortodox din părțile Banatului, părintele lector a subliniat că începuturile acestuia își au rădăcinile în străvechea școală pentru preoți și cântăreți bisericești de la Mănăstirea Morisena (Cenad), existentă în anul 1054. Părintele Florescu a precizat, totodată, că Facultatea de Teologie din Timișoara a fost înființată prin hotărârea Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului din 6 decembrie 1992, hotărâre aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în sesiunea din 19-22 ianuarie 1993.

La 25 martie 1993, mitropolitul Nicolae Corneanu și rectorul Eugen Todoran au semnat convenția pentru înființarea specializării Teologie ortodoxă în cadrul Facultății de Litere, Istorie și Filosofie a Universității de Vest din Timișoara. Ulterior, numele facultății a fost schimbat în Facultatea de Litere, Istorie și Teologie.

Dacă în primii ani facultatea și-a ținut cursurile în sedii mai puțin corespunzătoare, prin purtarea de grijă a Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit

Ioan, în anul 2020 s-a mutat într-un sediu nou, pus la dispoziție cu aprobarea dl. Marilen Gabriel Pirtea, rectorul Universității de Vest, în care a fost amenajată și sfințită, în octombrie 2022, capela cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi”.

Manifestarea a cuprins și un moment comemorativ, realizat de regizorul Victor Popa, dedicat foștilor preoți profesori care au trecut la Domnul: pr. lect. dr. Vasile Itineanț, pr. conf. dr. Nicolae Belean și pr. lect. dr. Radu Bogdan.

Tineri și studenți timișoreni la conferința „Tinerețea, darul lui Dumnezeu pentru Biserica Sa”

Cu binecuvântarea Înaltpreasfinției Sale, Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, un număr de 35 de studenți teologi din cadrul Universității de Vest, coordonați de către Pr. Lect. dr. Nichifor Tănase, consilier învățământ și activități al Arhiepiscopiei Timișoarei și 15 profesori de religie din cadrul ISJ Timiș, coordonați de către doamna Inspector Daniela Buzatu, au răspuns invitației Preasfinției Sale, Ieronim al Daciei Felix, de a participa la Conferința cu tema “Tinerețea, darul lui Dumnezeu pentru Biserica Sa”, susținută de Părintele Arhimandrit Hrisostom Rădășanu, în Catedrala episcopală din Vârșeț.

Episcopia Dacia Felix din Banatul sârbesc reprezintă teritorial un pământ străbun unde se vorbește și se simte românește, este un pământ sfințit prin rugăciune, protejat de Dumnezeu și aparținând din 1919 de Serbia. Pășind

„din Banat până în Banat” printre cele „două rânduri ce cătane”, tinerii studenți teologi și profesorii de religie au fost întâmpinați cu mută căldură de preoții, tinerii și credincioșii Catedralei „Înălțarea Domnului” din Vârșeț. Depozitar al Occidentului latin (prin limbă și cultură) și al Orientului bizantin (prin Biserică de rit bizantin), Banatul reprezenta încă din antichitate o expresie a civilizației pe care romanii au creat-o în ținuturile dacice.

Părintele arhimandrit Hrisostom Rădășanu, închinoviat la Mănăstirea „Sihăstria Putnei”, Putna, este în prezent președinte al fundației „Varlaam Mitropolitul” din Iași și consilier învățământ al Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. A participat la un număr de 14 conferințe ca invitat al asociațiilor de tineret din țară și a coordonat înființarea colegiului studențesc „Sfântul Nicolae” iar în acest moment îi coordonez activitățile. În prezent părintele Hrisostom derulează un program intensiv de formare teoretică și profesională a preoților recent hirotoniți din Arhiepiscopia Iașilor, precum și proiectul european „Tineret în acțiune” (Finlanda, Polonia și Georgia).

În deschiderea evenimentului corul Facultății de Teologie din Timișoara coordonat de pr. drd. Laurian Popa a interpretat mai multe piese corale din repertoriul românesc bisericesc.

Aducând în mijlocul tinerilor “știința” isihastă a cuvioșilor Sila, Natan și Paisie de Sihăstria Putna, părintele arhimandrit a subliniat funcția terapeutică a tinereții ca dar al lui Hristos pentru Biserică, în raport cu ipseitatea întunecată a multor tineri din societatea postmodernă. Părintele consilier Nichifor Tănase, în calitatea conferită de către organizatori, de moderator al conferinței (difuzată în direct în mediul online de către site-urile Doxologia din Iași și Trinitas din București), a subliniat importanța prieteniei spirituale dintre tinerii din Vârșeț și Timișoara, precum și rolul educației creștine ca experiență teofanică de cunoaștere a lui Dumnezeu. Participanții la acest eveniment au adresat mai multe întrebări părintelui arhimandrit, dintre care enumerăm pe cele mai relevante: Cum să folosim timpul pe care îl avem? Care credeți că e cea mai mare virtute a tinereții? Cum se împacă tinerețea și înțelepciunea? Cum să caut mai multă experiență duhovnicească acum când sunt tânăr? Greșesc mult acum – cum să văd lumina? Cum poate un preot să cheme tinerii la Biserică? Cum să se raporteze tinerii, în fapte și cuvânt, la sentimentul de nesiguranță? În Episcopia Dacia Felix a început o frumoasă lucrare cu tinerii (deja două tabere organizate cu voluntarii de la Colegiul „Sf. Nicolae” - Iași), ce sfat ne dați nouă ca să putem continua sau pentru a avea o sustenabilitate a acestui proiect? Răspunsurile pline de luciditate și binecuvântare au satisfăcut deplin apetitul tinerilor pentru sfaturi duhovnicești de la părinți îmbunătățiți.

Conferința „Rugăciunile pentru cei adormiți în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae”

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, sub egida Acta liturgica, historia et divinum verbum. Părinți și scriitori bisericești români - Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, luni 06 noiembrie 2023, la Paraclisul Mitropolitan Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan și Sfântul Apostol și Evanghelist Luca a avut loc conferința cu tema „Rugăciunile pentru cei adormiți în viziunea părintelui Dumitru Stăniloae” susținută de către Pr. Lect. Dr. Adrian Covan, cadru didactic al Teologiei timișorene.

Temeiurile principale ale rugăciunilor adresate lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor și odihna cu sfinții a tuturor celor adormiți din neam în neam sunt următoarele: pe de-o parte, credința, nădejdea și dragostea, adică virtuțile care ne definesc în calitate de mădulare vii ale Trupului lui Hristos – Biserica, iar, pe de altă parte, învățăturile cuprinse în Revelația dumnezeiască manifestată prin Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție (incluzând atât practica apostolică, cât și hotărârile Sinoadelor ecumenice).

Domnul Însuși, prin cuvintele nepieritoare ale Evangheliei vieții, ne poruncește să ne iubim unul pe altul nu cu o iubire trecătoare, ci cu iubirea

dumnezeiască cu care El ne iubește. Această iubire se împlinește prin rugăciunile de mijlocire pentru aproapele, în cazul de față pentru cei care au pășit peste pragul morții, socotită a fi linia de demarcație dintre viața vremelnică și viața veșnică. Prin urmare, rugăciunile pentru cei adormiți sunt rodul afecțiunii noastre pentru ei fiindcă „a pomeni pe cineva înseamnă a trimite spre acela un curent de viață. Iar a-l pomeni neîncetat înseamnă a trimite spre el un curent neîntrerupt și veșnic de viață. A pomeni în veci înseamnă deci a ține veșnic în viață pe cel pomenit”, menționa părintele Dumitru Stăniloae. De aceea, suntem datori să menținem vie pomenirea celor dragi, a înaintașilor noștri, având dorința de a-i întâlni pe toți în Împărăția cea fără de sfârșit a Preasfintei Treimi-Dumnezeu.

În spiritul celor afirmate până acum, este demnă de menționat intervenția providențială, de natură mesianică putem spune, pe care Sfântul proroc Moise a avut-o înaintea lui Dumnezeu, mijlocind pentru iertarea păcatelor poporului Israel: „Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris!” (Deuteronomul 32, 32).

Moartea Îl revelează pe Hristos Izvorul vieții veșnice după cum Adevărul (Ἀλήθεια) este singurul care ne izbăvește de moartea veșnică, iar, prin dragoste, și de moartea uitării (substantivul grecesc λήθη înseamnă uitare; verbul λήθω, la diateza medio-pasivă, înseamnă a uita, a avea amnezie. Deci “Ἀλήθεια nu este numai adevărul - conceptual vorbind ce nu poate fi desființat, ci și Cel care ne scapă de moarte prin aceea că Își aduce aminte pururea de noi” precum afirmă P. Marko Ivan Rupnik.

Evenimentul dedicat marelui teolog român va continua joi 09 noiembrie 2023 prin susținerea conferinței cu titlul „Taină și slujire liturgică în cultura românului oglindite în scrierile părintelui Dumitru Stăniloae”, de către părintele Ierom. Lect. Dr. Rafael Povîrnaru.

Conferința Taină și slujire liturgică în cultura românului oglindite în scrierile părintelui Dumitru Stăniloae

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, sub egida Acta liturgica, historia et divinum verbum. Părinți și scriitori bisericești români - Părintele Profesor Dumitru Stăniloae, joi 09 noiembrie 2023., la Paraclisul Mitropolitan Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan și Sfântul Apostol și Evanghelist Luca a avut loc conferința cu tema Taină și slujire liturgică în cultura românului oglindite în scrierile părintelui Dumitru Stăniloae, susținută de către Ierom. Lect. Dr. Rafael Povîrnaru, cadru didactic al Teologiei din Timișoara.

Cu această ocazie a fost reliefat în primul rând reperul sublim al întregii opere a autorului evocat, prin apelul imediat la dimensiunea și înțelegerea Preasfintei Treimi drept “Structură a Supremei Iubiri” – fundament existențial deplin al credinciosului autentic, acela care prin întreaga sa trăire transparentizează comuniunea cu Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt.

Înnoind și îmbogățind continuu această relație dialogală, prin prezența la actul sfințitor al Bisericii, ființa umană îmbrăcată în lumina harului, parcurge astfel o itineranță a devenirii sale iconice prin intermediul căreia, rațiunea, cuvântul, voința, dar și gestul devin “reflexe treimice” din care transpare prezența tainică a lui Dumnezeu.

De această conștiință s-a bucurat încă de la începutul existenței sale poporul român, care a materializat prin calitatea sa identitar – creștină, actul cultic deprins sub cupola de har a Bisericii, îmbogățind în acest fel “sinaxarul românesc” pe care, prin simțire și propovăduire evanghelică, Biserica îl înnoiește cu o frecvență deplin mărturisitoare a calității hristice a neamului românesc.

Slujiri ale profesorilor de la Facultatea de Teologie din Timișoara

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Ioan, în ultima perioadă de timp s-au reluat slujirile profesorilor de la Facultatea de Teologie din Timișoara la biserici și mănăstiri din eparhie.

Astfel, în duminica din 26 noiembrie 2023 părinții și domnii profesori au poposit la sfânta mănăstire Partoș, unde au participat la Sfânta Liturghie împreună cu Preacuviosul părinte exarh Simeon Stana. Cuvântul de învățătură a fost rostit de părintele conf. univ. dr. Constantin Jinga.

În duminica de 10 decembrie părinții și domnii profesori au poposit la parohia Șag, păstorită de părintele drd. Florin Băran, absolvent al facultății noastre. Cuvântul de învățătură a fost rostit de părintele lect. univ. dr. Marius Florescu.

Aceste slujiri vor continua și pe parcursul anului viitor, proxima întâlnire urmând a avea loc la capela facultății, de Sfinții Trei Mari Ierarhi – 30 ianuarie.

Studenti teologi timișoreni la Sfântul Munte Athos

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan Selejan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, în perioada 4-8 decembrie 2023, studenții teologi ai anului IV din cadrul Universității de Vest din Timișoara, însoțiți de tutorele lor, Pr. Lect. Univ. Dr. Alin-Cristian Scridon, au efectuat un pelerinaj duhovnicesc în Sfântul Munte Athos. Această călătorie spirituală a inclus închinarea la mănăstirea Pantocrator, Schitul Lacu și Schitul Prodromu.

Debutul pelerinajului a fost pe treptele Catedralei Mitropolitane din Timișoara, mulțumind și rugând pe Mântuitorul Hristos să binecuvinteze această călătorie: „Că unde sunt doi sau trei, adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor.” Matei 18, 20

De-a lungul drumului, teologii au poposit la unele obiective bisericești importante, cu mare încărcătură spirituală, unde au prezentat referate de specialitate și au purtat dezbateri documentate pe diverse teme duhovnicești. Aceste popasuri au fost în număr de trei: Mănăstirea Ravanica (Serbia), Biserica Sf. Mare Mucenic Dimitrie (Salonic, Grecia) și Biserica Sf. Grigorie Palama (Salonic, Grecia). Impresionați de istoria bogată și de sfințenia acestor lăcașuri, în care au viețuit, de-a lungul secolelor, monahi teologi și cărturari,

studenții bănățeni și-au propus să se apropie mai mult de Dumnezeu, prin credință, rugăciune, meditație și participare la sfintele slujbe.

Ascultând de îndemnul Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, studenții au dat dovada unei alese ținute morale, în toate privințele, au îndeplinit cu bucurie ascultările primite la mănăstirea Pantocrator, la Schitul Lacu și Schitul Prodromu, unde au fost primiți cu bucurie.

Pelerinajele athonite sunt importante în procesul educațional teologic. Pe de o parte prin referatele susținute la fața locului, ca formă de asimilare științifică, dar mai cu seamă prin asumarea, de către studenții teologi, a programului liturgic, mai aspru în mediul monahal.

Vestirea Nașterii Domnului la Facultatea de Teologie din Timișoara

În data de 13 decembrie 2023, Corul studenților teologi de la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest din Timișoara a susținut un concert de colinde sub bagheta dirijorală a Pr. asist. asoc. Laurian Popa. Concertul a avut loc în sediul nou al facultății, unde studenții teologi au adus

vestea Nașterii Domnului Iisus Hristos tuturor celor prezenți: cadre didactice, angajați și studenți.

La sfârșitul concertului, Pr. conf. univ. dr. Constantin Jinga a mulțumit studenților și celor prezenți pentru participare și implicarea în toate activitățile facultății, urându-le sărbători binecuvântate cu pace și bucurie alături de cei dragi. În aceeași zi, Corul studenților teologi i-a colindat pe angajații și vizitatorii aflați în sediul Memorialului Revoluției din 1989. Aici au fost evocate momente emoționante din acea perioadă de către Pr. Constantin Jinga și de către domnul Gino Rado, președintele Asociației Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989 din Timișoara.

În cuvântul adresat studenților, Pr. Constantin Jinga a menționat: „Locul acesta este special pentru Timișoara și România. Aici oamenii încercă să țină vie o memorie care ne responsabilizează pe toți și mai ales pe cei care nu au trăit vremurile acelea. Pentru mulți dintre tinerii de azi, starea de a fi liberi este ceva de la sine înțeles. Dar libertatea este o stare ce trebuie apărată. Voi, tinerii de azi, vă nașteți liberi, dar este important să știți ce să faceți cu libertatea. Libertatea este un bun de neprețuit, pentru că ea a fost dobândită prin jertfa de sânge a înaintașilor noștri.” Pr. Jinga i-a îndemnat pe studenți și pe cei de față să prețuiască libertatea și să dobândească priceperea de a se bucura de ea.

Domnul Gino Rado, președintele asociației Memorialul Revoluției 16-22 decembrie 1989 din Timișoara, a adus mulțumire tuturor celor de față, profesorilor și studenților de la Teologie, evocând un moment emoționant din data de 20 decembrie ce a avut loc în spațiul dintre Catedrală Mitropolitană și Opera Română, unde în jur de o sută cinczeci de mii de oameni de diferite naționalități și confesiuni au rostit împreună rugăciunea Tatăl Nostru. Concertele Corului Facultății de Teologie și activitățile studenților teologi vor continua în această perioadă a postului Nașterii Domnului și în alte locații din Timișoara și împrejurimi.

Concertul de colinde la Catedrala mitropolitană

Duminică, 17 decembrie 2023, la Catedrala Mitropolitană din Timișoara, în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, a avut loc concertul de colinde „La Betleem, în noapte”.

După slujba de Vecerniei unite cu Litia, preotul Ionel Popescu, vicar eparhial a prezentat formațiile corale și anume: Corul pe voci egale al Liceului de Artă „Ion Vidu”, Timișoara, dirijat de doamna prof. dr. Maria Gyuris; Corala „Filaret Barbu” a preoților, profesorilor de religie și cântăreților bisericești din Lugoj, dirijată de preotul Cristian Cerbu și Corul bărbătesc al Facultății de Teologie din Timișoara, dirijat de preotul asistent universitar drd. Laurian Popa.

Cele trei coruri au interpretat colinde tradiționale, compuse de compozitori renumiți, precum Timotei Popovici, Tiberiu Brediceanu, Nicolae Ursu, Sabin Drăgoi, Stelian Olariu, Remus Georgescu și alții, spre bucuria credincioșilor care au umplut catedrala. Studenta Ancuța Cosovanu, a emoționat asistența cu colindele „Cântec trist de Crăciun” de Stelian Olariu și „Iisus bine ai venit!”, acompaniată fiind de corul Facultății de Teologie din Timișoara.

Sfinții Trei Ierarhi sărbătoriți la Facultatea de Teologie din Timișoara

Luni 29 ianuarie 2024, la sediul Facultății de Teologie au început manifestările prilejuite de hramul acesteia, Sfinții Trei Mari Ierarhi Vasile, Grigorie și Ioan.

De la orele 16:00 a fost săvârșită slujba Vecerniei cu Litie, în capela cu hramul Sfinții Trei Ierarhi, de către părinții conf. dr. Gavril Trifa și lect. dr. Marius Florescu, în prezența părinților profesori, a domnilor profesori și a studenților.

După încheierea serviciului liturgic, în rotonda facultății a avut loc simpozionul intitulat: „Sfinții Trei Ierarhi – modele pentru studenți”, la care a participat și Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan. Pe lângă cadrele didactice și studenți, la această manifestare științifică au participat și membrii Ligii studenților din Timișoara, îmbrăcați în frumoase costume populare.

Au expus comunicări în plen studenții: Adrian Iliescu (anul II), Casian Andrașoni (anul II) și Benjamin Doctor (anul II), îndrumați de părintele lect. dr. Daniel Enea.

Corul Facultății de Teologie, dirijat de părintele lect. drd. Laurian Popa, a interpretat mai multe cântări bisericești. De asemenea, membrii Ligii studenților au intonat frumoase melodii psaltice, inspirate din slujbele Bisericii noastre și din psalmi. Moderatorul întâlnirii a fost părintele conf. dr. Constantin Jinga.

Marți, 30 ianuarie, în ziua praznicului, Sfânta Liturghie de la capela Facultății a fost săvârșită de un sobor de slujitori format din cadrele didactice ale facultății, sub protia Părintelui arhim. Simeon Stana, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Timișoarei. Cuvântul de învățătură a fost rostit de părintele conf. dr. Constantin Jinga. La momentul împărtășirii a vorbit părintele consilier dr. Nichifor Tănase, delegatul Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului. Imediat după rugăciunea amvonului a avut loc o slujbă de pomenire pentru profesorii și studenții trecuți la Domnul. La finalul slujbei, părintele exarh a adresat studenților un cuvânt de felicitare.

Profesorii de Teologie sprijină lucrarea misionară a Bisericii

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, în ultima perioadă de timp, părinții profesori ai Facultății de Teologie din Timișoara au continuat slujirile lunare la biserici și mănăstiri.

Astfel, duminică 18 februarie 2024, Precucernicii părinți profesori au săvârșit Sfânta Liturghie la biserica mănăstirii Timișeni-Șag, împreună cu cei doi părinți slujitori ai așezământului monahal, protos. Mihail Duma și ierom. Nicolae Fiț. Cuvântul de învățătură din duminica numită a Cananeencei, rostit de părintele lect. dr. Daniel Enea, a subliniat înțelesurile întâlnirii dintre Mântuitorul și acea mamă îndurerată și a evidențiat rugăciunea ei stăruitoare pe lângă Iisus Hristos Mântuitorul, soldată cu vindecarea iubitei sale fiice. Mulți credincioși și credincioase au primit, la vremea cuvenită, Trupul și Sângele Mântuitorului.

La finalul slujbei, părintele lect. dr. Marius Florescu a prezentat, în fața obștii monahale și credincioșilor, pe fiecare preot și domn profesor, dar și pe cei doi părinți slujitori ai mănăstirii, adevărați profesori de tipic și de formare duhovnicească în această vatră monahală timișeană. Părintele conf. dr. Constantin Jinga a mulțumit maicii starețe Casiana și monahiilor pentru

dragostea cu care au fost primiți părinții și domnii profesori și a adresat tuturor îndemnul la sporirea rugăciunii pentru semenii, după pilda femeii canaanence.

Duminică 3 martie, părinții profesori au slujit la biserica parohiei Timișoara Elisabetin, păstorită de preotul paroh Cristian Niculescu și de părintele consilier dr. Nichifor Tănase.

Cuvântul de învățătură din Duminica Fiului risipitor a fost rostit de dl. conf. dr. Daniel Lemeni, tema acestuia fiind necesitatea pocăinței în lucrarea sinergică de restaurare a chipului lui Dumnezeu din om. Mulți credincioși, mai ales copii și tineri s-au împărtășit apoi cu Trupul și Sângele Domnului.

După Sfânta Liturghie părintele paroh a mulțumit, în nume personal și în numele credincioșilor, corpului profesoral pentru prezență, iar părintele conf. dr. Constantin Jinga a prezentat pe fiecare cadru didactic în parte și a menționat importanța slujirilor în bisericile și mănăstirile din eparhie, în vederea intensificării misiunii Bisericii.

În perioada de timp următoare, profesorii și studenții facultății noastre se vor implica într-o acțiune de donare de sânge și vor vizita căminul pentru bătrâni din orașul Ciacova, jud. Timiș.

Studenții teologi sprijină activitatea social-filantropică

Pe lângă participarea la cursuri, seminarii, cântarea corală, studenții Facultății de Teologie din Timișoara desfășoară și o bogată activitate extra-universitară, ca parte a unei practici studențești necesare viitoarei slujiri a Bisericii.

Astfel, joi 7 martie, o parte dintre studenții teologi, însoțiți de către preotul lect. dr. Marius Florescu, s-au deplasat la Centrul pentru transfuzii sanguine din Timișoara și au donat sânge. Acțiunea de donare de sânge este importantă în contextul în care, nu de puține ori, spitalele din țara noastră duc lipsă de sânge pentru transfuzii, operații, ș.a. Donarea de sânge reprezintă, de altfel, una din formele de transplant binecuvântate de Biserică.

Marti, 12 martie, un alt grup de studenți, de data aceasta mai numeros, s-a deplasat la așezământul pentru persoane vârstnice din orașul Ciacova, jud. Timiș. Cu acest prilej, a fost oficiată Taina Sfântului Maslu în biserica așezământului, unde slujește părintele Irinel Dinu. Studenții au fost însoțiți de părintele lect. dr. Marius Florescu și de părintele lect. drd. Laurian Popa.

La final vizitei, teologii au vizitat fiecare salon în parte și au dăruit dulciuri și obiecte sfințite credincioșilor aflați în îngrijirea așezământului. A urmat, apoi, o întâlnire cu direcțiunea acestei unități, în cadrul căreia oaspeții au arătat că această vizită se înscrie în contextul hotărârii Sfântului Sinod privitor la Anul omagial 2024 - Anul pastorației bolnavilor și al Sfinților tămăduitori fără de arginți, în Patriarhia Română.

Aceste acțiuni social-filantropice fac parte, așadar, din programul de activități extra-universitare ale studenților teologi, menite să contribuie la îmbogățirea experienței și a studiilor teologice, dar și la cunoașterea, ca viitori preoți, a problemelor cu care se confruntă societatea în care trăim.

Profesori ai Facultății de Teologie din Timișoara în dialog Provita cu preoții din Episcopia Dacia Felix

La invitația Preasfinției Sale, Ieronim, Episcopul Daciei Felix și cu binecuvântarea Înaltpreasfinției Sale, Ioan, Mitropolitul Banatului, în seara zilei de luni 25 martie 2024, o delegație formată din membri ai corpului profesoral al Facultății de Teologie din cadrul Universității de Vest Timișoara a participat la o conferință pro-vita dedicată „Marșului pentru Viață”, eveniment aflat anul acesta la cea de-a paisprezecea ediție și care se va desfășura în data de 30 martie 2024, începând cu ora 13.00, în fața Catedralei Mitropolitane din Timișoara, urmat de o procesiune Provita.

Din delegația timișoreană au făcut parte pr. Nichifor Tănase, consilier pentru învățământ, Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Jinga, Pr. Lect. Univ. Dr. Adrian Covan, Conf. Univ. Dr. Daniel Lemeni. Lucrările conferinței s-au desfășurat în Catedrala episcopală „Înălțarea Domnului” din Vârșeț. Colocviul cu tema „Construim împreună pentru VIAȚĂ” a abordat mai multe teme de teologie și bioetică, precum: statutul embrionului în antropologia creștină (relația de coexistență dintre trup și suflet), educația în familie pentru o viață sfântă (atât la poporul ales, cât și în familia creștină), fundamentele ascetice ale

unei paideia duhovnicești (reperle mistice ale teologiei cabasiliene) și tema mariologică a suferinței unei mame pentru copilul ei (în contextul adicțiilor din postmodernitate).

În mijlocul celor prezenți la întâlnire, clerici și credincioși, s-a aflat și Preasfințitul Părinte Ieronim, Episcopul Daciei Felix, care, într-o succintă intervenție, a mulțumit Înălpreasfinției Sale, Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, pentru frumoasa colaborare dintre cele două centre eparhiale, pentru sprijinul și binecuvântarea eforturilor dedicate formării continue a clericilor din Episcopia Daciei Felix.

De asemenea, Preasfințitul Părinte Ieronim a evidențiat grija pe care Preafericitul Părinte Patriarh Daniel o acordă problematicei bioeticii creștine și a binecuvântat, de asemenea, participarea unei delegații de preoți și credincioși din cadrul Episcopiei Dacia Felix la cea de-a paisprezecea ediție a „Marșului pentru Viață”, organizat de Centrul eparhial al Arhiepiscopiei Timișoarei, sâmbătă, 30 martie.

Această acțiune, la care au participat profesorii universitari de teologie din Timișoara, se încadrează într-un proiect mai larg, care cuprinde, în perioada imediat următoare, mai multe împreună-slujiri cu părinții parohi din Episcopia Dacia Felix și susținerea unor cateheze tematice în mijlocul comunităților parohiale din cadrul acesteia.

Conferința prepascală „Chipuri și icoane de duhovnici din Munții Apuseni”

În seara zilei de joi, 4 aprilie 2024, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, a organizat un eveniment cultural-duhovnicesc cu totul special.

Începând cu ora 18.00, în Sala Rotonda din incinta instituției de învățământ universitar, părintele arhid. conf. univ. dr. Răzvan Brudiu, titularul catedrei de Misiologie ortodoxă de la Facultatea de Teologie din Alba Iulia, a susținut conferința cu titlul „Chipuri și icoane de duhovnici din Munții Apuseni”. Cu acest prilej, a avut loc și lansarea cărții scrise de părintele Răzvan Brudiu, Când nu mai ai pe cine să îmbrățișezi, Editura Doxologia, Iași, 2023.

Manifestarea a reunit numeroși profesori, studenți și credincioși timișoreni dornici să afle amănunte despre viețuirea morală a venerabilului bătrân Iosif din Munții Apuseni, nepotul pustnicului Arsenie Praja, protagonistul acestei cărți.

În debutul evenimentului, d-l conf. univ. dr. Daniel Lemeni a remarcat faptul că viața duhovnicească a acestui remarcabil bătrân e caracterizată de două trăsături majore ale ortodoxiei românești și anume echilibrul și bună cuviința. De asemenea, d-l profesor a amintit faptul că bătrânul Iosif ilustrează, în mod desăvârșit, paradigma țaranului român, perfect ancorat în tradiția

ortodoxiei românești, tradiție marcată în mod profund de o spiritualitate liturgică și ascetică.

De asemenea, d-na Simona Pleșa a oferit câteva detalii despre icoana care împodobește coperta - „Împăratul Slavei” (secolul al XIV-lea, colecția galeriei Tretyakov, Moscova) și despre ilustrațiile care apar în paginile cărții.

În continuare, arhid. conf. univ. dr. Răzvan Brudiu, a susținut conferința cu titlul „Chipuri și icoane de duhovnici din Munții Apuseni”. Părintele profesor a realizat o prezentare complexă și dinamică a unor cunoscuți duhovnici din secolul XX, în special a celor care au exercitat o influență profundă asupra vieții și istoriei Mănăstirii Râmeț. De asemenea, arhid. conf. univ. dr. Răzvan Brudiu a evidențiat viața duhovnicească a mai multor duhovnici care și-au pus amprenta asupra istoriei monahismului din Munții Apuseni, insistând, în mod deosebit, asupra unor figuri de excepție ale ortodoxiei românești și anume arhimandritul Dometie Manolache, ieromonahul Varsanufie Știrban și pustnicul Arsenie Praja.

După conferință, Corul Facultății de Litere, Istorie și Teologie din Timișoara a interpretat mai multe cântece religioase specifice Postului Sfințelor Paști. Atmosfera evenimentului, marcată de bucurie și înălțare duhovnicească, a stârnit un real interes în rândul participanților.

Post - dietă - sănătate trupească și sufletească: a treia conferință prepascală organizată de către Facultatea de Litere, Istorie și Teologie

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, joi 11 aprilie 2024, la sediul Facultății de Litere, Istorie și Teologie al Universității de Vest din Timișoara a avut loc cea de a treia conferință prepascală din anul 2024 - Anul omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor și Anul comemorativ al tuturor Sfinților tămăduitori fără de arginți.

La întâlnire au participat studenți teologi, cadre didactice de la Catedra de Teologie, precum și un public larg. Din partea conducerii Facultății de Litere, Istorie și teologie a participat Lect. univ. dr. Andrei Stăvilă, prodecan.

Conferința s-a desfășurat în Sala Rotonda a instituției de învățământ universitar, începând cu ora 18.00 și a fost susținută de către Conf. univ. dr. Lavinia Bratu, de la Universitatea de Medicină și Farmacie din Timișoara. Dna Lavinia Bratu a prezentat tema „Postul-factor determinant al sănătății sufletești și trupesti”.

Întâlnirea a fost deschisă de către pr. conf.dr. Gavril Trifa, care a făcut o scurtă prezentare a temei și invitatei. Acesta a precizat faptul că este a doua întâlnire cu a dnei Bratu cu studenții teologi timișeni, prima având loc în urma cu cinci ani. De asemenea, Părintele profesor a subliniat importanța temei abordate, legat și de faptul că întâlnirea are loc în perioada binecuvântată a

Postului Mare, când suntem chemați cu toții să cugetăm mai profund asupra raporturilor dintre asceza trupească și cea duhovnicească.

Conf. univ. dr. Lavinia Bratu a prezentat tema amintită într-un mod cu totul special, folosindu-se atât de cercetările științifice recente, cât și de numeroase referințe biblice și patristice. Participanții la întâlnire au avut astfel ocazia de a descoperi că, în foarte mare parte, concluziile cercetării științifice în domeniu reiterează pe de o parte îndemnurile și cugetările Părinților, iar pe de altă parte practicile cotidiene ale înaintașilor noștri. După prezentarea temei a urmat o sesiune de dialog și de întrebări, implicând publicul participant.

După încheierea sesiunii de întrebări, Corul studenților teologi, dirijat de către Pr. asist. asoc. drd. Laurian Popa, a interpretat un mănunchi de imne specifice Postului Mare. Atmosfera evenimentului a fost una încărcată de emoții duhovnicești, participanții exprimându-și dorința ca astfel de întâlniri să fie organizate mai des.

Studenți teologi la Colocviul Național al Studenților Clasiști

În perioada 19-20 aprilie 2024, Universitatea de Vest din Timișoara a fost gazda primului Colocviu Național al Studenților Clasiști, organizat de către Facultatea de Litere, Istorie și Teologie și de Societatea de Studii Clasice din România, cu sprijinul Ministerului Educației – în cadrul programului pentru activități extracurriculare.

Colocviul Național al Studenților Clasiști a adus în atenția societății actualitatea și însemnătatea studiilor clasice, reunindu-i pe studenții de la universitățile cu programe de filologie clasică (din București, Cluj, Iași), de la celelalte universități, cu latină A' (Craiova, Timișoara), precum și pe studenții de la alte domenii de studiu care au integrate în programele lor una sau ambele discipline (Constanța, Oradea). Lucrări din sfera studiilor clasice, cu o tematică extrem de largă, au fost prezentate în cele două zile ale manifestării. Corolar al acestui colloquium, workshopul Actualitatea studiilor clasice din perspectiva studenților a urmărit pe de o parte să analizeze, cu argumentele studenților, statutul pe care îl au studiile clasice azi în societate, iar pe de altă parte să identifice soluții pentru situația actuală a studiilor umaniste, în sens larg.

La această manifestare științifică de o înaltă ținută academică au participat și studenții teologi timișoreni: Beniamin-Adrian Dotcor și Adrian Ciprian Iliescu, din anul II, Teologie Pastorală (licență). Sub coordonarea Pr. lect. univ. asoc. dr. Iosif Stancovici, cei doi studenți de la Teologie au prezentat eseuri cu o tematică biblică și teologică, pornind de la analiza unor termeni-cheie din Psalmul 50 (51), respectiv din Psalmul 142 (143).

Astfel, dl. Beniamin-Adrian Doctor a abordat în lucrarea intitulată „Semnificația expresiei „mila Domnului” (hesed Adonay) în Vechiul Testament și structura chiasmică a Psalmului 50 (51)” conceptul de „mila lui Dumnezeu” - un concept fundamental în Vechiul Testament, care este exemplificat în numeroase moduri prin intermediul relației dintre Dumnezeu și poporul Israel.

În Vechiul Testament, mila lui Dumnezeu este prezentată ca o caracteristică esențială a naturii dumnezeirii, care se manifestă prin îndurare, iertare și bineînțeles milostivire.

La rândul său, dl. Adrian Ciprian Iliescu, în lucrarea Rolul și funcția dreptății (ședaqa) în Vechiul Testament și structura chiastică a Psalmului 142 (143), și-a propus ca prin analiza semnificațiilor multiple ale termenului ebr. ședaqa, să dezvăluie profunzimea acestei noțiuni așa cum este ea ilustrată în Psalmul 142 (143). Aceasta nu se limitează doar la o cunoaștere teologică, ci are implicații practice și spirituale pentru credincioșii din toate timpurile. În lumina acestei înțelegeri, Psalmul 142 (143) și alte texte similare devin nu doar documente istorice, ci și resurse vii și relevante pentru explorarea și trăirea dreptății în viața cotidiană și în relația personală cu Dumnezeu.

Ambele lucrări s-au bucurat de aprecierea participanților, arătând că în final că studiile clasice pot contribui la o înțelegere mai profundă a Vechiului Testament și la o aplicare mai conștientă și mai relevantă a principiilor spirituale în viața contemporană.

Lucrările prezentate în cadrul colocviului vor fi publicate într-un volum dedicat acestui important eveniment științific, desfășurat sub inspiratul motto : *Quod bonum, faustum, felix, fortunatumque sit!*

Activități ale studenților teologi în Postul Mare

În perioada Postului Mare, studenții anilor III ȘI IV de la Facultatea de Teologie din Timișoara au participat la câteva activități extrauniversitare, desfășurate în cuprinsul eparhiei noastre.

Astfel, în ziua de 20 martie, studenții din anul III au vizitat expoziția „Fenomenul Pitești. Adevărata față a comunismului în România”, găzduită de Memorialul Revoluției din Timișoara, aflat în imediata vecinătate a facultății.

Sâmbătă, 23 martie, studenții au vizitat Mănăstirea Dobrești, ctitorită în satul natal al Preafericitului Părintelui Patriarh Daniel. Aici au participat la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica satului, cu hramul Sfânta Cuvioasă Paraschiva. În continuare, au vizitat biserica nouă a mănăstirii, aflată în plin proces de pictare, dar și demisolul acesteia, unde se oficiază sfintele slujbe în mod obișnuit. Pe durata vizitei, studenții au fost însoțiți de protos. Matei Buliga, starețul mănăstirii.

Miercuri, 27 martie, în capela Facultății de Teologie, studenții teologi au participat la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, oficiată în fiecare zi de miercuri, pe toată perioada Sfântului și Marelui Post..

Mărți, 16 aprilie, la invitația preotului Florin Avram, capelanul Penitenciarului Timișoara, studenții teologi au participat la Taina Sfântului Maslu în biserica cu hramul Sfinții Apostoli Petru și Pavel din instituție, apoi

au fost vizitate câteva obiective în care deținuții socializează: clubul, studioul TV și radio ș.a.

În ziua de sâmbătă, 20 aprilie, studenții anului III, însoțiți de tutorele de an, au participat la Sfânta Liturghie de la Mănăstirea Morisena și la parastasul de obște, apoi au luat parte la agapa oferită de maica stareță Ștefania Fronea. În aceeași zi au mai fost vizitate biserica ortodoxă sârbă din Cenad, păstorită de părintele Ivița Panici și biserica romano-catolică din localitate, unde a fost admirat sarcofagul de la Cenad cu cruce bizantină, monument care atestă vechimea creștinismului ortodox în partea cea mai de vest a țării.

Activitățile desfășurate au fost coordonate de părintele lect. univ. dr. Marius Florescu și de părintele ierom. lect. univ. dr. Rafael Povîrnaru, care i-au însoțit în deplasările efectuate.

Dialog despre îngrijirea bolnavilor și a persoanelor aflate în suferință în România sec XXI

Ciclul de Conferințe Prepascale organizat în anul 2024 de către Facultatea de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara, dedicat temei anului omagial 2024: „An omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor” și „An comemorativ al tuturor Sfinților tămăduitori fără de arginți”, s-a încheiat în seara zilei de joi (25 aprilie 2024), cu un dialog despre îngrijirea bolnavilor și a persoanelor aflate în suferință în România sec XXI.

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Ioan, Pr. Consilier Cristian Pavel (Arhiepiscopia Timișoarei, sectorul social-filantropic și misionar) și dl. prof. dr. Virgil Musta (Spitalul de Boli Infecțioase Victor Babeș din Timișoara) au prezentat diverse aspecte cu privire la colaborarea dintre Biserica Ortodoxă Română și serviciile medicale din România, cu un accent deosebit pe implicarea clerului și a credincioșilor creștin-ortodocși în acțiuni de ajutorare a bolnavilor. Pr. Cristian Pavel a prezentat cadrul legal care reglementează această colaborare, a vorbit despre activitatea preoților misionari în spitale, oferit date concrete la nivel național și eparhial și a expus o serie de proiecte, unele deja încheiate, altele în derulare, prin intermediul cărora Biserica se vădește a fi un factor important care contribuie la calitatea serviciilor medicale din România. Dl. prof. dr. Virgil Musta a vorbit despre experiența nemijlocită a îngrijirii bolnavilor în spitale și a relatat câteva momente impresionante în care intervenția preotului a contribuit pozitiv la evoluția stării de sănătate a pacienților. De asemenea, dl. dr. Musta a apreciat implicarea preoților la nivel educațional și profilactic, în special în zonele rurale, unde din păcate serviciile medicale sunt deficitare.

Dialogul cu studenții teologi și cu publicul participant s-a înfiripat în jurul unor teme interesante, cum ar fi: rolul preotului într-un mediu social lipsit de servicii medicale; importanța relației interumane dintre preot/pacient; puterea duhovnicească tămăduitoare a rugăciunii și a împărtășirii cu Sfintele Taine; multiplele aspecte prin care cele două vocații, cea preoțească și cea medicală, se înrudesesc.

Pentru studenții teologi, întâlnirea cu părintele consilier Cristian Pavel și cu dl. prof. dr. Virgil Musta a fost deosebit de importantă, pentru că le-a atras atenția asupra multiplelor fațete ale slujirii preoțești și asupra responsabilității pe care această lucrare pastorală o presupune. Întâlnirea a fost moderată de către Pr. conf. dr. Constantin Jinga.

Conferințele Prepascale din anul 2024, dedicate temei anului omagial 2024: „An omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor” și „An comemorativ al tuturor Sfinților tămăduitori fără de arginți” au aprofundat cuvântul Mântuitorului din Matei 25:36, „Bolnav am fost și M-ați cercetat ...” și au avut ca motto rugăciunea: „Vindecă-mă, Doamne, și mă voi tămădui; mântuiește-mă, și mă voi mântui; că Tu ești lauda mea.” (Ieremia 17:14).

Participare la Simpozionul național teologic studentesc de la Craiova

Mitropolia Olteniei și Facultatea de Teologie din Craiova au organizat recent ediția a XVI-a a Simpozionului Național Teologic Studentesc, dedicat Anului omagial al pastorației și îngrijirii bolnavilor și Anului comemorativ al tuturor Sfinților tămăduitori fără de arginți. Simpozionul a avut trei secțiuni și s-a desfășurat în perioada 25-26 aprilie 2024. Au participat studenți de la facultățile de Teologie din București, Cluj-Napoca, Arad, Timișoara, Oradea și Craiova.

Cuvântul de deschidere a fost susținut de către părintele conf. univ. dr. Adrian Ivan, decanul facultății craiovene. În cuvântul de binecuvântare, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Mitropolitul Olteniei, a vorbit despre legătura

dintre păcat și boală, dar și despre rolul Sfințelor Taine în lucrarea de vindecare a omului credincios. De asemenea, a subliniat importanța Învierii Mântuitorului pentru restaurarea omului și a firii umane: „Tema simpozionului despre suferință și vindecare, despre sfinții tămăduitori ar angaja un discurs mai mult asupra efectelor vieții noastre. În primul rând, când vorbim despre boală și suferință, ne gândim la ceva care a intrat în firea noastră din cauza păcatului strămoșesc, dar și a păcatelor noastre personale. Lipsa dialogului cu Dumnezeu și izolarea în lumea păcatului și a ispitei atrage după sine boala și suferința. Așa cum spunea Sfântul Maxim Mărturisitorul, omul se zbate între plăcere și durere. Deodată cu plăcerea vine și durerea, care aruncă iarăși în plăcere, în felul acesta creându-se un dezechilibru în viața noastră. Chiar și aici, noi avem speranța și nădejdea în Dumnezeu că El ne va elibera de trupul acestei morți. Eliberarea noastră vine tocmai prin jertfa și Învierea Sa. Când vorbim despre vindecare, ne gândim la darul Crucii și al Învierii Mântuitorului Iisus Hristos. Suntem încă în Postul Sfințelor Paști, iar acest simpozion este binevenit pentru ca să vorbim despre vindecare. Aceasta este tocmai ceea ce Mântuitorul ne-a oferit cu bucurie ca noi să ne apropiem iarăși de Tatăl Cel ceresc. Învierea Mântuitorului este antidotul bolii, al suferinței și, în cele din urmă, al morții. Ne naștem în stricăciune și înviem întru slavă”.

În continuare, Părintele Mitropolit i-a felicitat pe toți studenții participanți, dar și pe organizatorii simpozionului: „Este o bucurie pentru mine să vă urez să aveți un sejur plăcut în facultatea noastră de Teologie. Simpozionul invită studenți de la facultățile de Teologie din țară și prilejul acesta este potrivit ca să ne punem cunoștințele în subiectele pe care le-am tratat înainte și care acum vor fi expuse în fața tuturor, pentru a-i îmbogăți pe cei care ascultă și le primesc cu multă bucurie. Facultatea este onorată de prezența dumneavoastră pentru că are în vedere marea bogăție a Bisericii noastre”.

În ultima parte a festivității de deschidere, părintele prodecan lect. dr. Mihai Ciurea a prezentat volumul colectiv „Opus Discipulorum”, cu studiile susținute la Simpozionul național studentesc de la Craiova, ediția a 15-a. Volumul a fost publicat în anul 2023, în editura Mitropoliei Olteniei.

În cadrul manifestării, studenții participanți au fost invitați să-și prezinte lucrările, oferind spațiu pentru întrebări și dezbateri libere. Din echipa de organizare a simpozionului îi amintim pe: părintele lect. dr. Ion Resceanu, părintele lect. dr. Ion-Sorin Bora, părintele lect. dr. Ioniță Apostolache și părintele prodecan lect. dr. Mihai Ciurea.

Facultatea de Teologie din Timișoara a fost reprezentată de studentul Răzvan Homeag, din anul III, care este totodată și student la Medicină, care a prezentat lucrarea cu titlul: „Rolul comportamentului religios din perspectivă transdisciplinară”, coordonată de prof. univ. dr. Cristina Bredicean și preot lect. univ. dr. Marius Florescu.

Nou pelerinaj al studenților teologi în Sfântul Munte Athos

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, în zilele de 10-13 mai 2024, mai mulți studenți din anul III de la Facultatea de Teologie din Timișoara, însoțiți de părintele lect. dr. Marius Florescu, au efectuat un pelerinaj în Sfântul Munte Athos.

După ce s-au închinat icoanei Axion estin, aflată în biserica Protaton din capitala Carea, pelerinii s-au îndreptat spre schitul Sfântul Nicolae din Kapsala. Aici viețuiesc mai mulți călugări români sub îndrumarea părintelui stareț Nicolae. În prezent, schitul este în plin proces de reconstrucție. Pelerinii au luat parte la Sfânta Liturghie săvârșită în biserica schitului, în dimineața zilei de sâmbătă 11 mai. Mai aproape de schit au vizitat și locul de închinare din biserica Axion estin, considerat locul originar al minunii cu rugăciunea închinată Maicii Domnului.

În ziua următoare, pelerinii timișoreni au vizitat mănăstirea Cutlumuș, unde, cu câteva secole în urmă, a fost stareț Sfântul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș și chilia Sfântului Paisie Aghioritul de la Panaguda. Seara, teologii au poposit la mănăstirea Xenophont, ocrotită de Sfântul Mare Mucenic Gheorghe. De asemenea, s-au închinat la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, Grabnic ascultătoare, din mănăstirea Dochiariu.

Ultimele opriri au fost la mănăstirea Vatoped și la schitul Sfântul Ipatie. La mănăstirea Vatoped, unde de asemenea a viețuit Sfântul Iosif cel Nou de la

Partoș, a avut loc procesiunea așezării la locul obișnuit a icoanei făcătoare de minuni Eleovrytissa, care este cinstită în Vinerea Luminată. Procesiunea a fost condusă de părintele stareț Efrem. La schitul Sfântul Ipatie pelerinii au fost întâmpinați de părintele stareț Ignatie, care le-a pus la suflet un cuvânt de folos duhovnicesc și de o parte din obște.

Întorcându-se, pe mare, la locul de plecare spre casă, studenții pelerini de la Timișoara, au mulțumit bunului Dumnezeu pentru clipele de bucurie duhovnicească trăite în Grădina Maicii Domnului.

Cursul festiv pentru studenții anului IV, la Facultatea de Teologie din Timișoara

În data de 23 mai 2024, la Facultatea de Teologie din Timișoara a avut loc cursul festiv al anului IV, promoția 2020-2024.

De dimineață a fost săvârșită Sfânta Liturghie în capela Facultății de către mai mulți părinți profesori, în prezența domnilor profesori, a studenților și a invitaților. În sala Rotonda a avut loc apoi cursul festiv, care a debutat cu cântarea Hristos a înviat! Au luat cuvântul pe rând: părintele conf. univ. dr. Constantin Jinga, șeful catedrei de Teologie ortodoxă, doamna decan prof. univ. dr. Dana Percec, părintele consilier lect. univ. dr. Nichifor Tănase de la Centrul eparhial și părintele lect. univ. dr. Alin Scridon, în calitate de tutore de an al promoției, care a susținut și cursul festiv. Cursul a subliniat necesitatea unei mărturisiri permanente a credinței în raport cu lumea și cu așteptările ei.

Înainte de intonarea imnului Gaudeamus igitur, a avut loc ceremonia de predare a cheii facultății, de la studentul anului IV, Marius Ilie Ștefănescu, la studentul anului III, Lucian Mihai Coșnete.

După aceste momente desfășurate la sediul facultății, părinții și domnii profesori, împreună cu absolvenții l-au vizitat pe Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan, la reședința mitropolitană. Chiriarhul i-a binecuvântat pe absolvenți și le-a făcut bune urări pe calea slujirii Domnului nostru Iisus Hristos.

Aceasta este a 28-a promoție a Facultății de Teologie din Timișoara, care a împlinit anul trecut 30 de ani de activitate neîntreruptă. De asemenea, Universitatea de Vest din Timișoara aniversează, anul acesta, 80 de ani de la semnarea decretului regal de înființare.

Opt decenii de la înființarea Universității de Vest din Timișoara

Cu prilejul aniversării a 80 de ani de la înființarea Universității de Vest din Timișoara, în aula Institutului de Cercetări Avansate de Mediu (ICAM) a avut loc acordarea distincției onorifice Medalia de Aur a UVT Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului.

La acest moment aniversar au participat reprezentanți ai mediului academic, profesori universitari, oameni de cultură, artiști, jurnaliști, clerici și studenți.

Ca parte integrantă a programului UVT 80, sâmbătă, 25 mai 2024, de la ora 9:00, a avut loc vernisajul a două lucrări de artă monumentală create și amplasate de artistul Silviu Oravitzan la sediul Institutului de Cercetări Avansate de Mediu (ICAM) al UVT: “Floarea vieții” (basorelief aurit, tehnică mixtă, 600 cm x 660 cm) și “Mecanica cerului” (tehnică mixtă pe pânză, 720 cm x 400 cm).

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, slujba de binecuvântare a celor două lucrări a fost săvârșită de pr. conf. univ. dr. Constantin Jinga, coordonatorul Facultății de Teologie și pr. lect. univ. dr. Adrian Covan, profesor în cadrul aceleiași facultăți.

„Cele două lucrări ale artistului Silviu Oravitzan, așezate în templul cercetării Universității de Vest din Timișoara, dau plus valoare acestui spațiu, dar și un mesaj celor ce vor trudi în această prestigioasă instituție de la „brazda asfințitului românesc”. Lucrarea, care are în centrul ei „Floarea vieții”, te copleșește prin lumină. Cred că unul dintre mesajele pe care autorul a dorit să le transmită prin această lucrare este că lumina dă sens vieții. A doua lucrare, și aceasta de dimensiuni impresionante, are în compoziția ei un simbol universal pe care l-a binecuvântat Domnul Hristos, Crucea. Însă nu o cruce care doare, ci o cruce care te mângâie cu lumina ei. Unii au făcut din marmură chip de sânge, deci așa spune că Oravitzan a făcut din lumină Cruce. Artistul răpește o fărâmbă de lumină din metafizic și, frământată cu sudoarea și gândul, ne-o lasă să ne sărute mintea și gândul”, a spus Părintele Mitropolit Ioan.

Momentul a fost moderat de către conf. univ. dr. Octavian Mădălin Bunoiu, prorectorul UVT Timișoara și președintele Fundației Oravitzan. Totodată, corul Facultății de Teologie, dirijat de pr. drd. Laurian Popa, a interpretat un buchet de pricesne și tropare specifice acestei perioade post pascale.

După vernisarea celor două lucrări, participanții s-au deplasat în aula Institutului de Cercetări Avansate de Mediu (ICAM), unde a avut loc decernarea diplomei și Medaliei de Aur, Înaltpreasfințitului Părinte Ioan.

Medalia de Aur a fost oferită de către prof. univ. dr. Marilen Gabriel Pirtea, rectorul UVT, la propunerea Facultății de Litere, Istorie și Teologie, în semn de recunoștință și pentru contribuția remarcabilă a Înaltpreasfinției Sale la susținerea învățământului superior teologic românesc.

„Nu este o simplă coincidență că această comunitate timișoreană sărbătorește două evenimente majore de importanță culturală și spirituală: 10 ani de când Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Selejan, Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului a fost întronizat în Catedrala Mitropolitană din Timișoara și 80 de ani de la înființarea, prin decret regal, a Universității de Vest

din Timișoara. Prin personalitatea sa plenară și activitatea neobosită de edificare a semenilor, Înaltpreasfinția Sa este în chip firesc foarte aproape de valorile și de misiunea asumată de Universitatea de Vest de a șlefui caracterele tinere, noile generații, de a oferi studenților modele demne de urmat, prin recunoașterea reperelor adevărate și consacrate, menite să le consolideze profilul intelectual, dar și cel moral și spiritual.

Părinte Mitropolit Ioan Selejan, Medalia de Aur pe care o decernăm astăzi Înaltpreasfinției Voastre este un semn de aleasă prețuire și deplină încredere într-o colaborare viitoare la fel de rodnică pe tărâmul cultivării adevăratelor valori ale învățământului, culturii și spiritualității. Suntem onorați de prezența Înaltpreasfinției Voastre în această aulă și vă mulțumim că ne oferiți un model demn de urmat. Vă urăm inspirație, sănătate și putere de muncă și vă dorim să continuați cu aceeași dăruire misiunea însemnată la care ați fost chemat”, a spus prof. univ. dr. Marilen Gabriel Pirtea, rectorul UVT din Timișoara.

De asemenea, textul latin al diplomei înmânate Chiriarhului Banatului a fost lecturat de conf. univ. dr. Claudiu Arieșan, moderatorul manifestării, întreaga sală ridicându-se în picioare pentru a asculta cu reculegere și reverență acest moment important al ceremoniei universitare.

„Nimeni nu poate da răspunsuri exacte mai bine decât știința. Totuși, dacă ne uităm la istoria cercetării științifice, vedem că și știința, de-a lungul timpului, a avut anumite naivități. Acestea au fost încercările oamenilor de a depăși necunoscutul în care trăiau. Domnilor rectori, v-aș îndemna să le spuneți studenților despre marile întrebări ale cercetării științifice și să îi încurajați să studieze natura materiei, natura universului, natura vieții și, mai presus de toate, natura minții”, a specificat Părintele Mitropolit Ioan.

De asemenea, un reper semnificativ al programului aniversar „UVT la 80 de ani” a fost desfășurarea lucrărilor Consiliului Național al Rectorilor, organism reprezentativ care a reunit rectorii universităților din România. Activitățile CNR au avut loc vineri, 24 mai 2024, în Aula Magna UVT, în cadrul a două sesiuni plenare, și sâmbătă, 25 mai 2024, în aula Institutului de Cercetări Avansate de Mediu (ICAM).

Aniversarea celor opt decenii de existență a UVT a fost marcată printr-o serie de evenimente speciale, organizate în perioada 23-25 mai 2024. În acest context, comunitatea academică a UVT a re trăit momente memorabile dedicate orașului Timișoara, sub tema specială a acestei aniversări - „UVT pentru comunitate, pentru Timișoara!”.

Acțiune de promovare a Facultății de Teologie la Lugoj

În duminica a cincea după Învierea Domnului, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, Catedra de Teologie Ortodoxă, reprezentată de părintele consilier Nichifor Tănase și domnul conferențiar Daniel Lemeni, a organizat o acțiune de promovare a specializării Teologie Ortodoxă la biserica cu „Învierea Domnului și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Lugoj.

Astfel, după Sfânta Liturghie, oficiată de părintele consilier Nichifor Tănase, părintele Ionuț Furdean, protopopul Lugojului, părintele paroh Nicolae Ciucure și părintele Mihai Sidei, părintele Nichifor Tănase, profesorii timișoreni au prezentat în fața credincioșilor oferta educațională a Facultății de Litere, Istorie și Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara, ofertă structurată pe cele două programe de studiu (licență și master). De asemenea, cei doi oaspeți au precizat că, în viitorul foarte apropiat, e preconizată și înființarea unei Școli doctorale, menită să atragă doctoranzi atât din Banat, cât și din țară. În continuare, părintele Nichifor a prezentat credincioșilor, în mod detaliat, calendarul de admitere pentru studiile de licență și master. Dacă în cuvântul de învățătură din cadrul Sfintei Liturghii, părintele Nichifor Tănase a vorbit despre îndumnezeirea omului ca proces duhovnicesc continuu, realizat și împlinit de iconomia Fiului lui Dumnezeu, respectiv de cea a Duhului Sfânt, d-l Daniel Lemeni, în cuvântul adresat credincioșilor după Sfânta Liturghie, a evidențiat și accentuat faptul că fiecare om este însetat de apa cea veșnică (asemenea femeii samarince - ipostaza omului „căzut”), adică de Iisus Hristos. Omul fiind creat după chipul lui Hristos, nu se poate împlini cu adevărat decât în și prin Iisus Hristos, astfel încât setea după viața cea adevărată nu poate fi ostoită de „apa” acestei lumi.

Atmosfera acestei duminici a fost marcată de o reală bucurie duhovnicească în rândul credincioșilor, aspect subliniat cu multă bunăvoință de părintele protopop Ionuț Furdean.

„Psaltirea - Cartea rugăciunii”: Conferință pe teme biblice organizată de către Facultatea de Litere, Istorie și Teologie din Timișoara

Cu binecuvântarea Înalț Preasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolit al Banatului, miercuri, 5 iunie 2024, între orele 12 și 14, în Sala Rotonda a Facultății de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest din Timișoara s-a desfășurat conferința biblică intitulată „Psaltirea – cartea rugăciunii”.

Conferința a fost susținută de către Lect. univ. dr. Nenad Božović, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Belgrad și director al Institutului Biblic al aceleiași facultăți. Lect. univ. dr. Nenad Božović predă Studiul Vechiului Testament și discipline conexe. La eveniment au participat cadre didactice de la programele de studii de licență și master Teologie Ortodoxă din Timișoara, studenți teologi, precum și numeroși participanți preocupați de studiul biblic.

Conferința a fost deschisă cu un cuvânt de întâmpinare de către Pr. conf. univ. dr. Constantin Jinga, care a subliniat importanța temei, iar Pr. lect. univ. dr. Ioan Mihoc și Pr. lect. asoc. dr. Iosif Stancovici au realizat o scurtă prezentare a invitatului și a specializării acestuia, subliniind faptul că Lect.

univ. dr. Nenad Božović a publicat mai multe contribuții în domeniul cercetărilor biblice în limbile sârbă, germană și engleză.

Lect. univ. dr. Nenad Božović a evidențiat importanța Psaltirii printr-o bogată argumentare sprijinită mai ales pe pasaje biblice vechitestamentare și nouetestamentare, precum și pe mărturiile părinților și a scriitorilor bisericești. Datorită frecvenței mari în cadrul cultului ortodox, dar și în rugăciunea personală a fiecărui credincios, Cartea Psalmilor este considerată drept regina tuturor cărților vechitestamentare. De asemenea, Psaltirea este singura carte din cuprinsul Sfintei Scripturi a Vechiului și Noului Testament care se tipărește separat. Deloc întâmplător, tot Psaltirea este și cartea care a fost tradusă cu precădere în limbi vernaculare, de îndată ce creștinismul s-a răspândit în lume și s-a simțit nevoia ca Biblia să se traducă în limbile popoarelor care îmbrățișat credința mântuitoare. Conferențiarul a ilustrat procesul de lungă durată prin care s-au alcătuit și format colecțiile psalmice într-o singură carte. El a arătat că structura cvintuplă a Psaltirii reia structura Pentateuhului. De asemenea, prin exemplificare au fost expuse diferitele forme literare ale creațiilor psalmice și tradițiile lor textuale, sublimite în rugăciune.

Prelegerea s-a încheiat cu recomandări privind modul în care ar trebui citită Psaltirea. Publicul prezent, mai ales studenții au adresat numeroase întrebări la care, prin răspunsurile oferite, Dr. Nenad Božović a oferit multiple căi care să contribuie atât la lărgirea orizontului cunoștințelor despre Cartea Psalmilor și a contextului în care s-a născut această colecție de rugăciuni minunate, cât și la însușirea și promovarea mesajului lor duhovnicesc în actualitate.

Cuvântul de încheiere a aparținut Pr. conf. dr. Constantin Jinga și Pr. lect. dr. Ioan Mihoc. Conferința a fost susținută în limba sârbă, iar traducerea simultană a fost asigurată de către Pr. lect. univ. asoc. dr. Iosif Stancovici.

Studenți teologi timișoreni închinători la mănăstirea sârbească Sf. Gheorghe de la Birda

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului și a Preasfințitului Părinte Episcop Luchian Pantelici al Episcopiei ortodoxe sârbe de Budapesta și Timișoara, sâmbătă 25 mai 2024, o parte dintre studenții anului III de la Facultatea de Teologie din Timișoara, însoțiți de părintele lect. dr. Marius Florescu, au vizitat mănăstirea sârbească de la Birda cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”.

Aici a fost săvârșită Sfânta Liturghie în biserica mare a mănăstirii, la care au slujit și părintele stareț Nikon, respectiv ieromonahul Iacov, răspunsurile liturgice fiind date de studenții teologi. Slujba a fost săvârșită în limbile sârbă și română. După sfânta Liturghie, studenții s-au închinat la moaștele Sfântului Mare Mucenic Gheorghe și la lanțurile mucenicului, care sunt păstrează în această

mănăstire. Părintele stareț le-a prezentat apoi studenților câteva informații despre istoricul mănăstirii, precum și un cuvânt duhovnicesc.

În ultima parte a pelerinajului au vizitat muzeul mănăstirii, apoi au făcut câteva poze de grup. Mănăstirea sârbească de la Birda este una dintre cele mai vechi din județul Timiș, datând din anul 1485, obștea numărând astăzi doi viețuitori. Se află în jurisdicția Episcopiei ortodoxe sârbe de Timișoara.

Vizita a fost un bun prilej pentru studenții teologi de a cunoaște realitățile Ortodoxiei sârbești, mai ales că printre studenții facultății din Timișoara sunt și etnici sârbi, de asemenea și un părinte profesor al acestei facultății - preot lect. dr. Iosif Stancovici.

Întâlnirea de 10 ani a absolvenților promoției 2014 la Facultatea de Teologie din Timișoara

Marți, 11 iunie 2024, la sediul Facultății de Teologie din Timișoara a avut loc întâlnirea absolvenților promoției 2014.

De dimineață s-a săvârșit Sfânta Liturghie în capela cu hramul Sfinților Trei Ierarhi de către mai mulți părinți profesori și părinți absolvenți, împreună cu părintele exarh arhim. Simeon Stana, în prezența unor absolvenți și actuali studenți, dar și a personalului administrativ de la sediu. La finalul Sfintei Liturghii a fost săvârșit un parastas pentru mitropolitul Nicolae și pentru profesorii adormiți în Domnul.

După otpustul Sfintei Liturghii, în sala Rotondă a Facultății a avut loc întâlnirea festivă. Cuvântul de bun venit a fost adresat de părintele conf. dr. Constantin Jinga, coordonatorul Colectivului de Teologie ortodoxă, care a prezentat absolvenților sediul nou și noile facilități ale Facultății de Teologie, având în vedere că aceștia au urmat cursurile exclusiv în sediul de pe strada Bogdăneștilor.

În continuare a luat cuvântul părintele lect. dr. Adrian Covan, în calitate de tutor de an. După cuvântul introductiv, a fost strigat catalogul, după cum se obișnuiește în astfel de ocazii. După strigarea catalogului, fiecare absolvent prezent a luat cuvântul, arătând cele realizate în perioada de după absolvirea facultății.

Au mai luat cuvântul părintele lect. dr. Marius Florescu, care a subliniat importanța reluării tradiției întâlnirilor din 10 în 10 ani, întrerupte odată cu venirea pandemiei și părintele exarh Simeon Stana, care a rememorat momentele frumoase petrecute împreună cu foștii studenți în perioada studenției acestora.

Ziua s-a încheiat prin obișnuitele fotografii de grup, realizate în capelă și în fața sediului Facultății, de pe strada Oituz nr. 4.

Corpul profesoral al Teologiei Ortodoxe din cadrul Universității de Vest din Timișoara se consolidează

La Facultatea de Litere, Istorie și Teologie a Universității de Vest din Timișoara a avut loc astăzi, 01.07.2024, concursul pentru ocuparea unui post didactic de conferențiar la Istoria Bisericii Ortodoxe Române, respectiv de lector la disciplinele Teologie liturgică, Teologie pastorală și Practica de specialitate liturgică. Cu binecuvântarea IPS Ioan Selejan, s-au prezentat în vederea participării la acest concurs, Pr. Lect. Univ. Dr. Habil. Alin-Cristian Scridon, respectiv Ierom. dr. Rafael Povîrnanu.

Comisiile de concurs aprobate de către forurile superioare ale Universității de Vest din Timișoara, au fost prezidate de către directorul Departamentului de Studii Românești din cadrul Facultății de Litere, Istorie și Teologie, Conf. Univ. Dr. Gabriel Bărdășan și au fost alcătuite după cum urmează. Pentru postul de conferențiar, din comisie au făcut parte: Pr. Prof. Univ. Dr. Habil. Mihail-Simion Săsăujan (Universitatea din București), Prof. Univ. Dr. Habil. Paul-Lucian Brusanowski (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu), Pr. Prof. Univ. Dr. Habil. Florin-Iosif Dobrei (Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad) și Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Jinga (Universitatea de Vest din Timișoara); pentru postul de lector, din comisie au făcut parte: Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Jinga, Conf. Univ. Dr. Habil. Daniel Lemeni, Conf.

Univ. Dr. Habil. Remus Feraru și Pr. Lect. Univ. Dr. Habil. Cosmin Panțuru – de la Universitatea de Vest din Timișoara.

În urma analizării și examinării celor două candidaturi, membrii comisiilor au apreciat pozitiv rezultatele cercetărilor științifice ale Pr. lect. dr. habil. Alin-Cristian Scridon, respectiv Ierom. dr. Rafael Povîrnanu, precum și proiectele de cercetare și dezvoltare propuse comunității academice timișene. În cadrul prelegerii susținute cu acest prilej, Pr. Lect. Univ. Dr. Habil. Alin-Cristian Scridon a prezentat un crâmpei din istoria recentă a Bisericii Ortodoxe Române, cu tema Academia Teologică din Oradea refugiată la Timișoara (1941-1948). Prelegerea s-a evidențiat prin claritate, bogăție informativă, material documentar atent structurat și un stil antrenant, interactiv. La rândul său, Ierom. Dr. Rafael Povîrnanu a avut de prezentat o sinteză referitoare la Sfânta Liturghie. Istorie, ritual, simbolism – candidatul dovedind o foarte bună cunoaștere a subiectului, pe care l-a predat valorificând tehnologia multimedia și punctând elementele esențiale de reținut și de aprofundat în continuare. Membrii comisiilor au putut astfel aprecia nu doar cunoștințele științifice ale candidaților, ci și competențele didactice ale acestora.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, Pr. Lect. Univ. Dr. Habil. Alin-Cristian Scridon și Ierom. Dr. Rafael Povîrnanu urmează să-și asume cu începere din anul universitar 2024-2025, misiunea de a preda studenților teologi timișeni disciplinele de maximă importanță, care vor constitui nucleul specializării lor. Aceste discipline, prin conținuturile lor, sunt discipline de specialitate esențiale, care se adresează studenților înscriși în programul de studii de licență și asigură baza de instruire necesară și specifică domeniului teologic. Necesitatea studierii temeinice a acestor discipline apare din ce în ce mai pregnant, în contextul intercultural și interconfesional specific nu doar spațiului bănățean, ci și spațiului european aflat într-o efervescență reconfigurare.

Universitatea de Vest din Timișoara, prin promovarea Pr. Lect. univ. Dr. Habil. Alin-Cristian Scridon și prin cooptarea Ierom. Dr. Rafael Povîrnanu în Colectivul de Teologie Ortodoxă, își îmbunătățește așadar capacitatea de a satisface nevoia de familiarizare a studenților cu realitățile unei teologii și religiozități bine integrate în contemporaneitate.

Profesori și studenți de la Facultatea de Teologie din Timișoara, în misiune prin eparhia noastră și prin eparhia Daciei Felix - Serbia

În perioada de timp trecută, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, profesori și studenți de la Facultatea de Teologie din Timișoara au vizitat parohii din cuprinsul eparhiei noastre și din cadrul Episcopiei Daciei Felix - cu binecuvântarea Chiriarhului locului, Preasfințitul Părinte Episcop Ieronim.

Astfel, părintele conf. dr. Constantin Jinga s-a deplasat în ziua de 26 mai la parohia românească de la Toracu Mic - Serbia, unde slujește părintele Emanuil Mozig, susținând cateheza cu tema: „Importanța Sfintei Euharistii”. Duminică, 16 iunie, a fost prezent la parohia românească de la Toracu Mare - Serbia, păstorită de către părintele Cristian Popi, rostind cateheza intitulată: „Sfintele slujbe în viața credincioșilor”.

Părintele lect. dr. Adrian Covan a vizitat a doua zi de Rusalii parohia Râtișor - Serbia, condusă de părintele Gheorghe Dolinga, susținând cateheza: „Biserica sau Împărăția lui Dumnezeu pe pământ”. În aceeași zi a fost prezent la parohia Vlačiovăț - Serbia, administrată de același cleric, unde a vorbit credincioșilor despre „Legătura iubirii dintre oameni, expresie a prezenței Duhului lui Hristos”.

Părintele lect. dr. Cosmin Panțuru a fost prezent în zilele de 16 și 24 iunie la parohia Timișoara Zona Pârvan unde a slujit Sfânta Liturghie și a rostit cuvânt de învățătură potrivit cu semnificația duminicii a 7-a după Paști, respectiv cu ziua a doua de Rusalii.

Părintele lect. dr. Daniel Enea s-a deplasat la parohia românească din Pancevo - Serbia, iar la vecernia din ziua de 9 mai a susținut o cateheză, asistat fiind de părintele Cristian Babuc și de părintele sârb din aceeași localitate. În ziua de 10 mai, de Izvorul Tămăduirii, după Sfânta Liturghie a rostit predica la parohia Gogani - Serbia, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”.

Părintele ieromonah lect. dr. Rafael Povîrnaru, împreună cu domnul conf. dr. Remus Feraru au fost prezenți duminică 9 iunie la parohia Timișoara

Plopi, păstorită de părintele Valentin Benchea. Acolo s-a săvârșit Sfânta Liturghie, iar părintele Rafael a rostit cuvânt de învățătură.

Părintele lect. dr. Marius Ioana a vizitat pe 19 mai parohia românească de la Cuvin - Serbia, condusă de părintele Costel Paulescu, iar „Relația omului cu Dumnezeu. Rostul, rolul și beneficiile participării la slujbele bisericești” a fost tema cuvântului său. Pe 9 iunie, la parohia românească de la Biserica Albă - Serbia, preot paroh fiind Michael Blaj, a prezentat ce-a de-a doua cateheză a sa intitulată: „Taina Spovedaniei și Taina Euharistiei”.

Părintele lect. dr. Marius Florescu în ziua de duminică 9 iunie a slujit Sfânta Liturghie împreună cu părintele paroh Cosmin Baba la parohia românească de la Seleuș - Serbia, și a rostit cuvânt de întărire în dreapta credință. O lună mai târziu, în data de 7 iulie, a săvârșit Sfânta Liturghie și a expus un cuvânt pe marginea semnificației Duminicii Sfinților Români în biserica de la Sânnicolau Mare, slujind împreună cu părinții lect. dr. Daniel Enea, Marius Podereu - conducătorul Oficiului Protopopesc - respectiv Călin Cioban, coslujitor al acestei enorii. La strună răspunsurile au fost date de câțiva studenți din anul II de la Facultatea de Teologie din Timișoara, îndrumați de către studentul David Vișan. În a doua jumătate a zilei, părintele protopop Marius Podereu i-a însoțit pe reprezentanții facultății la bisericile ortodoxe sârbă și ucraineană din Sânnicolau, la locul edificării viitoarei biserici ortodoxe române din oraș, precum și la mănăstirea Morisena.

Astfel de vizite, prilej de misiune în parohiile Banatului istoric, de întărire în dreapta credință a enoriașilor și de revedere cu preoți absolvenți ai acestei instituții de învățământ superior, vor continua și în săptămânile următoare, până la încheierea admiterii pentru anul universitar 2024/2025.

Examenе de finalizare studii la Facultatea de Teologie din Timișoara

În zilele de 8 și 10 iulie, la Facultatea de Teologie din Timișoara au avut loc probele de licență (proba scrisă și proba orală) pentru o nouă promoție de absolvenți ai acestei instituții. Proba scrisă a constat dintr-un subiect de la disciplina Teologie Dogmatică, iar proba orală din susținerea lucrării de licență.

Comisia de examinare formată din părinți și domni profesori a fost prezidată de părintele conf. dr. Constantin Jinga. În urma promovării celor două probe toți participanții au fost declarați admiși. Imediat după proba orală, în capela facultății s-a săvârșit o slujbă de Te-Deum, de către părintele lect. dr. Rafael Povîrnaru, în cadrul căreia s-au înălțat rugăciuni de mulțumire către Bunul Dumnezeu pentru binefacerile dăruite profesorilor, ostenitorilor, absolvenților și studenților acestei facultăți.

Părintele conf. dr. Constantin Jinga a adresat în numele instituției un cuvânt de mulțumire studenților, sfătuindu-i să-și continue studiile teologice și să mărturisească prin viața lor pe Hristos Domnul.

În ziua de 9 iulie absolvenții ciclului de master intitulat „Teologie ortodoxă și misiune creștină” au susținut în fața comisiei profesoriale examenul de finalizare de studii. Acesta a constat din prezentarea lucrării de disertație scrise sub coordonarea unui cadru didactic. Toți candidații prezenți au fost declarați admiși.

În prima săptămână din septembrie se va desfășura cea de-a doua sesiune de licență și de disertație pentru promoția 2024 și pentru studenții altor promoții.